nyní zfilmováno pod názvem
JÁ, OLGA HEPNAROVÁ
Roman
Cílek
OPRÁTKA
ZA OSM MRTVÝCH
marieTum

OPRÁTKA
ZA OSM MRTVÝCH

Prodáno 16.02.2016 na www.Kosmas.cz zákazníkovi Ivo.Straka@seznam.cz

Stává se to: že se život člověku znenadání, a někdy
i zamýšleně, rozlomí na dvě části - na dvě vzájemně si nepodobná
období, nepřiléhající k sobě ani jednou jedinou shodně
strukturovanou hranou.
Na čas PŘED TOU CHVÍLÍ a čas PO TÉ CHVÍLI.
Čas PŘED a čas POTÉ.
Cosi takového se v neběžně tragickém a řadu dalších lidských
osudů poznamenávajícím duchu přihodilo mladé ženě jménem
Olga Hepnarová, jejíž osud se - provázen smrtí a utrpením
obětí jejího těžko pochopitelného činu, který má v historii naší
kriminalistiky a justice ojedinělou a svým způsobem i legendární
podobu - rozpadl na dvě části v jednom letním dni
nedlouho po poledni.
PŘED a PO.
Upřesněněji: čas před ONÍM ČERVENCOVÝM DNEM
a čas PO ONOM ČERVENCOVÉM DNI.
Někdy se ony imaginární poloviny našich životů dělí
na dobrou a zlou.
Či aspoň lepší a horší.
Či přijatelnou a nepřijatelnou.
U Olgy Hepnarové - dovolíme-li si trochu se rouhat a aniž
bychom tím cokoli předjímali o vině nebo nevině - je třeba
připustit, že byly obě špatné. Byť každá, nahlédnuto z mnoha
zorných úhlů, samozřejmě jinak.

Roman
Cílek

OPRÁTKA
ZA OSM MRTVÝCH

marieTum

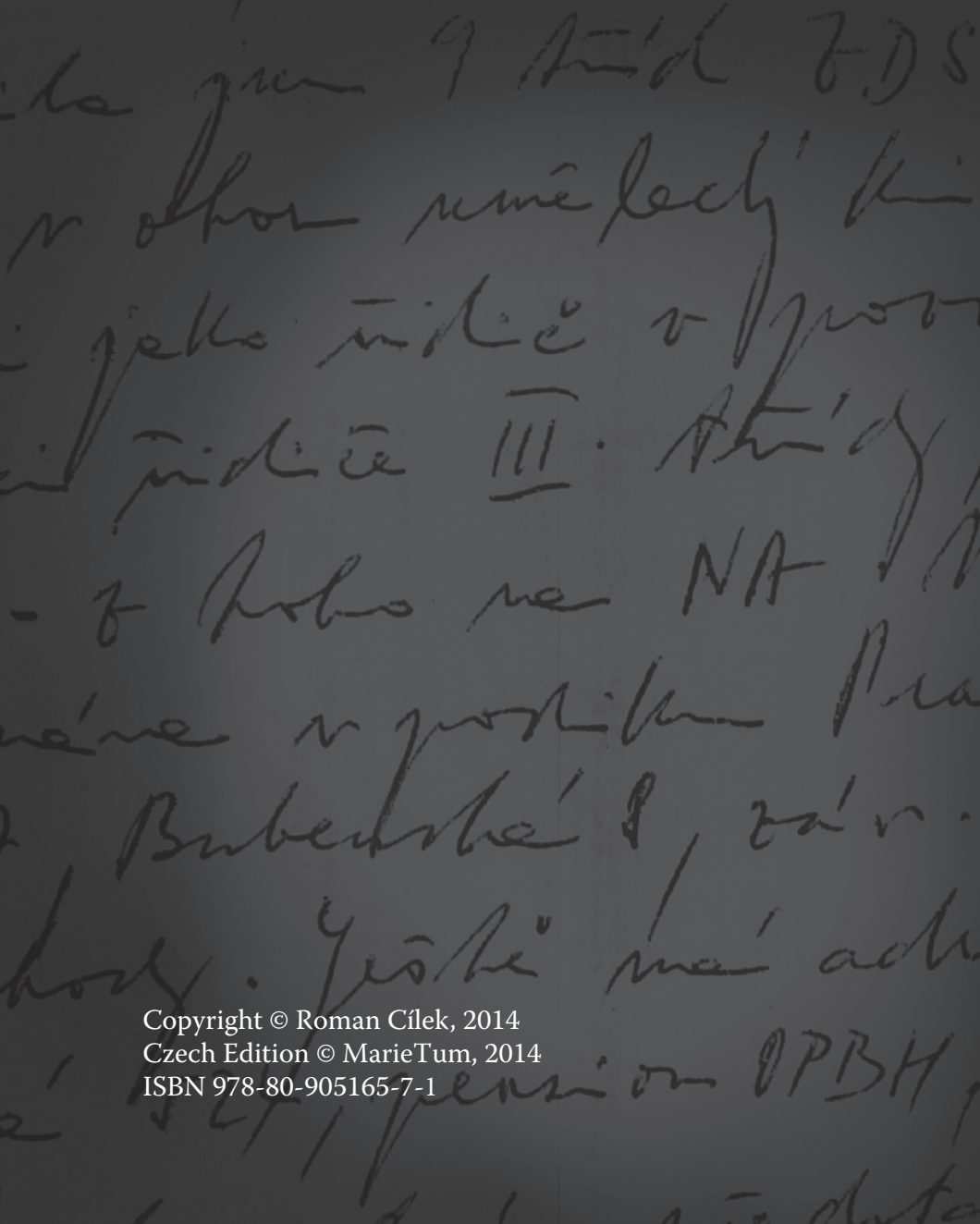

Copyright © Roman Cílek, 2014
Czech Edition © MarieTum, 2014
ISBN 978-80-905165-7-1

Prolog

Nic nenaznačovalo, že by se mohlo blížit drama.
Úterý 10. července 1973.
Obyčejný den.

Do protokolu o mimořádné události v silničním provozu vyšetřovatelé o pár desítek minut později zaznamenají: „V době nehody bylo slunečno, viditelnost velmi dobrá. Možnost oslnění vyloučena." Z širšího hlediska však počasí co do nároků na léto nevalné: polojasno, ojedinělé přeháňky nebo bouřky, noční teploty kolem 13 stupňů, denní 21 až 24 stupňů, slabý až mírný severozápadní vítr. Ani příliš horko, ani deštivo, ani ryba, ani rak. O atmosféře ve veřejném životě se nedalo říci nic o mnoho lepšího. V tisku doznívaly povinné ohlasy na zasedání Ústředního výboru KSČ, které se konalo 3. a 4. července a jehož ústředním tématem byla „socialistická výchova mladého pokolení a jeho příprava na život a práci v rozvinuté socialistické společnosti". Většině běžných lidí, mladých i nemladých, zrovna na tomhle asi pramálo záleželo. Spíš sdíleli radost s jedním z těch mladých: tenista Jan Kodeš se vrátil z Wimbledonu, kde ve finále porazil ve třech setech sovětského hráče Metreveliho a získáním poháru pro vítěze se mu splnil životní sen. Jiný mladý člověk měl však v té době zcela opačné pocity, jež jako by svým obsahem odpovídaly názvu závěrečného dílu sovětského seriálu, nabízeného televizním divákům v hlavním

čase úterního večera: Není cesty zpátky. Dívka jménem Olga Hepnarová, narozená v převážně klidném a citlivém znamení Raka, která nedlouho předtím, v posledním červnovém dni, oslavila i neoslavila své dvaadvacáté narozeniny, došla totiž k závěru, že ani pro ni už není cesty zpátky.

Tři čtvrtě na dvě po obědě.

Ulice, spíš tedy třída, vedoucí od vozovny ve Střešovicích přes Prašný most, kolem fotbalového svatostánku Sparty, Letenské pláně a od ministerstva vnitra se výrazně svažující ke Strossmayerovu náměstí a kostelu sv. Antonína, nesla tehdy jméno Obránců míru a představa, že bude jednou pojmenována po ženě jménem Milada Horáková, patřila do říše snů. Kvalita vozovky v přímém úseku těsně nad Strossmayerovým náměstí byla - dle již zmíněného protokolu - z motoristického hlediska velmi dobrá, povrch suchý, vydlážděný drobnou hrubou kostkou, provoz vozidel na středním stupni, provoz chodců zejména v blízkosti zdejší stanice elektrické dráhy ve směru od Letné o něco silnější.

V těsném závěsu sem přijížděla tři vozidla.

Nákladák, kropicí vůz, osobní taxík.

Známe dokonce i jména jejich řidičů, z nichž každý se ve svém voze nacházel zcela sám: byli to Olga Hepnarová, Jiří W. a Jiří S. Z trojice těchto aut nás zajímá především nákladní vůz Praga RN s poznávací značkou AD 19-95, vypůjčený na jeden jediný den z Pražského dopravního střediska, který minikolonu vedl. Poblíž křižovatky s Veverkovou ulicí, bylo to zhruba před domem číslo 9, totiž nákladák náhle změnil svůj směr...

„Skoro se mi ani nechtělo věřit vlastním očím," svěří se dodatečně Jiří S., třiapadesátiletý taxikář. „Těsně před sloupkem tramvajové stanice ta ‚erena', která jela přede mnou, prudce vybočila z dosavadní dráhy, vřítila se na chodník plný lidí, vozidlo pak srov-

nalo kola a jízdou po chodníku těsně kolem stěny domů poráželo, přejíždělo a drtilo každého, kdo mu nestačil uhnout z cesty, a zastavilo se potom až u rohu Veverkovy ulice.

Připadalo mi, že jsem snad v biografu!

A zřejmě jsem dokonce sám od sebe i uvnitř taxíku něco zařval. Hned poté jsem slyšel také výkřiky zvenčí. Prvně to byl křik bolesti, hrůzy, strachu, volání o pomoc, bolestivý nářek - pak už i hlasité projevy vzteku a rozčilení. Viděl jsem, jak pod tím autem a za ním zůstali ležet lidé. Jako by jich byl ten chodník doslova plný...

Byl to děsný pohled.

Mám už svá léta, třicet let jsem do té doby odseděl za volantem, k lecčemus jsem se samozřejmě na silnicích za tu dobu připletl, ani nějaká ta drobnější nehoda se mi nevyhnula, zažil jsem válku, nálety - ale něco tak příšerně nepochopitelného jsem prostě ještě nikdy neviděl. Snažil jsem se ale neztratit rozum, protože bědování by bylo v dané chvíli k ničemu.

Rádiem jsem z vozu zavolal náš taxikářský dispečink.

‚Sanitky, sanitky je třeba sem poslat,' křičel jsem na spojovatelku, a jak jsem byl tak ze všeho vyvedený z míry, museli jsme se pár vteřin dohadovat o tom, kde se nacházím a kde se to vlastně stalo. ‚Pod hotelem Belveder,' vyhrkl jsem nakonec a teprve pak jsem si uvědomil, že stanoviště zdravotní záchranné služby se nachází kousek odtud, hned za rohem. Vylezl jsem z auta a utíkal do ulice Františka Křížka, kde sídlila stanice VB. Někteří z příslušníků už mezitím vybíhali z domu a tak jsem na ně volal, že sanitky jsem již pozval - a aby tedy raději šli k místu nehody. Vrátil jsem se do auta a chvíli jsem seděl jako zdřevěnělý. Teprve pak jsem se vzpamatoval a šel pomáhat. A také jsem zahlédl, že dva muži v uniformě došli k tomu nákladáku, odstrčili lidi, co se sem pobouřeně nahrnuli, a odvedli řidiče, kterému zřejmě nařídili, aby vystoupil.

Pohlédl jsem tím směrem ještě jednou a udělalo se mi zle.

Byla to mladá ženská.

Znovu mne ovládl pocit, že se mi to celé od počátku snad jenom zdá."

Nebyl to však sen taxikáře Jiřího S.

Ani ti mrtví a zranění, ani ten nákladák na chodníku, ani ta dívka. Odváděli ji na stanici VB a vzrušeně na ni už cestou a pak ve dveřích a potom v prostoru u dozorčího křičeli své netrpělivé otázky: „Proboha, ženská, co jste to udělala?! Takový masakr... půhvíkolik mrtvých - to vám selhaly brzdy, nebo co...?"

Dívala se na ně, mladá, drobná, zvláštním způsobem trochu nahrbená, ale jinak ničím jiným pozoruhodná žena, spíš tedy ještě děvče v červených kalhotách a světlé blůze.

Neodpovídala.

„Proboha, že vy jste za volantem usnula...?" vyhrkl jeden z policistů.

Konečně zareagovala. Zvláštní: jako kdyby ji představa, že selhala coby řidič, pobouřila víc, než to, co se skutečně stalo...

„Ne, neusnula jsem a brzdy jsou v pořádku. Já jsem na ten chodník vjela úmyslně a je to má pomsta společnosti za to, jak se ke mně po celý můj život chovala."

Takhle nějak to řekla, klidným a tichým hlasem - a všem, kteří ji slyšeli, tím vyrazila dech.

„Cože...?!"

Zopakovala jim to.

„Jak se jmenujete?" napadla je zvyková otázka.

„Olga Hepnarová."

„Kolik vám je?"

„Dvaadvacet."

Za jejich zády se z ulice ozývaly hněvivé výkřiky.

„Vezměte ji dovnitř, nebo ji tu lidi zlynčují," zavelel starší z policistů.

Brzy poté však už těch, kteří se z titulu svých vyšších hodností a funkcí ujímali velení, začalo rychle přibývat. Na místo se posléze dostavil i náměstek ministra vnitra generálmajor Ján Pješčak a dle úředního záznamu „byl s okamžitou platností vydán zákaz poskytování jakýchkoliv informací sdělovacím prostředkům a všem nezainteresovaným osobám".

Kdyby nešlo o pohled na pravdivou a výsostně tragickou událost, ale vyfabulovaný kriminální příběh, dalo by se s lehkomyslným rozmachem romanopisce napsat: začal se odvíjet velký případ.

◆ ◆ ◆

Příliš dlouho nemohla zůstat středem překotně se rozbíhajícího dění jen běžná služebna v Praze 7, která nebyla na podobné situace připravena. Koordinací všech následných kroků a styku s dalšími složkami Veřejné bezpečnosti byla pověřena Městská správa VB v Praze, přičemž výslechový kontakt se zadrženou a brzy poté již i obviněnou Olgou Hepnarovou řádem věcí přináležel Odboru vyšetřování VB Praha-město, sídlícím v Konviktské ulici 14.

Převezli ji tam.

„Během eskorty se chovala klidně," zaznamenal jeden z jejích průvodců na předepsaný blanket. O tom, co si myslela, nikdo neví. Možná... možná jí v těch chvílích aspoň v záblesku zjitřených pocitů připadlo, jako kdyby jí všechno odpustili a posílali ji domů. Ale ne, na slovo „domů" by z mnoha důvodů, o nichž se toho ještě dost dozvíme, určitě nepřipadla, ale ať tak či onak ji vezli do ulice, kde vyrostla a prožila značný kus života, a odkud po krizových neshodách se svými blízkými odešla. Rodinný byt v Konviktské ulici 7 v Praze 1 však z úředního hlediska stále ještě zůstával jejím

trvalým bydlištěm, měla ho takzvaně v papírech, i když se k němu pocitově nehlásila.

Úterní odpoledne a podvečer.

Proti Olze Hepnarové bylo vzneseno obvinění.

Byla na ni uvalena vazba, započítávaná od 10. července 1973, 14.00 hodin.

První protokolovaný výslech započal ve tři čtvrtě na šest.

Podobal se vzájemnému oťukávání: všichni zúčastnění si byli nesporně vědomi toho, že podobných výslechů bude ještě mnoho. Pár stránek protokolu, z nichž jako kdyby čišel náznak určité vykolejenosti z té přece jen neběžné události, ke které došlo, a vedeného chvílemi jako těkavý záznam toho, o čem se hovořilo, chvílemi pak s náznaky věného stylu otázka-odpověď. Trochu se mluvilo o dosavadním životě obviněné, trochu o jejím dnešním skutku, trochu o názorecch a životních postojích, které ji vedly k tomu, že učinila to, co učinila.

„Mám-li se stručně vyjádřit k mým jasně definovaným konkrétním úmyslům při této nehodě, odpovídám, že jsem chtěla zavinit smrt více lidí použitím dopravního prostředku. Jinak již nemám, co zásadního bych dodala," sdělila v závěru. „Pouze bych chtěla říci, že toho, co se dnes tam na ulici stalo, nijak nelituji. Neměla jsem v úmyslu zabít tyto konkrétní lidi, bylo mně jedno, o koho půjde. Jednalo se mi především o naplnění principu."

„Jakého principu?"

„Mého principu, ke kterému jsem během životních zkušeností postupně dospěla."

„Upřesněto to, co nazýváte svým principem!"

„Mohu ten princip definovat, když chcete. Jde o to, že jestliže má společnost svědomí ničit jednotlivce, tak naopak jednotlivec může bez zábran svědomí ničit společnost. V tom spočívá ten princip."

„Tím ničeným jednotlivcem myslíte sama sebe?“

„Ovšem.“

„Váš čin byl tedy pomstou vůči společnosti?“

„Ano.“

„Nacházel se na chodníku, kam jste vjela, někdo, komu jste se přímo chtěla pomstít?“

„Asi ne. To by byla příliš velká náhoda. A také mi zrovna na tomhle ani trochu nezáleželo, což jsem se vám snažila vysvětlit.“

„Když tohle říkáte, usmíváte se. Proč?“

„Já nevím, jestli se usmívám a proč se usmívám. Ale myslím si, že se neusmívám.“

• • •

Ani nikdo jiný neměl blízko k úsměvům.

Na třídě Obránců míru a v pražských nemcnicích, kam nejvážněji zraněné odvezli, se uzavírala předběžná bilance „pomsty vůči společnosti“. K jedné ženě a dvěma mužům, kteří zahynuli přímo na místě, přibyly ještě v průběhu odpoledne další oběti: jedna z nich zemřela během převozu do nemocnice, o záchranu života dvou postižených svedli zápas lékaři, ale brzy poznali, že jsou bez šance. Poslední z nich zemřel v 16.15 hodin. Tedy šest mrtvých, všichni bez výjimky v důchodovém věku.

Šest zmařených životů.

Zatím.

Městem se mezi lidmi šířily zmatené pověsti.

Ale i mezi částečně či zcela zasvěcenými poletovalo mnoho různorodě znepokojivých otázek.

Co za tím je?

Není narkomankou?

A co by bylo mnohem horší - nenavedl ji někdo?

Jde opravdu o osamocený počin té jediné, dost nepochopitelně se vyjadřující ženské? Mluví pořád o své nenávisti ke společnosti, zdůvodňuje to osobními problémy: tím, že jí kdekdo ubližoval, ale zní to všelijak... není za tím něco, čím by bylo třeba se v širším záběru zabývat - a co by se mohlo tak či onak podobat spiknutí? Cosi, co by se mohlo stát roznětkou k neklidu - třeba jako to byl před několika lety sebeupalující čin Jana Palacha...?

Jak tedy k věci přistoupit?

A jak také to, co se na třídě Obránců míru přihodilo, naservírovat lidem - jak se s tím vyrovnat ve sdělovacích prostředcích, protože zcela utajit celou věc prostě nejde: už teď o tom jistě ví kdekdo...?

Spousta otázek.

A tlak času, umocňovaný pospíchavým dotíráním nadřízených.

Všechno je třeba dozvědět se, zjistit a prověřit!

Všechno o ní i všech souvislostech!

A tak se různými cestami dozvídali a ověřovali si. Do vyšetřovací centrály se sbíhala první hlášení, získaná takřečeno v terénu. O pověsti v místě trvalého i přechodného bydliště. Posudky od současného i minulého zaměstnavatele. Uzavírala se první část rozsáhlé dokumentace k průběhu tragédie nad Strossmayerovým náměstím a zjišťování totožnosti svědků. Obvodní prokurátor dopravní prokuratury pro území hl. města Prahy nařídil domovní prohlídky v souvislosti s podezřením, že „jednání obviněné může navazovat na zatím blíže neidentifikovanou narkomanii". Uskutečnily se výslechy členů její rodiny: v Praze vyslechli během úterního večera otce Olgy Hepnarové a její sestru, zatímco o výslech její matky, která trávila dovolenou na venkově, se museli postarat vyšetřovatelé z Náchoda. Pověření muži začali ověřovat totožnost

Hepnarové údajného přítele. Zajímali se o to, zda se někde léčila s duševní poruchou. Hledali další svědky, její známé, kolegy z ptáce, sousedy, přátelé ze současnosti i z měsíců a let předešlých...

Rozkrývala se minulost ženy jménem Olga Hepnarová.

Minulost, za níž ona sama učinila drastické předělové lomítko - PŘED a PO - v průběhu desátého červencového dne roku 1973.

Minulost viděná očima jiných - i očima jejíma.

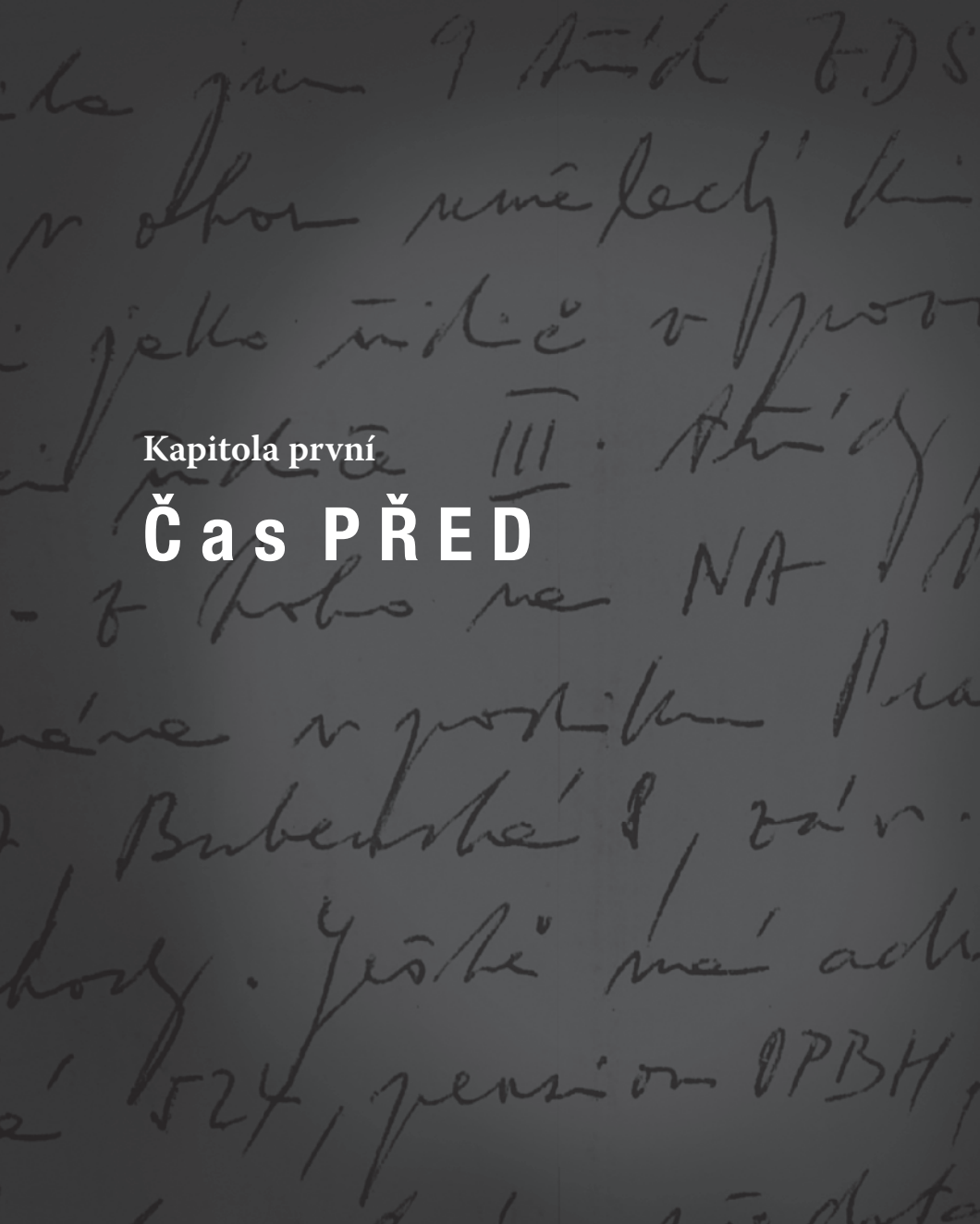

Kapitola první

Čas PŘED

Nenáviděné období dětství

Pokažené léto.

Anebo, řečeno s Vladislavem Vančurou, podivný, velmi podivný jeho způsob.

Pár lidí z branže, jejímž údělem je zabývat se trestnými činy, odvolali z dovolené, některé stáhli z jiných případů, mnoha jiným bylo jasné, že příliš klidu si nyní neužijí. I když je nutno k tomu říci, že kriminalistika sama o sobě, tedy v podobě, jak si ji běžně představujeme, šla tentokrát dost stranou. Žádné velké pátrání, korunované po mnoha zákrutech dramatickým dopadením pachatele. Příslovečná sestava sedmi otázek, o nichž se říká, že pro kriminalistiku znamenají totéž, co Pythagorova věta pro geometrii - co?, kdy?, kde?, kdo?, jak?, čím?, proč? - byla do značné míry zodpovězena již samotným průběhem události a vše se postupně soustřeovalo na jedinou z nich.

Proč?

A v logické návaznosti na to: dobrá, takže Olga Hepnarová, dvaadvacet let - ale kdo to vlastně je...?

O v mnoha směrech výjimečný případ „té holky s náklaďákem", jak mezi sebou celé záležitosti říkali vyšetřovatelé, se začali zajímat i vysocí hodnostáři, oddělení od běžného života několika vrstvami mocenské hierarchie. Nebylo přece možné opomenout

ani kádrová, třídní a potažmo tedy také politická rizika události. „Sekretariát ministra vnitra žádá pro chystanou gremiální poradu urychlenou informaci o tom, z jaké rodiny a jakého původu je pachatelka hromadné dopravní nehody v Praze 7," zaznamenal si pozdě večer 10. července do bloku jeden z vyšetřovatelů a po straně tužkou připsal:

„Zodpovězeno důvěrnou formou a obratem."

Dá se odhadnout, jak asi zněla tato odpověď.

Rodiče nikdy nebyli politicky organizovaní a ani veřejně aktivní. Otec je bankovní úředník v důchodu, matka zubní lékařka, sestra pachatelky absolvovala vysokou školu humanitního směru. Tedy kategorie, jíž se tehdy už tak zásadně neříkalo pracující inteligence, nicméně ten pojem jako kdyby byl v atmosféře doby stále přítomný.

Snad s tím byli na ministerstvu spokojeni.

Docela by se sice hodilo, kdyby se jednalo o dcerušku některého opozičníka z osmašedesátého roku, ale na druhé straně by zase bylo nesrovnatelně horší, kdyby tomu - nedejbože - bylo naopak a dítě třeba někoho z nás vyvolených...

„Politicky nejsem naprosto nijak založená," odpověděla Olga Hepnarová na přímou otázku, „nikdy jsem se o politiku nestarala, z čehož také vyplývá, že i můj postoj k událostem kolem roků 1968 a 1969 je zcela lhostejný a nemám na tyto věci v podstatě žádný názor a ani si je neukládám do své paměti. Můj čin, tedy najetí do skupiny lidí, nebyl v žádném případě motivován politicky, ale jen tak, jak jsem již uvedla - tedy jako odveta lidem za to, jak se ke mně po celý můj dosavadní pokažený život chovali."

Můj dosavadní pokažený život...

„Hovořte o něm," vyzvali ji.

Jak snadno se k tomu vybídne! I když už od počátku bylo jasné, že mnohé napoví, a také nakonec - jak poznáme - napovědě-

lo, odborné zkoumání duševního stavu obviněné, vyšetřovatel se nemohl hledání a pojmenovávání nejen vnějších, ale i vnitřních příčin jejího činu vyhnout. Což nesporně souviselo s pohledem na její život. Pomineme-li úvodní, víceméně orientační výslech, uskutečněný hned 10. července 1973, v jehož neklidném průběhu byla Olga Hepnarová obviněna a formálně vzata do vazby, konal se první důkladný a ničím nerušený výslech obviněné až v pátek 13. července. Obvykle se to tak dělá: nechali ji - jak se tomu s trochou fachmanského cynismu říká - uležet. Dva dny, ve středu a ve čtvrtek, tedy mohla Hepnarová v cele vyšetřovací vazby přemýšlet o tom, co řekne a jaké zaujme postoje. Páteční výslech započal v 9.45 a skončil v 15.30 hodin. Otázky kladl vyšetřovatel nadporučík JUDr. Václav Froněk a z devítistránkového protokolu lze vyčíst, že dal obviněné dostatečný prostor k jejím osobním vyjádřením.

Třeba očekával aspoň náznak lítosti nad tím, co se stalo. Nedočkal se.

„Svého činu," řekla Olga Hepnarová, „v žádném případě nelituji a i nyní jsem přesvědčena, že jsem jednala správně, přesněji řečeno spravedlivě, protože nikdo jiný by moji spravedlnost nehájil, než já sama. Vše jsem udělala z nenávisti ke společnosti, kterou ona sama ve mně vypěstovala svým chováním ke mně... Rozhodně to nebyl čin ze zoufalství, ale naopak pramenící z mého zdravého rozumu, protože jsem prováděla bilanci svého života a na základě toho i možností, které ještě mám, a došla jsem k závěru, že již nemám žádné šance najít si jiný způsob života, který by mi vyhovoval, protože takový neexistuje. Nebylo mi dáno, abych žila jako ostatní. A to od samého počátku..."

„Myslíte tím vaše dětství?"

„Ano. Na předškolní věk si dobře vzpomínám a mohu říci, že již v té době jsem byla doma u svých rodičů nešťastná. Proto je

také charakterizuji jako bezcitné lidi. Krutě jsem byla ale tělesně trestána nejen jimi, hlavně otcem, ale také oběma babičkami, tedy z otcovy i matčiny strany. Všichni tehdy dospělí členové naší rodiny se ke mně chovali tak, jako kdyby mne někde sebrali jako nalezené dítě. I moje starší sestra se ke mně stavěla negativně, spíš tedy nepřátelsky. Už tehdy započalo to, co pak pokračovalo natolik, že zmrzačili mou duši."

„Změnilo se něco vaším nástupem do školy?"

„Změnilo se k horšímu. Do základní školy v Praze 1, na Uhelném trhu, jsem začala chodit normálně v šesti letech, učila jsem se velmi dobře, ale doma se stupňovalo ponižování a hlavně tělesné tresty. Občas to bylo zejména u otce i zcela bezdůvodné, ani ne tedy jako trest ‚za něco', ale prostě bití pro bití, protože on se prostě rozčílil a potřeboval se na někom vyřádit. O nic lepší to nebylo ani ve škole a moje sestra se mne nikdy nezastala, ale naopak říkala, že se za mne stydí. Můj prospěch se tím, že se ke mně rodina, spolužáci, učitelé i lidé na ulici chovali negativisticky, začala zhruba kolem sedmé třídy zhoršovat, protože jsem se cítila jako kus kamene, se kterým si kdekdo pohazuje, učení mne přestalo bavit a začala jsem do školy chodit jen silou vůle. Byla to každodenní hrůza, doslova hrůza! Doma i všude kolem."

„Můžete popsat konkrétněji, v čem jste cítila každodenní příkoří?"

„Už jen ty přezdívky! Ve školy mi říkali Dračice, protože jsem se musela prát, abych ubránila svá práva. Nazývali mne i Spící pannou, protože jsem měla takovou zvláštní chůzi, jako kdybych při tom spala. Také jsem nechodila dobře oblečena, což byla vina matky, která na to u mne ani u mé sestry nedbala... Popíši vám klasický den mého tehdejšího života. Ráno jsem vstávala již se strachem, co zase během toho dne zažiji a co kdo proti mně bude mít. Začala jsem být nervózní, a proto jsem i špatně snídala. Pak

jsem šla do školy, strašně nerada a s obavami, které se vždy vyplnily. Zase se něco stalo a celá třída i s učitelkou či učitelem se mi vysmívali. A když jsem to nějak protrpěla, odpoledne jsem mívala soukromé hodiny, třeba klavír nebo němčinu, a i tam jsem chodila nerada, protože jsem na ulici i v tramvaji potkávala spoustu nepříjemných lidí, kteří byli stejného charakteru, jako ti doma či ve škole. Třeba cestou z hodiny klavíru mne náhodně protijdoucí kluk náhle kopl mezi nohy. Nebo v tramvaji jsem ledabyle ukázala průvodčímu legitimaci a on se na mne rozeřval, že jsem princeznička a abych mu tu legitimaci ráčila ukázat pořádně. A doma...? Měla jsem například v puse žvýkačku a otce i tahle maličkost strašně rozčílila a byla z toho hrozná scéna, kdy mne někdy i zbil. Takže doma jsem měla klid jen ve chvílích, kdy jsem spala. Tohle všechno je jen náhodný příklad, takhle se to odehrávalo každý den. Vše vyvrcholilo tím, že mne v sedmé třídě proti mé vůli a navzdory mým námitkám přeřadili."

„Jak přeřadili? Kam?"

„Do jiné třídy v téže škole. Jenže tam to bylo ještě horší. Byla jsem pro ně nová, tedy cizí - a vše pro mne začínalo a zoufale pokračovalo znovu."

„Docházka do školy se pro vás stávala nesnesitelnou?"

„Ano. Proto jsem se škole začala co nejvíce vyhýbat, chodila jsem za školu, čímž narůstaly doma konflikty, a také jsem se v té době pokusila vzít si život. Spolykala jsem doma dvě tuby nějakých prášků, lehla jsem si na gauč a čekala na smrt. Tak mne tam nalezla moje sestra Eva a zachránila mi život, i když o tom, jak to probíhalo, nic nevím, protože jsem byla v bezvědomí. Převezli mne do Nemocnice Pod Petřínem a vypumpovali mi žaludek. Byla jsem sestře i lékařům docela vděčná, tehdy mi ještě na životě trochu záleželo, jenže pak následovaly mnohem nepříjemnější věci. Vyptávali se mne na věci,

na které jsem se styděla odpovídat, a tak jsem raději řekla, že jsem ty prášky chtěla jen ochutnat a že jsem tím nemyslela nic vážného. Pravdou však je, že jsem tenkrát chtěla umřít a že to byl pokus o sebevraždu. Moje matka o tom musela vědět, ale asi se za celou věc styděla a nechtěla ji přiznat. Kdykoli jsem se později o svém sebevražedném pokusu zmínila, brala to na lehkou váhu a jednou se mi dokonce vysmála do očí a řekla, že na sebevraždu musí mít člověk pevnou vůli, což prý já rozhodně nemám."

„Kdy k této události došlo?"

„Nepamatuji si to už zcela přesně. Došlo k tomu v čase kolem vysvědčení, a to buďto v roce 1963, nebo o rok později."

• • •

Z lékařské zprávy:

„Přijetí dne 15. června 1964. Otrava neznámou látkou. Její průvodci z rodiny udali, že pacientka již měsíc trpí častými bolestmi hlavy. Zhruba týden před přijetím dostala první menstruaci. V den přijetí ji opět bolela hlava a nešla proto do školy. Ve 13 hodin ji její sestra našla v bezvědomí a s krvácejícími ústy. Zjištěno, že stav nastal po požití 10 tablet Meprobamatu. Když se O.H. probrala k plnému vědomí, udala, že snědla Meprobamat, protože si myslela, že je to lék Tabin. Během léčení bylo 2x provedeno elektroencefalografické vyšetření. Jednalo se o difuzně abnormální, ale necharakteristický záznam (první byl výraznější). Dne 20. června 1964 propuštěna a předána do ambulantní péče psychologů v rámci příslušného ÚNZ."

• • •

Připomeňme si její slova: "...tehdy mi ještě na životě trochu záleželo..." Změnila tedy událost kolem 10 tablet zklidňujícího léku aspoň částečně její vztah k tomu, co ji obklopovalo? Zdá se, že ne.

Nechuť k docházení do školy nezmizela, a nic na tom nezměnily k lepšímu - spíš tomu možná bylo naopak - pokusy vyřešit stav věcí postupným přemísťováním do jiných škol. Olga Hepnarová vždy nakrátko prošla školními budovami v Ostrovní ulici v Praze 1, pak v Truhlářské ulici, později zkusila rodina umístit ji pod dohledem příbuzných do školy dokonce až v Českých Budějovicích, ale nic z toho nepřineslo výsledek.

„Všude byla situace stejná, a pro mne už to bylo doslova utrpení, brala bych tedy jakékoli řešení situace," řekla o tom Hepnarová, „do školy jsem už úplně přestala chodit, k tomu mne nikdo nedokázal jakýmikoli prostředky donutit, a v té době jsem také ze zoufalství několikrát utekla z domova. Vždy jsem však byla chycena a vrácena nazpět."

Co s ní? - ptali se doma.

Tutéž otázku, formulovanou odborným jazykem, vyslovovali však také psychiatři z kliniky věhlasného profesora Vondráčka, kde Olgu Hepnarovou pro trvalé záškoláctví a další výchovné problémy několikrát vyšetřovali a na čas i hospitalizovali, když její rodiče už ztráceli víru ve schopnost vlastními silami situaci zvládnout.

A pak padl pojem Opařany.

Přesněji: Dětská psychiatrická léčebna v Opařanech na Táborsku.

V otázce, kdo toto řešení navrhl a pak prosadil, se ve stovkách stran dokumentů, týkajících se této kauzy, lze dopídit určitého nesouladu. Olžina matka při výslechu uvedla: „Profesor Vondráček z kliniky v ulici Ke Karlovu po její dvojí krátké hospitalizaci, během níž Olga také dvakrát utekla, rozhodl o tom, že moje dcera nebude odeslána do nějakého výchovného dětského domova, ale že bude umístěna do psychiatrické léčebny v Opařanech, ovšem ne jako psychopatička, ale na zvláštní oddělení pro děti obtížněji vychovatelné." Pohled Olgy Hepnarové na tuto záležitost je trochu odlišný - a vyvíjel

se. Zatímco později, během znaleckého zkoumání jejího duševního stavu, tvrdila, že ji matka nechala poslat do Opařan zcela bez jejího souhlasu, a nikdo se jí ani na nic neptal, při prvním výslechu dne 13. července 1973 uvedla věci jinak: „Sama jsem je na klinice profesora Vondráčka požádala, aby mne poslali do psychiatrické léčebny, protože jsem už nechtěla být doma. K tomu dodávám, že takto jsem to samozřejmě tehdy neformulovala, ale řekla jsem, že chci jít prostě do polepšovny. A tak mne doporučili a odeslali do Opařan. Nevím, jaké konkrétní důvody k tomu uvedli, bylo mi to v podstatě lhostejné."

„Kolik vám bylo v době odchodu do Opařan?

„Třináct nebo čtrnáct. Tenhle čas mi jako nenáviděné období dětství splývá do sebe a neumím v něm určit hranice. V úředních papírech z té doby je to jistě zaznačeno přesněji. Určitě o mně aspoň něco sepsali."

Dvě opařanské epizody

Řekla to správně - opravdu aspoň něco sepsali:

„Olga Hepnarová byla ve zdejší léčebně hospitalizována nejprve od 23. března 1965 do 27. června 1965, podruhé od 12. září 1965 do 3. července 1966. V obou případech byly důvodem jejího přijetí poruchy neurotického rázu v pubertě u disharmonicky se vyvíjející osobnosti. Přijetí se uskutečnila se souhlasem rodičů a vnějším podnětem byly výchovná nezvládnutelnost, opakované záškoláctví a nevhodná parta vrstevníků...

Posouzení osobnosti a průběh pobytu:

Kontakt povrchní, málo spolupracuje, odpovědi stručné a až po dlouhých latencích. Odměřeně povýšené chování k sestrám i ostatním pacientům. S kolektivem se nesžila, do programu se zapojovala s nechutí. Neurotické projevy, časté bolesti hlavy,

neadekvátní smích. Afektované teatrální vystupování. Snaha prosazovat své názory, zvýšené sebevědomí a zcela nekritický postoj vůči sobě. Velmi rafinované účelové lži, setřelý pocit viny. Střídání nálad s převažujícím sklonem k depresivnímu ladění. Jednou útěk při návratu z pololetních prázdnin. Z pozitiv je třeba uvést úsilí o dobrý školní prospěch, výrazný zájem o literaturu. Intelekt v lepším průměru, v něčem až nadprůměru, ale se značnou variabilitou výkonů."

◆ ◆ ◆

A pohled té, které se to týkalo?

„Jaký jste z pobytu v Opařanech měla pocit?" zeptají se Olgy Hepnarové psychiatři při zkoumání jejího duševního stavu, a to v září 1973, tedy již po jejím činu.

„Zařídila to matka. Otec a sestra o tom skoro nic nevěděli. Třeba to myslela dobře, ale rozhodně to pro ni bylo snadné řešení. Prý záchrana! Jenže mě měli zachraňovat lidé, kteří to nezvládli. Proto jsem z Opařan také jednou utekla, dva dny jsem jen tak bez cíle jezdila vlakem, potom jsem ale měla smůlu, chytli mne jako černého pasažéra a poslali zase tam, kde jsem nechtěla být."

„Pobývala jste v Opařanech mezi svými vrstevníky. Utkvěla vám v paměti vzpomínka třeba na některé z děvčat?"

„Ne."

„A některý z lékařů?"

„To snad ano. Párkrát jsem si povídala s jedním tamním doktorem, který mne snad trochu pochopil, a tomu jsem pak také později napsala dopis. Vzpomínám si, že mi jednou řekl, abych se snažila stavět i na jiném než lidském společenství."

„Jak jste si tu myšlenku vyložila?"

„Až tak zcela jsem ji tehdy pochopit nemohla, ale zaujala mne. Myslím, že mne tím vyzýval k přemýšlení, k vytváření vlastního

duševního světa a třeba i k četbě. Ale to poslední ani nemusel. I bez něho jsem hodně četla, a to i vážnou literaturu, už od dětství."

„Nikdo jiný vám v Opařanech nepomohl?"

„Učitelé a učitelky tam měli větší trpělivost, dodělala jsem tedy při druhém pobytu v Opařanech devátou třídu a tím i celou povinnou školu, a dokonce s vyznamenáním, což nevím, jak bych zvládla jinde. Některé děti se tam ale ke mně chovaly stejně hnusně, jako všude jinde. Hned zkraje, snad rovnou druhého nebo třetího dne mého pobytu v Opařanech, mne strašně zbily za to, že si prý o sobě moc myslím. Pak už se to dalo vcelku vydržet, přece jen jsem nebyla úplnou černou ovcí, jako tomu bylo předtím v pražských školách. Možná to bylo i průběhem dospívání a tím, že jsme jako holky přestávaly být jen holkami."

„Mluvíte o pohlavním zrání?"

„Jistě."

„Co jste měla v tomto směru za sebou?"

„Nic. A před sebou také nic zvláštního. (Smích.) Ale to už je jiná věc."

„Uvědomovala jste si už tehdy svou poněkud odlišnou sexuální orientaci?"

„Nevím. Doma se mnou o těchhle věcech nikdo nemluvil - a jinde také ne. Vzpomínám si, že když jsem ve dvanácti letech byla v nemocnici na operaci tříselných uzlin, zamilovala jsem se tam do asi dvacetileté zdravotní sestry. Byla na mě prostě hodná, což byla pro mne svým způsobem vzácnost. Nerada jsem kvůli ní opouštěla nemocnici, pořád jsem na ni i pak musela myslet a napsala jsem jí i nějaké dopisy. Když jsem se s ní později náhodou potkala na pražské ulici, měla jsem ze setkání ohromnou radost. Kluci mě v té době a ani později absolutně nezajímali. K holkám jsem se však v Opařanech dokázala přiblížit aspoň tak, jak to tam bylo běžné."

„Jak to tam bylo běžné?“

„Děvčata vedle sebe lehávala v posteli a... však víte, co se asi dělo. Zpočátku jsem podobné nabídky odmítala, pak mne přemohla zvědavost a zkusila jsem to také. Ne často, snad jen dvakrát, a jen s jednou, která se mi líbila víc než ostatní. Líbaly jsme se a navzájem dráždily.“

„Myslíte, že vůči té dívce se ve vás zrodil nějaký citový vztah?“

„Určitě ne, nebyla v tom ani žádná něha, byla to jen ryze tělesná... a taková objevovací záležitost. Ani si nevzpomínám, jak se ta holka jmenovala. Tak jako tak vše brzy skončilo. Jedna ženská z personálu léčebny mne přistihla při kouření, nahlásila to, začali mi dávat třikrát denně Plegomazin, byla jsem pak permanentně ospalá a o nějaké sexuální zážitky jsem ztratila zájem.“

„První prožitky z této oblasti se ale tak lehko nezapomínají, ne?“

„V tom se s vámi nepřu. Snad se dá dokonce říci, že jsem prostřednictvím té bezejmenné holky začala objevovat sama sebe.“

„Stávala jste se ženou?!

„Snad. (Křečovitý smích.) Ale musím dodat, že jsem se stávala hodně divnou ženou. I pro dobu, kdy budu mít Opařany dávno za sebou...“

• • •

Závěr zdravotnických záznamů:

„Z Dětské psychiatrické léčebny v Opařanech byla Olga Hepnarová na žádost matky trvale propuštěna domů dne 3. července 1966.

Částečně zlepšena.

Dle sdělení její matky nastoupí O. H. v Praze do učebního poměru.“

• • •

Po návratu z Opařan si sedla nad čistý list papíru.

„Myslela jsem si," řekla o tom, „že když si přehledně sepíši souhrn toho, co se dosud stalo v mém životě, odhalím jakousi logiku událostí a snad to povede k nápravě. Ale na nic kloudného jsem nepřišla. Pak jsem se již podobnými pokusy nezabývala a pozvolna začaly v mém uvažování převažovat zcela jiné myšlenky."

Zatím je ještě nevyslovila, nepojmenovala je a ani nenapsala na onen hodnotící list papíru, ale dá se vytušit, jaké to byly myšlenky.

Myšlenky na pomstu.

Knihařčin dopis o zmrzačené duši

Posudky jako neodmyslitelný jev doby.

Tomos - knihařský a polygrafický podnik, Praha:

„V tříletém učebním poměru na obor knihařka (od září 1966 do července 1969) byla Olga Hepnarová průměrným učněm, závěrečné zkoušky skončila s výsledkem dobrým, tj. prospěla. Tichá, málomluvná, do sebe uzavřená, více samotářská než kolektivní, což se projevovalo tím, že se kolektivu stranila. Pracovní morálka dobrá a bez neomluvené absence. V teoretickém vyučování lepší výsledky než v odborném výcviku. Politickou nebo jinou veřejnou činností se nezabývala a neprojevovala o ni zájem. Po vyučení ihned rozvázala pracovní poměr."

Do sebe uzavřená...

V tomhle bodě se autor standardního posudku dotkl podstaty. Politické či jiné veřejné činnosti se nevěnovala, ale velmi se v té době zabývala sama sebou. Svědčí o tom i to, že na sklonku prvního učebního roku v Tomosu, 22. června 1967, učinila cosi ve svém životě velmi neobvyklého: z popudu, o němž bohužel nic nevíme, o své vůli sepsala a odeslala osobní dopis, adresovaný jednomu

z vedoucích odborných pracovníků Dětské psychiatrické léčebny v Opařanech, kde nedlouho předtím pobývala:

„Změnila jsem se hodně od doby, co jsem odjela z Opařan. Jsem sama a proto Vám píšu. S otcem nemluvím už od podzimu, kdy mě naposledy zbil. Sestru jsem nedávno zbila já. Docela hloupě pro maličkost a je zvláštní, že toho nelituji. Dřív mě bila ona. Jediný člověk, se kterým za celý den prohodím pár slov, je máma. Nemám s ní ale o čem mluvit... pořád mě podezírá za věci, které by mne vůbec nenapadly, a nevěří mi. V tom snad dělá chybu. Nemám ji ráda... Do školy, do práce, tam, zpátky, všude jsem sama. Oni mluví, pořád se hemží a smějí se, třeba věcem, které mně vůbec k smíchu nejsou. Hovoří spolu, jen aby mluvili, a vůbec jim to nepřipadá divné. Ve škole sedím a třeba za celý den nepromluvím ani slovo.

Zvykla jsem si na to.

Chovám se k lidem přezíravě, snad je to uráží, ale já jimi nepohrdám, ne... Já nenávidím lidi... Víte, zajímalo by mě, jaký asi bude můj vztah k nim později. Chtěla bych, aby pro mě lidi nebyli, aby mi byla lhostejná jejich slova, jejich úsměvy, jejich pohledy, jejich řeči. To bych si přála. Samotě dávám přednost před jejich společností, cítím nevyslovitelný odpor k většímu houfu lidí. Jsou vždycky ochotni někoho odsoudit. Zmrzačili mou duši. A proto je nenávidím. Nevěděli o mně nic, věděli akorát, že chodím kouřit. Říkali o mně, že jsem taková divná, že neví, co mi je a že mají ze mne strach... Teď konečně o mně všichni ví, že jsem byla v psychiatrické léčebně. Už si konečně nebudou dělat starosti s tím, že jsem divná...

Je mi moc smutno, já je nenávidím, ale proč nikomu nedokážu ublížit?

V Tichém Američanovi jsou tato slova: ‚Nepočínali bychom si všichni líp, kdybychom se nepokoušeli jeden druhému rozumět a smířili se se skutečností, že žádná lidská bytost nebude nikdy rozumět jiné, ani žena manželovi, milenec milence, ani rodiče dítěti?‘

Mě nikdo nerozumí. Nestojím už o to...

Jestliže existuje nějaká svoboda, pak je větší v člověku, který není vázán na ostatní, na kolektiv. Když jsem sama, jsem šťastná. Oni mne od sebe vyvrhli a já se k nim mám vracet, ne - to nikdy neudělám. Necením se tak vysoko, abych stála proti nim. Jen má nenávist bude proti, ta nenávist, která nikomu neublíží a mně bude asi jen škodit. Lidi mě už nenajdou, změnila jsem se tolik, že už by mě zcela marně hle-

dali, už je na to pozdě. Snažím se, aby mi nebyla samota přítěží, ale abych v ní byla šťastná i přes všechen stesk a hořkost.

Učí se se mnou jedna dívka. Byla v Bohnicích. Říkají o ní, že je cvok. Jestli to říkají i o mně, to nevím. Jednou jsem se jí zastala... Příští týden se bude probírat Nezval. Až se učitelka zeptá, jestli od něho někdo něco umí, přihlásím se a řeknu třeba Akrobata. A jí potom někdy povím: ‚Vando, to jsem říkala pro tebe.' Ona má smysl pro poezii. Jinak s ní ale nemluvím, s nikým, nikdo nemluví se mnou, nikomu nic nedávám a od nikoho nic nechci.

To, co Vám píši, jsou myšlenky, kterými si také nejsem jista.

Jsem tak nešťastná, nebo jsem tak šťastná?

Nevím, co bych udělala, kdyby mi někdo z lidí řekl ‚Blázne!' - jestli bych se na něj jen pohrdavě podívala a řekla třeba ‚Ubožáku', nebo jestli bych ho strašně ztloukla a řekla: ‚I kdybych byla blázen, ty to o mně říkat nebudeš!', nebo bych se jen nahrbila a zase mlčela a zase byla smutná.

Nevím, ale Vy mi snad rozumíte...

V učení se mi daří dobře, ve škole vynikám v češtině. Knihařina se mi líbí. Mám ráda knihy. Z knih také mám víc než od lidí... O dovolené chci jet na Moravu. Na kole. Matka mi řekla: ‚A to chceš jet sama?' Ona neví, že jsem sama! Chtěla bych jezdit a zůstat kdekoliv, kde by se mi to líbilo, a pak bych zase jela dál. Matka se také diví, že nechci chodit do tanečních... Říkat společenské fráze? Děkuji, nechci. Tak jako se obejdu bez lidí, obejdu se i bez tance.

Já bych si moc přála překonat sama sebe svým životem tak, jak jste mi to napsal.

Děkuje Vám

Olga Hepnarová."

• • •

Zvláštní dopis - uvědomíme-li si, že tyto věty sepsala knihařská učednice, jinak také zlobivá dcerka v rodině bankovního úředníka a zubní lékařky, osm dní před svými šestnáctinami, tedy ve věku, kdy se mladé dámy zabývají spíš starostmi se svými prvními láskami.

Nepodobá se to náhodou volání o pomoc?

Nevyslyšenému volání?

„Já nenávidím lidi...“

Už tehdy, v šestnácti letech, se - jak lze usoudit z jiných jejích sebehodnocení - prohlubovala její vnitřní odtrženost od ostatního světa („vždy a všude jsem osamělá, doma i mezi lidmi“) a začala se zabývat tím, co se v nadcházejícím období stalo myšlenkovou osou jejího bytí. Jako kdyby jí docházelo, že takhle, jak žije, nemůže žít dlouho („nedovedla jsem si představit, že by ta hrůza mého bytí mohla trvat ještě další dva nebo dokonce čtyři roky“). Cítila potřebu něco zásadního učinit, a dokonce si pořadí možností, jež se jí podle ní jako jediné nabízely, seřadila do tří očíslovaných bodů:

„1. Pomsta.

2. Jít společnosti z cesty (klášter, trvalý pobyt někde na chalupě).

3. Sebevražda (poslední možnost).“

• • •

Na rozhraní června a července 1969 se v jejím životě udály dvě závažnější události: dovršením osmnácti let se stala plnoletou („v rodině se to nijak valně neoslavovalo, a já o to ani nestála, protože by to bylo hlavně důvodem k dalším vyčítavým přednáškám o složitosti mé výchovy“) - a také dokončila učňovský poměr v Tomosu.

Co by si asi přála jako dar k narozeninám?

Třeba to tehdy rodičům takhle natvrdo neřekla, ale dle svých pozdějších slov v rozhovoru s psychologickými a psychiatrickými soudními znalci své pocity při ohlédnutí nazpět hodnotila zcela přímočaře: chtěla odejít z domova.

Kamkoli.

Za jakoukoli, třeba i minimální mzdu.

Do jakéhokoliv prostředí.

Chtěla odejít - a také, byť zatím ještě dočasně, jaksi nanečisto, odešla.

Neklidné toulání po západě Čech

Zbytek roku 1969, počátek roku následujícího.

Veřejné služby města Chebu, oblastní podnik: „V naší provozovně knihařství působila Olga Hepnarová jen nedlouho. Pro špatnou pracovní morálku byla v jednoměsíční zkušební době propuštěna. Z tohoto důvodu nemůžeme o jmenované sdělit žádné další podrobnosti, neboť za tak krátkou dobu nelze odpovědně posoudit chování a charakterové vlastnosti zaměstnance."

• • •

Svědecké útržky / ... dusno v chebském knihařství (Oldřich Ch.)

„ ... Pár týdnů u nás byla, ale stálo to za zapamatování. Dělal jsem vedoucího knihařské dílny už delší čas, nikdy jsem se však s něčím podobným nesetkal. V provozovně pracovalo asi devět lidí, byli mezi nimi starší i mladší a také dva učedníci. Nabízelo se tedy srovnání a v tom směru musím říci, že Olga Hepnarová byla z pracovního hlediska nejhorší a divil jsem se, jak se vůbec mohla vyučit. Prvně jsem ji omlouval jejím mládím, bylo jí jen osmnáct, ale brzy jsem poznal, že jí prostě chybí snaha a tahle práce ji zcela určitě nebaví.

A navíc se s ní nedalo kloudně dohovořit.

Nedokázal to nikdo z lidí, kteří tam dělali, a nedařilo se to ani mně. Odmítala komunikovat, často mi odmlouvala, a když jsem jí někdy trochu ostřeji, což mívám ve zvyku, vytkl nízkou úroveň její práce, říkala, abych na ni neřval. Přitom bylo jasné, že s ní jednám stejně jako s ostatními. Kolem ní bylo však pořád dusno, jak to jeden ze zaměstnanců trefně vyjádřil. Ke sporům docházelo i o úklid dílny, což se dělalo po pracovní době a zaměstnanci se střídali. Hepnarová se k tomu vyjádřila, že není služka. Pracovní dobu dodržovala, ale výdělek měla vzhledem k výkonům asi o třetinu nižší než ostatní, zhruba 1 000 Kčs měsíčně. Nevím, čím se zabývala ve volném čase, zpočátku bydlela v restauraci Myslivna, pak se snad přestěhovala do privátu. Brzy jsem došel k názoru, že je pro nás Olga Hepnarová jako trvalá pracovní síla nepoužitelná a proto jsem se také nezabýval zjišťováním příčin toho, proč tak mladé děvče pracuje a žije daleko od domova.

Jednou jsem se jí na to pokoušel zeptat: ‚Copak ti v pražském Tomosu, kde jsi se vyučila, nenabídli místo?'

‚Nabídli, ale nelíbilo se mi tam,' řekla a víc jsem z ní nedostal.

Když se vše sečte, nelze se divit, že u nás na konci zkušební doby skončila. Pokud Olga Hepnarová uvádí, že jsem k ní měl nenávistný postoj a během jejího posledního pracovního dne, kdy jsem jí prý určil, aby do poslední chvíle řezala lepenku na knihařských nůžkách, došlo k ostře vyhrocenému sporu, musím říci, že si na nic takového nevzpomínám. Také o nenávisti nelze hovořit, spíš mne jen štvala. Zcela odmítám její tvrzení, že bych ji měl během toho posledního dne ohrožovat fyzickým napadením, v čemž mi prý zabránil jen zákrok mé manželky, která v dílně také pracuje. Je pravda, že jsem se s Olgou Hepnarovou nerozešel přátelsky a asi jsem dal hlasitě a možná i méně vhodnými slovy najevo, že ji už nikdy nechci vidět, ale nemám ve zvyku vztáhnout na někoho ruku. V tomhle si vymýšlí.''

• • •

„Čekala jsem, že vedoucí té knihařské dílny bude lhát a všechno každému do očí zapře," vyjádřila se k tomuto období svého života Olga Hepnarová. „Ale v Chebu, kde jsem bydlela v podnájmu u jedné paní, to bylo pro mne doslova úděsné. V té dílně mezi sebou mluvili hlavně německy a byl to rodinný podnik. Vedoucí, jeho žena i dcera drželi spolu proti mně. Trvám na tom, že mne vedoucí chtěl během posledního dne mého tamního zaměstnání udeřit a jenom jeho žena, která se zřejmě bála, že by z toho mohly být problémy, mu strhla ruku stranou."

„To bylo ale až na konci. Co předtím? Bylo to přece vaše první místo. Snažila jste se překonat překážky a vydržet tam?" zeptali se jí.

„Snažila, ale nešlo to. Ta situace byla pro mne prostě neúnosná. A to dokonce u Veřejných služeb v Chebu ani nedodrželi vůči mně dohodu co do výše slíbeného platu. Proto jsem odešla."

„Zpět do Prahy?"

„Ne, ještě ne. Zkusila jsem to potom na dalších dvou místech."

• • •

Národní podnik ESKA v Chebu:

„V jednoměsíční zkušební době odešla Olga Hepnarová na vlastní žádost, protože jí údajně nevyhovaly pracovní podmínky. Jiné podmínky jsme jí však jako nezapracované síle v našem strojírenském oboru nemohli nabídnout."

Opravny zemědělských strojů, n.p., Františkovy Lázně:

„Pro nedobrý přístup k práci byla od nás jmenovaná v rámci zákonné zkušební doby propuštěna. Více nám o ní není nic známo."

◆ ◆ ◆

Tři pokusy, tři nezdary.

První odchod z domova směrem k samostatnému způsobu života se Olze Hepnarové nezdařil, jak si představovala.

„Byla jsem na konci svých sil, neměla jsem peníze, byla zima, nevlídno, a nevěděla jsem, co si počít," řekla k tomu při rozhovoru s psychiatrem.

„Takže jste se vrátila?"

„Ano."

„Zcela z vlastní vůle?"

„V době, kdy jsem pobývala v západních Čechách, udržovala jsem alespoň občasný písemný styk se sestrou Evou, která mi nakonec napsala, abych se na všechno vykašlala a vrátila se raději do Prahy. Tak jsem pak už ve chvílích, kdy mi bylo moc zle, dala najevo, že s tím souhlasím. Přijel pro mne otec a vzali si mne domů."

„Jak vás rodina přijala?"

„Musím připustit, že tentokrát snad lépe, než jsem v dané situaci čekala - zejména matka se trochu snažila. Zhruba dva týdny to vcelku ušlo, pak se vše opět ustálilo na předchozí všední situaci."

„Což znamená...?"

„Zase mne to táhlo od nich pryč."

Osudové vítězství: řidičský průkaz

Zdálo se nejen jí, ale i jejímu blízkému okolí, a domyslíme-li věci dál, je až krutě výsměšné, že právě tohle by mohlo být vysvobozujícím řešením.

Stala se řidičkou!

„Možnost projít autoškolou mi nabídla matka, a také kurz z větší části zaplatila," sdělila o tom Olga Hepnarová. „Došlo k tomu někdy zkraje roku 1970 - a já s tím souhlasila, protože se mi řízení motorových vozidel vždy líbilo a viděla jsem v téhle práci pro sebe určitou naději. Dost jsem se obávala zkoušek, protože ještě před odchodem do Chebu jsem se pokoušela uplatnit jako řidička tramvaje, ale neprošla jsem, když jsem testy nedokázala vyplnit v časovém limitu. Nyní jsem to ale zvládla hned napoprvé, což jsem považovala za úspěch a tedy i trochu za jedno ze svých nemnoha vítězství. Hned poté jsem se přihlásila o zaměstnání u pošt a telekomunikací, což zase naopak bylo nejhorší, co mne mohlo potkat."

„Proč nejhorší? V čem?"

„Prostě nejhorší. Je možné, že nebýt školy a tohoto odpudivého pracoviště, nikdy bych možná nespáchala žádný větší trestný čin. Když jsem začala pracovat u Městského dopravního závodu spojů jako řidička, zjistila jsem, že to není to samé, jako být řidičem, tedy mužským. Naneštěstí jsem hned první den zavinila malou dopravní nehodu, což bylo důvodem k mému přeřazení do skladu pneumatik, kam jinak dávali jen životní ztroskotance a lidi přicházející z výkonu trestu, až později mne po přezkoušení znovu pustili na vůz a přidělili mi auto někdy k výběru schránek, jindy k jízdě s inkasistkami. Ale to už se mnozí mí tehdejší spoluzaměstnanci postarali o mé dlouhodobé, všeobecné a čím dál silněj-

ší a nesnesitelnější zesměšnění a poplivání... uspořádali vůči mně později i jakýsi bojkot, a to všechno hrozně zákeřně, za mými zády a nikdy ne tváří v tvář."

• • •

Svědecké útržky / ... jízda po schodech (Růžena F.)

,, ... Nechtěly jsme jí nijak ublížit, o to vůbec nešlo, ale je pravda, že jsme jako čtyři inkasistky, přidělované k ní do vozu, sepsaly k nadřízeným stížnost s prosbou, abychom s ní nemusely jezdit. Když budu mluvit jen sama za sebe, musím říci, že jsem se v autě s Hepnarovou vždy opravdu bála, nezažila jsem s ní sice nikdy žádnou nehodu, ani větší pokutování, ale jako řidička byla Olga ve srovnání s jinými divná, jezdila rychle a i za volantem byla taková, jako pořád - stále jako by duchem nepřítomná. Střídaly jsem se po týdnu a já se vždy v období, kdy se přiblížil čas mého nástupu k ní, cítila mizerně a občas mi bývalo i špatně od žaludku.

A nešlo přitom jen o tu jízdu samotnou.

Také o to, že třeba během celé služby nepromluvila ani slovo, pořád se mračila, a když jsem jí na něco zeptala, nebo prostě započala nějaký obyčejný hovor, jak se to mezi ženskými dělá, odpověděla třeba jen jedním slovem a pak zase byla zticha.

Ty schody... to mne tenkrát doslovo vyvedlo z míry.

Už ani pořádně nevím, kde se to přihodilo. Dostaly jsme se s autem do nějaké slepé ulice, nebo před námi byla jednosměrka, to už si tak přesně nepamatuji, ale najednou jsem se úplně vyděsila. Protože Hepnarová místo toho, aby se oklikou vrátila na hlavní a zvolila jinou trasu, namířila si to přes park a po schodech dolů. Autem a po schodech! Strašně to drncalo a měla jsem strach, že dole nedokáže

zastavit, nebo zničí vůz. Křičela jsem na ni, aby toho nechala, ale jen se ušklíbla a sjela až dolů.

Tehdy jsem si řekla, že už nikdy...

Proto vznikla ta stížnost, kterou spolu se mnou podepsaly i další kolegyně.‘‘

• • •

Svědecké útržky / ... kolektivní cítění (Věra P.)

,, ... Olga toho během služebních jízd, kdy mne vozila jako inkasistku, opravdu málo namluvila, ale já jsem v tomhle trochu podobná, takže mne to zase nijak moc nepopouzelo. Každá jsme si prostě přemýšlely o svém, a tudíž jsem ani jejímu způsobu jízdy nevěnovala pozornost, protože tomu nerozumím. Pak ale na žádost ostatních vznikla vůči Hepnarové ona stížnost a naše vedoucí chtěla, že když už je tu taková věc na stole, abychom to pro pořádek podepsaly všechny čtyři jako výraz kolektivního cítění, teprve pak že se s tím dá něco dělat.

A tak jsem podepsala.

Myslela jsem si, že prostě o nic nejde.‘‘

• • •

Svědecké útržky / ... víceméně jsem se jí ujala (Marta S.)

,, ... Její problém spočíval podle mne v tom, že se nechávala odstrčit do kouta. Jako kdyby se raději obírala tím, jak trpí, než aby se uměla pořádně vzít za svá práva. Byla jsem jen o pár let starší řidička z povolání stejně jako ona, obě jsme jezdily pro spoje a telekomuni-

kace - a tak vím, o čem mluvím a jak je nesnadné se mezi přesilou chlapů prosadit. Když k nám nastoupila, jevila se mi jako skromná a zakřiknutá holka, bylo mi jí tudíž líto a víceméně dobrovolně jsem se jí ujala a vysvětlila jí různé fígle našeho řemesla. Když jsem se pak doslechla o tom, že inkasistky s ní nechtějí jezdit a cosi na ni dokonce i žalovaly šéfům, řekla jsem jí, že i mně se na počátku něco podobného stalo, a aby si z toho nic nedělala.

‚Jako šoférka seš moc tichá, Olinko, musíš se s lidmi kolem bavit, na vtip odpovědět vtipem a ne se nad každou přiblblou sprosťárničkou hned urazit,' domlouvala jsem jí.

Dívala se na mne a řekla, že tohle prostě neumí a ani se to vlastně učit nechce.

Pomyslela jsem si: v tom případě ti, holka, není pomoci, ale nahlas jsem to přece jen takhle nevyslovila. A jsem dnes, když vím, co víme všichni, ráda, že mi to tehdy z pusy nevyšlo.''

Noční požár v Zábrodí

„Nevzpomínám si ve svém životě na žádný dobrý rok, ale tenhle byl v celém svém průběhu obzvlášť zlý," řekla Olga Hepnarová.

Měla tím na mysli rok 1970.

V práci se jí nedařilo („začala jsem je tam skoro všechny nenávidět").

Problémy doma se stupňovaly týden od týdne („už jsem se v tom bytě v Konviktské 7 prostě dusila").

A myšlenky na nenávist k lidem a potažmo i pomstu, jak se o tom již před třemi roky zmínila v dopise lékaři do Opařan, čím dál víc dotíraly. Olze Hepnarové už nestačilo jen na tohle téma dumat, snít, zvažovat možnosti a klást proti sobě všechna pro

a proti. Toužila něco učinit: něco, co by skoro už každodenním domácím vyčítavým půtkám dalo jiný ráz.

Ráz činu.

Činu s vykřičníkem.

• • •

Svědecké útržky / ... mohli jsme tehdy zahynout (Marie H.)

„ ... V hospodářské usedlosti v Zábrodí na Náchodsku, kde se pan Hepnar narodil a kterou zdědil po smrti své matky, jsme jako důchodci bydleli řadu let. Platili jsme nájem, asi 200 korun ročně, a pomáhali jsme naoplátku v údržbě domu a zahrady. Hepnarovi si při přestavbě domu vyhradili pro občasné pobývání dvě místnosti, ale jezdili sem nepravidelně, většinou jen na sena, otavy a sklizeň ovoce. Jejich starší dcera Eva, dokud byla svobodná, přijížděla občas s nimi, občas bez nich, zatímco mladší Olga jen málokdy a v poslední době vůbec.

K požáru došlo v srpnu 1970, myslím, že sedmého.

Zrovna tu pobývala Eva, která přijela do Zábrodí autobusem a říkala, že její otec snad dojede následujícího dne na motorce. Občas to takhle dělávali, že cestovali každý zvlášť, takže nás to nepřekvapovalo. Večer jsme my šli do našeho pokoje, Eva do svého. Já v té době marodila, bylo mi šestasedmdesát a to už na tom člověk nebývá se zdravím moc dobře, špatně se mi také spalo. Posedávala jsem na posteli a někdy kolem druhé hodiny noční jsem oknem zpozorovala na dvoře světlo, které se slabě třepotalo. Po chvilce jsem slyšela, že se zvedl vítr, a záře byla čím dál jasnější. Napadlo mne, že je to asi oheň. Probudila jsem manžela, který si zpočátku myslel, že jenom blázním, ale pak se toho světla zvenčí také polekal. Vstal z postele a jen tak

v nočním prádle vyběhl ven. Utíkala jsem za ním a viděla, že hoří dveře vedoucí na půdu, kde bylo uskladněno seno. Uvědomila jsem si, co by se mohlo přihodit, kdybychom všichni tři spali a seno chytlo, a strašně mne to rozrušilo, málem se mi podlomily nohy.

‚Vašku - uhas to!' křičela jsem.

Přistrčila jsem k němu dvě vědra vody, která jsem měla na dvorku připravená, protože jsem chtěla ráno prát. Manželovi se s pomocí vody podařilo oheň, který už zachvátil celé dveře a plameny šlehaly do výšky až ke krovům, trochu oslabit a jako by stlačit k zemi, pak ty zbytky utloukal nějakými pytli, až z nich zůstal jen čmoud.

‚Jak to mohlo chytnout?' ptala jsem se ho.

Ztěžka dýchal, měla jsem o něho strach, bylo mu už skoro osmdesát a ani on neměl zdraví v pořádku.

‚Asi to někdo udělal schválně,' řekl.

Přivedl mne blíž a ukázal mi, že u těch dveří leží ohořelé noviny, které tam zvečera určitě nebyly, a že jsou tam ve střepech z nějaké láhve zbytky tekutiny páchnoucí jako benzin.

Už jsem víc vidět nechtěla a utíkala jsem za mladou Hepnarovou. ‚Evičko, nespi, mohli jsme tady při požáru zahynout!' volala jsem.

Zkusila jsem otevřít dveře u její pokoje, ale bylo zamčeno. Znovu jsem něco křičela, pak konečně Eva, které bylo v té době něco málo přes dvacet, otevřela a řekla mi: ‚Co se děje? Vždyť já nespím a hrozně se tu zrovna dnes bojím - nějaké oči jako by mne pořád strašily.'

Vyšly jsme obě ven, zatímco můj manžel, který už nyní není mezi námi, již mezitím popadl kolo a odjel do Červeného Kostelce na SNB, aby jim řekl, co se stalo.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... pocity z noci, v níž hořelo (Eva H.)

,, ... Studovala jsem v tom čase na vysoké, měli jsme prázdniny, a na přání rodičů jsem se vydala do Zábrodí, abych pomohla při sušení a ukládání sena. Vstávala jsem kvůli tomu 6. srpna 1970 kolem šesté, abych stihla autobus, který odjížděl z Florence o hodinu později. S přestupem v Náchodě jsem dojela do Zábrodí asi v 10.45, vystoupila jsem na zastávce u Hanušů a došla do chalupy. Po zbytek dne jsem s manželi H. dělala kolem sena. Navečer jsem se byla na Špince vykoupat, pojedli jsme a šla jsem si lehnout s tím, že si budu ještě číst.

Čekala jsem klidnou venkovskou noc, ale dopadlo to zcela jinak.

Ještě že se panu H. podařilo oheň zdolat!

Ráno kolem páté přijel strážmistr z VB v Červeném Kostelci. Prý musí tu věc přešetřit. Šel na to velmi důkladně, pamatuji si, že skoro jako v detektivce porovnával vyhořelé sirky, poházené kolem požářiště, se zápalkami, které se v domě běžně používaly. Ale nejvíce se zabýval těmi napůl ohořelými a při hašení zmáčenými novinami a rozbitou lahví. Noviny pocházely vesměs z předchozího měsíce, tedy z července, a jednalo se o Obranu lidu a pražská vydání Lidové demokracie a Svobodného slova. Strážmistr si povšiml i toho, že z některých výtisků byly vystříhány programy televize. Zeptal se mne, zda jsem ty noviny z Prahy přivezla, a já popravdě odpověděla, že ne. Podobně se zajímal i o původ litrové lahve hnědé barvy s hrdlem na bakelitový uzávěr. Podle částečně ohořelé etikety strážmistr zjistil, že v lahvi byl čistý benzin a že ke koupi došlo v lékárně na pražské Národní třídě. A 6. srpna, tedy během dne, který požáru předcházel a kdy já jsem byla už od rána na cestě do Zábrodí.

‚Národní třída...? Není to náhodou poblíž vašeho bydliště?' ptal se mne strážmistr.

Což jsem mu musela potvrdit.

Dál už nic nechtěl, a vlastně ani pořádně nevím, jak se celá ta záležitost úředně uzavřela. Škoda ve svém souhrnu byla nevelká a tak se tím asi nikdo dále nezabýval. Jen jsem o něco později zaslechla, že se otec zlobí na manžele H., kteří prý naznačili, že požár mohl založit právě můj otec, neboť manželství rodičů bylo zrovna v krizi, uvažovali snad i o rozvodu a v souvislosti s tím i o prodeji usedlosti v Zábrodí. Padla také zmínka o jakési pojistce, ale blíže jsem se o nic z toho nezajímala, protože jsem měla dost vlastních starostí. A jelikož to po mně nikdo nechtěl, ani jsem naštěstí nemusela hovořit o svých pocitech z té noci, kdy v Zábrodí hořelo, a o tom, co jsem si o celé události v skrytu duše a skoro už od samotného počátku myslela.''

◆ ◆ ◆

„Jak to tehdy, před třemi roky, bylo s ohněm v Zábrodí?" zeptala se Olgy Hepnarové soudní znalkyně-psycholožka.

„Udělala jsem to, muselo se to stát - a vyšetřovateli jsem se k tomu také přiznala."

„Ano, ale poprvé jste se s tím svěřila nikoli vyšetřovateli, ale psychiatrům při zkoumání vašeho duševního stavu. Proč ne už předtím?"

„Nevím. Náhle jsem se rozhodla, že o tom ohni promluvím. To je snad správné, ne?"

„Snad ano. Před chvíli jste řekla, že se to muselo stát. Co jste tím myslela?"

„Cítím to tak. Především jsem se tím, že bych spálila venkovský dům po jeho rodičích, tedy po Hepnarových, chtěla pomstít svému otci, kterého jsem vnímala jako hlavní příčinu svých těžkostí v rodině. A také kvůli téhle nemovitosti byly doma četné nervózní mrzutosti, protože matka chtěla Zábrodí prodat a pořídit něco

v Praze nebo u Prahy, zatímco otec na vlastnictví usedlosti lpěl a podle matky do ní zbytečně investoval peníze, které byly potřeba jinde. Když jsem to tak pořád dokola s nechutí poslouchala, napadlo mne, že spory by pominuly, kdyby barák v Zábrodí zmizel ze světa. Usmyslela jsem si prostě, že s tím něco udělám. Mám vám znovu popisovat, jak vše probíhalo?"

„Ano."

„Odpoledne 6. srpna 1970 jsem se rozhodla a nechtěla jsem uskutečnění nijak odkládat, abych si věc náhodou nerozmyslela. Hned v tomtéž dnu pozdě večer, vlastně už skoro před půlnocí, jsem se tedy vydala z Prahy do Zábrodí. Najala jsem si na ulici taxikáře. Byl to mladší člověk, podle řeči během cesty pocházel snad ze Spořilova, a byl mým požadavkem trochu překvapen, proto si nechal ode mne vyplatit zálohu."

„Jeli jste přímo do Zábrodí?"

„Ne, takovou hloupost bych neudělala. Nechala jsem se odvézt do Náchoda s tím, že mám v okolí něco k vyřizování a že na mne musí zhruba dvě hodiny počkat. Pak jsem se pěšky vydala na cestu. Krajinu tam ze svých předchozích pobytů dobře znám, takže jsem s orientací neměla problémy. Měla jsem s sebou benzin v láhvi a několik výtisků novin na podpal. Když jsem se dostala na místo, byl v Hepnarových domě úplný klid, takže bylo jasné, že všichni spí."

„Nezaváhala jste těsně před tím, než jste uskutečnila svůj plán? Možná vás k těm místům vázaly i vzpomínky z dětství, které by mohly...?"

„Nevěnovala jsem se žádným vzpomínkám a nezaváhala jsem. Došla jsem k usedlosti, dvířky v dřevěném plotu jsem se dostala na dvorek a tam jsem rychle udělala to, co jsem měla promyšleno. To znamená, že jsem polila benzinem dřevěné dveře chléva a s po-

mocí novin je podpálila. Předpokládala jsem, že se oheň přenese vikýřem, který je nad těmito dveřmi, přímo na půdu, kde bylo seno. Tím by se požár dostatečně rozšířil."

„Po podpálení dveří jste zůstala na místě?"

„Ne. Opustila jsem dvůr a odběhla kousek stranou, abych viděla, co se bude dít."

„A co se dělo? Co jste viděla?"

„Moc toho k vidění nebylo. Z domku vyběhli postarší manželé, což byli nájemníci, kteří tam bydleli. Brzy se jim zřejmě vlastními silami podařilo nedostatečně rozvinutý požár zlikvidovat. Chvíli jsem tam ještě stála, už jsem se však k usedlosti nepřiblížila. Brzy poté jsem se pěšky vrátila do Náchoda a taxikář mne odvezl do Prahy. Stálo mne to na jízdném kolem šesti set korun."

„Pociťovala jste zklamání nad výsledkem vašeho úsilí?"

„V jistém smyslu ano. Myslela jsem, že bude v rodině o jednu z příčin hádek míň. Proto jsem uvažovala o tom, že založení požáru brzy zopakuji a lépe se na to připravím. Dokonce jsem se s tím taxikářem, který mne vezl, dohodla, že následujícího večera pojedeme do Náchoda znovu, a umluvili jsme si místo i čas setkání. Pak jsem si to však rozmyslela."

„Proč?"

„Nevím."

„Podezíral vás někdo ze spáchání tohoto činu?"

„Možná sestra Eva, ale nikdy jsme o tom spolu nemluvily. Jednu dobu se dokonce v rodině naznačovalo, že ten požár mohla zavinit ona. Nebo že to třeba udělal ze vzteku sám otec. Mne nepodezíral nikdo. Kdybych se te sama k věci dobrovolně nepřiznala, zůstala by událost v Zábrodí navždy tajemstvím."

„Zmínila jste sestru Evu. Věděla jste, že v noci ze 6. na 7. srpna 1970 pobývala v usedlosti, kterou jste chtěla podpálit?"

„Říkalo se doma, že má někdy v těch dnech do Zábrodí jet, ale nevěděla jsem, jestli tam už dorazila."

„Neověřovala jste si to?"

„Ne."

„Vždyť se mohlo stát, že by uhořela, ne?"

„Stát se vždycky může leccos. Rozhodně ale nebylo mým úmyslem, aby sestra uhořela. Spala přece dole, ne na půdě, kde bylo seno."

„Nacházeli se tam i ti starší manželé - nájemníci. Neobávala jste se následků?"

„Nezabývala jsem se tím. Chtěla jsem z důvodů, o kterých jsem nyní mluvila, způsobit ten požár, a každý ať se zachrání jak umí."

„Ještě někdy jindy jste založila požár?"

„Ne, to byla jen tahle jediná záležitost. Oheň nemám nijak zvlášť ráda, nepřitahuje mne, jestli něco takového máte jako psycholožka na mysli."

Útočiště jménem Oleško

Rok 1971.

Zase další a pro ni při zpětném pohledu významný předěl. V jedné ze svých výpovědí dokázala Olga Hepnarová tuto skutečnost shrnout do několikaslovné věty: „Rodiče jsem tehdy už zcela pustila ze zřetele."

Zní to odhodlaně, hrdě a nezávisle, ale nezdá se, že by to až tak doslova byla pravda. Protože - nahlédnuto zblízka - i k těm svým tehdejším krokům, jimiž trhala pouta s rodinou, do značné míry využívala rodičovské, přesněji tedy matčiny pomoci. Šlo mimo jiné o vůz Wartburg 900, který jí posloužil při cestách týkajících

se právě jejího postupného osamostatňování. „Ojetý automobil," vypověděla o tom její matka, „jsem Olze pořídila, aby se naučila perfektně jezdit, když chtěla být řidičkou z povolání, ale k tomu musím dodat, že můj manžel s tím nesouhlasil, protože naše druhá dcera Eva tehdy studovala a podle mužova názoru jsme jí dávali hmotné podpory méně, než jsme dávali Olze. Záměr s autem jsem však v rodině prosadila a pomáhala jsem Olze i v době, kdy se rozhodla, že si za své ušetřené peníze obstará nějaké přístřeší mimo město."

Přístřeší?

Obstarávala si je poměrně složitě. Nejprve zakoupila v zahrádkářské kolonii Pod Berankou v Praze 6 malou montovanou chatku, spíš tedy jakýsi altánek. Pak usedla do auta a objížděla kolem Prahy místa, kde by se jí líbilo, nebo o kterých se doslechla či dočetla. Konečně po dlouhém hledání našla v krajině na jih od Prahy to, co odpovídalo jejím přáním. Tady! rozhodla se. Chatku nechala v Praze 6 rozložit na díly, převézt a znovu postavit a dovybavit na parcele v obci Oleško, poslední pošta Zvole u Prahy, okres Praha-západ. Krásné, tehdy ještě ne moc přelidněné, čímsi dramaticky přitažlivé místo v pravobřežním prostoru nad korytem Vltavy a Davlí.

„Jak že se to tam jmenuje?" zeptali se jí doma, když se poprvé zmínila o svém plánu.

„Oleško. A budu tam žít," oznámila.

„Dobrá, snad když bude hezky..."

„Ne, to tedy ne. Já se tam odstěhuji. Napořád. A už co nejdřív."

Znělo to trochu šíleně: z dobře vybaveného měšťanského bytu přímo v centru Prahy, kousek od Václavského náměstí a na dohled od Národního divadla, přejít do vysloveně letní chatky o rozměrech třikrát tři metry, kde měla jako vybavení jen naftová kamínka a několik nejnutnějších věcí...

„To snad nemyslíš vážně?“ vzdychla matka.

Myslela to vážně: jako ostatně - přiznejme jí - skoro vše, co kdy řekla.

Její otec nad tím rezignovaně mávl rukou, kolem sestry Evy, která studovala vysokou, měla vážnou známost a uvažovala o svatbě, šly tyhle věc dost pochopitelně bokem - jen paní Hepnarová byla navzdory svému bytostnému nesouhlasu s tímto plánem připravena k pomoci.

• • •

Svědecké útržky / ... bláznivé děvče (František O.)

,, ... Za svých víc než pětašedesát let života jsem se nepotkal s někým, kdo by se jí v chování trochu podobal. A přitom jsem s ní přišel do styku snad nejvíc ze všech lidí v Olešku, a rozhodně jako jediný z dospělých, protože se o ní říkalo, že lidi v letech ona prostě nesnáší a pokud k sobě vůbec někoho připustí, jsou to jen mladí. Seznámil jsem se v roce 1971 také s její maminkou, protože to byla právě ona, která mne velmi slušně požádala, zda bych její dceři nepomohl s dostavbou chaty a některými dalšími pracemi kolem jejího provozu, třeba se skladováním topné nafty. Slíbil jsem to a splnil, ale dohadování se slečnou Olgou opravdu nebylo snadné.

Někdy to trochu šlo, jindy vůbec ne.

Zažil jsem u ní mrákotné, snad až šílené stavy, a to zejména při občasných návštěvách právě její maminky, kdy Olga řvala, kopala do věcí, matku z chaty vyháněla a hrozila jí zabitím. Nechci se míchat do věcí, do kterých mi nic není a jejichž příčiny neznám, ale myslím si, že se její matka aspoň zpočátku snažila jí pomoci, nakoupila jí veš-

keré vybavení, podporovala ji, ale Olga k ní necítila ani trochu vděčnosti. Později už paní doktorka do Oleška přestala jezdit, a vůbec se jí nedivím.

Nerad to říkám, ale Olgu tu brali jako bláznivé děvče.

Však to znáte, každá vesnice je vděčná za to, když se někdo chová odlišně od ostatních, takže je pak o čem se bavit. A slečna Olga byla v tomhle znamenitým terčem. Vlastnila třeba kolo, se kterým přijela do obchodu, nakoupila, kolo zůstalo opřeno o zeď před krámem a ona táhla nákup do chaty pěšky. A divila se, když pak ten bicykl někdo ukradl. Měla po nějaký čas také motocykl, který nechávala volně stát před chatou, i když odjížděla na delší čas do Prahy. Ale i jinak… Dokázala třeba před deštěm rozvěsit na šňůrách u chaty prošívané deky i další oblečení, a pak se lhostejně dívat na to, jak vše mokne. V pořádkové komisi MNV Zvole se projednával případ, kdy v drogérii nezaplatila nákup barev asi za 16 korun. Když ji předvolali, prvně křičela, pak brečela, že má zkažený život, a nakonec přiznala, že barvy nezaplatila jen z toho důvodu, že se jí nechtělo čekat ve frontě u pokladny. Totéž se stávalo v linkovém autobuse z Oleška do Braníka, kde ji průvodčí musela několikrát vyzvat k zaplacení, zatímco slečna Olga jen seděla a budila dojem, že spí.

Všechno jako by jí bylo úplně lhostejné.

Dokonce i strach.

Když jednu dobu dojížděla z chaty do Prahy za zaměstnáním a vracela se nazpět až hodně pozdě, bez obav šla sama v noci tři čtvrtě hodiny lesem, což by od nás z vesnice nedokázala snad žádná jiná ženská.

No, byla prostě taková, jaká byla.“

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... o vzteklém vlkovi (Zdeněk P.)

,, ... To už je něco jako letitá tradice. U nás v Olešku vždy dobře vycházeli místní mladí lidé s těmi, kteří sem s rodiči anebo sami dojížděli jako rekreanti, tedy hlavně chataři. Možná to je i tím, že řada z nás, kteří tam bydlíme, jezdí zase naopak za prací do Prahy, já třeba jako mechanik do Chirany. Když si tedy Olga Hepnarová v jedenasedmdesátém roce pořídila v Olešku chatu, i ji jsme trochu zatáhli mezi nás, občas jsme se někde sesedli u ohně, jindy jsme třeba zašli rovnou k ní.

Řekl jsem, že trochu jsme ji zatáhli.

A přesně tak to bylo.

Přimět totiž Olgu k běžné zábavě, jako třeba kohokoliv jiného, nebylo snadné, byla stále vážná, zamlklá, málokdy jsem ji viděl se smát, za celou tu dobu si nevzpomínám, že bych ji třeba jen jednou slyšel vyprávět vtip. Mluvit se s ní dalo - ale jen tak nějak na úrovni, jinak než o ostatními. Narodil jsem se dva roky před ní, ale někdy mi při řeči s ní připadalo, že vůbec nehovořím s mladým člověkem. Většinu mých přátel tohle vše od Olgy odrazovalo, ale ve mně je asi víc nějaké zvědavosti, a tak jsem se o ni docela zajímal. Ne snad jako kluk o holku, to určitě ne, ale občas jsme spolu aspoň dali řeč, i když jsme nikdy nebyli spolu sami, vždycky jen tak uvnitř té party, nebo třeba během jízdy autobusem do Prahy. Ve své knihovničce na chatě měla hodně vážných knížek, třeba o psychologii, což mě překvapilo, ale jinak mne také dost štvalo to, co jsem od ní slyšel. Říkala, že nemá lidi ráda, protože jí ubližují, špatně se vyjadřovala i o svých rodičích a sestře.

‚Olino, spoustu věcí ve vztazích k lidem si podle mne zaviňuješ sama,‘ namítl jsem jí jednou.

Popuzeně se mne zeptala, co tím myslím.

A tak jsem jí pár takových příkladů uvedl. Že na vesnici je třeba ve zvyku, že se lidé při potkání mezi sebou zdraví, což ona zásadně nedělá. A že nepozdraví, ani když nastoupí do autobusu, kde jede mnoho lidí, s nimiž se aspoň od vidění zná. A že na ni tuhle autobusák počkal, když ráno doběhla na zastávku až ve chvíli, kdy už se skoro rozjížděl, a ona mu ani slovem nepoděkovala.

Dívala se na mne a po chvíli řekla: ‚Ach bože - to, co mi tu vykládáš, jsou jen takové hlouposti. A já už prostě jiná nebudu.'

‚Protože nechceš být?' zeptal jsem se, ale na to mi už neodpověděla.

Nedalo se jí pomoci.

Moc těmhle věcem nerozumím, ale chtěla asi být tím, čím se cítila být. A jako by si v tom skoro libovala, dá-li se to takhle nějak říci.

S tím právě souvisí ta kniha.

Jeden z kamarádů nám přinesl k přečtení dobrodružnou knížku o vzteklém vlkovi, možná se to přímo takhle jmenovalo. Vzteklý vlk. Půjčovali jsme si knihu mezi sebou, a přečetla ji také Olga.

‚Zdeňku, to je přesně ono,' řekla, když jsme se napříště viděli.

‚Co myslíš?'

‚Přece to vyprávění o vzteklém vlkovi. Jako by to bylo slovo od slova napsáno o mně. Já jsem přece takový vzteklý vlk!'

Prvně jsem se jen smál, ale když s tím otravovala ještě několikrát, už mi to šlo na nervy a okřikl jsem ji, aby dala pokoj. To jsem ještě netušil, že si jednou na tuhle blbost se vzteklým vlkem vzpomenu. V souvislosti s Olgou. V hodně zlé souvislosti s Olgou...''

◆ ◆ ◆

Pohled z druhé strany

Měla nyní Oleško, své dobrovolně zvolené útočiště jménem Oleško.

Odešla proto z domova.

Bylo nyní kam odejít, tedy odešla. Možná si lidé kolem ní mysleli, že je to zase, jako přece už jednou, jen dočasné - ale nebylo: Olga se domů již nikdy nevrátí.

Ten rozchod měl konečnou podobu.

O rodičích, prarodičích a rodině jako takové toho při pozdějších výsleších, během rozhovorů s psychiatry, psychology i obhájcem řekne Olga Hepnarová dost a dost - a jen málo z toho vyznívalo příznivě. Její nazírání na mikrosvět, z něhož vyšla, bylo nevybíravě kritické, odsuzující, pohrdavé, dost často i nenávistné. Nelze proto nedat objektivní možnost k vyjádření i těm, jichž se to týkalo z takřečeno protichůdného postavení u oné čím dál víc nepřekročitelné barikády.

• • •

Svědecké útržky / ... těžkosti nikdy neskončily (Antonín Hepnar)

,, ... Nelze popřít, že jsem s dcerou nevycházel dobře. Měl jsem výhrady k její povaze a chování. Všechny rozpory zapříčiňovala její tvrdohlavost a umíněnost. Problémy kolem ní začaly už v základní škole, přibližně v 8. třídě, kdy asi týden nechodila do školy, lhala nám - a když jsme to zjistili, prohlásila prostě, že do školy už chodit nebude. Kvůli tomu byla mnou tehdy silně fyzicky potrestána, ale nebylo to nic platné a výchovné těžkosti s Olgou se táhly dál a vlastně nikdy neskončily.

Neumím si nic z toho, co se s ní dělo a děje, vysvětlit.

Vnější důvody k tomu, aby se takhle chovala, tu nebyly, protože vyrůstala ve vcelku uspořádaných poměrech, což je mimo jiné dáno i tím, že manželka je zubní lékařkou a já po celý život pracoval jako bankovní úředník. Lépe vycházela přirozeně se svou matkou, tedy mou manželkou, ale nevím o tom, že by se jí příliš svěřovala, protože Olga je velmi uzavřené povahy.

Není mně známo, že by byla závislá na nějakých práškách, nikdy jsem z ní necítil alkohol, a nestalo se také, že by nám doma něco odcizila. Vím jen o tom, že Olga je dost silnou kuřačkou. S jejím zdravotním stavem je jistě lépe seznámena její matka, a to již z toho důvodu, že k tomu má odpovídající vzdělání. Nevím, zda měla Olga v některém ze svých zaměstnání pracovní potíže, či snad dokonce neomluvené absence, neboť jsem se nikde nebyl vyptávat. Myslím si, že by se Olze velmi nelíbilo, kdybych něco takového učinil. Neumím rovněž popsat, jaké vztahy má Olga ke své starší sestře. Dá se říci jen to, že se vzájemně nevyhledávají.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... necítila jsem se být sestrou (Eva L., roz. Hepnarová)

,, ... Povím toho málo, víc povědět nechci, a i kdybych snad chtěla, vlastně ani nemám co.

Narodila jsem se dva roky před Olgou a společně jsme bydlely u rodičů asi do roku sedmdesát. Nebyly mezi námi podle mne ani v dětství, ani kdykoli později nějaké výrazně vyhrocené rozpory, ale také to nebyl bližší sesterský vztah, protože jsme byly každá zcela jiná, věnovaly jsme se odlišným zájmům a stýkaly jsme se s jiným okruhem známých. Vlastně jsme si neměly o čem povídat. Dá se snad

říci, že jsme si byly navzájem lhostejné, skoro jako bychom se necítily být sestrami, ale na rozdíl od Olgy, která tak činí, nemohu ze své strany hovořit o nenávisti.

Lhostejnost se přece nerovná nenávisti.

Neumím o ní nic podstatného povědět.

Leckdo říká, že byla a je duševně nemocná, ale k tomu se přece laik nemůže vyjadřovat, a také nic nevím o tom, že by se přímo v naší rodině nebo mezi vzdálenějšími předky vyskytovaly zátěže psychiatrického druhu. Nevím, co si myslela, jak uvažovala, čemu věřila či nevěřila. Byli jsme organizováni v církvi československé, ale dle mého názoru to byl pouhý formalismus, a nepředpokládám tedy, že by sestra věřila v Boha. Nikdy jsme o tom spolu nehovořily, což je ale běžné, protože mladí či později dospívající lidé se většinou zabývají jinými záležitostmi.

Domácí problémy s Olgou začaly v době, kdy jí bylo asi čtrnáct. Stávala se samotářkou a vůči svému okolí byla čím dál uzavřenější, což mohlo mimo jiné souviset s velmi silným, dá se říci vůdčím postavením matky v rodině. Nevím, zda je to v odstupu času dost objektivní, ale zůstal ve mně pocit, že matka udělala výchozí chybu tím, že Olgu jako mladší a především problémovější dítě při chodu rodiny zpočátku různě protěžovala a neukládala jí třeba skoro žádné domácí povinnosti. Ale zase v tom byla taková nevyváženost. Když se totiž později zjistilo, že Olga chodí za školu, otec ji strašně zbil... a tehdy mi jí opravdu bylo líto a její bolest jako bych sama na sobě cítila. Tělesným trestem vše neskončilo a matka nechala Olgu poslat do Opařan u Tábora. Nikdy jsem tam za ní nebyla a nepsaly jsme si, takže vlastně ani nevím, zda to byla psychiatrická lečebna, domov mládeže, či výchovné zařízení. Každopádně tím, že ji tam zrovna v době dospívání umístila, asi matka Olze příliš nepomohla. Olgu pobyt v Opařanech poznamenal. Když se vrátila, byla horší než předtím, naučila se tam

kouřit, sprostě nadávat, byla líná a hrubá - a třeba od tamních holek odpozorovala také něco, co ji pak nedobře ovlivnilo v jejím intimním životě.

Rodinu jsem tehdy jako dobré prostředí nevnímala už ani já.

Bydlely jsme řadu let společně s babičkou, otcovou maminkou, a ta se málokdy shodla s naší matkou, která vše ráda řídila. Otec se vždy a ve všem snažil zůstat stranou a byl čím dál víc na okraji dění. Časté scény působily nedobře na sestru i na mne. Každá z nás však k řešení životní situace volila jinou cestu. Nechci, aby to znělo sebeobdivně, ale mně se podařilo i v těch nelehkých podmínkách dokončit vysokou školu, začala jsem pracovat na odborném místě, také jsem se chtěla brzy vdát - zatímco u Olgy to, co se doma dělo, vedlo především ke snaze o rychlé osamostatnění a odchod z domova. Proto si po vyučení nacházela místa mimo Prahu a později se odstěhovala kamsi na mrňavou chatu. Tím se zcela zpřetrhaly naše vazby a sestru Olgu jsem od té doby jen párkrát a víceméně náhodou potkala, netrávila s námi ani rodinná výročí či svátky.

Je to smutné, ale aniž bych jí tímhle vyjádřením chtěla sebeméně ublížit, pro mne je to tak, jako by Olga už tehdy zmizela z mého obzoru.‘‘

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... byla jiná
(MUDr. Anna Hepnarová)

,, ... I pro mne jako pro její matku bylo těžké k ní nějak hlouběji proniknout, když jakýkoliv zásadnější hovor o svém vztahu k životu a k lidem jí blízkým, tedy hlavně k rodině, prostě odmítala.

K čemu by bylo dobré klást jí další a další otázky, když na ně neodpovídala?

A tak jsem se v době, kdy už se stala dospělou, začala možná mylně spokojovat s tím, co mi sama z vlastní vůle řekla. A toho nebylo nikdy mnoho, i když mně se několikrát dokázala také omluvit za to, jak jednala, což vůči svému otci přes všechno mé vybízení nikdy nedokázala. Povaha Olgy se od malička až doteďka vyznačuje především málomluvností, náladovostí, skoro až absolutní uzavřeností a s tím souvisejícím odmítáním společenského života, tance a kolektivní zábavy. Když byla malá, jednu dobu jsem si myslela, že bude mít umělecké sklony, platili jsme jí hodiny klavíru a zpěvu, ale nakonec z toho sešlo, protože tam odmítala chodit. Trvalou zálibu našla časem jen ve dvou oblastech: v četbě a v řízení automobilu.

Byla jiná, než ostatní.

To jistě, ale nezdálo se mi, že by vše kolem ní příliš vybočovalo z normy. Výchovné problémy s dětmi, bezradnost nad řešením a určitá ztráta kontaktu mezi rodiči a potomky - to přece potkává mnoho rodin. A já tedy musím říci, že z tohoto hlediska mi připadá normální i prostředí, v němž Olga vyrůstala, stejně jako považuji za normální mé soužití s manželem. Pochopitelně, že občas došlo jako všude jinde i k hádkám, někdy jsme možná ve vzteku řekli, že se rozvedeme, ale ve skutečnosti jsme to neměli v úmyslu. Naše manželské spory souvisely také s tím, že téměř po celý náš společný život s námi bydlela moje tchyně, která odjížděla z Prahy vždy jen na dva nebo tři letní měsíce na chalupu v Zábrodí. Nevycházela jsem s tchyní dobře, nemyslím si však, že by tyto věci významněji ovlivnily duševní vývoj Olgy, která se o to podle mne příliš nestarala. Nikdo jí také doma záměrně neubližoval, a pokud to říká, pak nevím, proč to dělá. Třeba je to zapříčiněno tím, že nesebekriticky porovnává svou situaci v rodině s postavením své sestry Evy. Eva byla jako dítě a potom i v dospívání poslušnější než Olga, a proto byla také méně peskována a trestána. I to je přece

v rodinách obvyklé. Pokud by chtěla Olga stejně jako Eva studovat, určitě bychom jí to umožnili a bylo vlastně naším přáním, aby obě děvčata získala vysokoškolské vzdělání a dobře se v životě uplatnila. Rozhodně byly dcery nastejno a slušně zabezpečeny, i když to nebylo pro nás vždy snadné, protože s tchyní a mou maminkou nás žilo v bytě v Konviktské ulici celkem šest, přičemž jsme na živobytí vydělávali jen já a manžel.

Olga měla doma shodně s Evou vše, co potřebovala.

Ale jako by to nechtěla od nás přijímat.

Neuměla jsem si pořádně vysvětlit, proč tomu tak je, a byla možná mojí chybou, že jsem se jí na to časem přestala ptát…‘‘

◆ ◆ ◆

Setkávání

Dvaasedmdesátý rok byl pro ni časem Oleška.

Celý rok tu prožila.

Se vším dobrým, horším, ba i špatným, co z toho pro ni vyplývalo.

„Odchodem od Hepnarů do Oleška jsem se sice konečně zbavila nutnosti stýkat se s některými lidmi, se kterými jsem se stýkat nechtěla, myslím, že mi to pocitově prospělo, trochu jsem se uklidnila, ale zase začaly jiné potíže,“ řekla Olga Hepnarová při jednom z výslechů. „Dost často mi byla v Olešku zima, protože ta chata přece jen nebyla, jak mi mnozí předpovídali, zařízena na trvalý pobyt, a také jsem měla potíže s dojížděním do práce, ujel mi třeba vlak nebo autobus, což zapříčinilo další nepříjemnosti, kterých bylo i jinak od počátku až do konce víc než dost.“

Pravdivě vyjádřeno.

Totéž totiž vyplývá z rámcového pracovního hodnocení Městského dopravního závodu spojů: „Mezi spoluzaměstnanci neměla Olga Hepnarová přátel, nebyla oblíbena a se svým soukromým životem se nikomu nesvěřovala... Jako řidička zpočátku určená k výběru poštovních schránek vykonávala službu netečně a péče o svěřené vozidlo byla podprůměrná. Měla celkem čtyři dopravní nehody z vlastní viny a jednu nezaviněnou. V únoru 1971 použila neoprávněně služební vozidlo, byla zadržena příslušníky MO VB v Praze-Krči a následně pak podle § 209 u obvodního soudu pro Prahu 4 odsouzena k trestu nápravného opatření (srážky z platu). V prosinci 1971 přeřazena na dopravní středisko Ředitelství telekomunikací, odkud však v únoru 1972 došla stížnost čtyř poštovních inkasistek, v níž se uvádělo, že Hepnarová nedodržuje předpisy a jezdí s nimi a s pokladnami plnými peněz přes park a dokonce i ze schodů, ve stížnosti byla projevena žádost o přidělení jiného řidiče. Poté byla Hepnarová dočasně přeřazena na pomocné práce v garážích. Když pak došlo k jejím četnějším neomluveným absencím a pozdním příchodům (údajně pro špatné spojení z dočasného bydliště), situace se pro závod stala neúnosnou...“

Neúnosnou se jevila i jí.

„Odešla jsem,“ řekla o tom při vyšetřování.

„Sama od sebe?“

„Ne. Byl se mnou rozvázán pracovní poměr, ale svůj odchod jsem jim i sama navrhla.“

„Kdy k tomu došlo?“

„Pokud si dobře pamatuji, tedy v červnu 1972. A hned v létě jsem si našla nové místo. Vlastně už poslední.“

„U Pražských komunikací?“

„Ano.

„Cítila jste uspokojení ze změny zaměstnavatele?“

„Zcela jistě. Protože až na pár výjimek, a těch bylo opravdu málo, jsem u toho dosavadního nepotkala žádné dobré lidi.“

• • •

Svědecké útržky / ... příběh ženského trojúhelníku (Alžběta Š.)

,, ... Asi to zní chlubivě, ale myslím si, že Olga, kterou jsem poznala jako kolegyni-řidičku u spojů, byla do mne zamilovaná. Jenomže nedokázala zřejmě udělat ten první krok a měla strach se mne třeba dotknout. Dotknout... v tom i onom významu slova. Vím, že mě chtěla, kolikrát přišla s bonboniérou či lahvinkou a dávala najevo, že má o mne zájem, stále kolem mne všelijak kroužila, tím to však také končilo. K ničemu víc... až na ten jeden jediný případ, o kterém jsem ještě nikdy nikomu nevyprávěla... se Olga neodhodlala.

Musela bych zřejmě začít já.

Třeba bych za jiných okolností dokonce i začala a vše by možná se mnou i s ní dopadlo jinak, ale já k tomu zrovna v té době neměla důvod. Žila se mnou moje přítelkyně, krásná a ve všech směrech přitažlivá ženská, která měla za sebou i vztahy s mužskými a dokonce porodila dítě, a já byla do ní strašlivě zaláskovaná. Olince Hepnarové jsem tudíž nemohla nabídnout víc, než jen občasná přátelská setkání. Pracovaly jsme jako řidičky u jednoho závodu, ale každá z nás v jiné části Prahy. Někdy si pro mne přišla rovnou ke mně domů, jindy mi zavolala do zaměstnání a řekla: ‚Co kdybychom si skočily někam na večeři?‘ A tak jsme občas šly, většinou do nuselského hotelu Union, to bylo naše oblíbené místo, dobře tam vařili a já to měla z práce blízko. Jindy jsme se místo večeře

vydaly na Pankrác, kde se konávaly pěkné diskotéky, jakých tehdy ve městě moc nebylo.

Na Pankrác...!

Jestlipak by mě vůbec mohlo napadnout, že tam někde poblíž Olina jednou skončí na... ale ne, o tom nechci hovořit, to bych asi brečela, což nemívám ve zvyku.

Takže takhle jsme spolu občas vyrážely a bylo to fajn.

Jenže jsem s tím časem začala mít trable.

Moje tehdejší přítelkyně neměla Olgu ráda a vadilo jí, že se stýkáme. ‚Proč se na ni nevykašleš?' říkala mi. ‚Vždyť je divná! Co z toho máš?' Olina si o ní také asi nemyslela nic dobrého, nahlas se to však přede mnou říci neodvážila, ale párkrát jsem si všimla, že se na tu mou holku ošklivě podívala. Zato na její dítě, tehdy to bylo roztomilé batole, se Olga vždy usmívala, občas přinesla i nějaký malý dárek, a dokonce mne párkrát napadlo, že z ní jednou bude, pokud to se vztahem k mužům v sobě nějak překoná, docela dobrá matka, i když ona sama pořád tvrdila, že o nějaké děti ani trochu nestojí.

Ať to zní, jak to zní, já měla Olinu docela ráda.

V představách lidí, kteří o ní nevědí nic víc, než jen to, co provedla, vyhlíží asi jako bezohledný násilník. Tak jednoduché to u ní nebylo. Podle mne byla chytrá a vjádru... Bože, promiň mi to... snad i hodná. Až do té hrozné události asi nikdy nikomu neublížila, všechno se to podivně mlelo uvnitř ní. Byla skoro jako němá! Vypáčit z ní kloudnou větu se podobalo zázraku. Když jsem se Olgy na něco zeptala, odpověděla mi třeba až za dvacet minut, kdy už jsem skoro zapomněla, o co šlo.

Občas mne tyhle její manýry štvaly.

Zazvonila třeba dole u domovních dveří, šla jsem jí otevřít. ‚Ahoj. Chceš jít nahoru?' zeptala jsem se.

Řekla: ‚Ahoj!'

Jely jsme beze slova výtahem, udělala jsem jí kafe, někdy i jídlo, ale Olga po celou tu dobu neřekla ani slovo, snad jen poděkovala. Ještě že mně nedělá potíž pořád o něčem povídat, poslouchala, dívala se na mne, dávala najevo, že vnímá má slova, sledovala každý můj krok - ale mlčela, stále mlčela.

Dost dlouho jsme se takhle stýkaly, možná dva roky.

Ve mně za tu dobu narůstal pocit, že je hluboce nešťastná: že musela v životě prožít něco moc zlého, někdo jí musel ublížit, anebo bylo těch ubližovatelů i víc, a ona se s tím nedokáže vyrovnat. Jako by se neustále bála a nerozuměla nejen tomu, co se děje kolem ní, ale ani sama sobě. Bylo mi jí líto, ale nedalo se s tím nic dělat. Kdykoli jsem se Olgy zeptala, zda ji něco trápí a jestli bych jí nemohla pomoci, pořádně ani neodpověděla a s myšlenkami někde mimo se dívala pořád do jednoho místa.

Pak už jsem tyhle pokusy vzdala.

Je pro mne moc těžké o ní hovořit a vybavovat si ji. Svým způsobem byla i hezká, chodila sice přihrbeně, ale měla nevšední oči: na mne vždy působily tajemně a čistě. I vlasy měla pěkné, dlouhé a lesklé, můj typ sice se vším všudy nebyla, ale musím uznat, že jí to slušelo, když si oblékla džíny, světlé tričko a koženou bundu. Občas se pokusila své okolí šokovat. Jednou na diskotéce jí kterási z holek nečekaně rozepnula bundu a všichni kolem užasli: Olga byla pod tou bundou nahá. Ale to bylo výjimečné, většinou spíš jen seděla, mlčela a případné tanečníky skoro vždy odmítala. K pití neměla valný vztah, sem tam si dala dvojku bílého, nic víc, ale zato dost kouřila. Jednou mi ve světlé chvilce hovornosti svěřila, že doma u rodičů měla ve svém pokojíčku samé popelníky, cigarety však zásadně típala vedle. Jakoby se tím chtěla komusi mstít.

Lidé kolem se jí často posmívali. ‚Je praštěná,' říkali. Ale našli se i takoví, kteří mne stejně jako moje trochu žárlící přítelkyně vážně

varovali: ‚Dej si na ni pozor, ona ze sebe dělá neviňátko, ale je strašně mazaná a kdovíco s tebou má za úmysly.‘

Nevěřila jsem tomu.

Jenže pak se v létě 1972 stalo cosi, co můj pohled změnilo. Olga přišla s návrhem: ‚Rozhodla jsem se, že ti daruji svou chatu v Olešku.‘ Až dodatečně jsem nad tím dokázala přemýšlet a snad i pochopit, že se na cosi chystala a vědomě se zbavovala věcí, které měla ráda, ale tehdy, na počátku, mi to připadalo především nesmyslné. Navíc jsem jí nechtěla být ničím zavázaná. Její nabídku jsem prostě se smíchem odmítla. Mrzelo ji to a řekla: ‚Alžběto, pojeď se tam se mnou aspoň podívat, třeba se ti ta chata zalíbí.‘ Opakovala to pořád dokola, a protože moje družka byla zrovna na dovolené v Jugoslávii, nakonec jsem přikývla.

Víc ze zvědavosti, než z jiného důvodu.

A tak jsme jely a já nevycházela z údivu. Když jsme večer dorazily na místo, Olga byla jako vyměněná a tak mluvnou jsem ji v životě nezažila. Pobíhala sem a tam, ukazovala mi, kde se bere voda a kam se chodí na záchod, a když jsme po setmění zapalovaly petrolejovou lampu, vysvětlovala mi, proč není v chatě zavedena elektřina. Hezké to bylo, ten večer byl opravdu docela hezký. V jedné chvíli jsem Olgu mimoděk vzala kolem ramen, ona se ke mně jakoby s důvěrou a nadějí přitulila, čekala asi, že ještě něco přijde... ale nepřišlo. Když k někomu nic hlubšího necítíte a vaše vztahy jsou nasměrovány jinam, je těžké se přemáhat. A tak jsme ještě chvíli poseděly, popíjely, pak jsme si popřály dobrou noc a každá z nás se odebrala do jiné postele...

Jenže ta noc až tak moc hezká nebyla.

Někdy snad už k ránu jsem se náhle probudila a uviděla nad sebou nůž. Nůž, který držela v ruce Olga Hepnarová. Strašně jsem se lekla. Olga něco říkala, spíš tedy drmolila, snad o tom, že mi nechce

ublížit, snad o tom, že hodlá zabít sama sebe... nevím, pořádně jsem ji ani nevnímala, nevím ani to, zda byla oblečená či nahá. Šlo mi v té chvíli jen o jediné: abych z toho hrozného místa co nejrychleji vypadla. Odstrčila jsem ji od sebe, popadla jsem kabelku i část svých věcí a vypadla ven. Pryč, pryč, pryč! Byla ještě tma a já zdrhala přes pařezy do kopce. Ani pořádně nevím, jak jsem se dostala na silnici, kde byla i nějaká zastávka. Po chvíli čekání jsem měla štěstí, jel linkový autobus, zběsile jsem mávala, zastavil - a já s úlevou nasedla. Dovezli mne do Braníka a první tramvají jsem dojela domů.

Už nikdy nechci tu bláznivku vidět, říkala jsem si.

Jenže následujícího dne, když jsem ráno pospíchala do práce, Olga na mne před naším domem čekala, přinesla mi zbytek mých věcí, které na chatě zůstaly, a zkroušeně řekla: ‚Nezlob se na mne, Alžběto, moc tě o to prosím.'

‚To je v pořádku, nic se vlastně nestalo,' odpověděla jsem. ‚Ale vezmi na vědomí, že tím jsme spolu skončily.'

‚No... když myslíš,' řekla tiše a když jsem si převzala své věci, vtiskla mi do dlaně fotografii: ‚Abys na mne nezapomněla...'

A to je všechno.

Konec jako ze špatného románu, viďte? O to nezapomnění se nakonec postarala tím, co udělala a o čem jsem se později dočetla z novin a doslechla z rádia. Moje přítelkyně mi tehdy s trochou přehánění řekla: ‚Já přece pořád tvrdila, že ta ženská to nemá v hlavě v pořádku. Určitě by přejela i tebe, kdybys stála na tom chodníku.'

Jsem přesvědčena, že zrovna tohle by Olga neudělala, ale už jsem se jí na to zeptat nemohla. A tu její malou černobílou fotografii, kterou mi tehdy ráno dala, mám dodnes.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... stala se mým osudem (Miroslav D.)

„ ... Vím přesně, kdy se to stalo: v listopadu dvaasedmdesát. Dělal jsem tehdy ve stavební četě a opravovali jsme Libeňský most. Cestou na svačinu do blízké hospody jsem zahlédl dívku drobné postavy s ofinkou zastřiženou ‚na kluka', která do samosběrného vozu, jaké jezdí po pražských ulicích, nabírá u hydrantu vodu. Dnes už neumím říci, čím přesně mne zaujala, ale bylo to tak, proto jsem k ní popošel a pod nějakou záminkou jsem se s ní snažil zavést hovor. Vypadala ustaraně a klopila oči k zemi.

Zasmál jsem se: ‚Slečno, vy se zlobíte?'

Když jsem ale poznal, že můj smích jí z mně neznámého důvodu vadí, omluvil jsem se.

Řekla k tomu: ‚Proč bych se měla zlobit, to já takhle koukám pořád.'

Představil jsem se křestním jménem a když se potom na mne zpříma podívala, doslova mne uhranuly její oči. Ale byla v nich také nějaká bolest. A byl to navíc jen okamžik, neboť brzy oči opět sklopila a jako dítě, které něco provedlo a nezná východisko, spěšně a beze slova odešla do kabiny vozu. Za chvíli se však vrátila a přinesla dvě napůl vyklepané cigarety.

‚Nemáte sirky?' zeptala se.

Zapálili jsme si a tiše jsme kouřili. Sledoval jsem ji a cosi mi říkalo, že se v té dívce skrývá dost energie, ačkoliv se zdála být velmi plachou. Nebyla to zjemnělá pražská slečinka, ale přirozená holka, kterou však něco trápilo. A snad i tím mne začala zajímat, i když jsem ještě nemohl tušit, že se ta dívka - aniž bych ji chtěl idealizovat - do značné míry stane mým osudem.

Požádal jsem ji o schůzku.

Pokrčila rameny.

‚Co zítra?' navrhl jsem.

Neodmítla, nechala však zcela na mně, abych určil, kdy a kde se sejdeme.

Skoro jsem ani nevěřil, že na to rande přijde, ale přišla - a já jsem se až toho druhého dne dozvěděl, že se jmenuje Olga.‘‘

◆ ◆ ◆

Zklamaná přítelkyně Alžběta.

Počínající přítel Miroslav.

Dva lidé, kteří při pohledu na setkání a setkávání s Olgou Hepnarovou dali najevo svůj osobní, snad dokonce vřelý a nikoli apriorně negativní vztah, poznamenaný už při ohlédnutí na to, co bylo, tím, co bude. Již mnoho podobných nenajdeme. Protože spěchající řád času nás posunul těsně před počátek roku 1973: roku tragédie. A bude to právě Miroslav D., kdo o tomto období později napíše:

„Rozbuškou k jejímu činu byla podle mne právě zima 1972 -l973, kdy jsem se s ní shodou náhod poznal. Tehdy se podle toho, co mi útržkovitě říkala a jak jsem to i sám z ní cítil, dostala na dno.“

Útěk do malešického Babylonu

„Každá minuta byla pro mne v tom čase utrpením. Nechtělo se mi žít,“ svěří se později psychiatrům.

„Znamená to, že jste uvažovala o sebevraždě?“

„Myšlenek na to, že si dříve nebo později vezmu život, jsem se už od školních let nikdy pořádně nezbavila a stále se střídaly s jinými úvahami. Ale právě v té poslední zimě, jejíž část jsem prožila za doslova zoufalých podmínek v Olešku, jsem si naprosto přesně uvědo-

mila, že jsem zkrachovala ve všech směrech života. Byla jsem sama, sama všude, sama v Olešku, byla mi strašná zima, protože ta chatka se nedala vytopit, obtížně jsem se dostávala do práce a bála jsem se proto o zdroj příjmů k životu. A také jsem za těchto podmínek musela vzdát večerního studia střední školy, které jsem v září na Vinohradech započala, a kde mi to zpočátku šlo. Cítila jsem se totálně vyřízená. Skleslá jsem bývala hlavně ráno, jen těžko jsem sbírala síly k tomu, abych se zvedla a vstala, někam šla, něco dělala. Ta apatie byla tak hrozná, že mi až bránila v pohybu, dokonce i k tomu, abych si došla na záchod, jsem se musela vysloveně nutit. A přitom jsem pořád věděla, že by stačila jedna jediná chvilka, aby... všechno naráz skončilo."

„Vnímala jste tedy možnost sebevraždy jako návod k řešení své situace?"

„Nepochybně by sebevražda byla řešením, měla bych od všeho pokoj, ale ani zabít jsem se v té době nedokázala - tak mi bylo zle."

„Jak jste se z tohoto stavu dostala?"

„Nedostala jsem se, jen to bylo občas o trochu únosnější. Stačilo třeba, aby nad Oleškem vyšlo slunce... ale to ne, to si vymýšlím. Prostě jsem to nějak zvládnout musela. Možná mi pomohly také myšlenky... ale ne, to ne."

„Dopovězte to. Jaké myšlenky?"

„Na to, že ještě musím v životě něco vykonat."

„Začít třeba běžně žít?"

„Ne, to byly jiné myšlenky."

„Na pomstu?"

„Třeba."

„Znamená to, co jste řekla, že úvahy o pomstě vás vlastně odradily od sebevraždy?"

„Nikdy jsem to takhle nehodnotila. Ale nelze to úplně odmítnout. Ještě mne však také zachránil ten lednový odchod z Oleška,

který byl sice na jednu stranu vysvobozením, ale já jsem tento svůj krok brala i jako útěk a projev vlastní zbabělosti."

„Útěk před čím? Od čeho?"

„Od mého vlastního rozhodnutí, že tam za všech okolností vydržím a nebudu na nikom závislá. To se mi prostě nepodařilo. Šla jsem do toho bláznivého penzionu, když jsem zimu v Olešku už nemohla vydržet..."

• • •

Jistá míra neupřímnosti Olgy Hepnarové, dovolí-li čtenář autorovi jeho soud, spočívá v tom, jak upřednostňuje své utrpení na úkor všeho ostatního - a dotaženo ještě dál: jak vytěsňuje ze svého pohledu cokoliv, co by naznačovalo, že se jí někdo pokusil nabídnout ruku k pomoci.

A nejen pokusil.

Její poslední zaměstnavatel, Pražské komunikace, podnik hl. města Prahy, zřejmě cosi vstřícného opravdu učinil a v úředním dokumentu je o tom zaznamenáno:

„Olga Hepnarová, zaměstnaná v našem závodě od 7. srpna 1972 jako řidička samosběrného vozu, později kropicího vozu. Pracovní morálka průměrná, na jmenovanou nebyly zaznamenány žádné stížnosti či připomínky ke způsobu jízdy. Koncem roku 1972 měla potíže s dodržováním nástupu do zaměstnání, protože dojížděla z Oleška u Jílového, kde údajně vlastnila chatu. Byl jí proto povolen pozdější nástup na ranní směny. Poté s ohledem na výše uvedenou situaci a ve snaze pomoci jmenované, která byla osamocená, závod ve spolupráci s DV ROH zajistil jedno volné místo v ubytovně našeho podniku v Praze 10-Malešice, Plaňanská ulice 524."

Rozlehlá ubytovna, jíž se také říkalo penzion.

Anebo Babylon, jak objekt nazývali lidé, kteří tu bydleli.

Poprvé prošla Olga Hepnarová vrátnicí malešického penzionu 11. ledna 1973, myslela si, že tu nikoho nezná - a až po pár dnech zjistila, že v téže ubytovně, dokonce na stejném patře, bydlí i Miroslav D., s nímž se nedávno seznámila a občas i scházela. Musely v ní být zvláštní pocity, když vyřizovala formality svého nástupu. Zneklidněně se rozhlížela kolem sebe. Ze skoro až absolutní samoty zimního Oleška vstupovala do prostředí plného hluku a nových tváří, jichž se - jak to u ní bylo po celý život - podvědomě bála.

Přidělili jí postel na dvoulůkovém pokoji číslo 502.

„V pořádku," řekl správce a vrátil jí občanský průkaz s čerstvým záznamem o přechodném bydlišti.

Bylo to poslední její bydliště ve skutečném významu toho slova.

Jen půl roku - bez jediného dne - zbývalo totiž do okamžiku, kdy se nešťastný člověk jménem Olga Hepnarová stane příčinou mnoha dalších neštěstí.

• • •

Svědecké útržky /
... putování po římse a údery do tváře (Miloslava H.)

,, ... Hned jak přišla, začalo kolem ní být rušno. Obývala jsem pokoj vedle ní a i věkově jsme měly k sobě blízko. Byla jsem od Olgy asi o tři roky mladší, z práce jsme se sice neznaly, dělala jsem sekretářku ředitele jiného závodu Pražských komunikací, než u kterého ona jezdila, ale na jedné chodbě penzionu se nelze jen tak míjet. Olga byla na pokoji s o něco starší Boženou A., a ty dvě se od počátku hádaly. Boženě vadilo, že Olga kouří a je prý i nepořádná. Nakonec se Božena odstěhovala, nějaký čas bydlela Olga sama, pak k ní na jaře přidělili Pavlínu K., která byla zhruba stejně stará a snad si jakž takž rozuměly.

I když... porozumět si s Olgou nebylo snadné.

Nesnášela kolem sebe lidi a pořád se koukala do země. Mne však ta její odlišnost, se kterou jsem se dosud nesetkala, trochu i přitahovala. Bylo mi devatenáct, byla jsem jako dcera lékaře zvědavá a chtěla jsem pochopit příčiny jejího chování. Asi je to tím, že nemá žádného kluka, usoudila jsem. Pak ale vyšlo najevo, že chodí se zhruba třicetiletým Mirkem D., který také bydlel v penzionu. Pomyslela jsem si, že to není zrovna šťastná volba, protože D. byl podle mého názoru náladový člověk, který se občas choval fajn, ale když měl své nedobré dny, kdekomu vyhrožoval. Mně třeba říkal, že mě zbije, když jsem si na Olgu stěžovala, že dělá nepořádek nejen na svém pokoji, ale i na společných záchodech a ve sprchách, z čehož bývaly nepříjemnosti s uklízečkami. Vztah mezi Olgou a Mirkem vyhlížel jako důvěrný, D. jí pomáhal s úklidem, trávili spolu volný čas, byli i na dovolené, dokonce si snad chtěli obstarat k soužití domek na venkově.

Proto jsem nevěřila řečem o tom, že Olga je na ženské.

Ke mně si nikdy nic nedovolila, i když se penzionem šířily drby, že je do mne zamilovaná. Je ale pravda, že o vztazích mezi ženami se mnou ráda zaváděla řeč a také se mne ptala, zda nemám nějakou knížku o lesbické lásce.

Víc času jsem s ní trávila zhruba od února 1973.

Olga prodala svou chatu a koupila si trabanta, jímž jezdila do zaměstnání a já se s ní občas svezla. Také se jednou autem vydala za svou matkou do chalupy na Náchodsko, což se mi hodilo, protože jsem se v Náchodě narodila a rodiče tam bydleli. Cestou mne však vyděsila svými názory. Zmínila jsem se o tom, že mám maminku i otce moc ráda, protože jsou hodní - a ona reagovala větou, že podle jejího mínění by všichni rodiče měli být povražděni a děti dány do svobodně vedených ústavů. Mluvila tak zvláštně, jako by byla v nějakém afektu, takže jsem raději řeč odvedla jinam.

K té cestě po okenní římse...

Stalo se to v dubnu. Kvůli bůhvíjaké maličkosti jsme se večer na chodbě penzionu dostaly do sporu. A já na ni ve vzteku vychrlila to, co jsem se na podniku doslechla - že snad byla v minulosti zavřená. Bouřlivě se proti tomu ohradila, a já se později dozvěděla, že byla v právu, protože její trest za černou jízdu měl jen peněžní podobu. Tehdy jsem však ukončila hádku větou, že je mi lhostejná nejen ona, ale celý její dosavadní život. Odešla jsem pak do svého pokoje a zamkla dveře. Ona se však s tímhle koncem smířit nechtěla, bušila mi na dveře a křičela: ‚Já zavřená nebyla - nebyla, nebyla, nebyla...!' Zalezla jsem do postele a obličej jsem si zakryla dekou. Mohlo být tak po deváté hodině, když bušení konečně ustalo, ale najednou se Olga objevila za mým oknem a volala do pootevřené ventilačky: ‚Mílo, musíš mi uvěřit, jinak skočím dolů! Pusť mě, prosím, dovnitř...!'

Vyděsilo mne to, jak by také ne.

Bydlely jsme v pátém patře, římsa byla široká jen asi deset centimetrů, Olga na ní stála jednou nohou a také pouze jednou rukou se držela okenního rámu. Co jsem měla dělat, otevřela jsem okno, aby mohla vlézt dovnitř. Ale když začala zase o tom samém, vytlačila jsem ji z pokoje. Byla však jako pominutá a objevila se mi za oknem znovu. To už jsem se však zatvrdila, vrátila se tedy po římse nazpět do svého pokoje. Nedařilo se mi pak usnout a ve zbytku té noci jsem se rozhodla, že si s Olgou přestanu lámat hlavu. Prostě ahoj, ahoj, a víc ani slovo.

Pár měsíců byl potom vcelku klid.

Až v červnu, kdy už se blížilo to, co se stalo, došlo mezi námi k ošklivému střetu, na který nerada vzpomínám - a který Olga ve svých vyjádřeních nazývá hrubým zfackováním. Šlo o hloupost. Navštívila mne v penzionu kamarádka, a protože bylo horko a ona měla za sebou delší cestu, chtěla se osprchovat. Poslala jsem ji do společné

umývárny, kterou však těsně předtím použila i Olga. Jako vždy tam po ní zůstal nepořádek a měla v umývárně rozloženo své prádlo. Moje kamrádka se v našich sprchách nevyznala a nechtěně jí její prádlo polila. Když to Olga zjistila, rozčílila se, nabrala hrnec vody, vtrhla k nám do pokoje, cosi ječela a vychrstla na nás tu vodu tak, že jsme byly zmáčené od vlasů doslova až po kotníky. Samozřejmě mě tím popudila, vyhlíželo to totiž jako směšná scéna dvou žárlících teploušek, křikla jsem tedy na Olgu nadávku a uhodila jsem ji do tváře.

A ona...?

Bylo to zvláštní, moc zvláštní, čekala jsem skoro najisto, že mi rány vrátí, ale ona učinila něco zcela jiného: usmála se, sklopila hlavu a mlčky odešla. Až mne z toho zamrazilo, jak to bylo divné. A od té chvíle jsem se Olze Hepnarové vyhýbala, jak jen to bylo na společné chodbě možné. Stejně už nám na to, abychom se vůbec mohly potkávat, zbývalo jen málo času.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... soužití na pokoji číslo 502 (Pavlína K.)

,, ... Posledního května roku 1973 jsem ji poprvé uviděla. Vím to tak přesně, protože tohle datum souvisí s mým zaměstnáním a mám k tomu vlastně i doklad. Přijela jsem toho dne ze svého trvalého bydliště v Pardubicích, nastoupila jsem jako mzdová účetní u Pražských komunikací a po vyřízení formalit mi na podnikové ubytovně v Plaňanské ulici přidělili postel na pokoji pro dvě osoby.

‚Tohle je vaše spolubydlící,' řekl vedoucí ubytovny - a ukázal na Olgu Hepnarovou.

Možná k tomu ona sama něco poznamenala, snad jsme si i podaly ruku, ale rozhodně se mi o tři roky starší Olga nepodívala do očí.

Zarazilo mne to, ale brzy jsem poznala, že se tak chová ke každému, koho pořádně nezná. Dělalo to na mě dojem, že má neustále z někoho či z něčeho obavy.

V životě jsem nepoznala tak mlčenlivého člověka!

Bydlely jsme spolu v tom dost těsném kamrdlíku déle než měsíc, ale věty, které jsme si za tu dobu vyměnily, by mi s mými kamarádkami vystačily tak na hovor u jednoho kafe. Mlčela a mlčela, dokonce někdy ani neodpovídala na otázky, a když ano, tak až po dlouhém uvažování. Jako by vážila každé slovo, které vypustí z pusy. Mlčela ráno, večer, při mytí, při jídle, za volantem auta, jímž mne párkrát svezla, i při sledování televize, kterou jsme měly na pokoji. Ráda se dívala na hudební pořady, ale raději než televizi měla kino, proto také byla členkou Filmového klubu. Hodně četla, zejména vážné romány od moderních autorů a občas jsem u ní viděla motoristické příručky. Do společnosti nechodila a jako by v Praze vlastně ani nikoho neznala, ačkoliv na rozdíl od naprosté většiny ubytovaných tu vyrostla a měla zde i rodiče. V penzionu se stýkala jen s Mílou H. ze sousedního pokoje. A hlavně s Mirkem D. z pokoje 524, který dával najevo, že s ní chodí, ale ona sama se takhle nikdy nevyjádřila - a když jsem se jí zeptala, jak to s ním má, vyhnula se odpovědi.

Zdálo se to však jasné.

Vždyť v druhé polovině června jeli jejím autem na nejmíň desetidenní výlet na Slovensko a Moravu. A když krátce poté Mirek onemocněl, chodila za ním do nemocnice. Protože takový penzion je i velkou drbárnou, dozvěděla jsem se, že Mirek má snad nějakou duševní či nervovou chorobu a kromě toho snad trpí také rozkladem krvinek. Myslela jsem si však, že to mohou být jen pověsti, protože někdo jiný zase říkal, že se - jak se to dělává - hodil marod. Olga k tomu jako vždy žádné stanovisko nezaujala, a když jsem se zeptala,

jak se Mirkovi daří, odpovědala dvěma slovy tak, že si z toho člověk stejně nic nevybral.

Mnozí říkali, že to s ní bylo zkraje toho léta čím dál horší.

I mně se to zdálo.

Od návratu z té dovolené na Slovensku, tedy v posledních dnech června a počátkem července, jako by byla více unavená a když si to tak promítám, mluvila snad ještě méně než kdykoli předtím. A smutná byla, smutná a unavená. Poznala jsem to i podle toho, že dříve si nikdy při sledování televize nelehala. Těsně před nedělí 8. července 1973, kdy jsem s ní naposledy trávila více času na pokoji, se však opakovaně stalo, že se najednou od obrazovky odvrátila, zalehla do postele, párkrát sebou nervózně cukla, občas jako by si sama pro sebe něco zamumlala - a usnula.

Znervózňovalo mne to, to ano, ale když člověk není zrovna psycholog, nenapadne ho přemýšlet o tom, že se blíží cosi zlého.‘‘

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... co s tebou, holka? (Simona S.)

,, ... Strašně naléhavě mne o to žádal.

Seznámila jsem se s Olgou přes jejího přítele Mirka. Bylo to na jaře 1973 a bydlela jsem v tomtéž penzionu jako oni. Když se Mirek dozvěděl, že pracuji na psychiatrii v ulici Ke Karlovu, přišel za mnou s přáním, abych s Hepnarovou promluvila, protože nic prý s ní není normální, a tudíž ho trápí obavy, zda Olga není nějaký hermafrodit, když ji nebaví styk s mužským. Ano, vzpomínám si, že Mirek, který dost četl, použil slova hermafrodit. A tím mužským zřejmě myslel sám sebe. Namítala jsem, že otázky sexuální orientace a úchylek od normálu jsou zatraceně složité a já že jsem na psychiatrii pouze zdra-

votní sestrou, ale naléhal na mne, že přece musím o tom oboru něco vědět, a že když jsem navíc o třináct let starší než Olga a mám za sebou životní zkušenosti...

A tak jsem tedy kývla - a pak jsem litovala.

Lidem tohohle nešťastného druhu, když podáte prst...

Prvně se ke mně Olga chovala dost odmítavě a nebylo snadné navázat s ní kloudnou rozmluvu, pak ale jako by se v ní něco zlomilo, zeptala se, jestli mi může říkat Míšo, a začala mne občas i dost neodbytně vyhledávat. Poznala jsem, že je to navzdory všemu inteligentní, přemýšlivá, svým způsobem tak nějak samoucky vzdělaná, ale až chorobně přecitlivělá dívka, která si neumí poradit ani sama se sebou, natož pak se světem kolem sebe. Nosila mi různé výstřižky a výpisky z časopisů a knížek, přičemž už jejich výběr svědčil o směrech jejího uvažování. Byly to citáty o prázdnotě lidského bytí, studie o kritických momentech ve výchově dětí, o nevyléčitelnosti duševních nemocí, ale také její vlastní texty o zklamání ze všeho, co ji od dětství obklopovalo. Svěřila se mi, že životu ani trochu nepřišla na chuť a v podstatě ji nebaví, netajila se ani tím, že pokud ji vůbec něco sexuálně přitahuje, pak to jsou spíš ženy než muži, jimiž v podstatě opovrhuje. Nedařilo se jí však najít si vhodnou partnerku, která by jí vyhovovala a mohla by jí věřit. Dokonce se mne ptala, kam by se měla obrátit s prosbou o pomoc při vyhledávání partnerky, ale v tom směru jsem jí samozřejmě neuměla poradit.

Co s tebou, holka? uvažovala jsem.

Vyjednala jsem jí u nás na klinice vyšetření, přesněji řečeno tedy pohovor u sexuologa MUDr. Z., ale byla jsem vůči výsledku už předem dost skeptická. Pokud totiž v téhle branži nepřicházíte k lékaři s dostatečnou mírou otevřenosti a důvěry, a to Olga ve své podstatě skoro neuměla, je šance na pomoc mizivá. Dopadlo to přesně podle mého očekávání. Olgu pohovor hluboce zklamal, a co horšího: v důsledcích ji asi i odradil od dalších podobných pokusů. Doktor se jí

zřejmě v dobré vůli snažil vyslechnout, ale když se u ní přes několik pokusů nedobral kloudného výsledku, předepsal jí lék ke zklidnění a poslal domů. Olga mi pak rozčileně řekla, že recept hned při odchodu z kliniky zahodila do kanálu, protože prý nehledá zklidnění, ale zásadní řešení své osobní situace, a v tom jí prý nějaké idiotské prášky nemohou pomoci.

‚Pověděla jsi mu všechno?' zeptala jsem se jí.

‚Nechtělo se mi s ním mluvit. A copak se někomu dá říci všechno?' odsekla - a já poznala, že je jí do breku.

‚Tak co teď?' zeptala jsem se.

Pokrčila rameny.

‚A co čekáš ode mne?'

Další pohyb rameny: ‚Nevím.'

Bylo to až bolestivě bezvýchodné. Nechci Olgu ani jediným náznakem omlouvat v tom, co potom udělala, něco tak jednostranně hrůzného bych od ní nikdy neočekávala, protože nenávist k lidem opravdu nebyla vůdčím motivem jejího svěřování, aspoň v rozhovorech se mnou určitě ne, to bych ani nepřipustila, spíš se ta povídání motala kolem její nejistoty, nepochopení a sebelítosti. Jestliže jsem se tedy něčeho obávala, spíš to byly černé myšlenky na to, aby Olga cosi neprovedla sama sobě.

‚A co takhle najít aspoň nějaký pevný bod? Třeba se pokusit o smíření s rodinou?' navrhla jsem jí. ‚Opustit ubytovnu, kde je každý každému přece jen v podstatě cizí, vrátit se domů, k rodičům, k sestře...'

Pohlédla na mne se zděšením v očích.

‚To nikdy! To raději...' vykřikla, ale větu nedořekla.

‚Co tím myslíš?' zeptala jsem.

Zavrtěla hlavou a neodpověděla.

Pochopila jsem, že je to marnost nad marnost a že si nelze ve volném čase po službě amatérsky hrát na Boha, takže pro tuhle zoufalou

bytost toho nemohu mnoho udělat. Psychiatři říkají, že zle ubližuje svému vlastnímu duševnímu zdraví ten, kdo si dlouhodobě ukládá řešení neřešitelných či těžko řešitelných problémů, takže jsem se tím vůči Olze Hepnarové začala trochu... aspoň trochu řídit.

Naposledy jsem se s ní viděla někdy v květnu 1973.

Možná to byl dokonce počátek června, pak jsem se ale musela zabývala svými osobními záležitostmi, které pro mne také nebyly nijak snadné a z nichž vyplynulo, že jsem se v malešickém penzionu, kde jsem tak jako tak pobývala jen přechodně, skoro vůbec nezdržovala. Zjednodušeně se dá říci, že jsem Olgu a všechny její trampoty v tomhle období do značné míry odsunula stranou.

Připomene se mi však, a to velmi naléhavě a tak, že se na to opravdu nedá zapomenout, ona sama. Ale k tomu dojde až v červenci.''

• • •

Jaro 1973: krize se blížila k vrcholu

Pomsta.

Pomsta společnosti.

Pomsta lidem.

Z mnoha náznaků i jejích přímých vyjádření, útržkovitě roztroušených ve stovkách stránek vyšetřovacích i soudních výslechů a v obšírných záznamech soudních znalců, to naléhavě vnímáme: u Olgy Hepnarové už od zimy, kdy se - slovy jejího přítele Miroslava D. - „dostala na dno", s každým dalším měsícem víc a víc převažovaly myšlenky na pomstu nad vším ostatním. Pomsta jako taková nebyla ovšem v jejích úvahách ničím novým, dumala o ní už zhruba čtyři roky. A lecjaké nápady, jak se s tím dodatečně svěřovala, se jí za tu dobu mihly hlavou:

„ ... Nejdříve, úplně na počátku, jsem třeba přemýšlela o tom, jak na vhodném místě podkopáním železničních kolejí vykolejit za jízdy přeplněný vlak...“

„ ... Zvažovala jsem plán na uložení třaskaviny do veřejné místnosti s velkým provozem...“

„ ... Zaujala mne i myšlenka, že bych se mohla nějak dostat ke střelné zbrani. Jako první bych zastřelila rodiče a sestru, pak bych se eventuálně vydala do ulic a způsobila s tou pistolí masakr. Částečně i z těchto důvodů jsem také chodila na střelecký výcvik v organizaci Svazarmu v Praze 4. Posléze jsem však došla k závěru, že zbraň by se mi jen velmi těžko podařilo pokoutně získat...“

„ ... Takováhle představa mne po jednu dobu doslova fascinovala: řídím nacpaný autobus, směřuji ho k okraji propasti, všichni kolem křičí hrůzou, ale já pevně svírám v rukách volant...“

Zvažovala a rozhodovala se.

Nyní, na jaře 1973, už více, téměř výhradně o tom, jak cosi takového učinit, než o tom, zda učinit. Vnucuje se otázka, proč právě v té době se tak neústupně vyhrocovalo její rozhodnutí. Zajímalo to samozřejmě také, když přišel jejich čas, i pověřené státní zástupce, tehdy označované ještě pojmem prokurátoři.

„Proč zrovna tehdy?“ ptali se.

„Jistě se dá pochopit, že vše se ve mně z mnoha důvodů nakupilo.“

„Ne, není snadné to pochopit. Vaše životní a pracovní okolnosti byly přece lepší než kdykoli předtím. U svého posledního zaměstnavatele, Pražských komunikací, jste neměla větších problémů, a ani vaše hodnocení od tohoto závodu nevyznívá pro vás nepříznivě. Vyšli vám při vašem zimním dojíždění vstříc úpravou ranního nástupu do práce a pak zajistili i ubytování v penzionu, kde jste měla přijatelnější podmínky, než tomu bylo na vaší chatě. Mohla jste tedy dojít k závěru, že ne všichni lidé jsou vůči vám ne-

přátelští, jak neustále tvrdíte. Nezdálo se vám, že se váš život přece jen obrací k lepšímu?“

„Je pravda, že v zaměstnání to bylo pro mne přijatelnější a vyhovovalo mi, že jsem mohla prvně na zametacím, tedy samosběrném, a později kropicím voze jezdit sama - bez závozníka. Mohlo by to tedy vyhlížet, že vše je v pořádku. Ale nebylo.“

„Proč?“

„Už byla vyčerpána moje míra odolnosti. Tušila jsem, že více už nesnesu a že je ohrožen můj vlastní život. Stále jsem váhala a přemýšlela, co mám vlastně dělat. Samozřejmě se nabízely ty dvě cesty, o nichž jsem se už zmínila. Měla jsem jednak možnost zabít sebe a odstranit tak všechny své problémy - anebo zabít jiné lidi a pokusit se tak o odstranění problémů veřejných, které vám lidem vyplývají z toho, že mezi vámi žijí různí takoví trpitelé, jako jsem já. Tím chci říci, že vy lidé jste mne k tomu, co se stalo, nepřímo donutili vaším jednáním se mnou, nemohli jste si přece myslet, že se jen tak zabiju někde bokem - a bude to vyřízené tím, že obtížný jedinec zmizí. Samozřejmě jsem myslela na smrt, už od malička myslívám na smrt, ale nechtěla jsem umřít beztrestně. Opakuji, že jsem se chtěla pomstít těm, kteří to zavinili a zničili mě... Ptáte se, proč zrovna tehdy? Tehdy nebo jindy. Nesla jsem si s sebou nezvládnutelné břímě minulosti a okamžitý stav a vnější okolnosti mého bytí nebyly už nyní rozhodující. A není pravda, že jsem se na svůj čin začala chystat až v době, o které mluvíte. Ve skutečnosti jsem se na něco takového duševně připravovala od doby, kdy jsem dospěla k názoru, že vina není ve mně, ale ve vás - v lidech. A k tomu jsem došla už před deseti lety. Ještě jako žákyně školy.“

„Znamená to, že ve vašem uvažování v posledních měsících a týdnech před činem stála už v popředí vlastně jen otázka vhodné realizace?“

„Víceméně."

„Víceméně? Připouštěla jste si tedy ještě aspoň nějaké pochybnosti?"

„Nevím, zda se to dá nazvat pochybnostmi. Přísahala jsem sama sobě, že to udělám. Byla jsem ale ochotna tuto přísahu za určitých okolností odvolat. Třeba kdybych si šla dlouhodobě-ji lehnout na psychiatrii a tam jsem se setkala s nějakým mně podobným člověkem, se kterým bych mohla komunikovat a ve všem mu věřit. Ale nic takového se nestalo. A tudíž jsem se rozhodla k činu."

• • •

Svědecké útržky / ... už ji nebudu potřebovat (Václav V.)

,, ... Spěchala, jako by se té nemovitosti chtěla rychle zbavit. Nebo jinak: jako by ji najednou už k ničemu nepotřebovala, a takhle doslova mi to ostatně sama řekla. Ale já se o její důvody a pocity moc nestaral a byl jsem především rád, že vše dobře dopadlo. V Olešku se mi od první chvíle zalíbilo a i ta malá chatka mi v dané chvíli vyhovovala.

Jen to jednání o prodeji...

To byl zážitek!

Dal jsem si vývěskový inzerát do pražské Lucerny. Že koupím zhruba za třicet tisíc... a tak dále. A ona se telefonem ozvala. Během toho prvního rozhovoru jsem měl dojem, že volá nějaká starší paní, takže mne při osobním setkání překvapilo, že se jedná o děvče, kterému je jen něco málo přes dvacet a je tedy o dva roky mladší než já. Setkali jsme se u vrátnice v hotelové ubytovně, kde přebývala, a společně jsme se vlakem vydali do Oleška. Slečna Hepnarová mi mimo

jiné sdělila, že si z utržených peněz chce pořídit auto. To sice znělo rozumně, ale jinak jsem během té cesty do Oleška a nazpět došel k názoru, že mám vedle sebe nervově nemocného člověka, chvílemi zarytě mlčela, chvílemi byla duchem úplně nepřítomna a když jsme dorazili zpět do Prahy, u nádraží v Braníku mne opustila bez jediného slova rozloučení či pozdravu.

Ale tu chatku čp. 1055 jsem od ní koupil.

Prodala mi ji tak, jak ležela a stála, za dvaatřicet tisíc v hotovosti. Nechala uvnitř všechno zařízení, ale také děsný nepořádek. Jako kdyby se o tom, že se chaty zbaví, rozhodla tak nějak z minuty na minutu - a pak už se na prodej vůbec nepřipravovala. Rozestlaná postel, v dřezu špinavé nádobí a kamarádům v hospodě jsem pak s gustem vyprávěl, že poblíž stolu se povalovalo i šest prázdných lahví od bílého vína a láhev od vodky.

Celkem třikrát jsem se s Olgou Hepnarovou sešel.

Poprvé při té obhlídkové cestě do Oleška, dvakrát při prodejních řízeních. I tak mi to docela stačilo, a mnohé o té slečně jsem pochopil až za pár měsíců.“

◆ ◆ ◆

Chatu prodala, peníze za ni dostala.

A tak se počínaje 4. dubnem 1973 stala majitelkou vozu Trabant 601, státní poznávací značka ABO 48-25. Řídila auto ráda a počet ujetých kilometrů v načítacím okénku tachometru se rychle zvyšoval.

Vůz jí přinášel uspokojení, jinak však zřejmě cítila, že ona sama není v pořádku, a proto se také v této době - zřejmě pod nátlakem svého přítele Miroslava D. - naposledy dobrovolně vypravila za odborným lékařem, od něhož očekávala pomoc. Nedopadlo to

šťastně. Svědčí o tom i vyjádření, sepsané v září 1973 pro Odbor vyšetřování VB Praha-město, v němž MUDr. Zdeněk N. popisoval své setkání s Olgou Hepnarovou:

„Jmenovaná na našem oddělení zdravotnickou dokumentaci nemá, a to vzhledem k tomu, že u nás nebyla ošetřena, takže následující poznatky sděluji tak, jak si je pamatuji. Pravděpodobně koncem dubna či v květnu 1973 dostavil se na naše oddělení náš pacient Miroslav D., a to v doprovodu asi dvacetiletého děvčete a žádal, abych ji psychiatricky vyšetřil (šlo pravděpodobně o výše jmenovanou, do jejího OP jsem se tehdy díval, jméno jsem však již zapomněl). Přišli po skončení ordinačních hodin, když jsem již odcházel z ordinace, bez jakéhokoli lékařského doporučení (poslední čtyři slova MUDr. N. podtrhl - pozn. aut.). Na můj dotaz, proč přichází, děvče odpovědělo, že chce jít do Bohnic, protože se cítí unavená a chce si odpočinout. Žádné jiné obtíže neuvedla. Celá záležitost se mi zdála značně podivná, zvláště když jsem v jejím OP zjistil, že do našeho rajonu vlastně nepatří ani trvalým bydlištěm, ani pracovištěm a na Praze 10 bydlí pouze přechodně. Nedůvěru ve mně vzbuzovalo i to, že přišla v doprovodu Miroslava D. (bližší podrobnosti k tomuto bodu nemohu sdělit bez jeho souhlasu vzhledem k povinné lékařské mlčenlivosti). Jelikož děvče nejevilo známky akutní duševní choroby, abych mohl parere (dobrozdání či posudek odborníka - pozn. aut.) do Bohnic vystavit v rámci první pomoci, pro které ani nebylo dostatek důvodů, doporučení do Bohnic jsem nevystavil. Celá záležitost se mi jevila velmi podivně a také jsem to řekl pacientce (stává se totiž, že hospitalizace v Bohnicích je zneužívána při pozdějším vyšetřování různé disociální aktivity - absence, trestná činnost a podobně). Řekl jsem, že psychiatrická léčebna není určena pro odpočinek, protože je to nemocnice. Dále jsem řekl, že pokud je jen unavená, ať si vezme dovolenou, a pokud má ještě jiné obtíže, ať se obrátí na svého příslušného obvodního nebo závodního lékaře, který po přešetření zařídí další, eventuálně i doporučení na naše oddělení, ale se všemi zjištěnými objektivními údaji.

Od té doby jsem jmenovanou neviděl.

To je vše, co k výše uvedené věci mohu sdělit."

Tupá bolest bezmoci

Kolik času ještě zbývalo?
Ne mnoho.

Do zaměstnání docházela pravidelně, sezóna pro kropicí vozy se rozjížděla naplno, ale i tam, v práci, si - na rozdíl od citovaného lékaře duší - laicky povšimli, že se s ní děje cosi nedobrého. „Stávaly se takové případy," napsali z Pražských komunikací ve svém pracovním hodnocení, „že Hepnarová při zajišťování materiálu pro drobné opravy u garážmistra dokázala celé minuty stát nemluvně na místě a služebukonající garážmistr nedokázal zjistit, co vlastně pro opravu potřebuje."

• • •

Svědecké útržky /
... krásná dovolená, moc nepěkný závěr (Miroslav D.)

,, ... Kdykoli si na to vzpomenu, udělá se mi nevolno. Vše jako by se skoro před mýma očima sunulo do prostoru, kde už se tragédie nedala odvrátit. Průšvih s doktorem na ÚNZ, který jí nepomohl a v podstatě ji vyhodil, posílil její nedůvěru k psychiatrii. Smůla byla, že jsem si tehdy na jaře musel jít zhruba na měsíc lehnout do špitálu a nemohl jsem se tedy Olze plně věnovat. V nemocnici mne sice navštěvovala, ale radost z toho, jak mluvila a chovala se, jsem neměl. Své poraženecké myšlenky vyjadřovala tak často a tak naléhavě, s takovou vnitřní silou, že jsem z toho začínal mít doopravdy nahnáno. Říkala, že už nemůže dál. Lidí jako kdyby se čím dál víc bála. Vyprávěla mi třeba, že jí prodavači z obchodů v přízemí našeho penzionu sprostě nadávali do děvek a krav jen kvůli parkování jejího trabanta. A pokaždé si

takovou událost zobecnila s tím, že se zřejmě lidem prostě nelíbí, a to i těm, jimž nic neudělala. Srovnávala to s tím, co se jí dělo v minulosti, třeba jak ji surově zbily děti v Opařanech a snad i někde jinde.

Připadalo mi, že je v bezvýchodné situaci.

Její přítelkyně Simona, říkali jsme jí Míšo, která ji nejen svou životem poučenou filozofií, ale i tím, že měla zkušenosti jako zdravotní sestra, dokázala aspoň trochu držet nad vodou, zrovna pobývala někde mimo penzion, a to byla za dané situace také velká smůla. Navrhoval jsem Olze, aby odešla na psychiatrii do ulice Ke Karlovu a třeba i dlouhodoběji se tam léčila, ale nechtěla. Tedy přesněji: chvílemi skoro jako by chtěla, chvílemi nechtěla, protože doktorům po zkušenostech přece jen moc nevěřila, a své rozhodnutí do nekonečna odkládala.

Před polovinou června jsem se vrátil z nemocnice.

‚Pojeme někam na dovolenou,' navrhl jsem, když už jsem tu tupou bolest bezmoci, kterou jsem nad Olgou pociťoval, nemohl vydržet.

Prvně váhala, pak - jak měla ve zvyku - o věci dlouho přemýšlela, a nakonec souhlasila. Problém byl ovšem s penězi. Rád bych Olince takovou dovolenou nabídl a do koruny zaplatil, protože jsem však jako svobodný dostával velmi nízké nemocenské dávky a z předchozí doby jsem neměl žádné úspory, bylo to nad mé finanční možnosti. Olga, kterou odjezd z Prahy a tedy dočasný odchod z prostředí, jež ji zraňovalo, čím dál víc přitahoval, navrhla, že bude větší část prostředků na dovolenou krýt ze svého.

A tak jsme tedy v neděli, myslím, že bylo 17. června, vzali jejího trabanta a vyjeli.

Mám na středním Slovensku příbuzné, které jsme navštívili, a já měl radost, že Olina se všem líbila. Zůstal bych u příbuzných o něco déle, ale ji jako by pořád něco neklidně pudilo dál a dál, až jsme se kvůli tomu párkrát dohadovali, protože já bych volil raději klidněj-

ší průběh dovolené. Ale i tak jsem ze svého hlediska prožíval tehdy jedny z nejšťastnějších dnů celého svého také nepříliš vydařeného života.

A Olga?

Nevím - do jejích pocitů nebylo snadné nahlédnout.

Myslel jsem si, že jí ten odpočinek přinejmenším pomohl, ale při zpáteční cestě napříč Moravou nás potkalo něco bez přehánění hrozného.

Jeli jsme v noci někde kolem Havířova a Orlové a po vcelku bezvýznamném podnětu, kdy vjela do nesprávné ulice, ale myslela si, že jsem ji špatně naváděl, náhle zabrzdila, strhla řízení k chodníku a začala mi nadávat. Myslel jsem, že ji to rychle přejde, že se křikem jen tak odreagovává, ale bylo to stále horší a vystupňovalo se to v strašný, doslova šílený záchvat křečovitého a cele ji pohlcujícího vzteku. Křičela, spílala mi, nevybíravými slovy nadávala všem lidem i sama sobě, byla úplně rudá, měla skelné oči a sliny u úst. V té chvíli by ji měl vidět některý z doktorů, kteří pochybovali o skutečné hloubce jejích problémů a brali ji jen jako přecitlivěle ukňouranou stěžovatelku. Trvalo snad půl dne, než jsme se z toho oba vzpamatovali, ale mně ten pohled na člověka, který mi byl a navždy zůstane blízký, ale v těch okamžicích se nacházel úplně mimo běžný svět, zůstane v paměti až do smrti.

Děsné to bylo, děsné!

Ale na druhé straně je skoro neuvěřitelné, že když si Olga po tom záchvatu, nebo co to bylo, trochu odpočinula a překonala následný útlum, kdy asi hodinu dvě v autě i spala, stala se znovu velmi rozvážnou řidičkou a zbývající vzdálenost přes Ostravu a Olomouc do Prahy překonala na jeden zátah, bez odpočinku a viditelných projevů únavy.

Bál jsem se, co tahle událost udělá s naším vztahem.

A i ona se shodně se mnou o pár dnů později přiznala: ‚Nevěřila jsem, že po tom mém výstupu ještě někdy budeme spolu.‘

Ale ano, byli jsme zase aspoň trochu spolu, dokázali jsme tuhle krizi překonat. Jenomže ona zhruba týden po návratu z dovolené začala vést snad ještě hroznější řeči než kdykoli předtím. Jednou nešťastně vykřikla: ‚Lidi mě nemají rádi, proč bych tedy měla mít ráda já je?!‘ Ze všech sil jsem se v té době snažil Olze udělat něčím radost. Prodal jsem pár svých věcí, abych získal aspoň nějaké peníze, protože Olinka si přála mít ve svém voze autorádio. Když jsem však viděl, jak je zoufalá, nechal jsem rádio plavat a vodil jsem Olgu po lepších restauracích, kde nebylo tolik lidí, nikdo nás neokukoval, a měli jsme prostě čas na klidné posezení. Také jsme po dlouhé době byli v biografu, a ona přece filmy vždycky milovala. Nic z toho moc nepomáhalo, anebo možná jen dočasně, doslova na chvíli, a tak jsem cítil jako jediné řešení náš společný odchod za zaměstnáním a bydlením z Prahy, o čemž jsme uvažovali už pár týdnů předtím, ale teprve nyní jsme se tím začali vážněji zabývat.

To už však nadešel červenec.

Hnusný červenec.‘‘

◆ ◆ ◆

Posudek z podniku Pražské komunikace:

„V poslední době se u naší pracovnice Olgy Hepnarové značně zhoršila její docházka do zaměstnání. Od pondělí 2. července 1973, tedy po návratu z řádně nahlášené a schválené dovolené, již do zaměstnání nenastoupila a vytvářela neomluvené absence.“

◆ ◆ ◆

A ještě jeden dokument.

Téměř zapadlá a u soudu podrobněji neprobíraná skutečnost z té doby. Na přelomu června a července 1973 zaslala Olga Hepnarová písemnou žádost Dopravnímu podniku hl. m. Prahy, závodu Autobusy na adresu jejich sídla v Haštalské ulici. Sdělila jim svůj zájem o práci u tohoto závodu a konkrétně uvedla, že by „ráda jezdila s městským autobusem". Důvody svého zájmu ve sdělení neuváděla a z Dopravního podniku se jí již na to nestačili zeptat, protože k projednání její žádosti nedošlo. Zato jí tuto otázku následně položí vyšetřovatel a její odpověď zaznamená sice trochu šroubovaně, ale s jednoznačně vyznívající podstatou:

„S tímto autobusem jsem chtěla jezdit z pomsty vůči společnosti, protože bych bývala měla možnost v okamžiku, kdy by byl plný lidí, tento záměrně shodit i s lidmi někam do rokle. K tomu již ovšem nedošlo."

Skoro jako by v poslední větě zarezonovalo slůvko bohužel.

Úlohu autobusu musel zastoupit obyčejnější a především dostupnější dopravní prostředek.

• • •

Poslední dny

Pondělí 2. července:

Olga Hepnarová se rozhodla - jak víme - nenastoupit do práce, což u ní přece jen nebylo běžné. Jako kdyby tím nejen svému zaměstnavateli a svému okolí, ale snad především sama sobě dávala najevo, že odteďka už nebude nic běžné - a že tedy, dovolíme-li si být patetičtí, jsou pro ni kostky prostě vrženy.

Úterý a čtvrtek 3. a 5. července:

V příslušném okénku na tachometru jejího trabanta, jehož dny už také byly v jistém slova smyslu sečteny, přibylo v součtu bezmála pět set kilometrů. Dvakrát za sebou se totiž Olga Hepnarová vydala do Plzně a zase nazpět. Dopřála si zde drobnou radost, jednu z posledních v životě: navštívila oblíbený potravinářský veletrh EX Plzeň, který probíhal celých dvanáct dní a končil v neděli 8. července. Kvůli tomu však do Plzně nejela, to byla jen víceméně náhodná výplň v čase netrpělivého čekání. Sháněla v západočeské metropoli Míšu, svou známou a snad i přítelkyni z malešického penzionu Simonu S., povoláním zdravotní sestru na psychiatrii v ulici Ke Karlovu, která měla zrovna dovolenou či nějaké volno, a o níž si Olga Hepnarová bůhvíjak zjistila, že by se mohla nacházet v Plzni, kde měla Simona S. trvalé bydliště.

Hledala Míšu!

Hledala ji naléhavě, s veškerou úporností své nekompromisní nátury, skoro jako kdyby to pro ni byl pokus o záchranu před blížícím se nebezpečím. Nikdy poté, kdy už se odehrané dění nedalo vzít nazpět, však Olga Hepnarová zcela přesně nevysvětlila, co vlastně od Míši očekávala a proč ji právě v těchto chvílích, pro ni tak osudových, nutně potřebovala. „Chtěla jsem se s ní poradit, protože toho o mně skoro nejvíc ze všech věděla," sdělí o tom při jednom z výslechů a podobně se vyjádřila, kdykoli na toto téma přišla řeč. Nic víc. A tak se lze jen z několika náznaků domýšlet, stejně jako to zorným úhlem svého vztahu činí Hepnarové přítel Miroslav D., že možná přece jenom uvažovala o svém odchodu na hloubkové psychiatrické léčení a hodlala k tomu využít Míšiných konexí na klinice. Jako kdyby tedy chtěla ještě cosi zvrátit. Nebo spíš uchránit...? Sama sebe před pokušením učinit něco nenávratného? A když v tomto smyslu

uchránit sama sebe, tedy tím i zachránit ty, jimž v jejích myšlenkách a plánech hrozila smrt?

Míšu však v Plzni nezastihla.

Zanechala jí tu písemný vzkaz, k jehož obsahu se v odpovídajícím čase ještě dostaneme, a zklamaně se vrátila do Prahy. Představovalo-li setkání s Míšou pro Olgu Hepnarovou skutečnou šanci, a v tom směru není nic jistého, osud si prostě nepřál, aby to takhle dopadlo.

Pátek 6. července:

Setkání jiného druhu: s matkou - jedno z posledních vůbec, a zcela poslední, kdy proti sobě mohly stát jako dva svobodní a ve všech směrech si tedy rovní lidé.

• • •

Svědecké útržky / ... prášky, peníze a lebka (MUDr. Anna Hepnarová)

,, ... Navštívila mne v mé ordinaci na středisku. Ptala jsem se, proč není v práci, ale řekla mi, že je ve stavu nemocných s mandlemi, což - jak jsem se později dozvěděla - nebyla pravda. Postěžovala si, že jí není dobře a že především špatně spí, požádala mne, jestli bych jí na to nemohla něco dát. Předepsala jsem Olze lék Dormiphen v množství jednoho malého balení s tím, že si má před spaním brát třeba jen polovinu tablety. Současně jsem ji upozornila, že u tohoto léku je takzvaná kontraindikace pro řidiče, kteří nesmějí Dormiphen před jízdou používat, a aby si tedy toho byla vědoma. Slíbila mi, že na to bude myslet. Dala jsem jí o své vůli a bez vědomí manžela také nějaké peníze, protože jsem věděla, že dost utratí za benzin, ale je pravda, že sama si o finanční částky nikdy neříkala.

Byla jsem ráda, že ji vidím.

Neřekla jsem jí to ale, protože taková vyjádření neměla ráda a odmítala je.

Málokdy za mnou chodila, tentokrát k tomu ovšem měla důvod, protože ode mne něco docela zvláštního potřebovala. Přišla si pro preparovanou lidskou lebku, kterou jsem jí na její přání upravila v tom směru, že jsem ji osadila vytrhanými lidskými zuby. Tu lebku si prý koupila od nějakého studenta medicíny, vozila ji ve svém osobním automobilu vzadu před sklem, do očních důlků byly dány žárovky a lebka tady fungovala jako takzvané blinkry. Připadalo mi to nevkusné, ale nemluvila jsem jí do toho, protože by to nebylo nic platné. Olga si zrovna tehdy stěžovala, že podle nové dopravní vyhlášky bude něco podobného zakázáno.

K tomu jsem neměla co říci a o lebce se mi mluvit nechtělo.

Zrovna v ten den - a o lebce...!

Náš hovor tak jako skoro vždy trochu vázl, a proto jsem dceři Olze bez jejího dotazu sdělila, že zítra, to je v sobotu, pojedu na dovolenou na rodinnou chalupu v Zábrodí, a můj manžel že se tam se mnou zdrží do neděle a pak se sám vrátí do Prahy, protože si na léto obstaral práci jako zaskakující brigádník. Nevím, jestli to Olgu zajímalo, nevyjádřila se k tomu, ale musím říci, že v tom směru se tehdy nechovala jinak, než tomu bylo obvykle. Projevovala vůči nám jako rodině lhostejnost, která nás už ani nepřekvapovala. Samozřejmě se mi její chování nelíbilo, ale...

Prostě jsem už věděla, že je taková.

A upřímně řečeno, neuměla jsem jí jako matka nijak pomoci, protože skoro až okázale dávala najevo, že o žádnou naši, či přímo mou pomoc nestojí.“

◆ ◆ ◆

Bezmocný přítel Miroslav D., bezmocná matka.

Mnozí už byli bezmocní.

Jen ona, Olga Hepnarová, se - bohužel - právě v těch dnech svazujících obručí bezmoci zbavovala: spíš v ní přibývalo síly a odhodlání.

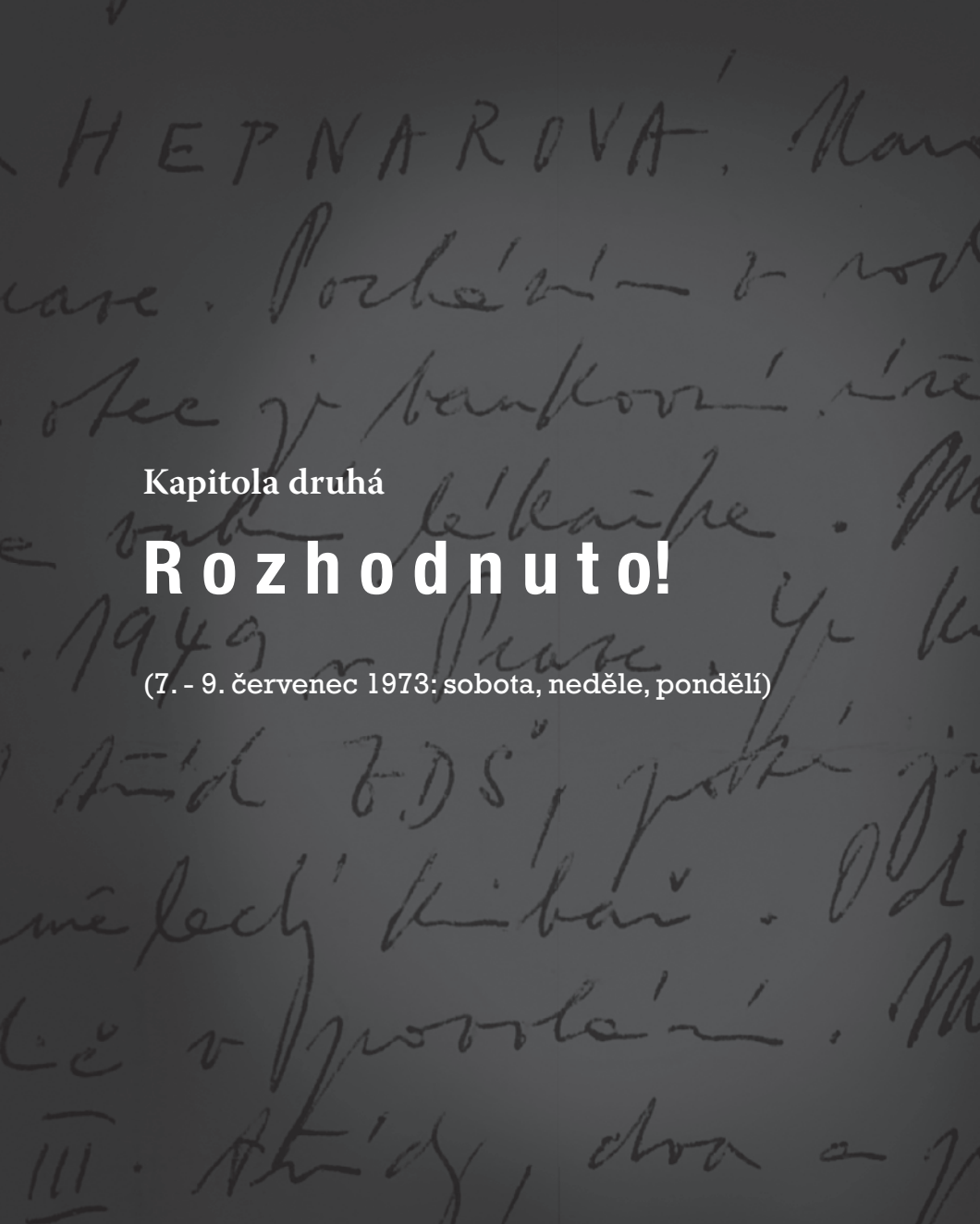

Kapitola druhá

Rozhodnuto!

(7. - 9. červenec 1973: sobota, neděle, pondělí)

Kdyby

Naše životy jsou k dobrému i zlému poznamenávány tímhle ošidně kluzkým, nedobře uchopitelným a v důsledcích trochu i zbaběle vyznívajícím slůvkem.

Kdyby se tohle či ono událo jinak...

Kdyby se cosi vůbec neudálo a našlo se jiné řešení...

Kdybychom se tehdy my nebo jiní rozhodli jinak a učinili něco jiného, či případně vůbec nic neučinili...

Kdybychom se potkali s tímhle člověkem - a ne s tím, se kterým jsme se potkali...

Vršíme si svá kdyby, v nichž občas i nesebekriticky a s pachutí alibismu hledáme skryté přičiny svých proher či aspoň nedostatečné míry a četnosti výher, jako pyramidy stavěné bezprávnými otroky. I mladá žena jménem Olga Hepnarová tak nesporně činila. A možná ve své sebestředné zranitelnosti víc a ještě méně sebekriticky, než kdokoli jiný z nás.

Kdybych se o něco lépe snášela s rodiči a sestrou...

Kdyby mne otec v dětství tolik nebil...

Kdyby mi matka pořád neorganizovala život a tehdy v pubertě mne neposlala do psychiatrické léčebny v Opařanech...

Kdyby za mnou aspoň jednou přišla moje o něco starší sestra Eva a řekla: „Ségro, co to děláme - vždyť já tě mám ráda, i když jsi jiná než já...“

Kdyby mne jako naprostou většinu ostatních holek přitahovali kluci...

Kdybych vypadala líp, nebyla tak přihrbená, neměla divnou chůzi...

Kdyby se mi lidé nepošklebovali...

Kdybych uspěla v hledání partnerky, která by pro mne byla nejen uspokojujícím sexuálním objektem, ale i někým, o koho bych se mohla opřít...

Kdybych od počátku nacházela zaměstnání, kde by mne nepodceňovali a neponižovali...

Kdyby mi v životě tolik lidí nedalo najevo své skoro až štítivé opovržení...

Kdybych zvládla večerní školu...

Kdyby mne lékaři uměli přesvědčit o tom, že mi mohou pomoci...

Kdyby se nedávno ten psychiatr na ÚNZ více zajímal o mne, než o to, že je konec pracovní doby a nemám patřičná doporučení...

Kdyby se ke mně Míla, moje kamarádka z penzionu, nezachovala tak, jak se zachovala, a hlavně mne tenkrát neuhodila do tváře...

Kdybych se v minulém týdnu setkala v Plzni s Míšou a možná se pod jejím vlivem rozhodla i pro tu kliniku...

Kdyby, kdyby, kdyby...

Na kdyby se však v životě nehraje. Ani v našich životech, ani v životě Olgy Hepnarové. Hraje se na to, co se stane - ať již s naším plným či částečným přičiněním, nebo zcela bez něho. A Olga Hepnarová týden po svých dvaadvacátých narozeninách, na které skoro všichni zapomněli, už usoudila, co se z její vůle, čistě z její vůle, má stát.

A brzy, skoro hned.

„Činy, nikoliv slova!“

Tečku za váháním přičinila zřejmě v noci ze soboty na neděli.

V čem spočíval poslední podnět?

S přijatelnou přesností na tuhle otázku odpovědět neumíme.

„Vše se ve mně z mnoha důvodů nakupilo... Byla vyčerpána moje míra odolnosti,“ zhodnotila sama svůj stav - a již jsme tato její slova citovali. Zřejmě si prostě řekla: teď! Spouštěcím mechanismem, jímž se s konečnou platností protrhla čím dál chatrnější hráz dosavadních zábran, mohla být i nikde nezaznamenaná maličkost, vycházející spíš z jejího nitra než z vnějších okolností. Mosty za sebou ostatně strhávala již po celý předchozí týden, kdy nechodila do zaměstnání a riskovala tím ztrátu práce, která jí v podstatě vyhovovala. Už v tom lze najít námět k úvaze, že o své budoucnosti příliš neuvažovala a jako kdyby s ní ani nepočítala, i když ze vzpomínek jejího přítele Miroslava D. to vyznívá, jak brzy poznáme, poněkud jinak. Proč tedy právě tehdy? Stav myšlení v ní prostě dozrál k tomu, že již nemínila čekat.

Čekat - na co?

Úvahy o příčinách musely jít stranou, nastal čas přípravy činu. Při různých následných příležitostech, ale hlavně při výslechu, konaném tři dny po jejím činu, o tom vyšetřovateli VB s děsivě věcnou, místy až technicky laděnou přímočarostí sdělovala:

„V sobotu a v neděli, zejména v noci, jsem o všem přemýšlela a konkrétně jsem se odhodlala k tomu, že si vyrovnám se společností své účty. Rozhodla jsem se tak, že si půjčím velký nákladní automobil. Dále jsem přemýšlela o tom, že si v Praze vyhlédnu vhodné místo k tomu, abych s tímto velkým nákladním automobilem mohla vjet do lidí a co nejvíce jich zabít. Věděla jsem, že v Praze 10, v místech, kde je odstavná plocha pro auta, odtažená pro nějaký přestupek, se nachází půjčovna, kde si lze pronajmout nákladáky typu Praga RN, tedy staršího typu. S podobným

vozem jsem také od počátku počítala. Zvažovala jsem během té soboty a neděle také skutečnost, že tento druh automobilu není dost rychlý, z čehož mi vycházelo, že místo, kde budu moci zabít hodně lidí, musí být někde z kopce, abych mohla auto dostatečně rozjet. Dále by to pak mělo být místo, kde není tak vysoký obrubník, abych tam mohla dobře najet... a také to muselo být místo, kde je živá ulice a tedy i velký pohyb lidí.

Takto jsem si postupnými úvahami vytypovala stanici elektrické dráhy, která je přímo na chodníku, a to v Praze 7, na třídě Obránců míru ve směru od letenské plochy ke Strossmayerovu náměstí. Toto tedy bylo místo, které jsem si během uvažování napevno vybrala a kde jsem byla rozhodnuta svůj úmysl provést.

Celou věc jsem znovu a znovu promýšlela a připravovala ve svém pokoji na ubytovně v Praze-Malešicích. Nikomu jsem se se svými úmysly nesvěřila. A to ani Miroslavu D., s nímž jsem v té době částečně chodila, několikrát jsem s ním v té době mluvila a trávila s ním čas, o lecčems jsme spolu mluvili, se svými pocity jsem se mu možná svěřila, ale ani slovem jsem mu nenaznačila, k čemu se zcela konkrétně připravuji. Snažila jsem se, aby na mně nic zvláštního nepoznal, i když nemohu ručit za to, že se mi to za všech okolností dařilo. Je možné, že občas jsem jaksi vypadla z role."

• • •

Svědecké útržky / ... nevím, co bude zítra (Miroslav D.)

,, ... Stále se u ní střídaly nálady. V sobotu večer jsme byli v kině, docela to s ní ušlo, chvílemi se podle mne Olga snad i bavila, ale v neděli jen tak mezi řečí naznačila, že na tom není psychicky dobře.

‚To přejde, jako to přece přešlo pokaždé,' řekl jsem dost naivně.

Moje naivita vyplývala mimo jiné z toho, že mi ve vztahu k Olze právě tenhle víkendový čas připadal na rozdíl od předchozích období o něco šťastnější a snad i trochu perspektivnější. Olga totiž konečně vyslovila souhlas s tím, o čem jsme již delší čas hovořili. Že tedy co nejdříve zajedu do severních Čech, někam do okolí Ústí nad

Labem, Litvínova či Mostu, a pokusím se tam sehnat práci a bydlení pro nás oba.

‚Jeď tedy,' řekla, a bylo to, pokud si dobře vzpomínám, v neděli.

‚Pojedu třeba hned v příštím týdnu,' navrhl jsem.

‚Dobrá,' přikývla.

Jenže už za pár hodin bylo všechno jinak. Rozkřičela se, že je všechno špatné - a že se něco musí stát.

Ptal jsem se jí, co tím myslí.

Na otázku mi neodpověděla, ale doslova si pamatuji větu, kterou vyslovila o chvíli později: ‚Já už nemohu žít - a lidi mi musí zaplatit za moje utrpení.'

Přel jsem se s ní: ‚Olinko - a na mne nemyslíš?! Vždyť tě mám rád a musel bych se zbláznit, kdybys něco provedla.'

Podívala se na mne a jako kdyby se zklidnila.

‚Neblázni,' mávla rukou, protože pochopila, že mám na mysli především její sebevraždu, ‚vždyť já už nemám ani sílu se zabít. A to, co říkám, říkám jen tak. Nevím, co bude zítra nebo pozítří. Však mne znáš. Buď v klidu.'

Ano, znal jsem ji, znal. Ale zřejmě málo. Proto jsem jejímu uklidňování uvěřil.''

◆ ◆ ◆

Uvěřil, leč uvěřit asi neměl.

Neříkala mu to, co říkala, „jen tak".

A věděla, již skoro přesně věděla, co „bude zítra nebo pozítří".

V té době už totiž vznikal dopis, jímž se - kromě všeho jiného - zařadí tento případ i v širším měřítku světové historie zločinu mezi unikátní. Olga Hepnarová sepisovala svůj dopis redakcím. Sdělení, jímž dopředu avízovala, vysvětlovala a zdůvodňovala svůj skutek. V pátém patře malešického penzionu, v pokoji číslo

502, vznikal text, bez jehož znalosti se nemůžeme obejít, chceme-li o této věci a o ní samotné alespoň něco pochopit, dá-li se vůbec cokoli pochopit, a ona - jak poznáme - to podobně i cítila. Je to vyznání, hrůzné a pokřivené vyznání, vyznání víry v nenávist a pomstu. Podle všech náznaků psala dopis nadvakrát: v noci na neděli a v noci na pondělí, a to v přímé závislosti na to, jak se vyvíjely a obměňovaly její věcné úvahy o provedení zamýšleného činu. I tím je text nevšední. A povšimnout je třeba si i slov, která autorka podtrhla či napsala verzálkami, přičemž v prvním odstavci se nachází také první a jediný náznak o jejím politickém uvažování, a je tedy pro onu dobu příznačné, že někteří z autorů, kteří o kauze Hepnarová psali, zmíněná slova povinně vynechávali.

„Vážení,"
sdělovala Olga Hepnarová,
„prosím, abyste přijali tento list jako dokument. Byl napsán na obranu proti případnému znevážení a zesměšnění mého činu; také jako poukázání na to, že jsem člověk pohybující se dosud v mezích duševní normy (v případě, že bych byla - samozřejmě nedopatřením - odstavena někam, kde se zabývají odstraňováním politických vězňů).

Jmenuji se Olga HEPNAROVÁ. Narodila jsem se 30.6.1951 v Praze. Pocházím z rodiny pracující inteligence, otec je bankovní úředník a matka zubní lékařka. Mám jednu sestru, Evu, narozenou 1949 v Praze... Vychodila jsem 9 tříd ZDŠ, poté jsem se vyučila v oboru umělecký knihař. Od roku 1970 pracuji jako řidič z povolání. Mám kvalifikaci řidiče III. třídy, dva a půl roku praxe - z toho na NA (zřejmě nákladních automobilech - pozn. aut.) 10 měsíců. Jsem zaměstnána v podniku Pražské komunikace, Praha 7, Bubenská 8, závod 02. Jezdím zde bez nehody. Ještě má adresa: Praha 10, Plaňanská 524, penzion OPBH, pokoj číslo 502/II.

Po tomto nutném představení přecházím k věci.

Dnes, dne 8. 7., ukradnu autobus a plnou rychlostí vjedu do davu lidí. Stane se to pravděpodobně v Praze 7 u PKOJF (Parku kultury a oddechu Julia Fučíka - pozn. aut.).

Oprava: vůz bude služební 706 R cisterna, místo libovolné a datum též.

Zaviním smrt x lidí. Budu souzena a potrestána.

A toto je má zpověď (nevěřím-li v kněze ani v lékaře, stále ještě věřím, že se najde alespoň jeden poctivý novinář).

Po 13 let vyrůstám v pařátech tzv. dobré rodiny. Jsem bita a týrána - hračka dospělých a oběť školních dětí (a navždy už outsider mezi vrstevníky). Mám přezdívky: DRAČICE, MUMIE, TARZAN, NALOMENÝ ANDĚL, KAMENNÝ KVÍTEK, SPÍCÍ PANNA a podobně. Moji trapiči jsou nemilosrdní. Jsem zrůdný člen stáda a černá ovce rodiny. Pokud má paměť sahá, jsem osamělá. Nemám přátele a nikdy mít nebudu. Upadám v zoufalství - a výsledek: útěky. Útěky ze školy, z domova, ze života. Potom opět zařazena (13 let) do nesnesitelného života plného ponižování, výsměchů a křivd. V dětské léčebně v Opařanech poznávám nevědomost a zbytečnost (pro mě) psychiatrické vědy. Končím školní docházku. V učení rasismus polevuje, jako řidička z povolání opět bojuji (předsudky atd.). Na podzim roku 1971 odcházím bydlet do chaty, kterou jsem si postavila za své peníze. Je to symbol mé osamělosti. Za rok a půl, na pokraji svých sil, odcházím bydlet do podnikové ubytovny, penzionu, který se ukáže být nestvůrným Babylonem, kde lze přežívat jen silou vůle.

A toto jsou náhodné poznámky z různých let.

Jsem zubožená jako poslední narkoman. Ano. Ale kde jsou mé drogy? Kde? Kde je to, co mě drží nad vodou (dnešní čin)?

Veškeré city na pokraji vyčerpání i naděje už na dně. A nalomený anděl nezlomen. Proč to dělám? Aby si uvědomili, kde končí bezmocnost jedince. Jsem v horším postavení než americký černoch. Proč? Protože jsem sama.

Tisíckrát jsem byla lynčována.

Uvedu příklady:

- otcem Antonínem Hepnarem,
- vylákána do sprch a tam do krve zbita (Opařany 1965),
- skupinou známých i neznámých chlapců urážena a zkopána mezi nohy (11 let, na chodbě domu),
- na veřejné ulici zbita stejně starou dívkou (10 - 11 let, na Betlémském náměstí),
- v knihařské dílně tělesně napadena vedoucím s. Ch. (Cheb, 1969),

- xkrát verbálně nevybíravými slovy je mi dáváno na vědomí, že jsem ubožák, který nemá ve společnosti slušných lidí co dělat (podotýkám, že jsem byla vždycky zdravá, duševně i tělesně!!),
- xkrát mě kolemjdoucí míjí a plivají, někteří na zem, někteří po mně (na veřejné ulici, ČSSR),
- ve všech zaměstnáních jsem veřejně špiněna a pomlouvána, vysmívána, ponižována, snad kromě Pražských komunikací, kde se mnou jednají slušně - oficiálně.

Bilance osobní: Jsem sexuální mrzák. Neschopná navázat a vytvořit kloudný lidský vztah. Jsem zničený člověk. Člověk zničený lidmi. Mám tedy na vybranou: zabít sebe, nebo zabít druhé. A rozhoduji se takto: OPLATÍM SVÝM NENÁVISTNÍKŮM. Kdybych odešla jako neznámý sebevrah, bylo by to pro vás příliš laciné.

A protože společnost je tak velký suverén, že není schopna sama sebe odsoudit, bývá souzena soukromě, někdy je potrestána, někdy jen šokována.

Toto je můj rozsudek:

Já, Olga Hepnarová, oběť vaší bestiality, odsuzuji vás k trestu smrti přejetím a prohlašuji, že za můj život je x lidí málo.

Acta non verba.

A nakonec mám jedno směšné přání. Páni novináři, prosím, oznamte to veřejnosti, nebo alespoň spisovateli Branaldovi, až bude psát příští knihu o dnešních zločincích.

Děkuji.

V Praze 7. 1973"

• • •

Acta non verba!

Činy, nikoliv slova!

Kde končí bezmocnost jedince...

Ach Bože, jak lehce lze k slovní podpoře zlého, šíleně zlého činu využít velkých slov, podvědomě rezonujících s ještě jinými

a ještě většími slovy. Jak blízko je od „konce bezmocnosti jedince" k věhlasné „moci bezmocných" - pojmu, jímž ve všech možných směrech jiný člověk, než byla Olga Hepnarová, člověk jménem Václav Havel, započal zhruba v téže době svůj veřejný spor s bezectným režimem?

Ale to už jsme někde úplně jinde.

Vraťme se raději k okamžiku, kdy dokončený dopis ležel na stole v pokoji 502 malešického penzionu. Olga Hepnarová v něm u data vynechala místo pro aktuální doplnění, ale později zřejmě na tenhle dodatkový úkon zapomene - a dopis odejde v úterý za poledne tak, jak byl během víkendu připraven.

„Místo libovolné", jak psala, bylo již zhruba vybráno.

Datum též.

Myslela na první všední den v týdnu...

Pondělí: odklad o čtyřiadvacet hodin

Náhody si s námi pohrávají jako hráči s golfovým míčkem.

Kolik asi lidí prošlo za pondělí 9. července 1973 třídou Obránců míru těsně nad Strossmayerovým náměstím, kolik lidí tu čekalo na tramvaj, kolik se jich zastavilo u některé z výloh.

Těm všem byla nabídnuta šance k životu.

A jiným, kteří shodou řetězce náhod nepřijdou do těchto míst v pondělí, ale až v úterý, byla šance v podobě práva všech práv, práva na život, odňata.

K čertu s golfovými míčky!

K čertu s křiváckou nadvládou náhod!

• • •

Svědecké útržky / ... vyrazil bych s ní dveře (Karel V.)

,, ... Pokud by byl na mém místě kdokokoli jiný, jednal by stejně. Nejsem v oboru žádný začátečník a funkci technika v půjčovně nákladních automobilů, která spadá pod Pražské dopravní středisko a sídlí v hostivařské Kutnohorské ulici, jsem převzal už v roce 1970.

Poprvé k nám to děvče přišlo v pondělí.

Bylo asi deset hodin dopoledne.

Začal jsem se jí jako zákaznici věnovat, a musím říci, že bych si pamatoval vše, o čem jsme hovořili, i kdyby se potom nestalo nic mimořádného, protože k nám chodí hlavně muži a už samotný příchod mladé ženy je čímsi nevšedním. Působila zcela běžně, žádné rozčilení či napětí jsem na ní nepozoroval. Oznámila, že by k odvozu věcí na chatu, vzdálenou třicet kilometrů od Prahy, potřebovala na dva dny zapůjčit nákladák. Informoval jsem ji, že nabízíme pouze vozy Praga RN, a zažertoval jsem otázkou, zda by s tak velkým autem uměla vůbec jezdit. Dala sice najevo, že na žerty moc není, ale jako člověku od auťáků se mi líbilo, když mne skoro až pyšně usadila prohlášením, že je řidičkou z povolání a u Pražských komunikací jezdí s cisternou 706, která dokonce nemá ani posilovač řízení. Pak už jsem nic nemítal a jen jsem jí vlastně jako kolegyni z branže a trochu proti zájmům vlastního podniku vypočítal, že při vypůjčení vozu na dva dny k tak krátkému odvozu by jí to vyšlo zbytečně draho, asi na tisíc korun a nějaké drobné.

‚Uvažujte o tom,' řekl jsem jí.

‚Dobrá, asi máte pravdu,' rozhodla se po chvíli přemýšlení. ‚Vezmu si tedy nákladák pouze na jeden den. Ale chci ho hned.'

V tom jsem jí nemohl vyhovět. ‚Kdepak, nemám tu teď ani kolo,' sdělil jsem jí tak, jak jsme zvyklí o tom mezi sebou hovořit. ‚Víte co, přijďte zítra,' navrhl jsem, když jsem se podíval do papírů.

A tím jsem vlastně... jak mi pak došlo... rozhodl o tom, o čem jsem neměl ani ponětí.

Taková zhovadilost!

Kdybych něco sebeméně tušil, okamžitě bych s ní vyrazil dveře. Ale nic jsem tušit nemohl a tak jsem svůj návrh upřesnil. ‚Zítra, tedy v úterý - v deset,' řekl jsem. ‚Vyhovuje vám to?'

‚Vyhovuje,' řekla a odešla.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... zmizet ze světa (Simona S.)

,, ... Smůla! Vzkaz od Olgy se ke mně dostal s několikadenním zpožděním: až úplně na konci toho týdne. Kousek papíru, odtržený z kalendáře a vhozený do poštovní schránky u bytu mého otce v Plzni. Vlastně ani nevím, a už se asi nikdy nedozvím, jak a od koho si Olga zjistila tuto adresu.

Ale to, co mi napsala, si pamatuji řádek od řádku:

‚Míšo,

nezlob se, prosím, že jsem Tě takhle vystopovala až do soukromí.

Jsem na dně a potřebuju zmizet z tohoto světa.

Prosím Tě, přijeď co nejdříve do Prahy.

Můžeš mi zavolat do penzionu a já pro Tebe okamžitě přijedu vozem do Plzně a odvezu Tě. Jsem tu dnes (je úterý 3. července) a nemůžu se k Vám dozvonit, takže se vracím nazpět.

Zatím ahoj!

Olga (pokoj 502).'

Koho by to nevyděsilo?!

Zarazila mne hlavně její zmínka o zmizení ze světa, i když to nemuselo rovnou znamenat něco moc ošklivého, ale třeba jen její úmysl jít si lehnout k nám na kliniku. Zrovna moc se mi to nehodilo, ale nakonec jsem se rozhodla, že to s Olgou ještě jednou zkusím a promluvím si s ní, dokonce jsem byla kvůli tomu ochotna zajet s ní do Prahy, jak mi nabízela. Jenže její písemný vzkaz jsem obdržela až v neděli 8. července.

V pondělí jsem do malešického penzionu telefonovala.

Řekli mi, že je někde s Mirkem D.

Tohle sdělení mne přece jen trochu uklidnilo a myslela jsem si, že už je to s Olgou aspoň trochu v pořádku.

Ale nebylo, ani trochu nebylo, a dost se tím trápím.

A sama sobě se skoro bojím klást otázku, jestli by se tím, kdybych se tehdy v pondělí Olze dovolala, něco změnilo. Zda by to nadcházející strašné úterý proběhlo lépe. Možná ano, možná ne. Je to tak, jak je, a víc se s tím prostě udělat nedá.

Nedovolala jsem se.

Tečka.

A dodatečné korektury v čase se dělat nedají.‘‘

• • •

Svědecké útržky / ... na výletě (Miroslav D.)

,, ... Žil jsem celé to pondělí myšlenkami na náš plán společného odstěhování za prací i životem do severních Čech. V této souvislosti hodlala Olga převést na mne svoje auto, abych ho v Ústí nad Labem mohl prodat a získat tím nějaké peníze na obstarání bytu. Šli jsme tedy v pondělí odpoledne na dopravní inspektorát, ale když jsme tam dotazem zjistili, že převod je drahý, rozhodli jsme se, že se následujícího dne - tedy v úterý - pokusíme auto rovnou v Praze někomu za hotové prodat.

Pak jsem navrhl, že bychom se mohli trochu projet.

Vlastně na rozloučenou s tím trabantem.

Olinka na můj návrh kupodivu ihned kývla, jindy se její souhlas s čímkoli a o čemkoli získával obtížněji. Vyjeli jsme kolem půl sedmé, a protože okolí Prahy znala o mnoho lépe než já, nechal jsem na ní, kam se vydáme. Ona sama nad tím neváhala. Z Malešic jsme sjeli k Vltavě a přes Modřany ke Zbraslavi.

‚Kam jedeme?´zeptal jsem se.

‚Do Oleška,' řekla.

Nic jsem proti tomu nenamítal a domyslel jsem si, že mi chce zřejmě ukázat chatu, kde do loňského roku i bydlela. A až zpětně jsem v příštích dnech pochopil, že ten podvečerní a večerní výlet, který jsem sám navrhl, nebyl pro Olgu loučením pouze s trabantem. V Olešku se mi líbilo, a i celkově to bylo fajn, Olga toho sice mnoho nenamluvila, ale na to už jsem byl zvyklý. Jen mne v pohodě trochu rušilo, když jsem si během cesty párkrát uvědomil, že jezdí o poznání rychleji a snad i trochu riskantněji, než obvykle mívala ve zvyku.

Jako kdyby pořád a čím dál víc někam spěchala.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky /
... „Sbohem," řekl jsem k jejím zádům (František O.)

,, ... Bylo kolem deváté večer.

Zastavila se svým trabantem v ulici Na jezírkách, kde bydlím, vystoupila a když mne uviděla, zamávala na mne.

Popošel jsem k ní blíž a řekl jsem: ‚Slečna Olga! Už jsem vás dlouho neviděl. Potřebujete něco?'

‚Ne. Jen jsme se sem zajeli podívat,' odpověděla a ukázala k vozu, kde seděl nějaký mladík.

A pak tam chvíli stála.

Mlčky.

Nepřekvapovalo mne to. Byl jsem na tyhle její móresy zvyklý, a o tom, jak to probíhalo, když jsem jí u nás v Olešku se stavbou chaty a jejím provozem pomáhal, jsem už mluvil. No, byla prostě taková... a jinou ji nikdo neudělá. Když na jaře 1973 prodala svou chatku panu Václavu V. z pražských Radlic, pořádně mi za to, co jsem pro ni dělal, ani nepoděkovala. A tak mne o čtvrt roku později, v to pondělí 9. července, kdy se tu tak najednou objevila, napadlo, že mi přijela poděkovat jaksi dodatečně. Jak jsem starý, tak jsem hloupý! Samozřejmě jsem se ničeho takového nedočkal. Chvíli tam proti mně stála, pak se beze slova otočila a chystala se nasednout do auta k tomu mladíkovi, který také jako by se o nic nezajímal a koukal pořád jen před sebe.

‚Sbohem,' řekl jsem k její zádům, ale na odpověď jsem nečekal a šel jsem si po své práci.

Nastartovala a odjela.

Je furt stejná, pomyslel jsem si. A pustil jsem tohle divné děkování a divné loučení z hlavy. Jen ovšem nakrátko, protože brzy jsme se dozvěděli - no, však všichni víme, co jsme se dalšího nebo přesdalšího dne, a nejen my v Olešku, o slečně Olze dozvěděli.''

• • •

Svědecké útržky / ... dotek kliky
(Václav V.)

,, ... ‚Představ si, byla tady!' křikl na mne kolega-chatař Václav N., když jsem o víkendu v polovině července do Oleška přijel.

‚Kdo že tu byl?' zeptal jsem se nesoustředěně, protože jsem myslel na něco jiného.

‚Přece ta holka, od které jsi chatu koupil.'

‚Hepnarová? Vždyť je zavřená.'

Až pak mi vysvětlil, jak to bylo. Že Olga Hepnarová byla v Olešku den předtím, než v Praze způsobila ten děsný masakr. Přijela a hnala se prý rovnou k chatě, kterou mi předtím prodala. Snad se dokonce i snažila vstoupit dovnitř, ale protože jsem po zakoupení z pochopitelných důvodů vyměnil zámek, dveře se jí otevřít nepodařilo.

Pak prý zase odjela.

Těžko mohu říci něco o tom, proč zrovna v to pondělí, kdy měla jistě i spoustu jiných starostí, přijela. Třeba chtěla tu svou bývalou chatičku prostě jen naposledy vidět, dotknout se kliky, rozhlédnout se po okolí. Nevím, na pocity já zase tolik nedám, ale musím se přiznat, že to byl přece jen trochu zvláštní pocit, když jsem sevřel kliku, jíž se několik dnů předtím zrovna ona dotýkala.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... bez loučení (Miroslav D.)

,, ... Do penzionu v malešické Plaňanské ulici jsme se v to pondělí vrátili kolem půl desáté večer.

Olga se mi zdála být v pořádku.

Odešli jsme hned poté každý do svého pokoje. Nijak zvlášť jsme se neloučili, protože Olga říkala, že následujícího dne ode mne bude něco potřebovat a že mne tedy brzy ráno vzbudí zaťukáním na dveře.

Nezaťukala však a čekal jsem marně.

Už nikdy od té chvíle jsem ji zblízka neviděl.

Jen potom u soudu...''

• • •

Olga Hepnarová si pro nejbližší chvíle určila jiný program.

Spočíval ve dvou bodech: deník a auto.

„Deník," sdělí později, „jsem si psala zhruba od 17 let, zpočátku velmi pravidelně, skoro denně, později už jen víceméně náhodně, protože dění kolem mne se začalo opakovat a psala bych vlastně pořád to samé. Nazývám tedy tyto záznamy deníkem vlastně jen pro přehlednost, nebyl to deník v tak úplně přesném významu, jak to běžně chápeme, spíš to byly jen záznamy a klasifikace událostí, které se mě nějak dotýkaly. O tom, že si vedu tenhle deník, jsem nikomu neříkala, nevěděl o tom ani můj přítel Mirek D. Proto jsem se také v pondělí, den před svým činem, rozhodla deník zcela a beze zbytku zničit."

Podrobnosti zničení neuvedla.

Časem se zmíní o spálení, a z jednoho okrajového svědectví vyplývá, že k tomu pravděpodobně došlo na záchodě ubytovny.

Ať tak či onak, deník zmizel.

Přišlo na řadu auto.

Zhruba devadesát minut po značně povrchním rozloučení s Miroslavem D., tedy nedlouho po 23. hodině, znovu opustila malešický penzion. Ve vrátnici zanechala pro svého přítele písemný vzkaz, že jede ještě do Plzně za Simonou, jíž říkali Míšo, s níž se mínila radit o případném nástupu na psychiatrické léčení. Ale to byl zřejmě jen únikový manévr, jímž si chtěla uvolnit ruce a docílit, aby se po ní Miroslav D. v nadcházejících hodinách nesháněl.

Už nechtěla mít nikoho vedle sebe.

Už vše, co bylo před ní, mínila vykonat sama.

Už také nezamýšlela jet do Plzně, tím méně se pak svěřit do rukou psychiatrům, kteří ji dle jejího mínění již tolikrát zklamali.

Jela učinit něco jiného: dokončit plán, který jí uzrával v hlavě. Usedla do vozu a znovu zamířila směrem, kde se vyznala. Tankovala v Chuchli a pak hnala trabanta temnou krajinou proti proudu řeky.

Davle, Štěchovice, Slapy...

Prvními minutami vstupoval čas do úterý 10. července 1973.

Kapitola třetí

Ten den

(úterý 10. července 1973)

Den pro ni začal nad Novou Rabyní

A skončí... přemýšlela vůbec o tom, kde skončí?

Přesněji: přemýšlela Olga Hepnarová o tom, kde ten den - pokud se stane to, co chtěla, aby se stalo a na co se chystala - zákonitě musí skončit?

Muselo se jí to přinejmenším mihnout v myšlenkách.

Úterý 10. července.

Proč zrovna tohle datum? Pohrajeme-li si s tím, zjistíme, že to byl den před jejím, Olžiným, svátkem, a také dva dny před narozeninami její sestry, která toho dne dovrší čtyřiadvacet let věku. Nic z toho nemuselo mít valného významu. Spíš tu zaúčinkovala i vždypřítomná náhoda: v hostivařské půjčovně nákladních automobilů přece neměli v pondělí „ani kolo" a pozvali ji na zítřek.

Jednodenní odklad.

Jak spala v noci z pondělí na úterý?

Položili jí vyšetřovatelé, psychiatři, psychologové, obhájce, soudci i prokurátoři stovky, možná dokonce tisíce otázek. Tuhle jedinou ne. Odpovědět za ni nemůžeme, ale mnohé naznačuje neklidně horečnatý průběh té noci. A o tom víme zvnějšku vše, skoro vše.

Především spala málo, skoro vůbec.

Čekal ji krajně zvláštní a hlavně zlý den: zlý pro jiné - i pro ni.

Zvláštně i začínal. Olga Hepnarová prožívala jeho počátek v krásné, ale do tmy letní noci zahalené krajině na jih od Prahy. Večer předtím navštívila chatu v Olešku, kterou v připraveném dopise redakcím nazvala „symbolem své osamělosti". Nyní se chystala likvidovat další z hmotných symbolů svého světa: automobil, který si pořídila právě za prodej chaty.

„Usoudila jsem," řekne při jednom z prvních výslechů, „že musím zničit trabanta, aby nepřišel nikomu jinému do rukou, nebo to s ním bůhvíjak dopadlo. Rozhodla jsem se, že auto sprovodím ze světa svrhnutím do vody. Proto jsem v noci z pondělí na úterý odjela do prostoru Slap a zdejší vodní nádrže, kde to trochu znám. Kolem půl jedné po půlnoci jsem vyjela serpentiny nad hotelem, který se snad jmenuje Nová Rabyně, a s pomocí baterky jsem hledala místo, kde auto utopím. Když jsem si prostor vybrala, odmontovala jsem obě SPZ ABO-48-25, a to tak, že přední číslo jsem sundala i s nárazníkem a pohodila do blízkého lesa, zatímco zadní číslo jsem nechala v kufru vozu, nebo na podlaze auta... na to si již nevzpomínám. Kromě běžných motoristických věcí jsem v autě nechala také preparovanou lidskou lebku, kterou jsem s pomocí žárovek umístěných v očních důlcích používala jako směrovky. Když jsem dokončila přípravy, popojela jsem s automobilem až těsně na okraj srázu, zhasla jsem motor, odbrzdila a vypnula světla. Poté jsem do auta vší silou strčila, rozjel se a zřítil dolů do vody. Slyšela jsem, jak to šplouchlo."

Vše snad vypověděla po pravdě, nebyl tu ani důvod k nějakému vymýšlení, pouze ono „šplouchnutí" bylo zřejmě dílem její zjitřené fantazie, protože - jak brzy poznáme - vůz se vody ani nedotkl.

Co teď?

Stála sama na nočně opuštěné silnici.

„Pocity jsem buďto neměla žádné, anebo jsem si je nepřipouštěla, protože jsem se nechtěla ničím vedlejším oslabovat," vypověděla o tom. „Šlo mi tehdy výhradně o to, abych se odtamtud dostala pryč, protože jinak bych dohodnutý termín v půjčovně nestihla a z časových důvodů by se mohlo všechno zhatit. Zpočátku jsem šla kus cesty dolů po sepentinách pěšky, pak jsem si stopla jediný vůz, který tudy za celou dobu projížděl. Až když jsem nastoupila, poznala jsem, že uvnitř jsou příslušníci VB, kteří se vesele bavili, protože jeli z nějaké soukromé oslavy. Dovezli mne na hráz přehrady, odkud jsem došla do Slap. Tam jsem musela čekat na první ranní autobus."

Divná noc, divné ráno.

Východ slunce - vymezený časem 4. 02 hodin - ji zastihl během putování do Prahy, a těžko usuzovat, zda ji v té chvíli napadlo, že až bude slunce zapadat - ve 20.08 hodin - nebude ji obklopovat příměstská krajina kolem Vltavy, vyhlášená svým půvabem, ale strohé, ničím půvabné úřední prostředí, z jehož různých, vzájemně si dost podobných podob až do konce života již nikdy nevyjde.

Autobus ji ze Slap dopravil na Smíchov, tramvaj pak do penzionu v Malešicích.

Za volantem „ereny"

Bála se, že to nestihne, ale stihla.

Bohužel.

„Tohle si náhodou velmi dobře pamatuji: dorazila jsem na svůj pokoj číslo 502 v 6.45 hodin," upřesní Olga Hepnarová časový řád.

Mladá žena, která v obecnějším slova smyslu usoudila, že pro ni není cesty nazpět, svou zpáteční cestu od hotelu Nová Rabyně do Prahy, kde ji čekaly naplánované povinnosti, zvládla bez větších těžkostí.

„Zhruba hodinu či o něco málo víc jsem potom spala, protože jsem byla sice ráda, že jsem vyřešila záležitost s trabantem, ale také jsem se cítila unavená. Pak jsem ovšem musela vstát, protože jsem v Hostivaři měla zamluvené nákladní auto. Jestli jsem něco jedla či pila...? Ano, hned po probuzení. Chleba s máslem a kakao."

• • •

Svědecké útržky / ... dobrá a klidná šoférka (Karel V.)

,, ... Dostavila se dokonce o něco dřív, než bylo dohodnuto - už asi v půl desáté. Vůz jsem měl připraven: nákladák Praga RN SPZ AD 19-95, který měl po generální opravě najeto 1600 kilometrů a u kterého šlo velmi lehce ovládat řízení. Byla to zkrátka ‚erena', jak tomu typu říkáme, ve velmi slušném stavu. Zákaznice mi předložila řidičák a občanský průkaz, obojí na jméno Olga Hepnarová. Sepsali jsme smlouvu o užívání vozidla po dobu deseti hodin. Poté jsem ji zběžně seznámil se základními funkcemi a ovládáním, a uskutečnila se cvičná jízda, při níž ujela zhruba sedm kilometrů, část z toho s námi byl ve voze přítomen i jeden řidič odtahové služby. Oba jsme došli k závěru, že ovládá vozidlo zcela suverénně a dá se o ní říci, že je nejen dobrou, ale svým jízdním projevem i klidnou šoférkou. Poté jsem vozidlo přezkoušel po technické stránce, zkontroloval jsem brzdovou kapalinu, vodu, olej, dotažení kol a funkčnost řízení. Nenašel jsem žádné závady a sdělil jsem to zákaznici, kterou jsem také seznámil s tím, že vůz je po generálce a tomu se musí řidič rozumně přizpůsobit.

‚Co tím myslíte?' zeptala se - a byl to, myslím, jediný dotaz, který ke mně vznesla.

‚Rychlost tak do šedesátky,' řekl jsem.

Přisvědčila, že je jí to jasné, zaplatila 260 korun jako zálohu na vypůjčení vozu a dvacet korun za cvičnou jízdu, pokývla mi na pozdrav, nasedla, nastartovala a odjela. Dle záznamů v mých papírech bylo v té chvíli něco málo po desáté hodině.''

• • •

Možná si v té dopolední chvíli, kdy svírala volant těžkého nákladního automobilu, vzpomněla - obrazně řečeno - na jiný volant, a potažmo tím také na jiný, mnohem menší, „ereně" ničím nepodobný vůz, o němž byla přesvědčena, že zmizel v přehradní hloubce pod vodní hladinou a nikdo o něm nemá ani tušení.

Bylo tomu však jinak.

• • •

Svědecké útržky / ... srovnal jsem si časy (Vladimír K.)

,, ... Hlášení o autu, které prý zřejmě už od noci leží ve stráni kdesi nad hotelem Nová Rabyně, jsme od kolegů z Benešova obdrželi na Obvodním oddělení VB v Týnci nad Sázavou v úterý 10. července 1973 před 10. hodinou dopolední. Do zmíněného prostoru jsme pak dojeli v 10.30 hodin. Nacházeli jsme se tedy na silnici z Netvořic do Nové Rabyně, a to v místě zvaném Na vyhlídce, pod nímž je směrem ke Slapské vodní nádrži prudce se svažující stráň, porostlá keři a borovicemi. Zhruba osmdesát metrů od okraje vyhlídkové plošiny jsme uviděli osobní auto Trabant 601 světle modré barvy, které se při

prudkém pádu ze stráně zapřelo o jednu ze silnějších borovic tak, že zůstalo ležet v napůl vzpříčené pozici koly vzhůru.

Copak si nemohou lidi vybrat jiné místo, pomysleli jsme si, protože v té stráni už v poslední době skončilo několik automobilů.

Nebylo snadné se k vozu vůbec dostat.

Ale museli jsme to rychle zvládnout, abychom si ověřili, zda v havarovaném automobilu nezůstaly mrtvé či zraněné osoby. Naštěstí tomu tak nebylo a mohli jsme se pustit do ohledání. Náraz vozu musel být zřejmě velmi silný, protože z nádrže vytékaly dosud zbytky benzinu a trabant měl rozbitá všechna skla. Rychlostní páka byla v poloze neutrál, ve spínací skříňce nezůstal klíč, ale nebylo také zjištěno spojení pomocí drátů, což by naznačovalo krádež vozidla. Tachometr měl stav 7 227 kilometrů. Z trabantu byl mechanicky odstraněn přední nárazník i s SPZ, přičemž espézetka ABO 48-25 se našla v zadní části auta. Uvnitř vozu byly dva kanistry, pár žlutých kožených rukavic a dámské žluté polobotky. Ze žádného z nálezů nevyplývalo, k čemu tu v nočních hodinách vlastně došlo: zda to tedy byla nešťastná náhoda či úmyslný čin. Až na jedinou výjimkou se nenašlo také nic pozoruhodného, co by naznačovalo další souvislosti. Tou výjimkou byl předmět z vnitřku vozu, který nás trochu zarazil. Skelet lidské lebky, upravený tak, že v jeho dolní části byly elektrické vývody upevněné do kulaté bakelitové schránky.

Ohledání a fotografování jsme ukončili ve 12.10 hodin.

Až později, kdy jsem protokol o výjezdu předkládal k dalším úkonům, jsem si už se znalostí dalších událostí srovnal časy a uvědomil, že majitelka vozu Trabant 601 SPZ ABO 48-25, jehož se v noci zbavila nad hotelem Nová Rabyně, se shodou okolností právě v té době chystala k tomu, co chtěla v Praze udělat.‘‘

• • •

Svědecké útržky / ... byla to ona!
(Zdeněk V.)

,, ... Mívám ve zvyku občas se podívat na hodinky, a učinil jsem tak i tehdy: v úterý 10. července.

Bylo 10.30 hodin.

Jel jsem tramvají z Ďáblic, kde bydlím, na své pracoviště, jímž je Místní oddělení Veřejné bezpečnosti v Dejvicích. Na Strossmayerově náměstí jsem jako vždy přestupoval ze sedmnáctky na osmičku. Když jsem stál na chodníku u prodejny knih, právě sem zdola od Dopravních podniků dojíždělo nákladní vozidlo Praga RN, myslím, že lahvově zelené barvy. Ve směru jízdy toho auta však na semaforu naskočilo žluté a pak i červené světlo. Prvně se zdálo, že se šofér pokusí křižovatkou ještě projet, pak mu asi došlo, že by to nestihl, a začal naráz a tedy i dost hlučně brzdit.

Radši zastav, hochu, pomyslel jsem si mimoděk.

A snad i proto jsem pohlédl do řidičské kabiny toho nákladáku. Uvnitř však neseděl muž, jak jsem automaticky předpokládal, ale dívka... zdálo se mi dokonce, že hodně mladá dívka, odhadoval jsem ji v té chvíli na nějakých sedmnáct let. Působila velmi drobně, skoro ani nebyla za volantem vidět, měla tmavé, nakrátko ostříhané vlasy a na sobě světlé tričko nebo svetřík. Zaujalo mne, že po zastavení vozu zůstala v kabině strnule sedět, skoro jako by se bála pootočit a vyhlédnout z vozidla postranním okénkem, aby jí nikdo neviděl do obličeje, a také snad v té své strnulosti pořádně ani nevnímala, co se děje kolem ní. Když jí pak v jejím směru naskočila zelená, dlouho nereagovala - a trhla sebou, jakmile řidič ve vozidle za ní začal znervózněle troubit. Rychle zařadila rychlost a trhavě se přes křižovatku rozjela nahoru na Letnou.

Jako kdyby ten auťák někde ukradla, napadlo mne.

A protože každý člověk je poplatný svému povolání, chtěl jsem si zapsat či zapamatovat poznávací značku toho vozu, nestihl jsem to

však, protože výhled mi zakryla jiná auta. Pouze jsem si stačil všimnout, že se jednalo o žlutou značku s černými písmeny AD nebo AB. Ale tak jako tak mi to nedalo a když jsem přijel do práce, nahlédl jsem do pátranek, zda uvedené auto není někdo vedeno. Protože jsem však mezi pohřešovanými vozidly nenašel žádné, které by odpovídalo tomu, co jsem viděl, pustil jsem celou věc z hlavy.

Jen na pár hodin.

Odpoledne mne na oddělení navštívil můj známý, který bydlel v Malířské ulici na Letné a jen tak mezi řečí, tedy neslužebně, mi sdělil, že někdy před jednou došlo na třídě Obránců míru kousek nad Strossmayerovým náměstím k velké dopravní nehodě a je tam snad i několik mrtvých. A že bouračku zavinil nákladák.

‚A neřídila ten vůz ženská?' zeptal jsem se. ‚Mladá ženská?'

‚Ano. Ty o tom něco víš?'

‚Možná,' odbyl jsem ho - a hned poté jsem se spojil s vyšetřovateli na Praze 7, abych jim to, čeho jsem se dopoledne náhodou stal svědkem, sdělil.''

• • •

Ale to jsme předběhli čas.

Ještě tu nebyla chvíle, ze které se pak už nedalo nikam couvnout. Ještě mohla leccos učinit: především třeba sama sobě říci ne.

„V době, kdy jste si v půjčovně převzala automobil Praga RN a jela s ním po Praze, jste už byla zcela přesvědčena, že čin spácháte?" zeptají se jí později u soudu.

„Ano. Proto jsem si přece ten vůz půjčila."

„I v otázce místa k provedení vašeho činu jste už měla jasno?"

„V podstatě ano, i když ještě během toho dne jsem trochu váhala. Naposledy v době, kdy jsem po vypůjčení vozu odjela přes Prahu do

okolí Hostivic, kde jsem zastavila a v kabině auta jsem si na chvíli zdřímla. K provedení činu jsem v průběhu doby zvažovala celkem tři místa: ulici nad Strossmayerovým náměstím, okolí Parku Julia Fučíka a Koněvovu třídu na Žižkově. O něco dříve mne napadlo i to, že bych mohla zvolit také Václavské náměstí, ale to jsem zavrhla kvůli tomu, že tam bych s nákladákem vzbudila pozornost ještě dříve, než bych cokoli udělala. Úsek nad Strossmayerovým náměstím se mi prostě od počátku až do konce jevil jako nejvhodnější."

„Můžete znovu upřesnit vaše důvody k tomuto rozhodnutí?"

„Je tam hustý provoz lidí a ulice se natolik svažuje, aby vypůjčený nákladní automobil mohl nabrat potřebnou rychlost, což by se na rovině nemohlo podařit - uvažte, že to byl přece jen starší vůz," odpověděla věcně a pak přidala ještě zvláštní větu: „A také se poblíž nachází úřadovna Veřejné bezpečnosti a lékařská záchranná služba."

„Proč vám zrovna na tomhle záleželo?"

„Nevím."

„Ale řekla jste to, musela jste tedy tyto dvě okolnosti zvažovat, ne?"

„Skutečně nevím, z jakého důvodu jsem se zmínila o lékařích, možná to byla jen taková profesní úvaha, protože Prahu jako řidička vcelku dobře znám."

„A pokud jde o Veřejnou bezpečnost?"

„Asi jsem to chtěla mít rychle za sebou. Zatčení, přiznání a všechno kolem."

„Nebyl součástí vašich úvah také strach z toho, že by vás lidé na ulici mohli po vašem činu napadnout?"

„I to je možné."

„Soustřeďme se nyní na průběh dění, které těsně předcházelo vašemu činu. Pamatujete si z těch chvil všechny průvodní okolnosti?"

„Ano. Od Hostivic, kde jsem chvíli odpočívala, jsem vyjela kolem 13. hodiny. Během jízdy jsem si znovu ověřila, že je vypůjčené nákladní auto v pořádku, snad mělo jen ne zcela dobře seřízené brzdy, neboť při prudším zabrzdění táhlo na jednu stranu, což sice nemohlo ovlivnit můj záměr, musela jsem s tím však řidičsky počítat. Cestou jsem také vhodila do poštovní schránky dopisy redakcím. Ty dopisy byly dva, dbala jsem na to, aby měly stejné znění a byly adresovány deníku Svobodné slovo a časopisu Mladý svět. Myslím, že k vhození do schránky došlo na břevnovské třídě Pionýrů (dnes Patočkova - pozn. aut.). V dopisech uvádím, jak víte, všechny své nacionále, a tím, že jsem je odeslala, jsem si dala najevo, že už nemohu od svého plánu ustoupit, protože bych tak jako tak měla nepříjemnosti. Přes Bílou Horu a Břevnov jsem se dostala na Letnou a po třídě Obránců míru jsem zamířila ke Strossmayerovu náměstí. Svůj čin jsem tam ale hned napoprvé neuskutečnila."

„Proč?"

„Situace na vybraném místě nebyla pro mne vhodná, ve stanici stála tramvaj, lidé byli již rozptýleni a neměla jsem zaručen úspěch."

Skutek - a jeho následky

Jela tedy dál.

Další odklad: nyní už jen v podobě minut.

V zájmu úspěchu - jak úděsné je to slovo v daném kontextu - udělala ještě jedno kolečko. Po vltavském nábřeží na Klárov, nahoru Chotkovými sady, Špejchar: blinkr vpravo a návrat do téhož prostoru.

Čas k činu se naplnil.

Olga Hepnarová: „Nevím přesně, kolik bylo v těch chvílích hodin. Denní čas byl pro mne nedůležitým faktorem a hodinky jsem přestala sledovat od doby, kdy jsem vyjela od Hostivic... Podstatné pro mne bylo, že když jsem se znovu přiblížila po třídě Obránců míru do míst, která jsem si pro svůj záměr vybrala, byla situace zhruba taková, jakou jsem ji potřebovala mít. Již od velké křižovatky u ministerstva vnitra jsem jela v proudu vozidel jako první a měla jsem tedy možnost se potřebně rozjet. Rychlost nákladního automobilu Praga RN, který jsem řídila, odhaduji v době těsně před činem na nejvýše 60 kilometrů v hodině, ale spíš to bylo o něco méně. Při přiblížení se k vybranému místu jsem viděla, že mi tu vše vyhovuje, protože lidé byli u stanice soustředěni na jednom místě."

„A dál?"

„Co dál? Pak... pak se to prostě stalo."

„Co se stalo? Vyslovte to!"

„Stočila jsem řízení na chodník, kde jsem řízení vyrovnala, jela jsem po chodníku a přejížděla lidi. Směr jízdy vozidla po tomto chodníku a podél zdi jsem udržovala až do konce, kdy jsem už všechny lidi, kteří se tam nacházeli, přejela, přede mnou bylo volno a narazila jsem do staničního sloupku. Poté se automobil zastavil. To bylo všechno. Co se k tomu víc dá povědět?"

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky /
... dvakrát překvapený řidič kropicího vozu (Jiří W.)

,, ... Kolikrát jsem si později říkal, jestli je to vůbec možné?! Tisíce auťáků jezdí denně po Praze, tisíce mužských i ženských za volanty, a mě potká takováhle náhoda. Jak by mne mohlo napadnout, že v zeleném nákladáku Praga RN, za který jsem se zařadil na křižovatce u vnitra, sedí zrovna ona. Jel jsem se služebním automobilem Pražských komunikací zn. Trambus-kropicí vůz, služba se mi blížila ke konci a zdálo se, že celý ten den bude stejně obyčejný, jako kterýkoliv jiný.

Jenže nebyl.

Když jsem minul začátek bloku domů pod hotelem Belveder, nákladák přede mnou najednou pravým bokem a pak i celou šíří vjel na chodník mezi lidi, kteří tam postávali či chodili, a jel pak nezměněnou rychlostí, kosil přitom všechny ty lidi, narazil snad i do výlohy obchodu - a dojel takhle až na konec bloku, kde se nějak samovolně zastavil. Jsem přesvědčen, že jsem u toho vozu neviděl výraznější rozsvícení brzdových světel, ale je možné, že jsem to přehlédl, rozhodně jsem však neslyšel skřípění kol při brzdění. Auto sice na tom chodníku trochu poskakovalo, ale s hrůzou mi došlo, že je to tím, jak přejíždí lidi...

A já...?

Nevím, zda jsem učinil to nejlepší, co se dalo udělat, ale prostě to tak bylo. Samozřejmě jsem dupl na brzdu hned v té chvíli, kdy ‚erena' přede mnou náhle změnila směr. Zůstal jsem stát v místech, kde začínal dům, v němž má prodejnu Optika, myslím, že je to číslo 13. Co te? Snad bych měl jít pomoci... napadlo mě, ale je pravda, že jsem se na to necítil. Špatně snáším pohled na podobné věci - a kdo by se také v třiadvaceti letech chtěl dívat na těla, přes která se takhle šíleně

přehnal nákladák. Viděl jsem, že se k místu, kde někteří lidé leželi na zemi a jiní se ze země ztěžka zvedali, sbíhá mnoho chodců, zahlédl jsem i kohosi v uniformě, takže bylo jasné, že se tam beze mne obejdou. Navíc jsem se svým rozměrným kropicím vozem ve vozovce překážel a bylo třeba vyklidit prostor pro očekávaný příjezd sanitek a auťáků s přílušníky SNB. Rozjel jsem se tedy, obloukem jsem objel místo nehody, a směrem k tomu nabouranému nákladnímu autu jsem se raději ani nepodíval. Na závodě 02 Pražských komunikací, pod který zaměstnanecky patřím, jsem po příjezdu ohlásil, co jsem viděl, protože tam ještě neměli o ničem ani tušení.

Ale ještě musím něco dodat o tom druhém překvapení.

Havárie se stala v úterý.

Ve středu jsem se ze vzpomínek na tu událost cítil nesvůj, takže jsem si raději vzal z práce volno a zůstal jsem doma. Tudíž mne další překvapení čekalo až ve čtvrtek. Kolegové se mne ptali hned ve dveřích garáží: ‚Jestlipak víš, kdo pozabíjel ty lidi na Letné - tam, jak jsi se k tomu předevčírem připletl?'

Pochopitelně jsem neměl ani tušení.

‚Hepnarová! Olga! Ta holka, co tu taky jezdila s kropicícm vozem!' křičeli jeden přes druhého. ‚Jak je možné, že jsi ji tam nepoznal?'

Nevím, co jsem odpověděl, asi nic, protože vysvětlovat chlapům kolem, že jsem poté, co k nehodě došlo, od těch míst vlastně odvracel oči, se mi nechtělo.

Ale na tu Olgu, stejně starou jako já, jsem si okamžitě vzpomněl. Kamarád Josef S. ji zaučoval na kropicích i zametacích vozech a říkal tehdy, že prý jezdí dobře, jen s otáčením nebo couváním má občas potíže. Sám jsem pak byl svědkem, jak na skládce v Kobylisích porazila při couvání popelnici, a možná to bylo tím, že byla co do vzrůstu malá a pořádně z vozu neviděla. Slyšel jsem, že si pak při jízdě dávala pod zadek polštářek, ale styděla se to přiznat. Ani jinak se s ni-

kým moc nebavila a také při šoférských školeních sedávala stranou a většinou sama. S Pepou S. se nám však podařilo vytáhnout ji aspoň jednou do hospody. Vypila asi dvě piva, sama od sebe toho moc nepovídala, ale když jsme se jí vyptávali, něco přece jen řekla. Zmínila se třeba o tom, že předtím jezdila u pošťáků. Povídala i o tom, že nežije s rodiči, protože si s nimi nerozumí, a že te přebývá v boudě za Prahou, kde se moc neohřeje... tím si vybavuji, že k návštěvě hospody došlo v zimě, tedy někdy na konci roku dvaasedmdesát.

Zábava s ní ale nebyla, víckrát jsme ji nepozvali.

Od té doby jsem ji na pracovišti párkrát potkal, ale vždy jsme se jen pozdravili. Člověk měl v její blízkosti trochu divný pocit: jako by se jí snad měl omluvit za to, že svět není takový, jaký by měl být... ale to je přece blbost, ne? Moc jsem o tom ale nepřemýšlel, každý máme dost vlastních starostí. A že jí budu náhodou nablízku při činu, který si nejen jako šofér, ale ani jako člověk vůbec neumím představit, to jsem netušil. Tohle dvojí překvapení bych si docela s chutí odpustil.‘‘

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... šest amatérských fotografií (Jindřich V.)

,, ... ‚Snad to stihneš,‘ řekl jsem svému známému Františku V. z Dolinku u Odolené Vody, když jsem zaparkoval ve Veverkově ulici před restaurací Na Křižovatce.

Podíval se na hodinky a řekl: ‚Záleží na tom, jak mi to pojede.‘

S tím jsme se rozešli.

František přešel na druhou stranu třídy Obránců míru a vyhlížel tramvaj, která by ho dovezla do Dělnické ulice v Holešovicích, kde měli v Kovoslužbě od dvou nějakou schůzi, zatímco já měl

v úmyslu jít prostě domů. K domu na Obránců míru číslo 12, kde bydlím a který se nachází přímo naproti stanici elektrické dráhy, jsem však v klidu dojít nestačil. Uslyšel jsem z protější strany ulice nějaký podivný hluk a uviděl nákladák, který opustil vozovku a vjel rovnou mezi prvně jen strachem křičící, pak i všelijak naříkající lidi na chodníku.

Proboha, vždyť je tam někde i Franta! - napadlo mě.

Kratičce jsem zaváhal nad tím, co mám udělat, pak jsem se rozběhl do ulice Františka Křížka na oddělení VB, kde jsem snad jako jeden z prvních ohlásil vážnou nehodu. Někdy v té době jsem také pohlédl na hodinky, ukazovaly 13.50, ale nejsem si jist, že mi šly přesně. Z VB jsem odešel domů, kde jsem vzrušeně přecházel bytem a stále jsem měl před očima obraz bezbranných lidí, do kterých naráží mohutné auto, protože za celých šedesát let života jsem něco tak hrozného neviděl. A také jsem pořád myslel na to, jestli z toho bez újmy vyvázl František V., ale jako nepříliš zdravý důchodce jsem se necítil na to, abych šel ven a přeptal se přímo na místě.

Pak mne napadlo, že bych mohl následky nehody vyfotit.

Ze skříně jsem vzal aparát, založil film a z okna jsem začal fotografovat. Mám dojem, že již při pořízení prvního snímku byli na místě příslušníci VB. Pořídil jsem celkem šest záběrů, ale jejich kvalitou si nejsem zcela jist, protože jsem jen amatér a navíc jsem byl natolik rozčilen, že se mi k neudržení chvěly ruce.

Film jsem krátce poté, kdy už jsem také věděl, že František V. z toho vyvázl sice s mnoha ošklivými zraněními, ale přece jen živ, předal vyšetřovatelům dopravní nehody, kteří mi potvrdili, že záběry se jim hodí a budou zařazeny do úředního spisu - a že jsem byl jediný, koho něco podobného napadlo.“

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... skok do výlohy
(František V.)

„ ... Čert mi byl tehdy dlužen tu schůzi v Kovoslužbě!

Kvůli ní jsem měl fofr a po rozloučení s Jindrou V., který mne na třídu Obránců míru dovezl, jsem čekal na tramvaj. A zase v tom, abych byl upřímný, bylo i kus štěstí, protože ten spěch mne nutil k tomu, abych při čekání vyhlížel směrem k Letné, kdy už to konečně pojede. A tak jsem ten nákladák, který se na nás hnal jako nějaká obluda, uviděl včas, dokonce mám pocit, že jsem zahlédl i tvář té řidičky a uvědomil jsem si, že je mladá a že kouří, na což bych však ruku do ohně vložit nemohl. A taky na tom nezáleželo, protože mně šlo doslova o život. Ve zlomcích vteřiny jsem se musel zorientovat a pokusit se udělat něco pro svou záchranu. Především bylo třeba za každou cenu opustit prostor, kudy muselo v následujících zlomcích vteřin vozidlo projet. Jiné řešení se k záchraně nenabízelo a vyřešil jsem tedy situaci skokem do skla výlohy.

Ono se řekne sklo!

Byla to děsná rána, pořezal jsem se i potloukl, došlo ke ztrátě slyšitelnosti v levém uchu, ale - popravdě řečeno - všechno bylo lepší, než dostat se pod kola toho nákladáku, za jehož volantem seděla ženská, jíž nikdy nebudu moci odpustit.“

• • •

Svědecké útržky /
... nevím, jak dlouho budu ještě nemocná
(Marie P.)

„ ... Bydlím ve Veverkově ulici, před odchodem do důchodu jsem pracovala jako úřednice u Dopravních podniků - a na stanici elektrické dráhy, kde se tragédie přihodila, často nastupuji. Čekala jsem

zrovna na vlak číslo 11, protože jsem jela na hřbitov do Strašnic, kde mám pochovaného manžela. Denně zhruba v tu samou dobu tam k jeho hrobu jezdím. Z té události, kdy mne i mnoho dalších lidí kolem srazilo na chodníku nákladní auto, si skoro nic nepamatuji. Zůstal ve mně pouze pocit, že nebylo kam utéci. Utrpěla jsem přejetím těžký otřes mozku, přímo na místě mně byla utržena noha a ještě je tu řada dalších zranění. Z bezvědomí jsem se probrala teprve v nemocnici. Lékaři ohodnotili můj stav jako těžkou újmu na zdraví, ale tím všechno nekončí, nevím, jak dlouho budu ještě nemocná a zda se z toho vůbec živá dostanu...''

◆ ◆ ◆

Obavy paní Marie P, narozené v roce 1902, byly oprávněné.
Nedostala se z toho.
Podlehne následkům nehody v říjnu 1973 - a stane se tedy z časového hlediska poslední obětí činu Olgy Hepnarové.

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... blízký závan větru (Jan V.)

,, ... Původně jsem spolu s ostatními čekajícími stál uprostřed chodníku, což by pro mne mohlo být osudné. Pak mne naštěstí napadlo popojít blíž k výloze papírnictví, protože jsem v našem žižkovském bytě hodlal někdy během léta tapetovat. Tapety jsem si vybrat nestačil, protože se to nákladní auto objevilo na chodníku za mými zády. Stačil jsem ještě poposkočit kousek stranou a obličejem jsem se přimáčkl ke zdi domu tak těsně, že jsem si omítkou trochu i poškrábal tvář. Nákladní auto mne minulo tak těsně, že jsem doslova cítil blízký

závan větru, a myslel jsem si také, že mi postranice vozu roztrhla záda saka, což však byl jen pocit, protože sako zůstalo nepoškozeno. Zato jsem vzápětí, když už auto kolem mne projelo a o něco níž zastavilo, trochu až absurdně uklouzl po rybízu, který se zřejmě vysypal z tašky některému z postižených chodců a byl rozházen po celém chodníku. Upadl jsem a lehce si poranil nohu. Ale to nebylo vůbec nic proti tomu, co se přihodilo mnoha lidem kolem. Vstal jsem a přes značné potíže v chůzi jsem se snažil zraněným pomáhat.

A také jsem popošel k té nákladní pragovce a viděl jsem, že za volantem nesedí muž, ale mladé, až neuvěřitelně mladé děvče.‘‘

• • •

Svědecké útržky / ... podezírala jsem manžela (Eva F.)

,, ... Odnesla jsem to dost ošklivě, utrpěla jsem otřes mozku, zlomení dvou žeber, krvácení do pohrudniční dutiny, četné rány a pohmožděniny na spánku, krku, hrudníku, rukách i nohou. Jeden z doktorů se vyjádřil tak, že prý jako by se ten ‚nákladák po mně projel‘, a abych byla ráda, že jsem přežila. Ale co bylo pro mne skoro nepochopitelné, je ztráta jakékoli věcné vzpomínky na tu událost. Vůbec nevím kde, kdy a za jakých okolností došlo k mému zranění, co jsem v těch místech pohledávala a jak jsem se potom dostala do nemocnice, kam mne prý dovezli napůl nahou, s roztrhanými šaty i prádlem a bez bot.

Nic o tom nevím, vůbec nic.

Krátce poté, co jsem nabyla vědomí, jsem dokonce podezírala manžela z toho, že jsme společně utrpěli autonehodu a on mi to z nějakých důvodů zapírá. Až pak jsem se leccos dozvídala a nejvíc ze všeho mne vyvedlo z míry, když mi řekli, že to naschvál udělala ženská, narozená ve stejném roce se mnou.‘‘

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... pár milimetrů
(JUDr. Jan K.)

,, ... Stane se někdy, že o vašem bytí či nebytí rozhodují maličkosti. Jako advokát jsem s tím ve své praxi párkrát přišel do styku, ale tehdy - 10. července 1973 - jsem něco podobného prožil na vlastní kůži. Pocházím z Kunštátu na Blanensku a večer jsem mínil odjet do Brna. A protože jsem už důchodce a mám přes den více času, rozhodl jsem se, že si zajedu na nádraží pro jízdenku, abych si při odjezdu ušetřil nervozitu. Na té stanici jsem zhruba v úrovni obchodu s papírem čekal na tramvajový spoj číslo 1. Stál jsem náhodou poblíž vnějšího chodníkového obrudníku, a protože čekání trvalo už několik minut, uvažoval jsem, zda si nemám z aktovky vyndat noviny a alespoň si letmo prolétnout titulky.

Ale neudělal jsem to.

Kdyby ano, nacházel bych se pak v horší výchozí pozici.

Takhle jsem měl o něco lepší přehled a když tedy ten nákladák započal na chodníku svou vražednou pouť... omlouvám se za ten románový pojem, ale situace se tím přesně vystihuje, mohl jsem před ním aspoň trochu uhnout do vozovky. Nestihl jsem úplný únik, ale díky tomu pohybu jsem se v kritické chvíli nenacházel před předními koly auta, ale těsně vlevo vedle nich.

Pár milimetrů tu hrálo roli.

Díkybohu za ně!

Vozidlo mne zachytilo za nohu a odhodilo stranou. Když jsem se po chvíli vzpamatoval a zvedl ze země, uviděl jsem dílo zkázy. Mrtvé, těžce zraněné... Mám nyní jednu dolní končetinu v sádře a druhou zle pochroumanou, ale zůstal jsem naživu, což se některým lidem kolem mně, a třeba kvůli zase jiným několika milimetrům doprava, doleva, dopředu či dozadu, prostě nepovedlo.‘‘

• • •

Svědecké útržky / ... jako obraz z války (Karel D.)

„ ... V první chvíli, kdy šoférka znenadání strhla řízení na chodník, nacházel jsem se tomu vozidlu přímo v cestě. Naštěstí jsem se svými ještě ne čtyřiceti lety byl mladší a tedy i o něco pohyblivější než většina lidí kolem, a tak jsem to nějak reflexivně zvládl. Doslova jsem se proboural skleněnou výplní obchodu s lahůdkami a zůstal všelijak potlučený, pořezaný a poškrábaný ležet na zádech tak, že tělo jsem měl uvnitř a nohy mi z obchodu koukaly ven. Nákladáku jsem se tím sice skoro zázračně uhnul, ale nezůstalo to pro mne bez následků, protože jsem se sám od sebe nedokázal zvednout. Napadaly mne strašné myšlenky o ochrnutí. A snad ještě hůř mi pocitově bylo, když mne pak vynesli ven a já viděl na chodníku výjevy jako nějaké obrazy z války - všude krev, nářek, a také se tam povalovala noha, snad i ruka, prostě odtržené části lidského těla.“

• • •

Svědecké útržky / ... padá něco ze střechy (Jarmila N.)

„ .. Ve 12.50 hodin jsem měla určený nástup do služby. Jako řidičce tramvaje mně byla na ten den přidělena linka číslo 8, pátá v pořadí. Běžně se potom uvádělo, že k nehodě došlo ve 13.45 hodin, ale i když na tom příliš nezáleží, já si podle toho, jak jsem sledovala svůj jízdní řád, myslím, že bylo o pár minut víc. Přijížděla jsem právě se svým vozem od Letné ke stanici Strossmayerovo náměstí. Když jsem se nacházela zhruba dvacet až pětadvacet metrů od prostoru stanice, stalo se něco, co jsem si neuměla vysvětlit. Přes kropicí vůz, který byl přede mnou a zčásti mi zakrýval výhled, jsem zahlédla, jak lidé na

chodníku padají na zem. Zpočátku jsem se domnívala, že se řítí něco ze střechy, protože se všude kolem dost prášilo. Až poté, co kropicí vůz zhruba po minutě z místa odjel, jsem pochopila, že se stalo něco zcela jiného a snad ještě horšího. Několik lidí leželo na zemi, ozýval se strašný křik a na chodníku směrem k náměstí jsem viděla také nákladní automobil, který zřejmě naboural.

Panebože, pomyslela jsem si, jen aby tam nebylo moc mrtvých.

Zdálo se ale, že bez obětí se havárie neobešla.

Zůstala jsem s tramvají stát na místě. Brzy se kolem prostoru nehody nakupily sanitky a vozy VB. Přibližně po patnácti minutách mi příslušníci dali pokyn, abych se opatrně pohnula dál, a zařídili pro mne i pro vozy, které mezitím dojely za mnou, uvolnění cesty. Jela jsem na smyčku do Stromovky, kde jsem se měla otáčet. Byla jsem ráda, že u takové tragédie nemusím blíže asistovat a že se z cestujících v tramvaji, kterou jsem řídila, nikomu nic nestalo. Stále mi však leželo v hlavě to, co jsem se jen tak okrajově doslechla od jednoho z pracovníků našeho podniku, který se tam pohyboval.

‚Prý ten nákladák řídila nějaká holka,' řekl.

Víc jsem se na nic raději ani neptala. Že bych se ale po zbytek té úterní služby cítila dobře, to se říct nedá. Snažila jsem se vcítit do pocitů té nešťastné kolegyně-řidičky, a až o pár hodin později jsem se dozvěděla, že bylo vše dočista jinak.''

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky / ... tři, jimž nebylo pomoci (MUDr. Zdeněk S.)

,, ... O neštěstí na třídě Obránců míru před domem číslo 9, kde nákladní auto najelo do chodců, mne vyrozuměla dispečerka Rychlé lékařské pomoci ve 13.51 hodin. Dodala k tomu dost vzrušeně, že je to

prý rozsahem něco neobvyklého a došlo k zranění či usmrcení většího množství lidí. Vzhledem k tomu, že základnu máme pár set metrů odtud, dorazil jsem s posádkou Hrubeš - Černý na místo snad během jediné minuty. O pocitech z toho, co jsem viděl, a byly - připouštím - velmi silné, mi hovořit nepřísluší, přidržím se tedy výhradně faktů.

Záchranný systém se v tomto případě plně osvědčil a jen krátce jsem tedy v prostoru hromadného dopravního neštěstí jako lékař působil sám. Brzy dorazily další vozy s doktory či zdravotníky a postupně se jich zde sjelo zhruba čtrnáct. Naším prvotním úkolem bylo roztřídění zraněných, jejich ošetření v rámci první pomoci, naložení do sanitních vozů a podle stupně postižení uvážené směrování odvozů do jednotlivých nemocnic. Na I. chirurgickou kliniku Fakultní nemocnice I jsme odeslali čtyři zraněné. Do Nemocnice na Františku jich odvezli pět, mezi nimi také zhruba pětašedesátiletou ženu, která byla v bezvědomí a neměla u sebe doklady, takže jsme ji v dané chvíli nebyli schopni identifikovat - a o níž jsem se až za několik hodin dozvěděl, že se jmenovala Emilie Š., bydlela na Žižkově a ještě téhož dne zemřela. Do Nemocnice pod Petřínem odvezli řidiči tři osoby, na Bulovku čtyři a dva postižené s lehčími zraněními nohy či ruky přijalo také chirurgické oddělení nejbližší polikliniky. Celkově jsme se podle mých autentických záznamů z toho dne zabývali dvaceti lidmi.

Na zemi zůstali ležet tři z nich, jimž se nedalo pomoci.

Všichni tři z Prahy 7 a v důchodovém věku.

Do bloku jsem si narychlo poznamenával základní osobní údaje a předběžné určení příčin smrti:

Vincenc S., narozen 5. dubna 1907 - pohmoždění mozku, zlomenina lebky,

Františka H., narozena 16. září 1894 - pohmoždění mozku,

František J., narozen 1. července 1902 - zlomenina lebky, pohmoždění mozku.

Práci na místě nehody jsem ukončil ve 14.15 hodin. Chystal jsem se k návratu na základnu, abych mohl sepsat podrobnou zprávu. Vzpomínám si, že těsně před odjezdem, už u dveří naší sanitky, jsem jednomu z příslušníků VB položil profesně motivovanou otázku, zda řidič nákladáku vyvázl z události nezraněn.

Odpověděl mi: ‚Byla to řidička, doktore. Zraněna není, ale říkal mi kolega, že prý se netají s tím, že na ten chodník mezi lidi najela schválně.'

K tomu jsem nebyl schopen nic říct, a tak jsem příslušníkovi poděkoval za informaci, a našemu řidiči jsem dal pokyn, aby nastartoval.''

◆ ◆ ◆

Ještě dlouho by se dalo pokračovat.

Pocity, postoje a dílčí skutky aspoň několika z mnoha lidí, kteří tam tehdy byli - a přežili.

A co pocity, postoje a dílčí skutky její?

Mnohokrát se jí na to budou ještě téhož dne a samozřejmě i později ptát.

Mnohokrát bude odpovídat. Slovy většinou skoro shodnými: jako kdyby na všechny otázky a odpovědi byla předem přichystána.

„Cítíte se být zdráva?"

„Ano. Cítím se být naprosto zdráva a byla jsem od první chvíle po činu ochotna nést následky."

„Trváte na tom, co jste ještě před protokolováním výslechu uvedla - že jste se na svůj čin připravovala?"

„Je to tak. Před týdnem a něco jsem se vrátila z dovolené. Do práce jsem nenastoupila, protože jsem se věnovala promýšlení dnešního činu. I psychologicky jsem se připravovala tak, abych neprovedla nějakou hudlařinu."

„Co bylo vaším konkrétním úmyslem?“

„Zavinit použitím dopravního prostředku smrt více lidí.“

„Proč jste to chtěla?“

„Šlo mi o to, abych si vyřídila své účty se společností, o čemž uvažuji již snad deset let. I o jiných způsobech, než byl ten dnešní, jsem přemýšlela, ale o tom vám nebudu říkat, když se nic z toho neuskutečnilo. K tomu mohu jen dodat, že společnost se ke mně jako ke svému členu chovala tak bestiálně, že... že to nemá obdoby. Asi jako kdybych měla černou pleť, ale černou pleť samozřejmě nemám.“

„Co tím myslíte - chovala se bestiálně?“

„Že se chovala nelidsky.“

„Jak - nelidsky?“

„Odpověď na tuhle otázku bych si raději rozmyslela a odpověděla bych až někdy jindy.“

„Jaké jsou vaše vztahy k rodičům?“

„Asi takové jako k celé společnosti.“

„To znamená...?“

„Záporné.“

„Jste si vědoma trestních následků činu, který jste dnes spáchala?“

„Jsem si vědoma. Byla bych ochotna přijmout i trest smrti, protože také o sebevraždě jsem přemýšlela, jako každý druhý přemýšlí. Ale vzdala jsem se té myšlenky, protože mi připadá příliš laciná...“

„Nákladní automobil, s nímž jste jela, jste i v kritickém okamžiku plně ovládala?“

„Ano.“

„Jak to bylo při nájezdu kol nákladního automobilu, který jste řídila, na obrubník chodníku - přibrzdila jste?“

„Nejsem si toho vědoma, protože brzdění by odporovalo mému plánu. Je ale možné, že jsem při nájezdu reflexivně ťukla nohou na brzdu, ale nepamatuji si na to. Vozidlo se stalo neovladatelné až po

nárazu do sloupku pro označení stanice či dopravní značku, a ne při nárazu na obrubník. Zapomněla jsem však při jízdě po chodníku přeřadit na nižší rychlostní stupeň. V tom jsem vlastně trochu zazmatkovala. Auto tudíž postupnými nárazy do lidí zpomalovalo, až se nakonec zastavilo - a to i v důsledku onoho nárazu do sloupku."

„Kdybyste přeřadila na nižší stupeň, mohla jste po chodníku jet dál?"

„Ovšem."

„Litujete, či přesněji litovala jste v té chvíli toho, že jste neudělala tento řidičský úkon?"

„Vše se seběhlo příliš rychle, než abych měla čas na nějaké litování a vyhodnocování toho, co se stalo a nestalo. Nepřeřazení rychlosti a tím zpomalení a posléze předčasné ukončení jízdy vozu jsem ale v plánu určitě neměla. Je tedy pravda, když někdo řekne, že se auto vlastně nezastavilo z mé vůle. A kdyby se nezastavilo, zřejmě bych v jízdě opravdu pokračovala."

„Po chodníku - a tedy se stejným úmyslem jako doposud?"

„Nerozumím, co tím myslíte."

„Pokud byste po přeřazení rychlostního stupně v jízdě pokračovala, bylo by i nadále vaším cílem zabít či zranit ještě další lidi, kteří by se na chodníku před autem vyskytli?"

„Ano. Ten cíl tu pro mne byl a trval."

„Neučinila jste ani na poslední chvíli, či už v průběhu dění nic, co by tragédii mohlo zabránit, nebo ji alespoň zmírnilo?"

„Ne! Jaký by to mělo smysl?! Dělala jsem přece pouze to, co jsem udělat chtěla."

„Co byste učinila, kdybyste na stanici elektrické dráhy, kam jste chtěla vjet, uviděla třeba houf dětí?"

„Nemohu říci, co bych v tom případě udělala. Taková situace nenastala a nemohu se k ní tedy vyjádřit."

„Kouřila jste v době, kdy došlo k nehodě?“

„Na tuto okolnost si nevzpomínám. Jelikož jsem ale dost silná kuřačka, je možné, že jsem si během jízdy k místu činu zapálila.“

„Co jste dělala ve chvíli, kdy vůz po nárazech do lidí a posléze do sloupku zastavil?“

„Ve zpětném zrcátku jsem si ověřila následky.“

„Následky...? Myslíte tím vámi přejeté či sražené lidi? Viděla jste je?“

„Některé ano, na jiné jsem výhled zrcátkem neměla. Pak jsem už jen čekala.“

„Na co jste čekala?“

„Na své zadržení. Nebylo přece těžké uhodnout, co bude následovat.“

„Připravovala jste se nějak?“

„Nevím, co lze v téhle souvislosti považovat za přípravu. Seděla jsem skoro nehnutě na řidičském místě a do rukou jsem si přichystala kabelku a svetr. Nic víc.“

„Když vás potom odváděli z místa dopravní nehody, ohlédla jste se?“

„Nevím. Ale je to pravděpodobné.“

„Rozmyslela jste si předem, co příslušníkům VB po zadržení řeknete?“

„Věděla jsem, jakou musím říci první větu.“

„O čem je ta věta?“

„O tom, že to, co jsem s tím náklaďákem udělala, nebylo náhodné - že to byl můj záměrný čin.“

„A vyslovila jste tu větu?“

„Ano. Nevím už přesně, v jakém znění, ale tenhle obsah v tom nepochybně obsažen byl.“

Soukolí

Dalo se do pohybu, a každý v něm měl svou určenou roli.

Oni, tedy ti ostatní - i ona.

O tom, co se dělo po zadržení Olgy Hepnarové na třídě Obránců míru, už leccos víme. Z místní služebny VB v ulici Františka Křížka, nacházející se poblíž místa nehody, ji v průběhu odpoledne dopravili do sídla Odboru vyšetřování VB Praha-město v Konviktské 14. O případ se začali zajímat také vyšší, ba téměř nejvyšší hodnostáři, a z úst náměstka ministra vnitra generálmajora Jána Pješčaka vyslechli zúčastnění rozhodnutí o informačním embargu s tím, že redakcím bude poskytnuta jen oficiální zpráva prostřednictvím Československé tiskové agentury.

A mezitím umíraly další oběti neštěstí.

K Vincenci S., Františce H. a Františku J., třem mrtvým přímo z třídy Obránců míru, jejichž těla už odvezli na oddělení soudní patologie Ústřední vojenské nemocnice ve Střešovicích, bylo třeba připočítat ještě tři: sedmašedesátiletou Emilii Š. z Prahy 3 (z lékařské zprávy: „na František byla s těžkým poraněním mozku přivezena jako mrtvá"), devětasedmdesátiletou Boženu Č. z Prahy 7 („traumatický šok, úrazová amputace levé nohy, tříštivá zlomenina pánve - v 15.00 hodin nastala smrt"), šedesátiletého Eduarda D., rovněž z Prahy 7 („na operační sál přivezen s mnoha vážnými zraněními a ve stavu úrazového šoku prakticky jako umírající - navzdory uskutečněným transfuzím, infuzím a zavedení řízeného dýchání zemřel v 16.15 hodin").

Šest mrtvých.

Zatím.

• • •

Obvinění z trestného činu veřejného ohrožení bylo vůči Olze Hepnarové vzneseno náměstkem obvodního prokurátora dopravní prokuratury pro území Prahy JUDr. Janem Dykem - a to v 17.45 hodin. Odůvodnění: „Z ohledání místa dopravní nehody, služebních záznamů a dalších materiálů zjišťuji, že dne 10. července 1973 v odpoledních hodinách obviněná při řízení nákladního vozidla SPZ AD 19-95 v Praze 7 ve směru od ministerstva vnitra k Strossmayerovu náměstí vjela s tímto vozidlem v prostoru nástupní stanice elektrické dráhy úmyslně na chodník, kde stálo větší množství lidí. Při následném střetu došlo k většímu množství těžkých zranění a nejméně pěti usmrcením."

Smrt byla rychlejší než úřední postup.

Ještě než stačili dokument o obvinění sepsat, již nebylo těch mrtvých pět, ale o jednoho víc.

Obvinění vzala Olga Hepnarová na vědomí s tím, že mu porozuměla. Bez námitek se postavila i k následnému oznámení, že na ni byla prokurátorem uvalena vazba, započítávaná od okamžiku zadržení, tedy od 14.00 hodin dnešního dne. Požádala, aby o jejím předání do vazby byl vyrozuměn pouze její přítel Miroslav D., naproti tomu si nepřála, aby došlo k vyrozumění kohokoli z rodiny, tedy především rodičů. Po poučení, že musí mít obhájce, uvedla, že neví, koho by pověřila svou plnou mocí, protože o téhle záležitosti prý dosud neuvažovala, nechtěla si také zvolit obhájce podle telefonního seznamu a souhlasila s tím, že obhájce jí bude ustanoven. Při výslechu pak promluvila o svém životě, průběhu nehody i předchozích hodin a vyjádřila se také k četným otázkám, nenamítala přitom nic proti tomu, že její výpověď bude zachycena na magnetofonový pásek. Zopakovala několikrát, že svého předem

naplánovaného a připravovaného činu nelituje, je si vědoma následků a počítá s úměrným trestem, a to včetně trestu smrti. Výslech vedl vyšetřovatel VB poručík Josef H. a trval od odpoledne až do noci.

◆ ◆ ◆

Svědecké útržky /
... psychiatrův rychlý první dojem (MUDr. Miroslav P.)

,, ... Dvacet minut - od 18.15 do 18.35 hodin - jsem toho dne, kdy Olga Hepnarová spáchala svůj čin, strávil v její blízkosti. Byl jsem přítomen výslechu obviněné a hned poté se mnou sepsali svědecký protokol. Uvedl jsem v něm, že obviněná Hepnarová odpovídala přiléhavě, chovala se společensky přiměřeně, její odpovědi byly pouze s většími zámlkami - a to zřejmě proto, aby si mohla odpověď rozmyslet. Ve dvou případech odmítla ihned odpovědět a žádala možnost posečkání, což z psychiatrického hlediska znamená, že přemýšlela uváženě a cílevědomě. Uvedených dvacet minut stačí k tomu, abych mohl vyloučit jakékoliv akutní psychotické onemocnění, jakýkoliv stav kvalitativně nebo kvantitativně porušeného vědomí. Olga Hepnarová byla lehce pobledlá, ale sama událost se jí emočně nějak zřetelně nedotkla. V uvedené době nejevila ani známek viditelné intoxikace, ač nelze klinicky vyloučit maximálně intoxikaci lehkou. Podle předběžného závěru, k němuž mi sloužila přítomnost při výslechu, jsem odhadl, že jde toliko o osobnost psychopatickou.‘‘

◆ ◆ ◆

Do vyšetřovacího štábu se postupně sbíhaly i další sdělení.

Zprávu o pověsti obstaralo místní oddělení VB v Praze 1, Bartolomějská 7: „Jmenovaná v místě svého trvalého bydliště (Konviktská 7) zdržuje se velmi málo. Přijde-li, projde chodbou do rodinného bytu a odtud nevychází. Spolunájemníky v domě pozdraví, s nikým se nedává do rozhovoru. Proto ji spolubydlící znají jen od vidění, jinak ji neznají a rovněž neznají její záliby a zda je organizována politicky, nebo v jiné masové organizaci. Z těchto důvodů ji charakterizují jako slušnou a správně vychovanou spolunájemnici. Údajně asi před třemi nebo více roky se měla léčit delší dobu mimo Prahu, avšak není známo, na jakou chorobu a kde. V dětských letech měla být jmenovaná při hrách velmi živá. Nic jiného není známo."

Posudek z přechodného bydliště: „Šetřením na místě a u vedoucího penzionu v Praze 10 bylo zjištěno, že obviněná je tu ubytována od 11. ledna 1973. Po celou tuto dobu se stýkala pouze s Miroslavem D., narozeným 27. září 1943, bytem dtto, pokoj číslo 524/1. Ostatní obyvatele penzionu ignorovala, nikoho nezdravila. Na svém pokoji prý měla velký nepořádek a zbytky jídel, na což si stěžovaly pokojské, které zde uklízely. Byla na toto upozorněna, ale nic si z toho nedělala. Od doby, kdy se seznámila s D., si na pokoji trochu uklízela, ale jinak se nezměnila a byla stále zamlklá. Vcelku se do poslední chvíle chovala slušně, žádné výtržnosti netropila. Politicky se nikde nezapojovala a ve veřejných funkcích rovněž ne. Vlastní osobní automobil zn. Trabant. Údajně prý pochází z rodiny, kde matka je zubní lékařkou."

• • •

Rodina.

Olga Hepnarová si nepřála, aby se jejím, úředně řečeno, nejbližším sdělovalo cokoli o tom, co se s ní a kolem ní děje. Nemohla však zabránit tomu, aby se všemi třemi zbývajícími členy rodiny ještě v průběhu večera hovořili vyšetřovatelé.

V 19.00 hodin vypovídal, ale vskutku toho velmi málo sdělil, pětašedesátiletý Antonín Hepnar, její otec: „Nechápu, že něco takového mohla naše mladší dcera učinit. Vím, že pracuje u městského nebo komunálního dopravního podniku jako řidička nákladního vozidla, přesný název podniku mi není znám. Se mnou a s manželkou nebydlí ve společné domácnosti, trvale je sice hlášená u nás doma, ale přechodně je přihlášena a zdržuje se v podnikové ubytovně, přesnou adresu rovněž neznám. Z domova odešla asi tak před rokem, přesně nevím, a to z toho důvodu, že nechtěla být doma a lépe jí bude vyhovovat bydlet sama. Doma se pak objevovala už jen málokdy, snad jednou za měsíc, a to většinou v době, kdy jsem nebyl přítomen. Jsem tedy jen málo zasvěcen do toho, co dělá, jak se živí a s kým se stýká… Naposledy jsem se s ní setkal asi před třemi týdny, přesně to nevím, kdy se u nás zastavila s chlapcem, kterého mi zběžně představila jako D., ale nejsem si jist, zda to bylo jeho křestní jméno či příjmení. Nic bližšího třeba o jejich vztahu mi neřekla a za chvíli společně odešli. Když jsem za nimi vyhlédl z okna, poznal jsem, že odjeli dceřiným trabantem, který si snad pořídila za prodej chaty, kde předtím nějaký čas i bydlela. Od té chvíle jsem dceru Olgu neviděl."

O půldruhé hodiny později usedla přes vyslýchající sestra obviněné: „Nevím nic o jejím současném zaměstnání, ani o jejím dnešním činu, či o čemkoliv, co by s tím mohlo nějak souviset. Neznám společnost, v níž se pohybuje, a nevím také, zda užívala nějaké

Prodáno 16.02.2016 na www.Kosmas.cz zákazníkovi Ivo.Straka@seznam.cz

drogy či narkotika. V posledních měsících jsem sestru viděla jen málokdy, naposledy snad někdy před polovinou června a jen nakrátko, vlastně jsme spolu při té příležitosti skoro ani nehovořily."

O něco složitější to z organizačního hlediska bylo s MUDr. Annou Hepnarovou, která trávila - jak víme - několikadenní dovolenou na rodinné chalupě v Zábrodí. Vyšetřovatelé VB z Náchoda pro ni na přání pražských kolegů zajeli, přivezli ji na oddělení a připravili jí nelehkou večerní chvíli sdělením o tom, co její dcera odpoledne spáchala. Paní Hepnarová odmítla využít možnosti odepřít výpověď s ohledem na příbuzenský vztah k obviněné, odpověděla na řadu otázek a záznam o tom okamžitě odeslali dálnopisem z Náchoda do Prahy. „O dnešním chování dcery Olgy, které je 22 let, nemohu mít pochopitelně přesné informace," řekla MUDr. Hepnarová mimo jiné a pak sdělila ještě něco, na čem již později tak zcela trvat nebude: „Naše rodinné vztahy, a to jak mezi mnou a manželem, tak i ve vztahu k dětem, jsou velmi dobré." Za velmi dobrý označila i dceřin zdravotní stav, zmínila se pouze o její dočasné nespavosti, kategoricky vyloučila možnost jejího narkomanství a vyjádřila se také k jejím šoférským schopnostem: „Jezdila již po dobu tří let a neměla snad žádnou nehodu z vlastní viny. Vnímám ji tedy jako ukázněnou řidičku, ale musím dodat, že nejsem v tomto směru odborník."

Co si z toho vybrat?

Den pomalu končil

Rovněž i výslech Olgy Hepnarové se blížil k závěru.

Ještě však nadiktovala do protokolu své prohlášení, které se - dost předčasně - podobalo závěrečné řeči před soudem a tedy

promyšleně programnímu shrnutí všeho, co chtěla v dané chvíli vyslovit:

„Vím, proč jsem trestně stíhaná a skutkem, který mi kladete za vinu, se cítím vinna. Moje výpověď, kterou jsem tu přednesla, je pravdivá. Považuji však za nutné podotknout, že některé body, na které jsem byla dotazována, zůstaly nevysvětlené. V tom hodlám výpověď doplnit buď zítra odpoledne nebo pozítří. Celé své jednání si dovedu spolehlivě vysvětlit, nevím ale, jestli související okolnosti mají pro vyšetřování nějaký smysl, a dost o tom pochybuji.

Myšlenkou na provedení skutku, který jsem učinila, se zabývám již přibližně deset let. Znamená to, že jsem se tehdy nacházela ve stejné situaci, v jaké jsem i dnes. Od té doby se mi podobné myšlenky opakovaně vracely. Žádnou dopravní nehodu s masovým následkem jsem však jako inspiraci nikdy neviděla a ani jsem ji nepotřebovala vidět.

Po celou tuto dobu byla jsem občasně vystavena tělesnému napadání, přičemž slovnímu napadání byla jsem vystavena soustavně. Když tu dnes stojím před vámi jako obžalovaná a vy jste v roli mých soudců, měla by ve skutečnosti situace vypadat opačně. Důvod k mému napadání plně spočíval v mé osobě. Bývalo mi velice surově naznačováno, že do této společnosti nepatřím. Připadala jsem si jako oběť stejného rasismu, jakému jsou vystaveni třeba černoši v Americe... V poslední době byla jsem znovu a všude velmi adresně napadána, což nechci konkretizovat, aby se moje výpověď nezvrhla v nějaké paranoidní povídání. Lidé, kteří se toho dopouštěli, si to teď snad uvědomí, nekladu na to ale žádný důraz. Rozhodně se ti lidé sami neobviní. A pokud ano, tak to rozhodně nesdělí jeden druhému.

Nechtěla jsem přejet jednotlivého chodce!

Musela jsem udělat něco, co by mělo hodnotu, protože přejet jednotlivého chodce, srazit nějakou babičku, toho bych snad ani

nebyla schopna. Rozhodně to ode mne nebyla zlomyslnost, takové případy se jistě stávají a skryjí se pod pojmem dopravní nehody. Skrývají se tak vraždy, sebevraždy, já nic skrývat nechci. Počítala jsem s tím, že vjetí do shluku lidí bude mít za následek zranění, případně i usmrcení některého z poškozených.

Na rozsudku mi vůbec nezáleží.

Proto také zcela pravdivě vypovídám.

Motiv jsem ochotna vsvětlit pouze abstraktně, nechci na sebe vypovídat věci, které jsem uložila ve své paměti.

Dnes nemám víc k věci co udat."

Víc toho říkat snad ani nemusela.

Tečka.

Sama z vlastní vůle jako kdyby ji přičinila.

Poznámka na poslední straně protokolu: „Zápis hlasitě diktován, po skončení přečten a podepsán dne 10. července 1973 ve 22.20 hodin.

• • •

O deset minut později byl vydán příkaz k přijetí do vazby. Do rubriky číslo 10, vyhrazené pro záznam dalších závažných okolností, odpovědný příslušník VB zaznamenal a tučně podtrhl:

„Prosím o zvýšenou ostrahu - nebezpečí sebevražedných pokusů!!!

Podle možností umístit samotnou na cele."

• • •

Desátý červenec 1973 se uzavíral.

Olga Hepnarová uléhala ke spánku na kavalci ve vazební věznici.

Byl to pro ni opravdu dlouhý den.

Začal krátce po půlnoci na temné silnici nad hotelem Nová Rabyně u Slapské vodní nádrže, kde se chystala zničit jeden z posledních předmětů, poutající ji k dosavadnímu životu: tedy svého trabanta, a končil přesně tam, kde musela přinejmenším podvědomě tušit, že skončí: v nehostinné malé místnosti se zamřížovanými okny.

Lítost nad tím však odložme stranou.

V tomtéž dni zemřelo přece v důsledků několika jejích záměrných pohybů volantem šest lidí. Tři hned, tři potom. Všichni nevinní - a všichni ve věku, jaký by zhruba odpovídal stáří jejích prarodičů.

Kapitola čtvrtá

Čas POTÉ

Zaplňování mozaiky

Vše se nemohlo odehrát v úterý 10. července.

Leccos zbylo i na další dny.

O tom, co se přihodilo, se v té době kromě všech jiných dozvěděl také přítel Olgy Hepnarové Miroslav D. „Už večer a hlavně v noci z úterý na středu," zapsal si o tom, „šly po malešickém penzionu nehezké, nechutné a Olze ubližující pověsti, ale nevěřil jsem tomu, protože jsem si podle jejího vzkazu myslel, že se nachází v Plzni a ne v Praze. Ve středu jsem si koupil ranní noviny, myslím, že to byla Práce, a dočetl jsem se..."

Víme, co jediné se mohl dočíst. Stručnou zprávu z Československé tiskové kanceláře pod titulkem Tragické následky dopravní nehody:

„V úterý odpoledne nezvládla řidička nákladní automobil značky Praga RN na třídě Obránců míru směrem ke Strossmayerovu náměstí v Praze 7 a vjela mezi chodce, čekající na zastávce tramvaje. Následky dopravní nehody jsou tragické. Na místě zůstali tři mrtví. Vozidla pražské první pomoci, která mají stanici několik desítek metrů od místa nehody, poskytla pomoc okamžitě a odezla 15 těžce zraněných na traumatologická odělení pražských nemocnic.

Přičiny nehody se vyšetřují."

Miroslav D. si hned za zmínkou o tom, co se z deníku Práce dozvěděl i nedozvěděl, zaznamemal svůj pocit s jednoznačně pojatým závěrem: „Domýšlel jsem si s bolestí v srdci celou tragédii. Člověk, který je šťastný, i kdyby neměl třeba auto a jiný osobní majetek, by toto nikdy neudělal. Olga strašně chtěla žít tiše jako myška, ale bezočivostí světa učinila pravý opak. Když si nemohla splnit touhu žít, zvolila touhu zabít. Zešílela..."

Ponechme Miroslavu D. právo na jeho názor, poznamenaný osobním vztahem a zvláštní, chvílemi skoro až nepochopitelnou pocitovou sounáležitostí s dívkou, která právě prožila první noc ve vězeňské cele, ale nenechme naopak sami sobě odebrat právo, aby nás z tohoto pohledu zamrazilo. Nebyla šťastná, nemohla žít tak, jak po tom toužila, jak to chtěla („tiše jako myška"), zvolila tedy touhu zabíjet. Jak přehledné! Čemu by se ale podobal svět, kdybychom přijali tuto tezi jako univerzální recept k řešení svých problémů?

• • •

Jiní lidé, a bylo jich hodně, se ovšem tím, co se stalo, museli zaobírat věcněji. Ve spisu se zachovaly stránky vytržené z bloku jednoho z vyšetřovatelů. Heslovité poznámky, naznačující šíři všech úkonů, na které bylo třeba souběžně myslet:

„Trabant - Týnec nad Sázavou.

Dopisy redakcím (grafolog!).

Domovní prohlídky s přednostním zaměřením na možnost toxikomanie O.H. (trvalé bydliště: Konviktská 7, přechodné: ubytovna v Plaňanské 524, pokoj číslo 502, chalupa v Zábrodí 36).

Alkohol, drogy - výsledky toxikologického zkoumání po odběrech moče a krve.

Dokončení protokolu o nehodě.

Technické zkoumání nákladního vozu Praga RN SPZ AD 19-95 (vůz odtažen 10. července v 17.00 hodin autojeřábem Tatra 138 z místa nehody v Praze 7 do Klíčan na stanici technické kontroly).

Soustředění všech materiálů k O.H. - svědecké výpovědi (i z Oleška!), zdravotní zprávy, zaměstnavatelé, výpis z evidenční karty řidiče."

Příliv informací.

Téměř nic z toho však nepřinášelo nový pohled.

Všechny domovní prohlídky, schválené prokurátorem, vyzněly zcela negativně: „Nenalezeno cokoli, co by s případem mohlo přímo či nepřímo souviset... Nebyla zjištěna přítomnost preparátů či pomůcek k narkomanii... Žádná osobní korespondence... Mezi knihami v pokoji na ubytovně převažují legálně u nás vydané publikace o psychologii, psychiatrii a duševních chorobách..."

Odbor dopravní služby Městské správy VB sdělil, že na evidenční kartě řidičky Olgy Hepnarové jsou zaznamenány pouze tři drobné přestupky, spáchané vesměs v roce 1971: rychlá jízda, opakované porušení zákazu stání - pokuty ve výši 50, 60 a 100 Kčs.

Dr. Jiří Erben, soudní znalec pro odvětví toxikologie, uskutečnil chemicko-toxikologické vyšetření vzorků krve a moče Olgy Hepnarové, odebrané jí nadvakrát krátce po jejím činu (10. července v 15.10 a 15.40 hodin). Znalec podrobně popsal postup zkoumání a došel k závěru, že „v krvi ani v moči této řidičky motorových vozidel, obviněné z obecného ohrožení, nebyl zjištěn žádný alkohol či přítomnost barbiturátů, v moči nebyla dále prokázána přítomnost žádných basických látek (analgetika, alkaloidy, psychofarmaka)".

A co dopisy?

No ovšem, dopisy, sepsané a adresované redakcím Svobodného slova a Mladého světa, které zhruba tři čtvrtě hodiny před

svým činem vhodila Olga Hepnarová na Bílé Hoře či v Břevnově do poštovní schránky - na ty se z mnoha důvodů, dokonce i ideologicky preventivních, nesmělo zapomenout. Psala je opravdu jen ona sama? Nepodněcoval ji někdo, nenapovídal jí? A poslala dopisy pouze těm dvěma redakcím, o nichž mluví? Když sepsala dva, mohla jich vytvořit třeba i víc! Pracovníci odboru obecné kriminality MS-VB se rozběhli po městě a jejich nadřízený o tom zaznamenal: „Navštíveny redakce Mladý svět, Svobodné slovo, Rudé právo, Zemědělské noviny, Večerní Praha, Práce, Mladá fronta, Lidová demokracie... Šéfredaktoři nebo jejich zástupci byli upozorněni, aby v případě, že obdrží nějaké dopisy k nehodě na Letné, nic nezveřejňovali a vyrozuměli pracovníky MS-VB. V redakcích se zjistilo, že vskutku jen ve Svobodném slově a Mladém světě dostali dopis Olgy Hepnarové. V Mladém světě uvedli, že kopii došlého textu předávají s. Varholíkovi na ÚV SSM.“ O něco později se věcí zabýval i Kriminalistický ústav a vyhotovil znalecký posudek v oboru ručního písma. Porovnávali tu propisovačkou napsané dopisy redakcím s jinými texty Olgy Hepnarové, soustředili se zejména na takzvané znaky zvláštní roviny, sledující konfiguraci a proporci písmen a jejich detailů. které „vznikají nezávisle na vědomí pisatele“. Závěrem uvedli, že „všechny zkoumané písemnosti nepochybně vyhotovil jeden pisatel - tj. Olga Hepnarová“.

Ještě tu byla záležitost vozu Trabant 601.

V tom směru obdrželi už 10. července večer pracovníci OO-VB v Týnci nad Sázavou zvláštní pokyn. Reagovalo se tím nejen na jejich dopolední sdělení o nálezu auta, patřícího Olze Hepnarové, ve skalnaté, stromy a keři porostlé stráni nad Slapskou vodní nádrží, ale i na zmínku o tom, že už dříve, v únoru a květnu 1973, byly v témže prostoru svrženy ze svahu jiné dva osobní vozy. Že by tu byla nějaká souvislost? Ať tak či onak, v Týnci obdrželi šrou-

bovaně znějící pokyn, aby „veškeré zajištěné materiály, týkající se Hepnarové trabantu (včetně věcí zevnitř auta, například lebky ze zabudovanými žárovkami), a dále pak i spisy předcházejících případů v těchto místech nalezených osobních automobilů, byly nejdéle do ranních hodin 11. července doručeny na MS-VB, odbor vyšetřování v Praze“.

Do míst, kde bylo pořád náramně rušno.

• • •

Protokol o nehodě v silničním provozu.

Tak zní plný název dokumentu, předepsaného pro podobnou událost: tragický příběh, o němž vyprávíme, obdržel číslo 301-73.

Šest stran textu.

Čas.

Místo.

Údaje o účastnících nehody.

Počty poškozených osob, seznam svědků. Poškození vozidla - v tomto případě paradoxně minimální: „Oba přední blatníky, přední nárazník, oba světlomety, odtržené prkno ze zadní bočnice. Vyčíslení škody: 2000 Kčs.“

Dopravní situace: „K nehodě došlo na přímém úseku třídy Obránců míru před domem číslo 9, v prostoru stanice el. dráhy a před křižovatkou s ulicí Veverkovou. Vozovka je obousměrná, nerozdělená, středem vedou koleje. Povrch suchý, vydlážděný drobnou hrubou kostkou, spád nepřesahuje 12 promile. Jízdní pruh ve směru jízdy nákladního vozidla široký 3,4 metru. Provoz vozidel střední.“

Povětrnostní situace: „Slunečno, viditelnost velmi dobrá. Možnost oslnění vyloučena.“

Stav řidiče: „Bez vnějších známek požití alkoholu. Dechová zkouška s negativním výsledkem. Odběr krve a moče pro toxikologická zkoumání proveden po 17. hodině v Ústavu soudního lékařství LFUK v Praze 2, Studničkova 2. Technickou závadu na voze řidička neuplatňovala."

Popis stop na vozidle: „Nákladní automobil stál v konečném postavení téměř celý na chodníku vyjma levého zadního kola, které bylo ve vozovce - a to v úhlopříčném postavení. U levého předního kola ležela část dopravní značky označující přechod pro chodce. Levý přední blatník byl ohnutý dovnitř na okraj pneumatik, takže kolo bylo zablokováno. V prostoru kabiny na ukazateli teplota 50 stupňů C, stav tachometru 01668 km. Řízení v poloze osy vozidla, ruční brzda na druhém zubu, rychlostní páka v poloze 4. stupně, spínací klíček v poloze nulové. Zkouška světel a blikačů neuskutečněna pro poškození elektroinstalace. Vozidlo bylo nestejnoměrně osazeno pneumatikami, u levé zadní pneu značně sjetý vnější vzorek... Následky střetů s osobami jasně patrné. Stopy krve a tkáně se nacházely na obou předních blatnících, pravém předním kole, dále u pravé přední uzavírací páky korby, na výztuži korby a v menším množství na mnoha dalších místech. Na uzavírací páce levé zadní části korby zbytky tkáně se světlešedými vlasy o délce 12 až 15 cm."

Popis prostoru nehody: „Ve vzdálenosti 31,4 m zpět od sloupku stanice byl viditelný nájezd pravých předních kol na obrubník chodníku vysoký 10 - 12 cm, zatímco nájezd levých kol byl viditelný ve vzdálenosti 17,4 m od sloupku stanice. Chodník je široký 3,8 m, povrch z malých kostek sestavených do čtverců, místy vyspraven afaltem. V blízkosti zadní části vozidla ležela u okraje chodníku usmrcená Františka H., a to v poloze na zádech, nohy směřovaly k vozidlu. U zdi domu před prodejnou oděvů bylo prk-

no z bočnice a u něho tratoliště krve. Usmrcený Vincenc S. ležel na zádech kolmo přes chodník, nohy mu směřovaly do vozovky. Přímo proti staničnímu sloupku ležel usmrcený František J., také v poloze na zádech. Poblíž se nacházela část lidské nohy, utržené pod kolenem, neobuté a holé. Po celé šíři chodníku mezi četnými krevními stopami byl rozházen červený rybíz, zčásti v nepoškozeném stavu, zčásti rozmačkaný a rozšlapaný...“

Krev a rybíz.

Skoro až obludná absurdita shodné barevnosti detailu.

A dokonce víme, kde se ten rybíz na městském chodníku vzal. Dvanáct kilogramů rybízu zakoupil od známého a vezl si domů do holešovické Přístavní ulice František J., který před deseti dny oslavil jedenasedmdesátiny. Chystali se doma zavařovat, a vdova po panu J. při následném řízení o náhradě škod určí hodnotu zničené zahradní plodiny na 63 korun.

◆ ◆ ◆

Už byla před okamžikem řeč o trabantu.

Stranou pozornosti nezůstal ovšem ani automobil zcela jiného druhu, jehož volant svíraly v poslední době dlaně Olgy Hepnarové. Ing. Pavel Tůma a ing. Jan Uškrt, soudní znalci v oborech silniční dopravy a motorových vozidel, se chystali k odbornému zkoumání a terénnímu prověřování nákladního vozu Praga RN SPZ AD 19-95. Až s prací skončí, budou jejich závěry jednoznačné:

„Vozidlo se nenecházelo sice ve zcela bezchybném technickém stavu, ale... na systému řízení vozidla a jeho funkci nebylo shledáno žádných závad... Z výpočtů vychází, že rychlost jízdy vozidla při jeho nájezdu na obrubník chodníku nepřevýšila 55 km/hod, což je potvrzeno i vzdáleností, na které vozidlo zastavilo... Tech-

nický stav vozidla nemohl ovlivnit průběh a následky nehody... Řidička nevyužila brzdných schopností vozidla... Funkce brzd, i když nesplňovala zcela požadavky dané vyhláškou, byla dostačující k bezpečnému zastavení vozidla... Řidička nevyužila zvukové houkačky vozidla k možnosti upozornit osoby stojící na chodníku na blížící se nebezpečí...“

• • •

Spousta papírů a slov.

Mnoho takového i onakého zkoumání a úřadování, směřujícího k poznání a mnohonásobnému, k jistotě se blížícímu potvrzení daných skutečností.

Mozaika se opravdu zaplňovala.

Výsledný obraz však navzdory tomu ve své nahé podstatě nesděloval o moc víc, než bylo jasné již v okamžiku, kdy Olga Hepnarová v úterý 10. července 1973, pár minut před 14. hodinou, na místním oddělení VB v ulici Františka Křížka prohlásila: „Ne, neusnula jsem a brzdy jsou v pořádku. Já jsem na ten chodník vjela úmyslně a je to má pomsta společnosti za to, jak se ke mně po celý můj život chovala.“

• • •

Svědecké útržky / ... koukal jsem jim do oken (JUDr. Václav F.)

„ ... Nebyl jsem tehdy na pražské vyšetřovačce žádný začátečník, ale lhal bych, kdybych nepřiznal, že jsem byl na Olgu Hepnarovou před prvním výslechem, který jsem jako vyšetřovatel vedl, dost zvědavý. Jednak kvůli tomu, co udělala, a také proto, že tu byla taková

zvláštní náhoda. Po celou dobu, co jsem dělal na odboru vyšetřování VB v Konviktské ulici, jsem totiž té rodině, která bydlela přesně ob dům naproti, koukal od svého stolu v kanceláři přímo do oken.

No... a pak ji tedy přivedli.

Drobná, docela hezká, připomínala mi vzhledem tehdy oblíbenou zpěvačku Janu Robovou. Jen chůzi měla neobvyklou, pohybovala se trochu jako socha - a snad právě z toho, a také z její málomluvnosti, vznikla přezdívka Sfinga, kterou ji někde z nás obdařil. Mnoho hodin jsem se jí díval do tváře. A práce vyšetřovatele, to není, nebo by aspoň neměl být, jen křik, bouchání do stolu, naléhání na přiznání, to musí být také snaha dostat se člověku takřečeno pod kůži, obrazně řečeno si s ním pobrečet, vzbudit jeho důvěru, dát ve volných chvílích prostor i pro řeč o obyčejných věcech, projevit uváženou míru pochopení. I když někdy je to - jako zrovna v tomhle případě - dost těžké. Tady navíc ani nebylo proč naléhat na přiznání. Ona se přece ke všmu od první chvíle přiznávala a vykládala i o tom, proč to udělala...

Líto? Jestli mně jí bylo líto?

Nevím.

Kdykoli se ke mně takový cit prodral, vzpomněl jsem i na ty staré lidi tam na chodníku. Ale také jsem vůči Hepnarové nedokázal cítit nenávist. Ona se prostě uzavřela do svých pocitů křivd, nedokázala se od toho osvobodit a přivedlo ji to až tam, kam přivedlo. Klasifikovat tenhle její stav si jako laik nedovolím, to bylo a je záležitost psychiatrů a psychologů. Z profesního hlediska vyšetřovatele s ní byla dobrá práce. Byla inteligentní, skvěle formulovala, pochopila každou otázku, byla sečtělá - i když literaturu si podle mne také vybírala jen podle toho, co se jí hodilo do její filozofie. Málokdy jsem se setkal s tak zvláštním člověkem. Něco podivného bylo hluboko uvnitř její osobnosti, svěřila se mi třeba, že ráda jí syrová kuřata. ‚Jako dravec,

víte,‘ zasmála se tomu. A když budu úplně upřímný a aniž bych chtěl či mohl někoho soudit, musím říci, že cosi zvláštního bylo zřejmě i v její rodině. Otec se od věci úplně odtáhl a matka, s níž jsem několikrát jednal, ani jedinkrát ve vztahu k tomu, co její dcera spáchala a co ji jako trest pravděpodobně čeká, nedala najevo jakýkoliv pocit: ani pohnutí, ani smutek, ani lítost, ba ani ne vztek. A Olga… ať si kdo myslí, co si myslí… jí byla co do minima vnějších projevů dost podobná.‘‘

• • •

Ve čtvrtek 12. července dotrpěla v nemocnici další zraněná: pětašedesátiletá důchodkyně Blažena V., bytem v Bělehradské ulici v Praze 2 („mnohočetné pohmožděniny a odřeniny, zlomenina kostí pánevních, patních, zevního kotníku vlevo, otřes mozku, krvácení do prostoru za pobřišnicí, šok - úmrtí“).

Sedmá oběť.

A den poté, v pátek, se v Rudém právu - a podobně i v jiných denících - objevila druhá a na značně dlouhou dobu poslední úřední zpráva o události s titulkem Ještě k tragické doprvní nehodě:

„ ... Dvaadvacetiletá řidička z povolání projížděla krátce před 14. hodinou s nákladním vozidlem značky Praga RN třídu Obránců míru směrem ke Strossmayerovu náměstí v Praze 7. V úseku u hotelu Belveder a Veverkovy ulice vybočila z dosud neobjasněných příčin z vozovky a projela asi 20 metrů po hustě frekventovaném chodníku, kde je zároveň stanice elektrické dráhy. Protože se tento úsek poměrně prudce svažuje, byly následky tragické: na místě byli zabiti tři chodci, po převozu do nemocnice zemřeli další tři, a dále bylo sedm chodců těžce a sedm lehce zraněno. Řidička byla předběžně zadržena. První expertiza vyloučila požití alkoholu či drog, vozidlo projde detailním technickým rozborem.

Po skončení vyšetřování, jež si vyžádá určitý čas, vydají příslušné orgány závěrečnou zprávu."

Toť vše.

Tři a tři...?

A "z dosud neobjasněných příčin..."?

Byla to tehdy lživá etapa našich dějin: vrcholící čas normalizace, a není tedy divu, že i v tomto případě se lhalo. K omylu v počtu obětí mohlo dojít organizačním nedopatřením v časovém souběhu, druhá nepravda měla však jistě hlubší příčiny. Ve chvíli, kdy schvalovací činitelé pouštěli zprávu do státní tiskové agentury, již přece příčiny toho, co se stalo, nebyly ani zdaleka neobjasněné: už se vědělo, že Olga Hepnarová učinila svůj krok záměrně.

Veřejnost se o tom zatím neměla dozvědět.

Ať si lidé povídají, co si povídají, my jim neřekneme ani ano, ani ne.

Mocní prostě došli k závěru, že některé kamínky se do mozaiky jejich černobílého výkladu světa nehodí, a čím později se s nimi bude muset - pokud se vůbec bude muset - vyjít na světlo, tím lépe.

• • •

Svědecké útržky / ... čekal jsem marně (Miroslav K.)

,, ... Zpráva o velké dopravní nehodě někde nad Strossmayerovým náměstím prolétla v úterý 10. července 1973 Federální kriminální ústřednou, sídlící v Bartolomějské ulice, doslova jako blesk. Říkalo se, že bylo několik obětí mezi chodci. A protože každý člověk myslí v takových chvílích i na své blízké, s úlevou jsem si uvědomil, že žena a děti jsou na letním pobytu ve východních Čechách. Měl jsem teh-

dy hodnost kapitána a pracoval jsem na pátracím oddělení v odboru boje proti kriminální trestné činnosti, kde bylo mimo jiné mou starostí zapojování veřejnosti do našeho úsilí... dnes by se tomu možná řeklo tiskový mluvčí. Toho dne jsem se v práci trochu zdržel, protože jsem připravoval pátrací relaci po pohřešované osobě, a podvědomě jsem samozřejmě očekával, že přijde i požadavek k vydání zprávy o té nehodě. Čekal jsem však marně a když už to trvalo příliš dlouho, odjel jsem domů do Krče. Ale ani tam se telefon, jako tomu bylo většinou, neozval. Podrobnosti jsem se tedy nejen přes zprávu od ČTK, ale i jaksi z vnitřních zdrojů, dozvěděl až 11. července a v dalších dnech. Zůstal ve mně z té doby pocit, že Hepnarová nemohla být normální, i když populární psychiatr MUDr. Miroslav P., se kterým jsem se osobně znal, vynesl hned po činu a po párminutovém pozorování pachatelky zcela jiné a podle mého názoru značně uspěchané zhodnocení, což mne - upřímně řečeno - dost překvapilo. Služebně jsem se pak podílel na pátrání po svědcích této dopravní nehody, ale jen v tisku a v rozhlase, na televizní obrazovku, která byla v tom směru mou doménou, jsem se tentokrát nedostal. Myslím si, a asi se nemýlím, že tu nebyl valný zájem o to, aby se zpráva o události, tak obludně se vymykající z běžného dění, masově rozšířila.‘‘

Love story ve stínu tragédie

Den po nešťastné události, ve středu 11. července, se nabízel - pokud by se neudálo to, co se událo - důvod k oslavám: Olga měla svátek. V cele vyšetřovací vazby si na to pravděpodobně nikdo nevzpomněl, možná si v přívalu dění tuto skutečnost neuvědomila ani ona sama. Nezapomněl však její přítel Miroslav D. a krátce poté sepsal první z mnoha dopisů adresovaných jí do věznice, při-

čemž stojí za pozornost, jak se v těch několika řádcích skoro až úzkostlivě dokázal nedotknout jádra toho, proč Olga trávila čas, včetně svého sváteční dne, v místnosti s mřížemi na oknech:

„Drahá, milovaná Olinko!

Přijmi ode mne mnoho pozdravů a sladkou pusu. Přejeme Ti k Tvému svátku všechno nejlepší! Jsem tady s Pavlínou, oba na Tebe vzpomínáme a chci, abys věděla, že nejsi sama. Te teprve vidím, jak Tě mají lidé rádi. Já o tobě píši knihu, o Tvém životě. Víš, že jsem Tě miloval a miluji Tě stále a čekám a budu čekat. Máš zde hodně přátel, o kterých jsi nevěděla, ale inženýr Tě pomlouvá a Míla také. Smrdí na dálku svým ‚dobrým vychováním' a ještě více svým pokrytectvím. Budu se snažit, abych něco ušetřil, a určitě chci stavět dům pro nás dva.

Tvůj chladný otec plakal a Tvoje maminka je lepší, než si myslíš. Jistě jsi svědomím lidí, co Ti ublížili. Nesmíš myslet jen na sebe, chci, abys věděla, že máš mne a já Tě nikdy nezradím. Hrozně mi na Tobě záleží. Prosím Tě, jez pořádně a spi, netrap se, moje srdce je pořád u Tebe. Řekni vše o svém životě, aby pochopili. Ta kniha, co ji píšu, se dostne do rukou kriminalistům, sociologům, právníkům, novinářům, kteří dělají vysokou školu ve svém oboru, také lékařům.

Olinko, je na mně, abych obhájil Tvou čest, a Ty mi musíš pomoci svým postojem...

Tvůj stále Tě milující..."

◆ ◆ ◆

Píši knihu!

Bolestná událost z třídy Obránců míru se zatím - jak to tak v neotevřených společnostech, zazátkovaných v sudu svého ustrašeného já, často bývá - měnila v pověstech a nikým nevyvracených fámách v legendu. Prý to ta holka udělala z nešťastné lásky a vybrala si okamžik, kdy na tom chodníku měl čekat na tramvaj její milý, kterého chtěla zabít, tvrdili jedni. Jiní z údajně zcela spolehlivých pramenů přidávali méně privátní aspekt: je to dodatečná pomsta

za neúctu k činu studenta Jana Palacha - a podobných činů bude měsíc co měsíc přibývat tak dlouho, dokud se režim nezmění. Jde o to, aby se zejména v Praze nikdo necítil bezpečně. Nesmysl, oponoval další, já si myslím, že ta ženská byla natolik namazaná, že pořádně ani nevěděla, co za volantem toho nákladáku dělá.

Různé věci si různí lidé mysleli.

Jeden z nich byl přesvědčen, že si nemyslí, ale ví.

Jmenoval se Miroslav D., blížily se mu třicátiny, byl vážně nemocný a měl také duševní a nervové problémy, které léčili psychiatři, řadu let se potýkal s nalezením zaměstnání, jež by ho i niterně uspokojovalo, s mnoha lidmi měl konflikty, úřady ho vedly jako problémovou osobu, občas možná opravdu sáhl po práškách či něčem podobným, jediným jeho domovem byla ubytovna - a kromě toho všeho prožil, jak víme, posledních několik měsíců v těsné, někdy doslova nejtěsnější blízkosti Olgy Hepnarové. Jejich vztah měl nesporně daleko do idyly, ona sama mu očima své sexuální orientace zřejmě nepřikládala nějak zásadní, takřečeno celoživotní význam („šlo mi hlavně o to, abych nebyla úplně sama"), Miroslav D. však nyní cítil povinnost něco učinit. Hned poté, co se dozvěděl o tom, že Olga spáchala hrůzný čin, se v pátém patře malešického penzionu zavřel ve svém pokoji a začal sepisovat to, co v prvním dopise Olze Hepnarové do vězení nazval knihou. Psal a psal, opravoval a znovu přepisoval na stroji - s přestávkami mu to trvalo tři dny a tři noci.

Když skončil, připojil datum: 14. červenec 1973.

Šest hustě popsaných stran plus vstupní strana s náznakem grafické úpravy.

Zvláštní text, a je laciné nad ním povýšenecky mávnout rukou, jak to učinili někteří z těch, kteří se o kauzu Olgy Hepnarové tak či onak zajímali. Text plný velkých slov, ale zdá se, že i nepředstíra-

ného a trochu až posedlého citu, v některých pasážích přemýšlivý, sebevzdělanecky poučený, jinde skoro až k podivení naivní. Miroslav D. se ze všech sil snažil prodrat k pocitům Olgy Hepnarové, kterou označoval za svou snoubenku, snažil se ji pochopit. Jen jedno tu však chybí - a v tom jako kdyby Miroslav D. až otrocky přebíral uvažování Olgy Hepnarové a chtěl se jí i podobat: nikde, ani slůvkem, ani řádkou, tu není vyslovena lítost na těmi, kteří zahynuli pod koly nákladního vozu, jemuž bylo jeho řidičkou určeno právě toto činit. V tomhle jako by ti dva pocitově splynuli. Nahlédněme aspoň v útržcích do tohoto textu. A zkusíme-li vcítit se při tom do role zcela nezasvěceného člověka, máloco nás v těch řádcích upozorní, že je to až neskutečně jednostranná obhajoba: že se tu slovy pochopení, vcítění, sounáležiosti, obdivu, úcty a lásky mluví o člověku, který pár dní předtím dle náhodného výběru zabíjel, protože zabíjet prostě chtěl.

Už prolog na titulní straně je pozoruhodný:

„Olga Hepnarová - život, fakta, svědectví.

Chci vylíčit život své snoubenky Olgy Hepnarové dle vyprávění jejích rodičů, mých vlastních poznatků i názorů a vyprávění Olgy.

Chci psát pravdivě, bez jakékoliv glorifikace či naoopak zlehčování, a také bez suchých názorů, neboť těch jsem dalek.

Chci vypsat sled událostí v posledních dnech, než Olga Hepnarová překročila meze zákonů uznávaných na tomto světě, a vypsat dle názorů Olgy, co ji k překročení všech mezí okolního světa i jejích mezí vlastních vedlo. Každý ať si učiní svůj úsudek o jejím životě a chce-li, může jej konfrontovat se sebou samým, neboť není moje poslání posuzovat člověka nebo lidi.

Kdybych náhodou popustil lítostivé či něžné slovo, je to proto, že Olgu Hepnarovou jsem velmi miloval a vždy ji milovat budu bez ohledu na svět. Promiňte mi proto mou lidskou slabost, pokud slabostí vůbec je."

Další strany textu se zpočátku podobají životopisu:

„Paní Hepnarová těžce zakusila svůj úděl matky, když jí zemřely dvě malé děti. Pak se narodila Eva a těsně před porodem Olgy její matka onemocněla ochrnutím pravé části těla. Organismus matky byl chorobou oslaben a tak si Olga do vínku přinesla na svět mimo jiných, tedy vnitřních defektů také malou postavu a sražená ramínka... Byla však velmi živá a později se u ní projevil velký sportovní talent, závodně plavala, ve Svazarmu se pokoušela o 2. výkonnostní třídu ve střelbě z malorážky, na bicyklu procestovala celé Slovensko a ještě později měla zájem o letectví. Vyrovnala se s těžkým příchodem na svět, nikoliv s lidmi. Učila se výborně... až do období dospívání, tedy kolem 13 let. Tehdy se v ní náhle něco zlomilo, propukla u ní jakási rozptýlenost. Začala čím dál častěji chodit za školu, byla někdy zadumaná, jindy vzpurná a neklidná. Sotva dosáhla jednoho cíle, či spíš jen o něj zavadila, přestal ji zajímat a hledala cíl nový. Byla snílek, stávala se zasmušilou a libovala si v imaginárních objektech. Na návrh psaychiatra byla dána na dětské oddělení na Karlově. Při jedné z vycházek se pokusila o útěk. Utekla jen tak v županu - chyťte ji, držte ji! Ale kdepak Olga, letěla jako vítr. Přivezli ji zpět policajti...

Po čase následovaly Opařany.

I tam se pokusila o útěk. Za trest byla zbita ošetřovateli, pak jí dali injekce preparátu, po jehož užití člověk nemůže spát ani bdít a je úplně bez vůle. V tomto stavu byla při lhostejnosti ošetřovatelů odvlečena skupinou sexuálně zatížených sadistických dívek do sprch, tam přivázána a tři z dívek z rodu tzv. světských jí rozbily obličej. Vyrušil je až příchod lékaře, který je přistihl, jak se ukájejí pohledem na krev. Často na to s odporem, záští a hrůzou vzpomínala a oči jí hněvem plály. Vyčítala rodičům, že ji dali do ústavu, ale ti to nechápali, protože Olga se jim nikdy nesvěřila s tím, co zde zakusila.

Mně o tom řekla: ‚Možná, že za pár století budou tyto ústavy ukazovány turistům, jako se dnes ukazují mučírny a hladomorny na hradech.'

Když se Olga vrátila z Opařan, zjistilo se, že drastické prostředí mělo vliv opačný, než se očekávalo. Střídala školy jednu za druhou, nikde nenavázala přátelství... Pobyt v ústavu ji hrozně zatvrdil vůči lidem, zvláště vůči dětem, a to u ní přetrvalo až do poslední doby. Takto o tom mluvila: ‚Kdybych tak převálcovala nějaké fakany. Jsou zlí, krutí a dospělí je vychovávají ke svému obrazu... Děti jsou od malička poučovány o údajně správných návycích vhodných k nejpohodlnějšímu proplutí životem, a když dospívají, mají již stejné konvence jako ti dospělí... Děti jsou malé bestie... Když potomek dospělých nemá dosti vtipu či inteligence, je první starostí dospělých, zda se bude umět alespoň dobře přetvařovat...' Olga přetvářku nenáviděla a pro její přímost se jí spolužáci vysmívali. Vyhýbala se jim... hlavně děvčatům, s kluky se prala a často je i přeprala. Stávala se uzavřenou a nemluvnou. Počala klopit oči k zemi, neodpovídala učitelům na jejich otázky a nerada se učila... Když se ale poté znovu dostala do Opařan, pobyt již lépe snášela a školu dokončila s vyznamenáním...

Vyučila se vazačkou knih, ale k této manuální práci nebyla zručná... Prošla několika místy mimo Prahu, nikde to pro ni nebylo dobré, pak se vrátila a u poštovní správy absolvovala řidičský kurz. Jezdila s dodávkou a byla v tom velmi zdatná. Po nějaké době tu opět měla konflikty a propustili ji. V té době se její sestra Eva vdávala. Olga se o něco později nepohodla s rodiči a odešla bydlet na chatu v Olešku u Davle, kterou pomáhala stavět. Bylo jejím přáním, aby něco dokázala sama. Nechtěla se s rodiči vídat... nechtěla od nich žádnou podporu, ale později se bez ní stejně neobešla. K tomu mi řekla: ‚Je mi taková hanba, že jsem na nich závislá.'

Našla si však v létě 1972 práci v Pražských komunikacích a dělalo jí dobře, že může jezdit na těžkých speciálních vozech. Její sestra Eva dokončila vysokou školu, a Olga, která hodně četla a o všem, co přečetla, přemýšlela, se chystala na večerní gymnázium, kde by si pak mohla udělat maturitu. Na přípravku nedocházela, ale přesto udělal přijímací zkoušky - na výbornou. Po půl roce studia na gymnáziu opustila. Jednak to pro ni bylo obtížné při zimním dojíždění z Oleška, kdy stěží zvládala cesty do práce a nazpět, jednak si asi chtěla hlavně dokázat, že by studia i maturitu skutečně zvládla."

Ničemu se Miroslav D. ve svém pojednání nevyhýbal.

Ani ožehavému tématu, tehdy ještě ve veřejnosti do značné míry tabuizovanému: „Začaly se u ní projevovat sexuální poruchy zřejmě hormonálního původu, zesílené ještě jejími předchozími pobyty v opařanském ústavu, kde kvetly mravy jak ve starověkém Římě, a nikdo, ani lékař či sociolog, se tomu nedivil. Nešťastná Olga zjistila, že je bisexuálně založena. Po krátké známosti s chlapcem se s ním rozešla a... začala se zajímat o jiné objekty lásky. Její rodiče o tom nic nevěděli."

Jaká vlastně byla, jak smýšlela?

Těmito otázkami se Miroslav D. zabýval v další části svého nikým nevyžádaného dobrozdání: „Olga nikdy asi nepoznala přitažlivost domova, ačkoliv byla hmotně zajištěna. Zakrývala své zoufalství mlčením, zátěžové situace zdánlivě lehce překonávala, urážky spolkla často bez komentáře, hněv se u ní projevoval málokdy a zakrývala ho cynickým smíchem... Obávala se lidského výslechu, lidské hlouposti a bezočivosti... Snažila se, přes svůj negativní postoj k širokému okruhu lidí, pomáhat jedincům, kteří měli nějaké problémy. Ani s těmito lidmi však nezaváděla příliš hovor. Když byla chválena za pomoc, s úsměškem zakrývajícím nitro lidi

hrubě odbývala, že není žádný zaopatřovací ústav. Občas byla zadumaná, zatrpkle myslela na minulost a s budoucností si nevěděla rady. V takových obdobích byla vždy krajně nepořádná a dokázala se orientovat jen v momentální přítomnosti... Podle mne byla ale velmi inteligentní a když nebyla zrovna stižena svou chorobou, měla velmi rozumné úsudky, které by mohly být příkladem i na filozofické fakultě. Některé její názory bych chtěl uvést:

‚Na světě není spravedlnosti, neboť je jeden a půl miliardy zákonodárců. Kolik lidí na světě, tolik názorů na tu pravou pravdu.'

‚Psychiatři hledají za vším a všude nežádoucí patologické jevy, mohou člověka zničit nebo prohlásit za Boha, aniž sami míří exaktním směrem vědy.'

‚Létá se na Měsíc s vypětím všech sil člověka na směšných přežitých strojích, co stojí fůru peněz, a přitom jsou lidé, kteří neznají ani svoje bytí na tomto světě.'

‚Prožijeme-li život špatně a těžce a není-li hezký, snažme se alespoň, aby náš konec byl dobrý a důstojný.'

‚Není na světě nic krásnějšího, co by člověka povznášelo, než jeho utrpení. Ovšem čeho je moc, toho je příliš.'

‚Pravý mučedník je ten, komu upírají tento titul.'

‚Konvencí odkojení lidé popírají vše ostatní ve jménu normálnosti.'

‚Od třinácti let mně ubližují, a když mlčím, mají mne za nějakého panáka. Vím, že jsem psychopat, ale směrem nahoru, a jednou se o mně dozvědí něco jiného a zaplatí za mou krev a slzy. Oni se budou zodpovídat, protože já budu jejich svědomí.'

Olga trpěla přecitlivostí, ale nedávalo to najevo. Najevo dávala spíš pravý opak. Ze všeho nejvíc se bála pohledů lidí...

Pokud jde o mne, Olinka mě měla ráda a značně jí na mně záleželo. Ačkoliv věděla o své pohlavní úchylnosti, mám-li to tak

bez obalu nazvat, snažila se mi přizpůsobit a o svých problémech hovořila málokdy a vždy cudně. Nevyhledávala rozkoše, ale potřebovala se odreagovat. Byla schopna normálního styku, ale bez svého uspokojení. Mohla by jistě být i matkou, ale nechtěla. Měla pravděpodobně obavy, jak by dítě vychovávala a zda by nepodědilo nějaké negace...

Bývaly s ní chvíle, kdy byla doslova strašně plachá a zdálo se, že zanevřela na celý svět...“

Šest stran těkavých úvah a přemýšlení o Olze.

Občas už se Miroslav D. ve svých vývodech opakoval, jindy se vrátil k některému bodu a rozvíjel tutéž myšlenku jinými slovy. V závěru popsal poslední týdny, dny a hodiny, prožité s Olgou Hepnarovou - většinu z toho již známe, a skončil poznámkou:

„Žádám, aby toto bylo předloženo ke spisům a všem odborníkům, kteří by mohli vnést do případu jasno.“

Přání mu bylo splněno jen napůl.

S dobrozdáním Miroslava D. se někteří zúčastnění seznámili, ale nedílnou součástí spisu se těch šest stran nestalo.

• • •

Dopisy do vězení však ano.

Je jistě na místě kát se za nahlédnutí do soukromí. Ale i to, co Miroslav D., člověk v té době jí skutečně nejbližší, formou i obsahem samorostle a někdy také těžko pochopitelně psal v době vazby Olze Hepnarové - a v čem jaksi na dálku rezonovaly i odporovaly si jejich myšlenky, spoluvytváří náš pohled a o čemsi vypovídá.

Čtěme tedy, čtěme citlivě - ale zdržme se komentáře.

• • •

Praha, 24.srpna 1973.

„Drahá Olinko,

přijmi ode mne mnoho pozdravů se stálou a krásnou vzpomínkou na Tebe! Píši Ti jako otrok toho bizarního pařeniště. Formálně je tomu jinak než u Tebe. Hledám únik. Přišel jsem dnes z práce a ‚doma' na mne čekal Tvůj dopis. Měl jsem hroznou radost, že jsi mi napsala. Teď večer sedím u stolu a píšu Ti hned odpověď.

Své záležitosti jsem dal do pořádku. Jsem te už klidnější, nikoliv ale spokojený. Jak bych mohl také být - kde jsi Ty a kde já. Snažím se vykonat to, co jsem si předsevzal. Chci uniknout z tohoto prostředí konzumní společnosti, která je vředem veškerého pokroku a ztechnizovaným středověkem. Chci na tři roky odjet do jižních Čech, do Bechyně. Už jsem o tom mluvil na NVP a konkrétní odpověď dostanu koncem září. Jsem to dlužný sobě samému i Tobě a také - Pavlíně. Chodím teď s ní, ale ona ví, že tě mám rád a že jsem si s tebou rozuměl nejlépe. Vím, že jsi už nemohla dál. Já bych takto sám nemohl žít jako poustevník. Chci Ti proto vše po pravdě napsat, jsem pořád rovný, jak jsi mne znala, a na Tebe jsem, moje děvčátko, nezapoměl. Zda jsem tohle udělal správně, to jsem si rozmýšlel dle mého nejlepšího svědomí... Nejsem komediant a můžeš mi dále věřit... Chceme s Pavlínou na jih, kde budeme mít oba slušné zaměstnání (zajistí NVP), domek a později si chceme koupit auto... V jižních Čechách chci farmařit. Je to důstojné zaměstnání... Chceme stavět na půjčku ten domek, co jsem kreslil, jak se Ti tolik líbil. Co je moje, to je Tvoje, a tak až se po létech vrátíš, máš zázemí u LIDÍ, ačkoliv o sobě nemají tak velké mínění, jaké se teď rádo ‚nosí', proto se snad můžeme psát s velkým L.

Poslali jsme Ti balíček. Sháněli jsme nejužitečnější, co by se hodilo pro realitu Tvého prostředí... především tabáky (20), papírky a cigarety. Snad jsi obdržela v pořádku...

Drahá Oli, vzpomínám na naši dovolenou na Slovensku a přísahám, že to byly nejkrásnější chvíle mého života... Ta doba je pryč a já nedělám ani kresliče, ani dispečera, ale metu chodník. Můžou mi dát do ruky koště, ale nemůžou mi vzít rozum. Ta moje krevní nemoc se lepší. Chci se uzdravit a těším se, že Tě uvidím s novou nadějí v nový, lepší životě mezi námi v Bechyni. Za tu kalvárii, kterou jsi dosud prodělávala - v Opařanech i jinde...

Loučím se s Tebou, milá Olinko, těším se na dopis od Tebe a budu za Tebou vždy stát. Bude-li třeba, budu stát i před Tebou. Jako štít.

Zdraví Tě ten, kdo nezapomíná a nezradí..."

• • •

Praha, 4. září 1973.

„ ... Stále na Tebe myslím. Jsem tady úplně nemožný. Všichni se ode mne odtáhli (až na pár čestných výjimek), jako bych byl prašivý. Myslím, že by mi bylo lépe tři metry pod zemí. Ty kreatury, co Ti tolik ubližovaly, teď kdákají jako poděšené slepice a dohadují se o úplně okultních věcech, ačkoliv pravda je jiná, ale tu nechtějí znát. Jejich černé svědomí z nich smrdí jako nebožtík...

Rád bych byl s Tebou.

Netoužím už po ničem. Nechci být dál otrokem toho obecného konzumu. Jestliže něčeho dosáhnu, tak k tomu budu používat jenom rozum a nebudu se za něčím pachtit jak v Čapkově Hmyzu ten hovnivál: ‚Valím kuličku, valím kuličku', to jeho malé štěstíčko slepené z toho tentononc... Pokud se stane ten omyl a je nechcípnu na anémii, nebo nebudu veřejně oběšen, chci odjet do Bechyně nebo okolí a farmařit. Co z toho budu mít zisku, to mne nezajímá, nejsem chrt a nějaké štěstí, honba za penězi a požitky je nesmysl. A štěstí jako vnitřní spokojenost - to je fátum!

Přemýšlím nad ohavnou (ale pravdivou - dnes již na celém světě) symbiózou ‚prasečího žraní' dle Jacka Londona, Ginsbergovým ‚Greyhoundem' a Darwinovou teorií o druzích přemnožených, kde jedinci ‚požírají jeden druhého´. Je to symbióza morbidní, bastard mezi Bohem a ďáblem, řekl by asi Voltaire - ale je platná víc než cokoliv jiného, protože morbidní je dnes celá tahle konzumní společnost. Já, ač jsem obyčejný červ, mám něco společného s Voltairem a de Sadem: od toho prvního se všichni odvrátili, jako ode mne moji současníci, Voltaira nechtěli ani pohřbít... a mne také nechtějí... a de Sade, člověk, který viděl a znal, skončil málem na náměstí de Gréve, kde měli skončit lumpové, šlechta, flanďáci, rentiéři a jiná tehdejší verbež. Mám také na mysli de Sadeho Hříchy ctnosti o té dívce, jak byla v klášteře a v útulcích, kde jí chlípní flanďáci převrátili duši v tom nejhorším slova smyslu a ona, zklamána okolím, zanevřela na svět.. Mám na mysli tu Justinu a mám na mysli Tebe...

Chci, aby všem bestiím, které se přičinily o tvé zklamání nad životem, zčernalo i nebe! Drahá, milovaná Olgo, čekám na Tebe a dočkám se Tě! Nebo zdechnu v tom nejčernějším pekle...

Drahá Olgo, vrať se mi...

P.S.: Ti, o kterých jsem si myslel, že jsou charakterní, sice chtějí, abych se vzpamatoval, abych žil, ale chtějí, abych zapomněl... Co to po mně chtějí? Ubozí blázni!

Vždycky Tvůj..."

◆ ◆ ◆

Litice nad Orlicí, 15.října 1973.

„ ... Konečně se mi podařilo dostat se z toho pražského Babylonu a najít vyhovující zaměstnání v kraji, ve kterém jsem toužil žít s Tebou. Líbilo by se Ti tu a nalezla bys znovu smysl života a nedošlo by k tragédii... Ačkoliv by to docela neřešilo Tvé problémy, jistě by Ti to svědčilo... Užívám výtvorů civilizace s mírou, bez shonu a pachtění za chimérami, které dnes znamenají ‚společenské uplatnění'. Bydlím na ubytovně, sám, žiji skromně, i když mám slušné výdělky. Chci si za pár krejcerů koupit džíp... Raději bych ale založil takovou komunitu, kde by lidé ubití, bez cílů a bez domova nalezli znovu smysl života a zázemí a nemuseli se doprošovat práva na život. Již kdysi psal Dostojevskij: ‚... A pachtí se všichni za mamonem a každý pociťuje za nutnou samozřejmost mít klenoty, sluhy a kočáry, a když je mu toto odepřeno, je schopen spáchat sebevraždu, nebo vykonávat špinavá řemesla pod úrovní posledního sluhy. Přitom tito lidé nechápou ani, proč se zrodili.' Já z Prahy odešel zničený, naposledy jsem dělal metaře a po večerech jsem myl v kavárnách nádobí... Nyní jsem v horách, v panelárně (Konstruktiva - Montostav)... a po delší době dělám své truhlářské řemeslo.

Tolik o věcech vnějších.

S Pavlínou ještě pořád chodím, ale nejsem měšťácky založený a tak jsem ji upozornil, že nemíním zalézat sám do sebe, do soukromého blahobytu, že chci žít skromě, a když něco pořizovat, tak stavět domek. Pro Pavlínu a mne - a pro Tebe, Oli, až se vrátíš (asi značně vyčerpaná), abys měla kam jít, kde žít a mohla zapomenout na své trpké životní zkušenosti. Kdyby se to Pavlíně nelíbilo, musel bych se s ní rozejít. Její rodiče jsou ke mně hodní... Má dva bráchy. Jezdí na tramp a když jsem jim řekl o džípu, tak to schválili, ovšem Pavlínka potřebuje něco ‚lepšího'. Je mi to někdy k zlosti, jindy k smíchu. Jako když chce, abych si naplnil šatník různými ‚rouchy'. Řekl jsem jí: ‚Kramářství této doby!'

Olinko, věřím v Tebe, v tvé čisté srdce...

Kdybych měl někdy s Pavlínou děti, nikdy bych je nedal do ústavu. Vychoval bych z nich takové čisté lidi, jako jsi Ty, ne nějaké pokrytce. Vzpomínám na naši krásnou dovolenou. Chtěl bych příští rok znovu projet tuto trasu.. Vzpomínáš na Morské oko, na náš tábor? Jak jsme cestou zapadli do bahna... a zdolávali bystřinu při těch slejvácích? Na salaši nad Hronem už pastevci s tím starým bačou poženou stáda do doliny a na Tebe čeká vyřezávaný čerpák, co Ti ho nechal zrobit strýček Šaňo. To malé srnče není opuštěné - Ty také ne. Uvidíš, Olinko, že se vrátí vše dobré a zmizí zlé, trpké a těžké... Po dovolené jsme chtěli jet z Prahy na venkov a žít... Ale dopadlo vše jinak. Vím, že jsi byla tak nešťastná, žes to už nemohla unést. Se svým nitrem je člověk vždycky sám i mezi nejvíce lidmi a mezi přáteli, tím spíše, když se člověk někdy zklame, nebo je vysmíván a ponižován. Tvůj budoucí život musí být bez zármutku a bez starostí. Máš za sebou 22 let vykoupení a něco též před sebou.

Čekám na Tebe s přáteli, s Pavlínou, nebo třeba i bez přátel a bez Pavlíny. To záleží již na nich, ale já čekám! A vím, že se Tě dočkám. Jsi nejnešťastnější, ale také nejlepší ze všech dívek, co znám. Kdybch nežil již pro nic jiného, pro Tebe vždycky. Ty musíš na mne také čekat, Ty musíš žít!!! Kdybych mohl vyměnit Tvé utrpení za moji svobodu, udělal bych to ihned, ale svět to nikdy nepochopí.

‚Dura lex...´"

(Zřejmě myslel latinské rčení „Dura lex, sed lex“,
tedy „Zákon tvrdý, ale zákon!“ - pozn. aut.)

• • •

Praha, 4. listopadu 1973.

„ ... Píšeš mi, že jsi ve vězení našla únik přes světem. Myslím, že Ti tam bude alespoň nějakou dobu dobře. To je tak - když je už člověk na dně, hledá úkryt před nepohodou života. Dříve se o Tvé bolesti nikdo nezajímal a dnes každý hlupák do ‚toho vidí', každý ‚to cejtil' etc... Co mohou očekávat, když je člověk smýkán životem... a příliš brzy zažije mnoho zvratů? A přitom jsi si dokázala zachovat rovnou páteř.

Rád bych Tě navštívil, ale vím, že chci nemožné.

Jsem v podobné situaci... Ty tam a já zase v tom malešickém blázinci. Vše jsem opustil, rozešel jsem se s Pavlínou a s většinou lidí. V Liticích jsem dopadl, jako Ty kdysi v Chebu... Už na nic nevěřím. Když jsem se spálil s Pavlínou, je konec. Chtěl jsem stavět, abys měla kam jít... Čekám na tebe, nechci společnost, zůstanu sám. Vzpomínám na naše šťastnější doby... a nejvíc mě užírají pochybovači, od kterých slyším, že jsem Tě neměl ‚moc rád'. Ale ty víš nejlépe, kde je pravda... Jsou to morální ztracenci. Kam vítr, tam plášť. Jsem z hmotné stránky žebrák, ale mám pořád ještě pro koho dýchat. Vím, co je to čtvrt století a kdyby jsi šla do nějakého ústavu, chtěl bych Ti být nablízku... Radí mi jiný život, ale já chci žít svůj život. Jsem svobodný člověk a slušný člověk. Ne pokrytec a posera se slušnou škraboškou...

Chtěl jsem, abychom byli šťastní. Jenže ke štěstí Ti scházelo mnoho věcí a vím, že jsi břemeno minulosti nemohla jen tak odhodit... Lidé kolem mne se mi snaží předvádět laciné cetky jejich žití. Napadá mne podobenství, jak ďábel pokoušel Krista na hoře Sinai. Nejsem světec, ale i tak zjišťuji, že jejich ‚pokušení' je příliš slabé. Škoda, že jsme neměli prostředky na zřízení Komuny (komunity), kde by lidé bez možností tyto možnosti našli. Lidé schopní vytvořit něco krásného, nesobeckého.

Jestliže se ještě zvednu, budu o to usilovat..."

◆ ◆ ◆

Praha, 5. prosince 1973.

„ ... Přeji Ti k Vánocům to, co si sama přeješ. A já si zase přeji, aby ses ke mně vrátila a aby Tvá duše i Tvé srdíčko bylo uzdraveno a netrpěla jsi stíny minulosti... Píši Ti ze špitálu ve vršovické Obloukové ulici. Mám revmatismus a nemocné srdce. To srdce nejen od revma... Předtím jsem byl 20 dní v Bohnicích, abych se prý dal dohromady, ale já spíš potřebuji jednu místnost, kde bych mohl žít, a ne ‚náplasti' v podobě nějakých útulků... Očekávání, že dostanu byt, se nesplnilo... Nejsem schopen navázat jakýkoliv citový vztah. Nemohu a ani nechci na Tebe zapomenout a vše ostatní by mi připadalo jako znesvěcení lásky k Tobě. Byl jsem skoro u cíle, víš přece, že jsem chtěl stavět, abychom měli společný domov. Prožíval jsem po tom nešťastném 10. červenci hroznou kalvárii. Musel jsem se dozvídat různé věci, fámy i pravdu - a tu jsem nemohl přijímat s lehkým srdcem... Myšlenka na tebe, Olinko, mně dává sílu k boji za svou existenci a o Tebe. Věřím, že se mi vrátíš, i když třeba jako invalida či stařenka.

Věřím, že lidé, kteří Tě obětovali pro obavy z maloměšťáckého skandálu nebo pro svoji lhostejnost, budou za to trpět mírou nejvyšší a spravedlivému trestu neujdou, i když nebudou asi souzeni zákonem, nýbrž jen svým chabým svědomím. I MUDr. N., co Tě vyhodil, se snažil zapírat, ale pak to vzdal a ustrašeně se ptal, zda prý jsi k němu, k ‚obvoďákovi', měla nějaké doporučení. Komediant!

Já také nesu svůj kříž a hořký kalich vypíjím až do dna. Ty jsi pro mne udělala hodně, než jsi ztratila vůli žít. Víš, jak jsem tenkrát mohl přijít o oči, přesto jsi mne neopoustila a pomáhala jsi mi. Psali mi příbuzní ze Slovenska a vzpomínají na Tebe. Učiní prý pro mne vše, ale Tebe mi může vrátit jen osud, co mi Tě vzal. Já o to mohu usilovat jen... jako pouhý bezvýznamný člověk. Nechci tím říci, že nemám dost vůle, abych Ti pomáhal alespoň tím, že chci napsat, co si myslím, a co cítím k Tobě...

Mám zde Tvoji fotku, Ty se z ní na mne usmíváš a já vzpomínám. Někdy je mi do pláče, ale nestydím se za to...

Vzchop se!"

• • •

Poslední dopis Miroslava D.

Přesněji: poslední, který je zařazen ve spisu Olgy Hepnarové.

Další jí už do ruzyňské vazební věznice buďto nepřišly, což se vzhledem k okolnostem nezdá příliš pravděpodobné, nebo po úředním zásahu skončily jinde a jinak. Je tu však v přímé časové návaznosti ještě jeden dokument, poznamenaný předvánočně a přednovoročně bilancující atmosférou, jaká vyplývá i z dopisu datovaného 5. prosincem. Miroslav D. splnil svůj slib („chci napsat, co si myslím") a ručně psaným sedmistránkovým pojednáním, jež nazval „podáním svědecké výpovědi", v jednom vyhotovení souběžně oslovil „vyšetřovatele Městské správy VB, prokuraturu, soud a soudní znalce z oboru psychologie a psychiatrie". V záhlaví je uveden 20. prosinec 1973 a dvě zpáteční adresy naznačují jeho zřejmě nikoli snadnou osobní situaci. „Pobyt toho času: OÚNZ,

interní nemocnice, Oblouková 7, jinak: Ubytovna správy sociálních služeb NVP pro osoby bez přístřeší, Praha 9, Skloněná 521." Miroslav D. v tomto svém svědectví nejenže shrnul vše, co už vyjádřil v dobrozdání, sepsaném krátce po 10. červenci 1973, ale nadhodil i nové náznaky, k nimž se později ještě dostaneme.

Slíbil, že nebude mlčet, a nemlčel.

„Vzchop se!"vzkazoval Olze Hepnarové.

Měl zřejmě přemnoho starostí sám se sebou, ale ji neustále povbuzoval.

◆ ◆ ◆

A ona?

Dlouho se zdálo, že se nikdy nedozvíme, jak Olga Hepnarová reagovala na přítelovy dopisy. A přece vše nakonec dopadlo jinak. Až těsně po prvním vydání této knížky se zdařilo to, oč autor předtím dlouho a marně usiloval: ozval se Miroslav D. - člověk, který s tímto příběhem úzce, v některých okamžicích skoro až klíčově souvisel. Pak jsme se setkali hned několikrát. „Nikdy na ni nezapomenu a nikdy nezapomenu také na to, čím vším ponižujícím a odmítavým jsem musel projít v době vyšetřování a přípravy procesu, kdy jsem se jí snažil pomoci," řekl jednou. Při jiné schůzce položil na stůl ve smíchovské kavárně složku v bílé obálce. Dvě amatérské fotografie a tenký svazeček popsaných papírů.

„Tady je to, co jste tak dlouho sháněl," ukázal rukou.

Olžiny dopisy z vězení.

Úryvky z nich jako by nám nabízely další kamínky do jejího nikoli jednostranného obrazu.

• • •

2. srpen 1973:

„Mirku,

jsem tu jako svobodný člověk. Formálně je tomu jinak. Jsem ve vazbě. Jsem zde úplně bez prostředků, nemám co kouřit. Jestli můžeš, pošli mi nějaké peníze.

Mirku, nepiš mi o nich (myslí tím zřejmě její rodinu - pozn. aut.), jsou mi lhostejní.

Věřím, že za mnou stojíš a nikdy nezradíš, jako já nezradím Tebe.

Myslím na Tebe jako na svého milého a jediného přítele.

Tvoje Olga."

• • •

2. leden 1974:

„Mirku,

předem mého dopisu přijmi mnoho pozdravů a přání do Nového roku. Přeji Ti vše, co Ti bude přáno a ještě víc, abys uskutečnil své ideály a nenechal se ušlapat přízemními botami.

Bude to půl roku, co jsme se viděli naposledy. Možná, že Tě ještě uvidím, kdybys byl přítomen u soudu. Mně se jinak daří dobře a možno říci výborně; asketismu jsem byla zvyklá v civilu a svědomí je ‚slovo zbabělých - vymyšlené, by silný udržen byl v poutech hrůzy´. Proto ani Ty netrap svoje svědomí kvůli mně. Jiná svědomí jsou vystavena zkoušce, ale to je jejich věc - moje už ne.

Mám starosti o Tvé zdraví. Snad bys měl jet do lázní s takovými těžkými nemocemi? Mně už také praská ve všech kloubech; ale to je snad jen přechodné, viď. Sám to znáš, tak Ti nemusím nic vykládat. Netrap si srdíčko.

Mirku, prozatím se s Tebou loučím a ještě jednou Ti přeju, aby ti vše dobře dopadlo.

P.S. Pro všechny případy Ti posílám ještě jednu povolenku na balíček.

Dík - Olina."

• • •

24. únor 1974:

„Milý Mirku,

kde se touláš? Můj dopis ze 4. prosince se mi vrátil zároveň s Tvým dopisem a zprávou, že už nejsi v Liticích (to bylo asi v polovině prosince), tak jsem ještě něco připsala a hned jsem to poslala na starou adresu. Tento dopis se mi vrátil až 5. února a úředně otevřený za účelem zjištění odesilatele... Jinak mi Tvé dopisy chodí hrozně pozdě, např. Tvoje vánoční přání mi došlo až 24. ledna. Od října m.r. už jsem Ti psala několikrát a že dopisy nedošly, to není moje vina. Kdybych mohla, psala bych Ti třeba každý den, víš?

Mirku, děkuji Ti za balíček. Obdržela jsem ho v pořádku... Bylo tam vše, na co jsem měla chuť a hlavně mám co kouřit. Posílám zase další povolenku.

Mirku, dost zase na chvíli blbé a trapné (pro mne) reality. Za svým slovem, co jsme si dali, samozřejmě stojím!!! A tak jako ty mě jsi v nouzi neopustil, i já odmítám různé poznámky ‚zainteresovaných' lidí; např. že jsi extravagantní, nebo že se k sobě nehodíme. Do našeho vztahu si nedám nikým mluvit, to je čistě naše věc, Tvoje a moje. Své starosti ať si odreagují jinde. Víš dobře, jak já mám ráda takové ty dobře míněné rady.

Samozřejmě také vzpomínám na naši dovolenou, na to první přenocování, kdy už jsem myslela, že pojedu dál sama, na nezmapovanou okresku, kolem níž jsme jezdili po lukách a hledali místo na táboření... Na ten liják pod stanem nevzpomínám ráda, ale vše, co jsme si tehdy řekli, bylo nevyhnutelné a snad i přípravou na pozdější události. Nevím, jestli tomu všemu správně rozumíš. Člověk musí velmi mnoho vědět a znát, velmi mnoho právě z těch věcí, o kterých je nejméně učeno a které lze nejobtížněji poznat, než má jakési právo pokládat se za osobnost, která si z vlastního nitra může dávat účelné zákony. A než může za svým zákoníkem na trh (bez nebezpečí otřesu a shození), to už musí být sakramentsky vážná věc. No, je to moje svatá pravda. Každý pokrok lidstva něco stojí.

Napiš, jestli chceš být přítomen u soudu, mám právo zvolit si dva důvěrníky.

Mirku, pošli fotku, těším se na ni... Zatím se loučím a vzpomínám."

• • •

11. březen 1974:

„Milý Mirku!

Předem mého dopisu Tě zdravím. Děkuji Ti za balíček. Dostala jsem to asi týden po sobě. Bylo tam vše, co jsem chtěla. Měla jsem radost.

Už jsi sehnal bydlení? Píši Ti už na na novu adresu - Na Zeleném pruhu. Vím, kde to je, je to docela sympatické místo, samé vilky, ne? Napiš mi také, kde pracuješ a jestli se Ti tam líbí.

Já nemám celkem o čem psát.

Soudní líčení se blíží.

Mirku, jak pokročila ta záležitost s nepravým otcem? Mně je to celkem lhostejné, i když by mě pravda možná zajímala.

Čekám, že mi pošleš ty fotky ze Slovenska. Napiš mi v dopise, že je posíláš.

Mirku, ty jsi se přestěhoval, abys měl ke mně blíž?

Já zatím končím, příště Ti zase napíšu víc.

Líbá Tě Tvoje Olga.

P.S. V dohlední době povolenku na balíček nepošlu, mám totiž nějaký menší průšvih."

• • •

Co dodat k příběhu toho divného vztahu, té divné lásky?

Divné...?

Ale ne - máme na něco takového vůbec právo: použít vlastních měřítek k tomu, abychom lidské vztahy dělili na divné a nedivné? Ti dva, Mirek a Olga, byli prostě takoví, jací byli a jak jim to bylo souběhem mnoha okolností dáno. Měli k sobě názorově blízko, ba co víc, byli si - jak cítíme i z jeho dopisů - v mnohém až klonovaně podobní:

dva lidé, kteří se nedokázali zařadit, v mnohém vnímali vnější svět, o němž si mysleli, že jim neustále ubližuje, podobnýma očima, zklamávali se, bouřili, naráželi na své okolí. Jeho dopisy pro ni nemohly zůstat bez významu. Miroslav D. byl jediný, kdo s ní v době její vazby udržoval soukromý kontakt, byť pochopitelně jen písemný.

Ano, byli si ti dva podobní, velmi podobní.

Až na to, že Olga Hepnarová našla východisko z bludiště svých problémů v tom zlém a nepochopitelném, co učinila, a zničila tím všechny své šance, zatímco Miroslav D. kromě všeho jiného přemýšlel o vzniku komunity, která by lidem jejich druhu onu šanci nabídla. Pravděpodobně to byly v dané době, sešněrované strachem vládců z jakékoli neřízené iniciativy, jen těžko zrealizovatelné sny. Ale i za ně díky - drží-li někoho aspoň zčásti nad vodou a dodávají-li mu sílu k dalšímu životu. Mirek a Olga. Vše zůstalo v jejich netradičním vztahu otevřeno, nedořečeno, neuzavřeno, přerušeno, a nedá se dokonce ani posoudit, zda žert osudu, který zrovna tyhle dvě tápající lidské bytosti náhodou, čistě náhodou svedl dohromady, byl víc zlomyslný, či víc dobromyslný. Opravdu - zvláštní dvojice, zvláštní a podivný způsob lásky a vztahu. Jen velmi zvláštním, trochu až k úsměvu podivným by mohl být a navždy zůstat, pokud by...

Však víme: pokud by na jeho pozadí nebylo těch osm mrtvých.

Osm?

Již osm.

V říjnu 1973, tedy době, kdy Miroslav D. poslal z Litic nad Orlicí do Prahy-Ruzyně jeden ze svých nejoptimističtějších dopisů, zemřela po dlouhém utrpení poslední oběť tragédie na třídě Obránců míru: jedenasedmdesátiletá Marie P. z Veverkovy ulice v Praze 7, jíž nákladní vůz Praga RN, směrovaný na chodník Olgou Hepnarovou, kromě všeho jiného utrhl levou nohou.

Bilance se uzavřela.

Osm obětí. Nejstarší z nich bylo devětasedmdesát let, nejmladší šedesát let, všichni do jednoho se tedy nacházeli v důchodovém věku. Pomsta Olgy Hepnarové vůči společnosti udeřila na její nejbezbrannější část.

Pokusy o „proražení tuhé skořápky“

V srpnu, září a říjnu 1973 se Olze Hepnarové věnovali především ti, kteří byli pověřeni zkoumáním jejího duševní stavu. Celkem devětkrát ji vyšetřovali určení odborní znalci doc. MUDr. Vladimír Študent, CSc., MUDr. Stanislav Drvota, CSc. a PhDr. Františka Martonová - všichni z psychiatrické kliniky v Praze 2, Ke Karlovu 11, „z toho jednou za účasti kolektivu lékařů a psychologů z psychiatrické kliniky“. Jejich psychiatrický a psychologický odborný posudek, uzavřený a podepsaný 25. října 1973, má 78 stran.

Hovořila s nimi.

V jiných případech říkají vyšetřovaní, že jim tyto přece jen poněkud volné, vlídným a snad i chápavým tónem vedené rozhovory přinášejí pocit úlevy, je to přece jen něco jiného, než předchozí výslechy, kdy je usvědčující důkazy, konfrontace a křížové prověřování každého slova tlačí do kouta a hlavně k přiznání. Možná to takhle cítila i Olga Hepnarová. Ale je další výpovědí o její povaze skutečnost, že i tady jako by z vlastní vůle přilévala olej do ohně. Prvně jen kapku po kapce, pak už ve větších dávkách. Přímočará jednostrannost v odpovědích na otázky, o nichž musela vědět, že budou spolurozhodovat o hraniční, doslova hrdelní výši trestu, jako by se až proklamativně stupňovala, a do dialogu zformulova-

né úryvky z jinak volně zachycovaných záznamů jejích rozhovorů se znalci o tom vypovídají v syrové podobě.

„Jaký byl váš pocit bezprostředně po činu?“

„Úleva z toho, že jsem to dokázala. Ta ostatně trvá dodnes... stálo to prostě za to.“

„Proč to takhle říkáte?“

„Říkám pravdu.“

„Vyjádřila byste se takto i před soudem?“

„Ano. Kdybych byla postavena před soud, mluvila bych pravdu. A to zejména z toho důvodu, abych byla považována za člověka víceméně normálního, protože mi jde o to, aby můj čin byl brán jako logický... Doufám, že soud bude veřejný, aby se lidé dozvěděli o mých motivech.“

„Proč o to stojíte?“

„Podobné věci si zasvěcenci nemohou nechávat jen pro sebe. Takových potenciálních vrahů, jako jsem já, je víc, nemají ale odvahu to udělat. Chci, aby se projevil větší zájem o lidi mého druhu.“

„Váš čin byl tedy motivován tím, aby se pomohlo lidem, kteří se nacházejí v podobné situace, v jaké se cítíte vy?“

„Ovšem. Nebyl to však hlavní motiv.“

„Prý jste si ve vazbě zapůjčila trestní zákoník?“

„Ano.“

„Stále trváte na tom, že chcete u soudu dostat nejvyšší trest?“

„Dostanu-li trest smrti, aspoň tu na světě nebudu muset déle pobývat. Řekněte sami - jaký smysl má pro mne nějaký další život?“

„Jste si tímto svým pocitem jistá?“

„Určitě.“

„Postoji, který zdůrazňujete, by více odpovídal případný váš čin v sebevražedné oblasti, ne?“

„Vždyť já tento svůj čin, kvůli kterému jsem ve vězení, zčásti pokládám za sebevražedný, protože soudím, že asi dostanu trest smrti.“

„Asi?“

„Tak s dvacetiprocentní jistotou. V principu by mi bylo opravdu milejší být popravena, protože můj čin by tím měl větší hodnotu a bylo by tím dáno najevo, že skutek spáchal v zásadě normální člověk. Ze stejných důvodů bych nechtěla dostat ochranné léčení, léčba by u mne neměla nejmenší smysl a vše by se dostalo na jinou rovinu.“

„Kdybyste tedy byla postavena před možnost volby, volila byste pro sebe trest smrti?"

(Po krátkém zaváhání.) „Zřejmě ano.“

„Ovlivnilo vás ve vašem postoji k životu vaše dětství?“

„Nepochybně.“

„Už tehdy jste si začala myslet, že jste jiná než ostatní děti?“

„Ano. Bývala jsem nejraději sama a schovávala jsem se na osamělých místech. Vadilo mi na ostatních dětech, že na sebe žalují, otravoval mne ale třeba i jejich smích a zdálo se mi, že se chovají sobecky.“

„Jak jste se cítila v rodině?“

„Nemožně. Bydleli jsme dohromady s babičkou z otcovy strany, předtím žila babička na venkově a asi do osmi let jsem k ní občas přes léto jezdila. Tehdy se ke mně babička chovala dobře, i když ani ona mi nerozuměla. Vše se zhoršilo jejím přistěhováním do Prahy, babička se spojila s otcem, žalovala na mne a otec mne pak o to víc trestal.“

„Za co třeba?“

„Když jsem například nechtěla chodit do školy. Vodili mne tam násilím a trestáním mi pořád vyhrožovali. Nejhorší to bylo v době, když mi bylo asi deset let, tehdy mě trestali snad každých čtrnáct dní.“

„Jakou podobu měly tresty, o kterých se zmiňujete?“

„Důtky. Oba mne bili důtkami hlava-nehlava. Když šlo o předem slíbený trest, obnažili mne a řezali na holý spodek těla. Bolelo to a měla jsem modřiny. Jsou to podle mne sadisté.“

„To myslíte doopravdy?“

„To jsem si myslela už tehdy. Třeba otci ani nešlo o trest, ale o jeho vlastní uspokojení, když mne mohl bít a kopat do mne. Je možné, že ho to nějak uspokojovalo.“

„Dokážete popsat, jaký byl v době dětství váš vztah k rodičům?“

„Nevěděla jsem, co si o nich mám myslet a jestli mne vůbec mají rádi. Já z nich především měla strach. Nedávali mi najevo příchylnost, nemazlili se se mnou, nikdy si mne neposadili na klín - aspoň si na to nevzpomínám.“

„Ničím vám rodiče neudělali radost?“

„Možná ano, ale nevzpomínám si na konkrétní příklad.“

„Mrzelo vás, že se s vámi nemazlí?“

„Snad ani ne, nebyla jsem na to od nich zvyklá, spíš mi bylo líto, že mne bijí.“

„K vaší sestře se chovali jinak?

„Zásadně jinak.“

„S ní se mazlili?“

„Ne, to asi také ne, ale stranili jí. Když mezi námi něco hlučného vzniklo, otec se vřítil do místnosti, nezajímal se o to, co a jak se stalo, ale rovnou mne povalil na zem a začal do mne řezat. Takhle se to odbývalo snad už od mých čtyř let a pak i dál.“

„Jaký byl mezi vámi a sestrou vztah?“

„Jaký by mohl být, když vám tohle popisuji? Byl to vztah nepřátelský.“

„Oboustranně?

„Myslím, že ano. Byla o dva roky starší a tím, že jsem se narodila, ukrátila jsem její panství. Nevražila na mne. Třeba si mne prostě nevšímala, jako bych byla vzduch, nechtěla se mnou nikam chodit, žalovala na mne a možná měla i radost, když mne bili.“

„Mívala jste na ni vztek?“

„Často."

„Co byste jí byla nejraději udělala?

„Nejraději bych jí pořádně zbila - ale to tak, aby neměla v rodičích ochranu a stály jsme proti sobě jako člověk proti člověku."

„Měla jste v sobě vůči sestře nějaké agresívní fantazie?"

„O ničem takovém nevím. Párkrát jsem jí natloukla, protože jsem se časem naučila prát... to je vše."

„V čem nad vámi sestra vynikala?"

„Dokázala vystudovat. A její povaha byla přijatelnější pro všechny ostatní lidi. U mne byl odmalička problém třeba v tom, že jsem se usmívala a tím přiváděla lidi do rozpaků. I te to někdy dělám, ale pouze ze zvyku, nic tím nechci vyjádřit. Ale vždycky to mé usmívání bylo trochu z nejistoty a rozpaků, protože jsem v zásadě stydlivá."

„Jak jste vnímala vzájemný vztah vašich rodičů?"

„Jako odstrašující příklad pro život. Proto mne nikdy ani nenapadlo, že bych se třeba v budoucnu mohla vdát. Byl to špatný vztah, chtěli se rozvést, stále o tom mluvili, ale nikdy to neudělali. Měli různé spory, třeba i o majetek zděděný po příbuzných, který nebyl společný. Také se hádali třeba o jídlo, protože matka vařila moc fádně. Otec byl prchlivý, ale matka ho k zlosti dost často vyprovokovala svým přezíravým chováním, které uplatňovala vůči celé rodině. Chtěla dokonce i nade mnou a nad sestrou získat vrch jako žena, soupeřit s námi."

„Čím se to podle vás projevovalo?"

„Myslím, že nás záměrně špatně oblékala a nechtěla nám pořídit nic, co by nám výrazně slušelo."

„Jak nyní vnímáte svou matku?"

„Je v tom chlad."

„A otce?"

„Jak se mám dívat na člověka, který mne vždy nenáviděl a dával to při každé příležitosti najevo?!“

„Měla jste jako dítě vůbec někoho ráda?“

„Jednu učitelku ve škole, která k nám jako známá matky chodívala i do rodiny, ta se ke mně chovala slušně, ale stejně si myslím, že to dělala jen kvůli matce a ne kvůli mně. Jinak jsem se bohužel nesetkala s hodnými lidmi, leda snad při pobytech na venkově, a to vždy na okamžik.“

„Na venkově jste se tedy cítila líp?“

„O něco. Chodila jsem do lesa, jezdila na kole.“

„Sama?“

„Ano, vždycky a všude sama.“

„Když na své dětství pohlédnete jako na celek, jaký je z toho váš pocit?“

„Že jsem dětství nesnášela, protože jsem se necítila být svobodnou. Často jsem si představovala, co bych dělala, kdybych byla svobodná, ale dnes si už neumím vybavit, k čemu jsem došla.“

„Snažila jste se řešit svou situaci útěkem z domova?“

„Na nic lepšího jsem nepřišla. Ale byly to takové bezzubé pokusy, které měly rychlý konec. Utekla jsem dvakrát. Poprvé snad ve dvanácti letech, kdy mne otec zbil za něco, co jsem neudělala... už si ani nevzpomínám, o co šlo, a já to brala jako křivdu. Večer jsem odešla z bytu a vlakem jsem odjela do Plzně. Chtěla jsem tím rodičům ukázat, že přestřelili. Jenomže jsem měla u sebe pouze dvacet korun a nevěděla jsem, co si v Plzni, kde jsem to neznala, počít, takže jsem se přihlásila na VB a sdělila jsem jim, že jsem na útěku. Rodiče si pro mne museli osobně přijet.“

„Potrestali vás za ten útěk?“

„Ne, to ne. Asi se báli.“

„A podruhé...?“

„To bylo nějak v zimě. Už jsem to nemohla doma ani ve škole prostě vydržet, takže jsem si spakovala lyže, batoh a s padesáti korunami v kapse jsem odjela do Krkonoš. První den jsem přespala v boudě na nádraží, druhou noc v lyžárně u nějakého hotelu, třetího dne mne chytli."

„Jak se vyvíjel váš školní prospěch?"

„Střídavě. Zpočátku jsem bývala mezi nejlepšími, pak mne v 7. třídě nechali rodiče přeřadit do jiné třídy, kam jsem jít nechtěla. Prý mne chtěli uchránit před vlivem spolužačky, která měla špatnou pověst. Tím se vše zvrhlo, vědomě jsem se přestala učit, odmítala jsem školní docházku, zhoršily se mi běžné známky i známky z chování, za rok jsem vystřídala snad čtyři školy. Takhle mne tehdy zachránili!"

„Tolik vám záleželo na té spolužačce?"

„Ani trochu mi na ní nezáleželo, ale na svou dosavadní třídu jsem byla adaptována, znali mne tam, nechali mne na pokoji, zatímco v nových třídách si mne začali všímat - a byla to hrůza."

„V jakém smyslu?"

„Kluci i holky vyciťovali, že se jich bojím. A poznala jsem, že právě tohle z nich dokáže udělat bestie. Bili mne, ponižovali, většina učitelů je v tom podporovala, stávala jsem se ve třídě takovým Židem. Čímsi jsem je provokovala, neuměla jsem se přizpůsobit. Dávali mi přezdívky, pokřikovali na mne, smáli se mi. Byla jsem v té době hubená a měla jsem shrbená záda, což bylo pro ně důvodem k výsměchu. A také mne doma nedobře oblékali, měla jsem pocit chudoby. Musela jsem nosit věci po sestře, třeba zašívané spodní prádlo, což mi vadilo při převlékání před tělocvikem. Ne že by doma neměli peníze, ale dobré oblékání nepokládali za nutnost - a dodávám, že se to týkalo nejen mne, ale i mé sestry. V tom jsme měly společný úděl."

„Četla jste v té době?“

„Četla jsem, čtu a budu číst, pokud mi to dovolí, až do konce. Na rozdíl od jiných mne minulo období pohádek, zato jsem už od první třídy chodila do Městské knihovny a půjčovala si knihy. Zpočátku o dobrodružství a odvaze, pak jsem přešla na četbu vážnější a odbornou, což mne drží dodnes. Knihy mi pomáhají hledat filozofii, s níž bych mohla souhlasit a která by mne trochu postavila na nohy.“

„Uvedete nějaké příklady?“

„Těch je mnoho a nevím, zda si vzpomenu na ty pravé. Albert Camus ve svém Cizinci mi třeba pomohl tím, když napsal, že sebevražda je omylem - že to není revolta, ale dezerce. Líbilo se mi, že hrdina Cizince pravdivě nechtěl nic předstírat, nebál se činů a na životě už nelpěl. Zaujala mne i postava v Sartrově povídce o Hérostratovi. Ten měl sice pravdu, ale chorobnou pravdu, protože nenáviděl lidi jako živočichy, ale přitom sám živočich byl. Hnusil se mu třeba zpocený zátylek muže před ním, zatímco sám se také potil. Ale za nějakého Hérostrata se nepovažuji... takhle si, prosím, má slova nevykládejte. Přečetla jsem i spisy Sigmunda Freuda, z básníků jsou mi blízcí Rilke, Nezval, Orten. Chápu životní postoje Franze Kafky...“

„Jaký je váš vztah k mužům?“

„Jsou mi lhostejní.“

„Proč myslíte, že vás sexuální styk s muži dostatečně neuspokojoval?“

„Nevím. To už je tak asi dáno mým životem. Když jsem v něm zkrachovala, tak jsem musela zkrachovat i v sexu, takže nemám ve světě nic... Jen...“

„Dopovězte to.“

„Zůstala mi jen nenávist vůči mým ubližovatelům.“

„Kdo vám v životě nejvíce ublížil?“

„Takových je mnoho a je těžké udělat nějaký pořadník.“

„Počítáte mezi ně i své rodiče?“

„Samozřejmě...“

„Věříte lékařům?“

„Lékařům z oblasti, se kterou jsem nejvíc přišla do styku, rozhodně ne. Myslím tím psychiatry.“

„Co jim vytýkáte? Měli poznat, že trpíte, nebo to, že jste osobou nebezpečnou pro společnost?“

„Měli poznat, že trpím - a to ne jen přechodně, třeba v pubertě. Kdyby byli takoví, jak si o sobě myslí, měli poznat, že když jsem se nedokázala zapojit do školního kolektivu, nedokáži se zapojit ani do žádné jiné společnosti. Třeba v zaměstnání.“

„A kdyby to dokázali poznat, co by z toho pro vás vyplynulo?“

„No... (po chvíli mlčení) to vlastně nevím.“

„Jak dlouho jste byla rozhodnuta, že trestný čin, kterého jste se dopustila, uskutečníte?“

„Myslíte konkrétně tento čin?“

„Ano.“

„Několik dnů.“

„Kdyby se v těch dnech objevil někdo, kdo by měl pro vás porozumění, svěřila byste se mu, požádala ho o radu - a případně byste tedy od svého záměru upustila?“

„Těžko se mohu vyjádřit, když taková situace nenastala. Asi bych ale záměr neopustila.“

„Proč jste si jako cíl útoku nevybrala konkrétního člověka, o němž si myslíte, že vám ublížil?“

„To by pro mne nemělo význam. Chtěla jsem přece zasáhnout společnost jako takovou... tedy v její náhodné části.“

„Měla jste někdy v životě někoho ráda?“

„Asi ne. Neměla."

„Jaký máte vztah k dětem?"

„Téměř žádný. Rozhodně jsem nikdy nepočítala s tím, že bych si dítě pořídila. O tom jsem neuvažovala dokonce ani v době, kdy jsem ještě sama byla dítětem."

„Domníváte se, že tato vaše nechuť k mateřství souvisí s tím, že vás nepřitahují muži?"

„Nevím. To byste měli umět posoudit spíš vy."

„Myslíte, že by se ve vašem životě něco zásadně změnilo, kdybyste našla partnerku, která by vám ve všech směrech vyhovovala?"

„Je to možné. To by byl pevný bod - a ten by mne třeba zachránil."

„Jaký je váš vztah k příteli z penzionu, který s vámi byl letos na dovolené a píše vám i do vězení?"

„Mirek? Byla bych ráda, kdyby to mohl být jen kamarád."

„A není?"

„Občas s ním ráda trávím čas. Ale... je to přece jen mužský. Nerada se přemáhám, ale také jsem mu odmítáním nechtěla ubližovat. V mnohém mi pomohl. Nechci zrovna o něm mluvit ve zlém."

„Nepodporoval vás ale právě on v názorech, že lidé jsou špatní, společnost příliš konzumní a podobně...?"

„To jsou jen takové řečičky. Občas mi to připadalo směšné. Mluvit o konzumní společnosti, jako kdybychom my dva do ní nepatřili..."

„Vraťme se ještě nazpět. Ani v době dívčího dospívání jste neměla zájem o chlapce?"

„Pokud si vzpomínám, tak ne. V rámci poznání (směje se) jsem se však nechala připravit o poctivost. Byla to náhodná známost, jemu bylo třiadvacet a mně sedmnáct. Došlo k tomu v jeho bytě a defloráce byla pro mne bolestivá. To mne ještě více odpudilo."

„Hned poté jste začala navazovat první intimní vztahy s dívkami?“

„Poprvé to bylo ještě v pubertě v Opařanech, ale to byly jen takové... hrátky ze zvědavosti, pak jsem měla delší pauzu. Asi ve dvaceti letech, kdy jsem jezdila pro poštu, jsem tam měla vztah s jinou řidičkou. Bylo to fajn, ale neměly jsme se pořádně kde stýkat, všechna naše sblížení se odehrávala v mém autě.“

„Dokázala byste popsat své vztahy k sexu?“

„Občas o tom přemýšlím. Myslím, že nejsem ani plně homosexuální, ani plně heterosexuální, jsem prostě jen vůbec málo sexuální. S partnerkami občas také nemívám orgasmus, ale je tu pokaždé naděje, že k němu dospěji. Vyjádřím-li to věcně, homosexuální styk mi poskytuje asi 90 procent toho, oč jde, zatímco styk s muži jen 30 procent. To je vše, co k tomu umím říct. Opakuji to, co už jsem naznačila - že když celý můj život je nenormální, nemohu od sexuální oblasti chtít, aby byla normální. Jistého uspokojení dosahuji pouze při onanii. Nevím, zda je to běžné, a nechce se mi o tom přemýšlet, ponižuje mne to. Je to prostě tak.“

„Míváte při onanii nějaké představy?“

„Ano. Skoro vždy v těch představách vystupuji jako muž. Jako kdybych nebyla ráda v ženské roli. Stává se mi, že se v těch představách jaksi rozdvojuji. Jsem současně aktérem i pozorovatelem.“

„Objevuje se v těch vašich představách násilí?“

„Ne, nějaké sadistické násilí nebo týrání určitě ne, to mi není blízké. Spíš jde o jakousi nadvládu. Představuji si třeba, že jsem členem nějaké mocné organizace, stačí pak ukázat odznak a ta dívka se musí přede mnou svléknout a bez odporu se mi podrobit...“

„Vyhledávala jste partnerky? Usilovala jste o ně?“

„Občas jsem zašla do kavárny Evropa, abych se s někým seznámila. Tam jsem také získala dívku, se kterou jsem se stýkala v poslední době.“

„Kdy přesně?“

„Zhruba měsíc a něco před mým činem. Koncem května a začátkem června 1973. V kavárně jsem jí dala znamení pohledem a ona si přisedla. Asi desetkrát jsme pak byly spolu u mě v penzionu, v autě nebo jen tak v přírodě. Byla o rok mladší než já a měla za sebou i vězení. Nebyla jsem ale do ní zamilovaná, šlo čistě o sex. Měla dost zkušeností, doufala jsem, že s ní pokaždé dosáhnu orgasmu, ale jen málokdy se to povedlo. Možná to bylo i tím, že jsem na to předtím příliš myslela a trochu to při svém pesimismu i vzdávala předem. Pokaždé mne takový debakl štval, ale přece jen jsem se cítila líp, když jsem někoho měla, byla jsem víc smířena se životem. Když jsem tu dívku ztratila, zdrtilo mne to a byl tu další důvod k tomu, že jsem s chutí k běžnému životu klesala v té době před létem pořád níž...“

„Proč jste tu dívku ztratila? Rozešly jste se?“

„Ne, rozdělila nás taková náhoda. Měly jsme schůzku, ale já jsem to nestihla, protože mi mezitím odtáhli auto. Pak už jsem ji nikdy neviděla, třebaže u mě na pokoji zůstaly nějaké její věci. Usoudila jsem, že ji asi znovu zavřeli. Byla jsem zklamaná a o další známost jsem se už nepokoušela, protože jsem se nechtěla dožít další rány.“

„Ale odjela jste se svým přítelem na dovolenou - na Slovensko, ne?“

„Ano, to byl od něho vstřícný nápad, a ode mne takový útěk.“

„Měla jste co do svých vztahů s dívkami nějaké plány do budoucna? Třeba touhu s některou z nich žít?“

„Plány...? (směje se) Někdy kolem roku 1971, když jsem zrovna neměla žádnou přítelkyni, mne napadlo, že bych se měla nechat pro nějaký trestný čin zavřít, protože ve vězení bych určitě k stykům s holkami získala příležitost... Teď se mi to splnilo. Pokud nedostanu nejvyšší trest, budu mít nadlouho optimální podmín-

ky, ne? Ale vážně - pokud jde o ty plány, jeden jsem skutečně měla a dokonce jsem kvůli tomu párkrát inzerovala v novinách. Hledala jsem spolubydlící do své chaty v Olešku. Myslela jsem, že bychom si tam spolu vzaly hospodu. Asi dvě holky-číšnice se mi na inzerát ozvaly, ale když viděly, jak je ta chatička malá a nepohodlná, hned ztratily zájem. Takhle to se mnou bylo vždycky a se vším. Jen nápady a dál už nic...“

„Máte ve zvyku sama sebe litovat?“

„Občas. Ale málokdy to dávám najevo. Určitě ne slzami.“

„A naopak: bývalo vám někdy někoho líto?“

„Určitě. Ale teď hned si nedokáži na takový případ vzpomenout.“

„Nelitovala jste někdy rodiče, kteří se třeba ve vás zklamali a nenaplnila jste jejich představy.“

„Ne. Oni mé představy o tom, jak by se měli rodiče chovat, nenaplňovali ani v nejmenším. Proto jsem je začala nenávidět.“

„Hodně nenávidět?“

„Nejvíc, jak to vůbec jde. Hlavně otce.“

„Natolik, abyste uvažovala dokonce i o tom, že byste je mohla zabít?“

„Ano, mockrát jsem o tom uvažovala. Ale nezabila jsem je proto, že bych pak nestačila zabít také jiné lidi, nepostihla bych všechny - bylo by to tedy nespravedlivé.“

„Ve skupině lidí, kterou byste si vybrala k zabití, by se vaše rodiče nacházeli?“

„Ano. Ale takto to nelze přece uskutečnit.“

„Připusťme teoretickou možnost takové pro vás ideální hromadné vraždy. Koho byste do skupiny zvolila?“

„Zařadila bych rodiče, sestru, školní kolektivy i s učiteli, pak všechny lékaře-psychiatry z Karlova a Opařan, kteří mě odložili

jako lehký případ, a také další psychiatry z Prahy 3 a Prahy 10... ale to je nesmysl, jde mi přece o obecnou spravedlnost."

„Celou Prahu byste dokázala zničit?"

„Ne, to ne."

„Celý národ?"

„Necítím nenávist vůči národu."

„Našel by se někdo, koho byste z oné hypotetické skupiny, určené k zabití, vědomě vyjmula?"

„Nikoho bych nechtěla vyjmout."

„Kdybyste před vjetím na chodník uviděla v těch místech těhotnou ženu, odradilo by vás to na poslední chvíli od uskutečnění činu?"

„Myslím, že ne."

„A kdyby se tam nacházelo dítě? Nebo děti?"

„Na tuto otázku, která mě má účelově postavit do špatného světla, jsem už několikrát odpovídala. Znovu říkám, že nelze řešit situace, které nenastaly. Přesně tedy odpovědět neumím, ale... asi by mne to neodradilo."

„Co jste pociťovala v okamžicích před vjetím na chodník?"

„Nevím."

„Byla jste zcela klidná, nebo ve vás byla úzkost, zlost...?"

„Spíš jen napětí."

„Vztek ne?"

„Proč vztek? Já jsem přece nezabíjela ze vzteku, ale na základě rozumové úvahy."

„Byla jste pohlavně vzrušená?"

„Ale ne, to ani trochu ne."

„Vnímáte z tehdejšího dění něco, co byste považovala sama pro sebe za polehčující okolnost?"

„Řekla jsem otevřeně, co se stalo a proč se to stalo. Nesnažila jsem se událost následně zakamuflovat třeba jako dopravní nehodu."

„To je vše?“

„Ano.“

„Sledovala jste podrobně to, co se dělo po vašem vjetí na chodník?“

„Jako řidička jsem sledovala především jízdní dráhu vozu, protože ten prostor byl pro náklaďák poměrně úzký. Na to ostatní jsem se vlastně ani dívat nechtěla.“

„Zavřela jste oči?“

„To nebylo možné. Kdybych úplně zavřela oči, nabourala bych se do domu.“

„Co jste tedy viděla?“

„Údiv lidí před autem, jejich leknutí, viděla jsem, jak je porážím... víc jsem ani vidět nemohla, auto je dost vysoké. Cítila jsem samozřejmě ty nárazy, které vůz stočily zase zpátky do vozovky, musela jsem pohnout volantem. Chtěla jsem jet co nejdál...“

„Proč jste nejela?“

„To je přece známo. Nepřeřadila jsem na nižší rychlostní stupeň a náklaďák se po všech těch nárazech zastavil.“

„Kam až byste jela, kdyby se nezastavil?“

„Původně jsem mínila vést vůz pořád dál po chodníku, přejet vyústění té boční ulice a pokračovat za rohem směrem k nábřeží a Klárovu.“

„Pořád po chodníku?“

„Jistě.“

„Kolik lidí jste takto mínila přejet?“

„Tolik, kolik by to šlo.“

„Uvažovala jste v rámci příprav o nějakém konkrétním číselném odhadu?“

„Třeba, že jich chci dvacet nebo tak? Ne, to ne.“

„Prostě co nejvíce?“

„Ano."

„Ale přímo dívat na to, jak je přejíždíte, jste se - jak jste před chvílí řekla - nechtěla?"

„To bylo pro mne nepříjemné."

„Proč - když jste si myslela a myslíte si i dnes, že to lidem patří? Zdálo by se, že by to měl být pro vás důvod k radosti, ne?"

„O žádnou radost mi nešlo! Dělala jsem to proto, abych si zajistila svou osobní spravedlnost."

„Nazvala byste to nepříjemnou nutností?"

„Možná. Ale určitě byl ve mně pocit úlevy z toho, že se mi záměr povedl."

„Takže vás nic z toho, co se událo, nemrzí?"

„Trochu mne přece jen mrzí, že těch zabitých nebylo víc," řekla Olga Hepnarová - a jeden ze soudních znalců k tomu na okraj záznamu přičinil poznámku: „odpověděla po velmi krátkém zaváhání".

Jako by se, napadá nás, stále bála, že vypadne ze své zvolené role, role ničím neotřeseného mstitele, a potřebovala se v tom uvnitř i navenek utvrzovat.

◆ ◆ ◆

Pořád dokola.

Příběh o krátkém životě a výlučném činu Olgy Hepnarová, má - nahlédnuto ze zorného úhlu obecně přijímaných zákonitostí dramatického dění - značnou slabinu: nabízejí se tu mnohočetná opakování. O svých trýzních, potížích, utrpení, konfliktech a nenávistech (oč raději by autor napsal: láskách a nenávistech) hovořila, musela hovořit s vyšetřovateli, potom s psychiatry a psychology, bude o nich mluvit s obhájcem a nakonec i před soudem.

Dialogy se soudními znalci byly ovšem nejobsažnější. Zatímco všechny výslechy, vedené vyšetřovateli, se vejdou na necelých dvacet stran, vyjádření odborných znalců, doplněné mnoha citacemi, zaplnilo, jak víme, těch stran plných osmasedmdesát. Nešlo samozřejmě jen o samotné rozhovory s obviněnou. Součástí posudku byl kromě podrobného výpisu z vyšetřovacího spisu i souhrn dalších zjištění.

Somatické vyšetření: „TK 110/60... Gynekologický nález normální... Mozkové nervy v pořádku... Dýchání čisté, sklípkové... Akce srdeční pravidelné... Chvění přivřených víček... Chůze normální... Okousané nehty (to prý dělá od dětství)."

Psychologické vyšetření: „Zprvu odpovídá jednoslabičně nebo vůbec ne, hledí do země... Asi po hodině se rozhovoří, citový kontakt však chybí... Sdílnost se v průběhu šetření stále stupňuje."

Testy inteligence: „Při použití souboru Wechsler-Bellevue výsledek, který by byl dostatečný pro studium na gymnáziu... Rozptyl výsledků vyšetření jednotlivých intelektových funkcí je zvýšen jen nepatrně... Úroveň informací podstatně vyšší než schopnost porozumět sociální situaci a orientovat se v ní... Celý rozptyl má schizoformní rysy."

Osobnostní zkoumání: „Rorschachův test - zřetelné známky agresivity (krev), velmi výrazný sklon k opozici... V roce 1970 vyšetřena týmž testem a z tehdejší převahy introverze v typu prožívání zbylo jen velmi málo... Celý protokol je abnormní, svědčí pro těžkou psychopatii schizoidní a je hraniční, pokud jde o eventuální psychózu... V MMPI testu je křivka abnormně zvýšena ve škálách pro schizofrenii a psychopatii... je tu i zvýšení ve škále pro maskulinní rysy... Porucha v oblasti sexuální je patrná v tematickém apercepčním testu, kde ve třech interpretacích obrázků chybně rozpoznává pohlaví zobrazených osob... Jiná z jejích interpretací

(‚skleněná stěna') svědčí o snížené schopnosti citového kontaktu... Z dalších interpretací lze rozpoznat identifikaci s mladší osobou (‚tou statečnější'), zájem o sebevražedné téma a očekávání agrese vůči své osobě... V projektivním testu doplňování vět se projevila její silná potřeba uplatnění, vysoce sama sebe oceňuje a plně se identifikuje s pózou osoby ‚statečné' nebo ‚odvážné'... Je vidět značně zvýšené sebevědomí, některé projevy směřují až k megalomanii, ale neobsahují nic bludného."

V podstatě nepřetržitou podobu mělo sledování Olgy Hepnarové na uzavřeném pavilonu psychiatrické kliniky v Praze-Bohnicích - znalci toto pracoviště nazývali „pozorovacím soudním oddělením" a i tomu, co se zde zjistilo, se věnovali ve svém posudku. Zápis z 1. srpna: „Vzpurné chování." Čtvrtého srpna: „Hepnarová vypráví pacientce M., že je sedmnásobný vrah a dělá jí dobře, že mohla ty lidi zabít. Už dávno se prý na to připravovala. Prohlásila také, že nebude nikoho zdravit a že jí nezáleží na personálu, když se mstí na lidech." Devátého srpna: „Radostně oznamuje svému okolí, že už za ní byli znalci." Jedenáctého srpna: „Zpívá si s pacientkou K. na pokoji."

Samostatnou pasáží v posudku je zkratkovitý záznam o průběhu obhajobou později zpochybňovaného semináře na psychiatrické klinice, jemuž pověření znalci předložili své závěry. Tohoto shromáždění se za nedobrovolné přítomnosti Olgy Hepnarové zúčastnily 26. září 1973 na tři desítky odborníků. Obviněná se tu dle zápisu „chovala velmi zaraženě, nerozpovídala se, na některé dotazy neodpověděla vůbec", což však nijak neovlivnilo průběh debaty, v níž se svými názory vystoupila řada zúčastněných.

Prof. Vondráček: „Je to zcela výjimečný případ, nejzvláštnější, jaký jsem kdy viděl. Čin pečlivě připravený, do poslední chvíle věděla, co dělá... Pozoruhodná je její emoční chladnost. Kdyby za-

vraždila rodiče, nebo někoho ze školy, bylo by to emoční. Ale ona dává přednost velké, doslova ‚světové' vraždě. To už není vyžití vlastní emoce, to je akt seberealizace."

Prof. Dobiáš: „Krutost u ní vyplývá ze sociálního instinktu, nikoli ze sadismu. Důležité je podle mne ono hérostratovské cítění - také falšovatelé obrazů chtějí se pomstít společnosti, která je neuznává, chtějí blamovat znalce a veřejnost. Pomsta má velmi často hysterický charakter... Olga Hepnarová je psychopatkou a lze sice zastávat názor, že každý takový zločinec zasluhuje politování, ale to nemá s příčetností co dělat. Zákon počítá s tím, že pachatel není zcela normální, liší se od průměrné společnosti, ale přesto je trestán, protože je smyslem trestu, aby se nejen normální, ale i tito odchylní lidé drželi na uzdě... Hysterická povaha chce intrikovat, ale samozřejmě to neřekne, ale prohlásí, že jí druzí ubližují, proto se brání a mstí. Také tato obviněná cítí vztek, a proto jej svaluje na druhé. Racionalizuje svou nenávist. I zloděj řekne, že se svými krádežemi mstí za to, že ho společnost zanedbala."

MUDr. Benešová: „Znám ji už z Opařan. Byla nenápadná, ale krutá k nejslabším - k oligofrenikům."

Doc. Dobrý: „Stávají se atentáty na skupiny lidí třeba vyhozením letadla do vzduchu. Tyto činy jsou politicky či názorově motivované a páchají je příslušníci politických či názorových menšin. Ale aby někdo udělal něco podobného jen kvůli sobě, jako to učinila tady slečna Hepnarová, to je rarita."

Doc. Mečíř: „Pamatuji si ji z doby, kdy byla tady u nás na klinice. Vždy byla nepřístupná a každé jednání s ní se podobalo většinou marným pokusům o proražení tuhé skořápky. Za těch několik let u ní zřejmě nedošlo k žádnému pozitivnímui vývoji ani změně... Je jisté, že i nadále si bude vybírat jen agresivní vzory."

PhDr. Martonová (dodává): „Domnívám se, že i ve vězení bude její chování agresivní, stejně jako tomu bylo na vyšetřovacím oddělení... Nejvyšší hodnotu vidí obviněná ve statečnosti a odvaze, chce se prostě jevit statečnou a domnívá se, že se tak jeví."

Shrnutí semináře na psychiatrické klinice: „Z přítomných asi třiceti lékařů a psychologů nikdo nevyslovuje názor, že by u obviněné šlo o závažnou duševní poruchu, která by podmiňovala ztrátu nebo snížení ovládacích a rozpoznávacích schopností."

Názory znalců byly tedy kolektivně potvrzeny.

Osmasedmdesát stran záznamů o snaze proniknout - „prorazit tuhou skořápku" - k myšlení, cítění a vnímání mladé ženy jménem Olga Hepnarová, a také všestranně posoudit její osobnost a duševní stav, se mohlo přiblížit k tečce. Na posledních dvou stránkách sepsali pověření znalci několik bodů svých konečných závěrů:

„1. Obviněná Olga Hepnarová netrpí žádnou duševní chorobou, která by měla vliv na její rozpoznávací a ovládací schopnosti ve vztahu k trestnému činu. Jsou u ní patrny pouze povahové odchylky, odchylná skladba osobnosti ve směru psychopatické osobnosti se schizoidními, hysterickými a agresivními i anetickými rysy a pohlavně deviantními tendencemi. Při svém velmi dobrém intelektu a možnostech kulturně společenského vyžití měla jistě během života dostatek příležitostí, aby se pokusila korigovat nepříznivé povahové vlastnosti, anebo aby je alespoň nerozvíjela ve směru destruktivních nepřátelských postojů proti společnosti.

2. Samotný čin provedla po dlouhodobé úvaze a cílevědomé přípravě, s plným vědomím jeho následků. Krátce před ním, během činu i po něm si počínala rozvážně a chladnokrevně, nejevila známek poruchy vědomí, jak vyplývá i z přesných a podrobných vzpomínek, ani nebyla pod vlivem bludů, halucinací nebo patické nálady. Z toho vyplývá, že v době spáchání činu byla plně schopna

rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a své jednání ovládat.

3. Vzhledem k uvedenému nepřipadá v úvahu uložení ochranné léčby.

4. Obviněná je v současné době schopna chápat smysl soudního stíhání.

5. Intelekt obviněné je v pásmu mírného až zjevného nadprůměru; inteligenční kvocient obviněné 119 (průměrný okolo 100).

6. Motivací trestného činu obviněné byla pomsta vůči společnosti, vyplývající z vleklé, rostoucí nenávisti k lidem. Tato nenávist má původ v tom, že si je vědoma své povahové i sexuální odlišnosti a své neschopnosti navázat s lidmi citový kontakt a přiměřené vztahy, cítí svou osamocenost a neuspokojenost. Aby si nemusela přiznat podíl na své situaci, přičítá vlastní nepřátelské tendence společnosti a viní ji a mstí se jí v podstatě za svou odlišnost a neúspěchy. Čin, kterého se dopustila, uspokojuje její agresivní, destruktvní tendence a její ctižádost projevit se něčím výjimečným."

Datum: 25. říjen 1973.

A tři podpisy, které spolurozhodly o mnohém z toho, co brzy přijde.

Zatvrzelost

O něco předtím, 6. září, generální prokurátor ČSR rozhodl u Olgy Hepnarové o prodloužení vazby do 10. listopadu 1973, protože „nebyly dohotoveny znalecké posudky z oboru silniční dopravy, psychiatrie, psychologie a sexuologie". V té době už měla svého určeného obhájce. Stal se jím JUDr. Otakar Topič z Advokátní poradny číslo 9 se sídlem v Bolzanově ulici. JUDr. Topič byl

nejen právníkem, ale i promovaným psychologem, a i když jí ho přidělili ex offo, snažil se - zdá se - v této od počátku nepříliš nadějné kauze víc, než by bylo jen jeho základní profesní povinností.

„Kdy už se bude konat soud?“ zeptala se ho hned při prvním setkání.

„To ještě chvíli potrvá,“ odpověděl.

Z jejího pohledu se toho totiž zrovna v té době mnoho nedělo. Poté, co skončilo zkoumání jejího duševního stavu a vrátila se z uzavřeného oddělení psychiatrické kliniky v Bohnicích zpět do vazební věznice, mohla si skoro až myslet, že se na ni zapomnělo.

Ale ne, nezapomnělo se.

Šestého listopadu 1973 Olga Hepnarová ruzyňskou celu nakrátko opustila a na Odboru vyšetřování VB Praha-město se ujal jejího výslechu zkušený a skoro až legendární vyšetřovatel major Jaroslav Zahrádka, vystupující vždy rozvážně a s přemýšlivým přístupem k otázkám zločinu a trestu.

Nebyl to dlouhý výslech.

Záznam se vešel na pouhé tři strany papíru.

Kdybychom se však pokusili souhrnně pojmenovat přístup obviněné k odpovědím na Zahrádkovy otázky - a to dokonce za přítomnosti obhájce JUDr. Otakara Topiče, vystačilo by nám k tomu jedno jediné a značně jí neprospívající slovo: zatvrzelost. Od spáchání trestného činu obecného ohrožení, jak byl podle § 179 její skutek kvalifikován, už uplynulo přes patnáct týdnů, bylo by pro ni tedy nesporně výhodnější, kdyby se oprostila od tehdejších emocí a zvolila taktiku poučeného odstupu. A kdyby tedy třeba prohlásila, že o svém konání během vazby kriticky přemýšlela a vidí dnes věci zásadně jinak, než jak je viděla v té zkratové a těžko ovladatelné chvíli na třídě Obránců míru, a kdyby třeba dala najevo, že tedy aspoň do určité míry lituje smrti obětí a boles-

ti těch, kteří přežili, a kdyby naznačila, že pokud by to jen trochu šlo, ráda by vzala zpět...

Nic takového nevyslovila.

Činila dokonce pravý opak.

„Trváte na tom, co jste uvedla při předchozích výsleších, tedy ve dnech 10. a 13. července 1973?" zeptal se major Zahrádka.

„Trvám v celém rozsahu. Na provedení tohoto činu jsem se předem připravovala... a důvodem byla jedině moje nenávist k lidem."

„Nechcete své výpovědi ještě něčím doplnit?"

„Nechci."

„Vaším jednáním bylo 10. července 1973 postiženo celkem dvacet osob, z nichž jich do dnešního dne osm zemřelo, dalších šest osob utrpělo těžkou újmu na zdraví, zbývající byli zraněni lehce. Dále vznikla několikatisícová věcná škoda rozbitím výloh u dvou prodejen podniku Potraviny a zničením světelné dopravní značky Pražských komunikací. Chcete se k tomu vyjádřit?"

„Pokud jde o osoby, které přišly o život, nebo utrpěly nějaká zranění, u nich necítím žádnou lítost. Mrzí mě jen, že vznikla věcná škoda, tu jsem způsobit nechtěla a stalo se to zcela náhodou."

„Ti lidé pro vás byli neznámí. Proč jste se rozhodla právě je usmrtit či zranit?"

„Obecný postoj lidí ke mně zavinil to, že jsem nakonec mezi nimi přestala rozlišovat, brala jsem je jako celek a ne jako jednotlivce."

„Co chcete uvést na svou obhajobu?"

„Nemám, co bych podstatného mohla uvést. Snad jen to, že v listopadu či prosinci 1972, kdy jsem bydlela na chatě v Olešku, mne kvůli nějakým nedoplatkům předvolali na MNV Zvole, okres Praha-západ, a tam jsem se zmínila o tom, že nenávidím lidi. Stalo se to poté, co se mne vyptávali, proč mám trvalé bydliště na chatě a nežiji u rodičů. Tam jsem prvně před úřadem mluvila o pomstě...

bylo to z mé strany cosi jako čestné varování... Jedna z žen z té komise mi při té příležitosti řekla, že pokud mám takovéhle názory, neměla bych pracovat jako řidička, protože bych mohla s pomocí auta něco provést."

„Zmíněný výrok vás k vašemu činu inspiroval?"

„Ne, to ne. Podobnými myšlenkami jsem se zabývala již předtím. Bylo jen otázkou času, kdy něco takového uskutečním..."

„Máte ještě něco, co byste k projednávané trestné činnosti chtěla podotknout?"

„Nemám."

Výslech započal v 9.45, skončil v 10.50 hodin.

Těžko říct, co si ve chvíli, kdy záznam podepisoval, myslel dnes již nežijící major Jaroslav Zahrádka, který už předtím mnohokrát hleděl do očí lidem, jejichž činy připravily jiné o život. Těžko říct, co si myslel rovněž už nežijící JUDr. Otakar Topič, jemuž jeho mandantka svým postojem znesnadňovala obhajobu.

Těžko říct, co si myslela ona sama.

Ať to či ono: hůře už snad promluvit ani nemohla.

◆ ◆ ◆

Téhož dne, 6. listopadu 1973, generální prokurátor ČSR prodloužil Olze Hepnarové vazební lhůtu do 10. ledna 1974. Zdůvodnění: „Vyšetřování nebylo v dosavadní lhůtě skončeno proto, že nebyl znalci z oboru sexuologie doručen vyšetřovateli znalecký posudek. Jsou zatím vyhotoveny posudky psychiatrický a psychologický a po jejich prostudování došel generální prokurátor k závěru, že tyto posudky je třeba doplnit v důležité otázce možné resocializace obviněné, a toto doplnění bude provedeno buď vyžádáním doplňkového posudku nebo výslechem znalců."

Ze dvou možností se zvolila první: doplňkový posudek.

Téma bylo dáno: „Je třeba odpovědět na otázky, zda je u obviněné Hepnarové vůbec nějaká naděje, že by se oprostila od svých schizoidních, hysterických a agresivních rysů... a zda je u ní možno počítat s dosažením takového stavu, aby se stala platným členem společnosti (resocializace), případně zda by dlouhodobý trest mohl mít v tomto směru u jmenované nějaký pozitivní vliv."

Za tři už jmenované znalce, kteří výsledný dokument spolupodepsali, se ujal úkolu doc. MUDr. Vladimír Študent, CSc. z psychiatrické kliniky v ulici Ke Karlovu. Datum: 23. listopad 1973. Dvě a půl strany textu + vyúčtovávací příloha („35 Kč/hod, porada se spoluznalci - 1 hodina, sepsání dodatku - 3 hodiny, ostatní spoluznalci účet nepodávají"). A vcelku jednoznačné závěry: „Nelze očekávat, že by se obviněná Hepnarová v budoucnu podstatněji změnila... Špatné vyhlídky na možnost navázání kontaktu, nutného v procesu převýchovy... Pozitivní výchovný vliv dlouhodobého trestu považujeme za málo pravděpodobný..."

Stav věcí byl nyní zcela přehledný.

Není duševně nemocná a je tedy plně odpovědná za svůj čin.

Není - téměř - převychovatelná.

Jen málo dalších možností v té tajence zbývalo. Vlastně pouze jediná.

„Jsem Bůh svého osobního práva na pomstu..."

O čem a jak v cele uvažovala?

Obvykle se o tom do hloubky mnoho neví, a i v tomhle je tedy kauza Olgy Hepnarové výjimku. Pohled do jejího tehdejšího nitra se totiž dá odvodit z obsáhlého motáku, sepsaného špatně ořeza-

nou tužkou na úzkých proužcích papíru, pravděpodobně toaletního. Vězenští dozorci jí při prohlídce cely odebrali tuto písemnost v polovině února 1974, tedy zhruba sedm týdnů před zahájením soudního přelíčení. Moták nemá nadpis, nebyl nikomu výslovně adresován, případně toto určení mínila připsat dodatečně, a jako celek se text - jak poznáme - podobá půl na půl deníkovému záznamu a poznámkové přípravě na obhajobu, která však ohajobou vlastně ani nebyla, neoslovovala v ní soud, ale slovy současně i žalujícími oslovovala lidstvo jako člověčí uskupení. Řádek za řádkem, odstavec za odstavcem - vše bylo jen utvrzením v jejím dosavadním ubliženecky, téměř mučednicky nevstřícném, útočném a v konečných důsledcích tedy vlastně sebevražedném postoji.

Dokument, jímž spoluvytvářela svůj portrét - i osud.

Zachovejme se vůči ní spravedlivě, tedy tak, jako to od lidí necítila či nechtěla cítit, a přečtěme si tuto její niternou výpově v téměř plném rozsahu:

„Jestliže jsem si jednou osobila právo vynést ortel nad lidmi a snížila jsem se k tomu stát se jejich katem - považuji za svou povinnost vysvětlit živým, co mě k tomu vedlo, případně co by mohlo vést další jedince ke stejnému řešení, kterého jsem použila.

Případ je logický. Osoba O je napadena. Je-li napadena druhou osobou P, ubrání se. Ubrání se snad ještě, je-li napadena dvěma nebo třemi osobami dalšími. Je-li však napadena celkem C - 20 osobami - neubrání se. Jestliže osoba O je napadána celkem C + osobami P při každé příležitosti, den co den, jaké má asi šance na přežití? Asi takové jako tuleň před vyhubením. Představte si, prosím, co by dělal tuleň, kdyby se zmocnil zbraně svých zabíječů a dovedl ji použít. Myslím, že by stiskl kohoutek a rozstřílel je na cucky. Co udělá osoba O - totéž, protože před celkem C je stejně bezbranná jako tuleň.

To je můj případ. S tím rozdílem, že tuleň žije mezi tuleni, kdežto já jsem druhého ‚tuleně' - osobu O1 - nikdy nespatřila. Vím, že jsou lidé - osoby podobné O1 - , kteří

úpí pod stejným terorem. Ale jen na den, na okamžik, nikoli však na celý život jako já. Tvrdím však, že osoby O1,2,3,4,5 existují v dnešní době i ve skutečnosti, tuším, že existují, že nejsem sama, a pro ně mluvím. To je důležité, nikoliv moje další žití nebo nežití.

Jako objekt neustálého napadání jsem byla výjimečná.

Neexistoval přece rozumný důvod. Zdravá, ničím zjevným nápadná, mám dvě ruce a dvě nohy tak jako vy, mluvím česky, mám bílou pleť. Vaše nenávist ke mně byla iracionální. Máte možnost ohánět se psychopatií nebo podobnou veteší, ale pro informovaného člověka to není směrodatné. Já tvrdím, že jsem víceméně normální tak, jako každý homo sapiens. Jako protipól vaší iracionální nenávisti vznikla postupným vývojem moje nenávist - nenávist racionální. Mohu říci, že jsem ji málokdy dala najevo - téměř nikdy - nejen proto, abych nedráždila, ale i proto, že chytrý protivník nikdy neukazuje karty.

Je po bitvě.

Žádné zášti už neohřívám, proto mi dovolte několik kritických slov. Příslušník Sboru nápravné výchovy je oprávněn použít pořádkového opatření (hmat, chvat, úder rukou, úder zbraní), jestliže nepostačuje předchozí výzva nebo domluva. V tomto směru jsem i já byla férová. Varovala jsem. Potom jsem jednala. Lidé byli hloupí a neopatrní, svou nenávist (a na jejím podkladě teror - používám raději termín rasismus - tedy ‚rasistický teror') dávali bez okolků najevo; byli tak domýšliví, že je nenapadla možnost odplaty - možnost, že osoba O se jednou postaví proti osobám P a celku C, a že zahynou smrtí, kterou přáli mně. Člověk informovaný a o informacích uvažující došel by k závěru, že moje aberantní (odchylná od celku - pozn. aut.) osobnost není pro ně minus, ale plus, jestliže by se dalo dokázat, že veškerá aberace mé osoby je dílem lidí; přirozeným důsledkem postupného ničení. Myslím, že etiologie psychopatií (některých) a schizofrenií je sociologickou záležitostí.

Pokud jsem vůbec vrah - právnicky ano -, nejsem vrah aberantní, je pouze nutné, abych tak figurovala. Nutné pro veřejné mínění.

Jinak - SPRAVEDLIVÝ MSTITEL, těší mě.

Stal se mi případ takový: Asi měsíc po své pomstě byla jsem přemístěna do jiné vazby, mezi nové lidi. Dohlížející personál se při první příležitosti na mě sesypal jako hejno sršňů, zahrnul mě pokřikem, urážkami, nadávkami (např. že vypadám jako opice, jak chodím atd.), čili dostala jsem na talíř žrádlo známé. Řekla jsem jim:

‚Pokud to nevíte, tak já už jsem pomstěná. Tak, jak se ke mně chováte teď, tak jste se ke mně chovali i před 10. červencem, ale předtím jste k tomu neměli důvod, teď ho máte - tak si dejte, kreatury.' Přitom tito lidé ode mě vyžadovali pozdrav dobrý večer a dobrý den. Případ uvádím proto, abych vyjádřila, že nade mnou, Olgou Hepnarovou, naprosto už nemáte žádnou moc, neexistuje trest, kterým byste mne mohli potrestat, a nic už horšího, než co bylo, mě nemůže zničit, můžete mě akorát likvidovat psychicky, to je vše. Tím jen dokončíte likvidaci psychickou a morální, o kterou jste se snažili, co jsem živa. Podotýkám, že jste o to snažili nezávisle na sobě, a v tom je také ono iracionálno vaší nenávisti ke mně: že kdokoliv a kdekoliv to pocítil, dal mi najevo, nebo utvrdil činem přesně stejnou, stejně nepřekonatelnou - bestiální - animální nenávist, jako kdokoliv jiný jinde.

Z přírody známe četné případy nenávisti k jedinci nějak odlišnému, třeba albínovi nebo raněnému. Nejsem takový případ. Nejsem, vážení. Ale kdybych byla, jako lidé jste nikdy neměli právo se mnou jednat podle toho. Jako bestie - ano! Opakuji k tomu znovu, že veškerá moje aberace je získaná. S tímto tvrzením nemohu obstát, pakliže ho nemohu dokázat, tak jako nikdo - ani Einstein - nemůže dokázat absolutní konec a absolutní začátek.

Další moje slabina je v této věci. Pokud konkrétně ilustruji projevy nenávisti lidí ke mně, můžete tvrdit, že tohle se může stát skoro každému. Samozřejmě, že dnes i včera jsou ‚lidé zlí´... Žádný Ježíš Kristus to trvale nezmění. Já to také nezměním. Na tom už nezáleží. Jakmile jsem překročila Rubikon tím, co jsem udělala, nejsem už člověk lidský - tím méně křesťan. Neměla jsem v úmyslu změnit ani makrosvět, nevím, zda jsem takový idealista nebo ne. Jde o to, že do určité míry, tak jako vy, jsem byla nucena lidské zlo tolerovat a také jsem to dělala. Tudíž nejsem jedinec přecitlivělý. Naopak.

A tudíž je nesmysl tázat se takto: Kdo jsem, že trestám? Nejsem pánbůh a přesto trestám. Jsem Bůh svého osobního práva na pomstu a jako takový říkám: toto právo mají jen bozi mě rovní.

Jinými slovy: můj případ se dá aplikovat jen na případ mně rovný. Chci říci, že jsem se nemstila za to, že mi někdo v tramvaji xkrát šlápl na nohu, doufám, že věc je natolik jasná, abyste nemuseli mít strach z dalších pomst, z nějaké vlny; i když je možné, že v budoucnu budou lidé dobrovolně odcházet ze světa spolu s jinými lidmi, tedy částí společnosti, jež je nesporně hlavním viníkem sebevražd.

Řekla jsem tedy, že mě (stejně jako vás) postihla táž obecná nenávist a trpím (stejně jako vy) obecnou misantropií. Proč já se mstím a vy ne, je jasné. Pakliže ostatní nesou na zádech po cestě životem náklad ZLA cca 5 kg, já nesu 20 kg. Tento náklad však nemůže za vše. Kdo mi ho tam naložil? Vy, lidé. Měla jsem vůli a sílu ho nést? Měla. Nesla jsem ho? Nesla. Proč jsem ho 10. července 1973 dál nést odmítla? Proč? Došly mi nadlidské síly, náklad jsem svrhla a hodila ho na jeho autory. A nejen to. Ještě jsem tak drzá, že chci po P.T. autorech, aby přiznali svou vinu - vinu autorství. Já svou vinu doznávám - došly mi nadlidské síly. Přiznáte vinu svoji, vy lidé? Já vám pomůžu. Mohu si to dovolit, protože psychiatrický ortel vyznívá tak, že nejsem paranoik. Samozřejmě, že já tyto pochybnosti nemám, zda jsem paranoik nebo ne. Jedná se o reálnou možnost vašeho porozumění, která tím, že nejsem paranoik, dostává základ normálnosti.

O co tedy jde?

Jde o to, že lidé se na mě, jako na Olgu Hepnarovou, ať jsem byla císařem nebo metařem, specializovali. Ne vždy záměrně, někdy podvědomě, ale specializovali. Specializovali se na mě svou iracionální nenávistí. Ten, kdo je schopen o abstraktních věcech srozumitelně mluvit a znal mě někdy v životě, ten to potvrdí. Asi tak. Není však pro mě důležité myšlení nebo cítění (příklad: odcizení jako faktor faktorů vraždy), to je vaše věc, já jsem to přežila a přežiju, jsem člověk zocelený nesympatií atd., důležité je, co jste mně dělali, DĚLALI - a žádný pocit není pro vás omluvou (tak jako není pro mě). Z tohoto hlediska mám zrovna takové právo na čin, na zločin, jako vy (vzhledem k mně). PRÁVEM - VAŠEHO PRÁVA. A jestliže mě budete nazývat antisociálním jedincem, jak budu nazývat já vás? Antihumánními katy-amatéry, protože svou práci jste nedovedli ani dokončit, dokladem čehož je, že jste mě nechali dýchat skoro 1/4 století. A držím-li se termínu antisociální, pak vy jste antijednotlivci. Nenechali jste mě žít, tedy ani já vás jsem nenechala žít (ŽIJ A NECH ŽÍT).“

• • •

Co dodat?

Mnoho toho nelze, snad by se jen dala Olze Hepnarové - pokud by to šlo - položit otázka, proč přece jen nezvolila ke své pomstě

některou z variant, jimiž se zabývala v minulosti: čin, při němž by spolu s jinými zahynula i ona sama.

O svůj život prý valně nestála.

Ale uchovala si - zatím - jeho trvání.

Bylo to období, kdy jako by se více bála dlouhodobého pobytu ve vězení, než té druhé možnosti, která se nad ní od první chvíle po jejím činu vznášela. Kdysi, před lety, se prý na případné uvěznění těšila, protože by jí umožňovalo navázat lesbické kontakty. Toto přání se jí nyní ve vazbě opakovaně plnilo, ale přesto tu byly sílící obavy. K motáku z poloviny února 1974, z něhož jsme citovali, připsala věty, které o tom svědčí.

„Otázka pro advokáta:

Pane doktore, vy jste nedávno říkal před vyšetřovatelem, že na lágru bych byla nešťastná, protože mi budou ubližovat. Vysvětlete, prosím, jestli jsem nějaký typ na ubližování, nebo jak to je."

No ano, tohle lze pochopit: strach ze smrti, přiznaný strach ze smrti, přijde až o něco později.

◆ ◆ ◆

Svůj moták sepsala Olga Hepnarová v půli února 1974.

Projevovala se tehdy u ní značná netrpělivost.

„Kdy už bude soud?" opakovala při každém setkání s obhájcem JUDr. Topičem.

„Snad někdy na jaře," mohl zatím odpovědět jen ve velmi obecném duchu.

Jeden z důležitých úkonů, který dle zákona musí předcházet hlavnímu líčení, měli však už společně za sebou. Počátkem prosince 1973 se na Odboru vyšetřování VB Praha-město po celé dva dny, od rána do večera, seznamovali s kompletním vyšetřovacím

spisem a využili - ne ovšem ve vzájemné názorové shodě - i práva se k němu vyjádřit.

Major Jaroslav Zahrádka o tom mimo jiné zaznamenal:

„Obhájce uvádí, že má zasadní výhrady ke znaleckému posudku, protože je neúplný po anamnestické stránce, neboť znalci se spokojili s výpovědí blízkých osob učiněnou jinak než před nimi. Dále dle něho znalci činí diagnostické závěry, které odporují diagnostickým výsledkům testů... a také se náležitě nezabývali motivační stránkou jednání obviněné, která odpovídá spíše klinickému obrazu schizofrenního onemocnění... Znalci v tom směru měli provést exporaci osob, o nichž se obviněná zmiňuje v popise traumatizujících jednání, aby se vůbec zjistilo, jak dalece všechny tyto její údaje odpovídají realitě...

Obviněná naproti tomu uvádí, že necítí žádný strach před trestem a že ji nijak neděsí představa vlastní smrti. Říká výslovně, že má cynický postoj k životu vlastnímu i cizímu, nebyla by však nikdy schopna vůči konkrétní osobě agresivně jednat. Prohlašuje i to, že taková věc, jakou udělala, se dělá jenom jednou. Žádá pouze, aby nebyla znovu hospitalizována v kterémkoliv nemocničním zařízení, neboť se cítí duševně naprosto zdráva a výslovně nesouhlasí s tím, že by snad u ní mohlo jít o schizofrenní proces v minulosti či přítomnosti, protože by se to muselo nějak projevit... Uvádí, že má četné výhrady k jednotlivým okolnostem svědeckých výpovědí, zejména u rodičů, a uvede je v průběhu hlavního líčení."

Seznamování se spisem skončilo 7. prosince 1973.

Obhájce okamžitě předložil návrh na provedení revizního posudku psychiatrického a psychologického, v němž by se dvě skupiny znalců zabývaly především motivační strukturou jednání obviněné.

O tři dny později, 10. prosince, vyšetřovatel VB major Zahrádka návrh zamítl s tím, že „znalecké vyšetření obviněné bylo vel-

mi důkladné a zodpovědné... nikdo ze znalců nevyslovil názor, že by u obviněné šlo o závažnou duševní poruchu ... a jeví se tudíž provedení revizního posudku pro rozhodnutí prokuratury i soudu zřejmě nepotřebným".

• • •

„Kdy už... kdy už...?" ptala se Olga Hepnarová.

Konečně se dění pohnulo kupředu. Dne 6. března 1974 podepsal JUDr. František Janda v zastoupení městského prokurátora šestnáctistránkový text obžaloby.

Blížil se další klíčový předěl v jejím osudu.

„Nenechala jsem vás žít," napsala v závěru svého motáku.

Ti, jichž se to týkalo - a bylo jich osm - tu nyní proti ní stáli v nezhmotnělé sice, ale snad o to ještě více hrozivé řadě.

Kapitola pátá

Finále

Zase bylo úterý!

Jistě náhodou.

A nikoli tentokrát úterý letní, ale jarní.

Úterý 2. dubna 1974. Mětstský soud v Praze, oddělení 1, určil počátek hlavního líčení na osmou hodinu ranní, a všichni hlavní aktéři se v té době sešli na svých místech. Předsedou senátu byl JUDr. Jan Rojt, soudci JUDr. Zdeněk Bureš, ing. Antoním Dragoun, Božena Stříbrská a Aloisie Faktorová. Prokuraturu zastupovali JUDr. Miloslav Hubáček a JUDr. Milan Masařík. Vzhledem k tomu, že hned v prvním dnu mělo dojít k výslechu obžalované, byli přítomní i odborní znalci z oborů psychiatrie a psychologie MUDr. Vladimír Študent, MUDr. Stanislav Drvota a PhDr., PaeDr. Františka Martonová. Zbývali už pouze ti dva poslední: z vazby přivedli Olgu Hepnarovou a na své místo usedl její obhájce JUDr. Otakar Topič. Ještě formalita: předseda senátu sdělil, že podle § 201 odst.1 trestního řádu soud učinil opatření proti přeplňování jednací síně, což znamenalo, že přístup bude umožněn pouze na řádně distribuované vstupenky.

Ze všeho nejdřív se hovořilo o penězích.

Náhrady škod.

Za četné zdravotní újmy, za ušlou mzdu, za zničený oblek, za pohřebné, smuteční oblečení pozůstalých a náklady na úpravu hrobu, za rozbité hodinky, za zničenou výlohu obchodu, za mimořádné náklady zdravotnických zařízení v Praze 7, za znehodnocení dvanácti kilogramů rybízu...

Prokurátor pak přednesl obžalobu, sestavenou do přesložitě konstruovaných vět a skládající se ze dvou bodů:

1)„Olga Hepnarová... dne 10. července 1937 ve 13.45 hodin v Praze 7 na tř. Obránců míru, v prostoru stanice elektrických drah Strossmayerovo náměstí, z nenávisti k lidem podle předem promyšleného záměru v úmyslu usmrtit nákladním automobilem sražením a přejetím co největší počet chodců, řídíc nákladní automobil Praga RN SPZ AD 19-95 úmyslně stočila směr jízdy, vyrovnala řízení a pokračovala v jízdě, takže po celé šíři chodníku v délce 31 m srážela, přejížděla a zraňovala celkem 20 přítomných osob, z nichž způsobila... osmi lidem smrt, šesti osobám těžkou újmu na zdraví a šesti přivodila lehčí zranění... přičemž nepokračovala v nebezpečné jízdě pro zastavení motoru a náraz automobilu do staničního sloupku,

t e d y jednak jiné úmyslně usmrtila, jednak se dopustila jednání pro společnost nebezpečného, které bezprostředně směřovalo k dokonání téhož trestného činu, v úmyslu tento čin spáchat, přičemž u dalších poškozených k dokonání činu nedošlo."

2)„Dne 7. srpna 1970 v 02.00 hodin v hospodářské usedlosti svého otce v Zábrodí čp. 36, okres Náchod, pomocí benzinu a novinového papíru založila požár v úmyslu tuto usedlost zničit, přičemž vzniklý požár byl přítomnými osobami uhašen, takže vznikla škoda ve výši 100 Kčs,

t e d y dopustila se jednání pro společnost nebezpečného, kte-

ré bezprostředně směřovalo k dokonání trestného činu... přičemž k dokonání trestného činu nedošlo."

Shrnutě řečeno:

Olga Hepnarová spáchala podle mínění obžaloby trestný čin vraždy dílem dokonaný, dílem nedokonaný, a dále pokus trestného činu poškozování cizí věci.

• • •

„Chcete se vyjádřit k obsahu obžaloby?" zeptal se Olgy Hepnarové předseda senátu.

„Ovšem."

Devět měsíců prožila ve vazbě, je to dlouhá doba, v ženském těle za ten čas dokáže uzrát další lidská bytost, v těle a duši Olgy Hepnarová se nic takového neudálo, a bohužel ani v jejích myšlenkách se nezrodilo cokoli nového, co by už nebylo ve stereotypu jejích vyjádření mockrát řečeno. Třeba lítost. Kajícnost. Pokora. Zdaleka ne - i když hned po prvních slovech se dalo poznat, že si své vystoupení promyslela.

„Musím," řekla, „nejprve popsat svou situaci... Jako příklad uvedu příhodu, která se mi stala, když jsem kdysi jela autobusem a místo dvou korun jsem do pokladny vhodila pouze korunu. Řidič mne hned pozastavil s tím, že se mnou musí sepsat protokol o pokutě. Během jízdy jsem pak byla svědkem toho, že nastoupili nějací jeho známí, kteří neplatili vůbec. Při vystupování jsem proto poznamenala, že pokud budou vymáhat pokutu, žádnou nezaplatím. Bylo kolem toho různé dohadování, pak autobus odjel. Já jsem nyní ve stejné situaci, kdy velký autobus odjel a já zde stojím před vámi, kteří zastupujete zákon. Rozumíte mi?"

„Pokračujte."

„Musím k obžalobě uvést, že vy vidíte osm mrtvých těl. Ale já také vidím osm mrtých těl, nebo osmkrát deset mrtvých těl... ale co je to za lidi? Jsou to tazkzvaní Prügelknabe. I já jsem podobný Prügelknabe. A chci vás nyní požádat, abyste si takové lidi nepěstovali, protože když je nebudete pěstovat, nebudou myslet jako já a také tím pádem neudělají to, co jsem udělala já."

Prügelknabe.

Čím dál častěji a v různých souvislostech bude tohoto pojmu používat, ale začala s tím až tady - před soudem, kde s transkripcí daného slova do protokolu nespočetněkrát zamotala hlavu zapisovatelce Janě V. Podle některých náznaků se k výrazu dobrala při předchozích rozhovorech s obhájcem, a plně se s tím slůvkem ztotožnila. Skoro jako kdyby ji uchvátilo. Prügelknabe - v přeneseném obrazu hromosvod, obětní beránek... anebo v otrockém překladu, jehož význam jako by jí byl po převodu do ženského rodu nebližší, tlučený či přímo klackem mlácený chlapec.

Tedy počesku otlukánek.

Takhle se vnímala - ať právem či neprávem.

I předseda senátu na její sebehodnocení zareagoval: „Proč o sobě říkáte, že jste Prügelknabe?"

„Protože jím jsem."

„Vy se považujete svým postavením mezi lidmi za nějak výjimečnou?"

„Jsem výjimečný případ, a to přesto, že jsem tělesně zdráva, mám bílou pleť a nijak se neliším od ostatních lidí. Nikdy mi nebylo jasné, proč si mě vybrali za otloukánka, a to poprvé u Hepnarů už od narození a stále. Protože jsem měla sestru, mohla jsem srovnávat chování rodičů. Se mnou jednali podstatně hůře a neuměla jsem si to vysvětlit. Bili mne častěji než sestru. Už v době

před školní docházkou, ale i potom ve škole, kde jsem byla zase ta nejhorší a nejotloukanější... K nesnesení to bylo při přeřazení do jiné třídy, kdy mi děti dávaly najevo svou nadřazenost. Škola se pro mne stala děsivým prostředím ne kvůli učení, ale kvůli žákům a pak i učitelům, ti všichni mi dávali najevo své pohoršení nad tím, že si vůbec dovoluji být mezi nimi přítomnma. V té době jsem byla něco jako čtyřnásobný Prügelknabe."

„Proč zrovna čtyřnásobný?"

„Myslím tím u Hepnarů, dále ve škole, na veřejné ulici a začtvrté kdykoli, kdy jsem se setkala tváří v tvář s jednotlivým člověkem. To nikdy nebylo setkání rovného s rovným, ale vždy jsem tam vystupovala jako Prügelknabe... Domů i do školy jsem chodila doslova jako na popravu.... Rozhodla jsem se tehdy řešit to tím, že přestanu existovat. To bylo před deseti lety a dnes mám názor jiný. Já bych totiž mohla přestat existovat, ale problémy by nezmizely. Všude ve škole, v úřadě a kdekoliv jinde se najde aspoň jeden takový Prügelknabe, a já jsem se rozhodla, že to není jen problém můj osobní, ale i problém váš, vás všech, abyste lidi v podobě Prügelknabe nepěstovali - a tím i vlastně bič na sebe. Proto jsem si na život nesáhla, protože bych neměla žádné posluchače... Dnešní lidé nejsou humánní, ke mně se tak nechovali, ani k jiným Prügelknabe, a nemají přitom žádné výčitky svědomí. Proto jsem to udělala, jednak z pomstychtivosti, jednak proto, aby se zabránilo dalším takovým případům. Představuji si totiž, že byste mohli učinit opatření, aby se už takové případy neděly. Když VB dovede vyhledávat a rozkrývat party, proč by nemohla něco udělat i pro tyto lidi, pokud už není pozdě, a pokud také nechcete zemřít na chodníku nebo někde jinde rukou Prügelknaba, který to udělá právem ‚vašeho práva', či spíš ‚právem vašeho nepráva'."

„To zní skoro výhružně, nemyslíte?“ zareagoval na její slova jeden z přísedících.

„Vůbec to nemíním výhružně,“ odpověděla. „Vyslovuji to jen jako upozornění. Já sama jsem se snažila izolovat od lidí, aby se zabránilo dalším takovým situacím. To byly ovšem pokusy jen z mé iniciativy, ale pokud jsem sama hledala pomoc, tak jsem ji nenašla. Tím mám na mysli zejména psychiatrii, která pro mne pomoc neměla a vlastně ani nemohla mít, protože jsem člověk jako každý jiný, tedy víceméně normální.... Jen můj život byl značně jiný, než život jiných...“

„V čem?“

„Ve všem, co život dělá životem. V jeho důstojnosti, pro mne tedy vlastně nedůstojnosti.“

„Znamená to, že pocity všeobecného příkoří jste vnímala nepřetržitě, tedy i po ukončení vaší školní docházky?“ zeptal se předseda senátu.

„Ano. Když jsem se učila na knihařku, se spolužáky to ušlo, ale zase se proti mně bezdůvodně zaměřila jedna z učitelek. Poté přišly strašné zážitky v Chebu...“

Hovořila o svém životě.

Znovu.

Pokolikáté už?

Vše z toho, anebo aspoň převažující většinu z toho, co říkat chtěla, již známe. Pokus o samostatný život na západě Čech - a neslavný návrat do rodinného bytu v Konviktské 7. Řidičský kurz, zaměstnání u Ředitelství pošt a telekomunikací („děsné období... zjistila jsem, že takto nemohu žít a že všude, kam přijdu, budu Prügelknabe“). Žhářská akce v Zábrodí („pokud by tam ti lidé uhořeli, bylo i nebylo by mi to lhostejné, ale spíš bylo, protože vám, lidem, byl přece také lhostejný můj osud... proč já mám dodržovat morální zákony, když vy je nedodržujete?“). Konečný

rozchod s rodinou („už jsem tam nemohla dýchat... udusila bych se"), přestěhování do chaty v Olešku, později do ubytovny v Malešicích, již předtím změna zaměstnání a nástup u Pražských komunikací („vyhovovalo mi, že jsem tam mohla prvně na zametacím, tedy samosběrném, a později kropicím voze jezdit samostatně, bez závozníka, a nemusela jsem se tedy v práci s nikým vynuceně bavit"), seznámení s přítelem Miroslavem D. a několika dalšími spolubydlícími v penzionu.

Nadešlo pro ni období, kdy se život obracel k lepšímu?

Zdálo by se, zvnějšku by se zdálo, že ano.

Vnímala to však zcela jinak: „Vše ve mně dozrálo k tomu, že jsem zvolila pomstu jako řešení své situace. Pomstu vůči těm, kteří můj stav zavinili."

„Mluvíte o pomstě," oslovil ji prokurátor, „stále mi ale připadá nepochopitelné, že na svůj pomstychtivý čin jste se začala připravovat zhruba v posledním roce před jeho uskutečněním, kdy se vám - jak sama uznáváte - v lecčems dařilo přece jen lépe. Můžete mi to vysvětlit?"

„Mohu," kývla a zopakovala větu, kterou už předtím několikrát použila: „Byla vyčerpána moje míra odolnosti - a prostě jsem přestala váhat nad tím, co mám udělat."

„Pak už jste tedy ve vztahu k tomu, čemu vy sama říkáte čin, řešila jen otázky především realizačního rázu? Kdy? Kde? Jak? Čím?"

„Dá se to tak říct."

„Měla to být jakási forma vašeho vyjádření?"

„Snad," řekla Olga Hepnarová a po chvíli k tomu dovyslovila zásadní, skoro se nabízí říci, že programovou myšlenku, jejíž ostří se v důsledcích a již brzy naplno obrátí proti ní: „Chtěla jsem dát najevo, že chápu spravedlnost jako oko za oko, zub za zub - a začala jsem se na svůj čin připravovat."

• • •

Čin.

Do všech podrobností se o něm před soudem mluvilo, se svými odbornými dobrozdáními vystoupili nejen znalci v oborech motorových vozidel a silniční dopravy, ale i soudní patologové, kteří pitvali těla zemřelých, k něčemu, co by měnilo nám už známý pohled na tragédii, která se l0. července 1973 krátce po tři čtvrtě na dvě odehrála na třídě Obránců míru, se však nedospělo - a ani dospět nemohlo.

Jen detailů z pohledu obžalované přibývalo.

„Proč jste pro svůj úmysl nevyužila rozměrného služebního vozidla?“ zeptal se jeden z přísedících,

„V té době jsem nechodila do služby, a už jsem se tam ani nemínila vrátit, takže jsem vozidlo neměla k dispozici. Vycházela jsem i z toho, že u Pražských komunikací se ke mně chovali nejslušněji ze všech zaměstnavatelů, které jsem kdy měla, takže jsem podniku nechtěla způsobit škodu a nepříjemnosti. Pak jsem také po zjištění, jaké mají v hostivařské půjčovně vozy, zvažovala několik technických parametrů. Vozy Praga RN z půjčovny mají motor vpředu, což je pro řidiče výhodné v tom, že je tímto motorem při případném nárazu chráněn a tím i méně ohrožen. Trambus, se kterým jsem jezdila u komunikací, má naproti tomu větší světlou výšku než ‚erena‘, takže bych tímto trambusem nemohla porazit tolik lidí.“

Do pobouřeného neklidu mezi diváky v soudní síni se ozval prokurátor: „K tomu nemohu mlčet! Uvědomujete si, co říkáte? Že jste při výběru nákladního vozu kalkulovala s maximálním množstvím zabitých či zraněných, a sama myslela na to, abyste zůstala ochráněna před následky?!“

Zavrtěla hlavou. „Ale tak to není. To byla čistě profesní úvaha řidičky z povolání. A myslím, že o tom, jak málo mi na životě záleží, jsem vás všechny snad už svými postoji přesvědčila."

„Mne ne," odsekl prokurátor.

Pokání se opět nekonalo.

„Už od té události uplynula řada měsíců," vyzval ji k čemusi takovému předseda senátu. „Ani dnes necítíte lítost nad lidmi, kteří vám neublížili a pouze shodou náhod se dostali pod kola náklaďáku, který jste řídila?"

„Nemohu říci, že toho, co se stalo, lituji. Stojím za svým činem, jinak by pro mne ztratil svůj vnitřní smysl. Ti lidé na stanici pro mne nebyli nevinní, také pro ně bych byla Prügelknabe, pokud bych se s nimi dříve setkala. Říkáte-li, že jsem zajela lidi, kteří mi nijak neublížili, potom musím odpovědět, že mně také ubližovali lidé, jimž jsem nijak neublížila. Každý národ má svůj rasismus... a já byla jeho obětí."

„Ve své výpovědi před vyšetřovatelem VB jste před časem uvedla, že nelitujete mrtvých a zraněných, ale na druhé straně litujete škod na výloze obchodu a dopravní značce. Cítíte to tak i teď?"

„Už o tom nepřemýšlím. Stalo se to, co se stalo. Tehdy jsem takové pocity měla, protože jsem hmotné škody brala víceméně jako své řidičské selhání... šlo mi přece výhradně o lidi. Dnes už se tím nezabývám. Bylo by přece ode mne opovážlivé, kdybych si dělala nějaké nároky na své city."

„Byla byste schopna svůj čin zopakovat?"

„To je příliš hypotetická otázka. Pokud jde o mé budoucno, vy a já víme, že je podobné jednání prakticky vyloučeno. K ničemu již nedostanu příležitost. Ale i kdyby tomu bylo zázrakem jinak, myslím, že bych to znovu již neudělala, spíš bych odstranila sama sebe. Anebo ne... ráda bych prohlásila, že již nic takového nikdy neudělám, ale měla bych k tomu jednu podmínku."

„Jakou?“

„Že vy už nikdy neuděláte z někoho člověka, který by se musel den co den cítit jako Prügelknabe... A museli byste to slíbit veřejně, aby o tom každý věděl.“

• • •

Zatím se veřejnost dozvídala jen holá fakta o její kauze.

Rudé právo přineslo 3. dubna pod titulkem Brutální zločin před soud zvláštní zprávu svého nepodepsaného dopisovatele:

„U městského soudu v Praze začalo hlavní líčení proti bývalé řidičce Pražských komunikací, která se dne 10. července 1973 dopustila v Praze 7 na třídě Obránců míru nepochopitelného činu.

Městská prokuratura v Praze ji viní z vraždy a dalších trestných činů, neboť obžalovaná, jak dokazuje vyšetřování, se v odpoledních hodinách kritického dne rozhodla usmrtit větší počet občanů a svůj záměr dokonala tím, že stočila nákladní auto, které řídila, na zastávku tramvaje, kde tou dobou bylo mnoho lidí. V řízení po chodníku pokračovala v délce 31 metrů. Dílo zkázy si vyžádalo sedm mrtvých, šest těžce a šest lehce zraněných.

Svůj pomyslný záměr obžalovaná hájila před vyšetřovatelem tvrzením, že má velkou nenávist k lidem a že se proto rozhodla vyřídit si s nimi své účty tak, jak uzná za vhodné. Hlavní líčení potrvá do konce tohoto týdne a v pátek bude pravděpodobně znám i rozsudek.“

Tři odstavce.

V druhém z nich nepravda, ve třetím špatný odhad.

Zvláštní dopisovatel ve svém článku vinu Olgy Hepnarové poněkud umenšil: těch mrtvých nebylo sedm, ale osm. A rozsudek nebude znám v pátek, ale až v sobotu v poledne.

Tři svědci chyběli

Další den líčení: středa 3. dubna, 8.00 hodin ráno.

Trojice svědků, předvolaná na tuto hodinu, se svorně a po vzájemné dohodě nedostavila.

Otec, matka, sestra.

Již den před zahájením procesu předložili prohlášení, že „využívají práva, jež jim jako blízkým příbuzným umožňuje vzdát se svědecké výpovědi v trestní věci proti obžalované Olze Hepnarové". Soud rozhodl, že se pouze přečtou protokoly jejich svědeckých vyjádření, pořízených při vyšetřování, a obžalovaná bude mít možnost se k obsahu vyjádřit.

A také se vyjádřila.

K výpovědi otce Antonína Hepnara uvedla:

„Není pravda, že by mi rodiče dali nějaké peníze na koupi chaty. Matka mně zapůjčila pouze malou částku, a to 800 Kčs, kterou jsem jí však po čase vrátila. Pokud jde o automobil Wartburg, je pravda, že ten mi po dohodě rodina koupila, abych se naučila lépe řídit. Když jsem však automobil později prodala, celou částku jsem jim vrátila, takže nemohou říci, že by se mnou měli nějakou škodu. Pokud jde o automobil Trabant, ten jsem si koupila z výtěžku za prodanou chatu. Tedy výhradně již za moje peníze."

Bez připomínek neponechala ani matčino svědectví.

„Vyjádření rodičů si vzájemně odporují, pokud jde o vztahy v rodině. Otec říká, že tyto vztahy nebyly dobré, naproti tomu matka je hodnotí opačně. Já sama k tomu mohu říci, že tyto vztahy byly veskrze nedobré a špatně působily jak na mne, tak také na mou sestru, která by to mohla, kdyby chtěla, potvrdit."

„Vyskytly se alespoň občasné chvíle, kdy jste někoho z rodiny měla ráda?" zeptal se o něco později předseda senátu.

„Zpočátku jsem se snažila mít je všechny ráda. Rodiče i sestru. Když však vidíte, že láska není opětovaná, tak cit prostě vyprchá. Copak to neumíte pochopit!?"

Ještě emotivnější podobu měla její vyjádření k výpovědi sestry Evy. Požádala dokonce, aby byla z protokolárního záznamu sestřina výslechu na VB, s nímž se seznámila před procesem, přečtena i za čárkou škrtnutá pasáž v jedné z vět, která pak ve své úplnosti zněla takto: „Sestra Olga je o dva roky mladší než já, snad z toho důvodu byly mezi námi normální sourozenecké neshody." S tímto stanoviskem obžalovaná nesouhlasila:

„Naše neshody nebyly normální, ale byl to vztah na bázi nenávisti... škoda, že zde sestra není jako svědek osobně přítomna."

S dotazem se přihlásil obhájce JUDr. Topič: „Jak to bylo s fotografií, o které jste mi vyprávěla?"

„Ano, fotografie," vzpomněla si Hepnarová, „ten snímek se zachoval. Je na něm zachycena rvačka mezi mnou a mou sestrou. Z výrazu sestry je patrna její nenávist vůči mé osobě... K tomu mohu dodat jen tolik, že sestru jsem nesnášela pouze proto, že ona nesnášela mne."

Až se v jiné souvislosti během přelíčení znovu stočí řeč k sestře Evě, zeptá se obžalované jeden z prokurátorů: „Nesnášela jste svou sestru natolik, že byste uvažovala dokonce o její fyzické likvidaci?"

„Je možné, že jsem o něčem takovém i uvažovala, ale velmi abstraktně... Zabývala jsem se po jistý čas různými úvahami, ale bylo to zapříčiněno hlavně tím, že rodina se pro mne stala peklem, a v pekle přece nikdo nechce být. Pokud jde o sestru, moje nenávist byla velká, ale myslím si, že byla oboustranná. A ona byla na světě dřív, takže u ní se asi musela nenávist projevit dříve. Na druhé straně je pravda, že jsem se vůči ní v jednom případě dopustila křivdy."

„Kdy to bylo?“

„Po zapálení domku v Zábrodí byla z tohoto činu podezřívána moje sestra, z čehož vznikla v rodině napjatá situace. Já jsem se tehdy k té věci nepostavila rovně a sestru jsem v tom nechala... Asi dva měsíce poté jsem se ale z domova odstěhovala do Oleška, takže nevím, jak se další situace odehrávala.“

Ještě dotaz obhájce: „Jak to bylo s vývojem vašich vztahů k rodině?“

„Než jsem svou nenávist přenesla na společnost, cítila jsem ji hlavně vůči otci. Pokud jsem tedy zpočátku měla nějaké plány, šlo o to, že bych ho snad zbila a tím mu dala najevo, že nebyl ke mně spravedlivý. Kdybych měla časově umístit, kdy asi došlo k přenesení nenávisti z rodičů na lidi vůbec, bylo to někdy od 16. do 17. roku věku. Pak už to jen přetrvávalo a prohlubovalo se.“

Otázka prokurátora: „Souvisí vaše postoje k rodině a pak k lidem obecně s tím, že jste vozila ve svém trabantu lidskou lebku se světýlky?“

„Vždycky je někde nějaká souvislost. Když jsem nikde neuspěla, ani u lékařů a jiných odborníků, bylo umístění lebky v mém automobilu varováním. Chtěla jsem tím naznačit, že pro mne to není morbidní předmět, ale já sama že jsem morbidní. Ta lebka měla znamenat smrt. Lidé to ovšem takhle nebrali, nepozastavovali se nad tím. Pouze moje známá Míša, ta, co také bydlela v malešickém penzionu a pracovala jako zdravotní sestra na psychiatrii, trochu z toho podle mne pochopila - a ani jsem jí nemusela nic naznačit.“

Obhájce: „Váš čin obecně vyvolává pocit, že jste bytostí krutou, dokonce snad i sadistickou. Můžete soudu říci, zda jste se někdy v minulosti - ať již k člověku nebo ke zvířeti - chovala sadisticky, vědomě mu ubližovala a způsobovala bolest?“

„Nikdy! Mohu přísahat na to, že pokud jsem se dopustila zla, bylo to jen 10. července loňského roku, k čemuž jsem však byla

donucema a dlouho jsem se rozmýšlela, zda to mám či nemám udělat. Jindy ne! Nikdy jsem lidem nic špatného neudělala. Vyjma případu mé sestry, kterou jsme nechala v křivém podezření, ale o tom jsem již mluvila."

Spor o duši

Defilé svědků.

K většině z nich, těch běžných, těch z penzionu v Malešicích, z Oleška, z různých jejích zaměstnání, z místa nehody, se obžalovaná buďto nevyjadřovala, nebo reagovala jen velmi formálně, aktivnější byla ve všech případech, kdy se svědecké výpovědi a stanoviska znalců dotýkaly otázek jejího duševního zdraví a niterné podstaty jejích vztahů k lidem.

„Musím se bránit a uvádět věci na pravou míru," řekla jednou, „je to přece spor o mou duši."

Psychiatra MUDr. Miroslava P., který měl příležitost setkat se s Olgou Hepnarovou jen několik hodin po jejím činu a upřesnil nyní své tehdejší pozorování a velmi rychlé první dojmy („byla rozrušená, pobledlá, třásly se jí ruce... ale vše bylo do určité míry oploštělé, nebo menší, než by tomu bylo zřejmě u člověka, který by vjel takto do lidí nezaviněně, nebo nešťastnou náhodou") se zeptala: „Chtěla bych vědět, zda je k člověku nebo k lidem možno projevovat nějaké nepřátelské tendence, aniž by to bylo vlivem duševní choroby?"

„I když to s věcí nesouvísí - ano, je to možné."

„Je vyloučeno, aby tyto tendence ostatní lidé projevovali nezávisle na sobě?"

„I to je možné. Člověk si ale většinou takové tendence alespoň zčásti vyprovokuje sám."

Další psychiatr, MUDr. Jaromír B. z OÚNZ v Praze 3, seznámil soud s tím, jak přišel s obžalovanou do styku: „V dubnu 1972 byla ke mně Olga Hepnarová poslána k diferenciální diagnostice a zjištění, zda jde u ní o psychotický proces, nebo neurotické potíže. Doporučil jsem odeslání do Lobče, i když u psychopatických osob není naděje na úplné vyléčení, lze počítat pouze s určitou úpravou stavu. Doporučil jsem jí, aby ke mně chodila na individuální psychoterapii - a ona se během následujících pěti měsíců dostavila asi sedmkrát. Tyto pohovory ukončila někdy v září nebo v říjnu roku 1972, kdy přestala ke mně docházet. Pokud jde o prvá sezení, pak se s ní pracovalo špatně, byla skleslá, nemluvila. Ke konci jsem jí doporučil skupinovou terapii, tam přišla pouze jednou či dvakrát a víckrát již ne. Z toho, s čím se mi svěřovala, byl nejvýraznější její velmi napjatý a doslova až agresivitou nabitý vztah k rodičům. Nenáviděla je za to, jak jí otec i matka údajně v mládí ubližovali."

„Co jste jí poradil?" zeptal se předseda senátu.

„Snažil jsem se ji usměrnit na to, aby se od rodičů - pokud je opravdu považuje za zdroj svého napětí - pocitově izolovala a snažila se jít životem bez závislosti na nich."

Obhájce: „Měl jste k dispozici nějaké objektivní anamnestické údaje o pacientce?"

„Pouze kartu," odpověděl MUDr. Jaromír B., „protože v praxi šlo u slečny Hepnarové o běžný případ, jakých se denně vyskytují desítky a na podrobná zjištění není čas."

„Chci se zeptat," oslovila svědka obžalovaná, „zda je také běžnou praxí, že sestra při prvním příjmu na oddělení položí otázku, zda pacient má nebo nemá rád lidi. Zrovna u vás se mi totiž něco podobného stalo."

„To je běžná otázka. U lidí, kteří mají psychiatrické problémy, je častým jevem, že mají narušené mezilidské vztahy."

„Pokud se tu hovoří o mé psychopatii, ráda bych věděla, zda je psychopatie vrozená, nebo získaná."

„Působí zde při utváření osobnosti obojí," vysvětlil psychiatr, „tedy vrozené dispozice i výchovné faktory... U vás zřejmě byly tyto výchovné faktory velmi silné."

„Vzpomínáte si, pane doktore, že jsem se vás tehdy ptala, zda lidé mají právo mi ubližovat - a zda já mám právo jim to vrátit?"

„Neupamatovávám se na takový rozhovor, ale je možné, že jsme ho vedli. Předpokládám, že jsem vám řekl totéž, co mohu říci i dnes. Špatně nakládat s vámi právo jistě nikdo nemá, ale vy sama jste zřejmě provokovala lidi k jejich jednání. Získala jste návyky podle svých předchozích zkušeností a později jste se svým prostředím jednala už daným způsobem, aniž byste si to třeba i sama uvědomovala. Neutkvělo mi v paměti, že bychom spolu mluvili o nějaké vaší pomstě společnosti. Proč byste měla mít právo trestat lidi, když máte vzorce chování, jimiž lidi provokujete?"

„Na ony vzorce chování, jimiž podle vás provokuji lidi, má vliv společnost?"

„Vlivy, které utvářejí povahu člověka, přicházejí ze všech stran," odpověděl MUDr. B., „domnívám se však, že tento rozhovor je již nad rámec soudem projednávané věci."

• • •

Odborný posudek psychiatrický a psychologický.

Sedmdesát osm stran z procesního hlediska velmi závažného textu, s jehož obsahem i závěry jsme se v tom podstatném seznámili již při vyprávění o době, kdy vznikal, tedy létě a počátku podzimu 1973. O něco později, v listopadu, ti samí znalci doplnili posudek o vcelku negativní vyjádření k naději na nápravu obžalo-

vané případným dlouhodobým trestem odnětí svobody. Vše nyní, ve středu 3. dubna 1974, v průběhu druhého dne hlavního líčení, přečetl předseda soudu s tím, že tvůrcům posudku lze následně klást otázky.

Využil toho především obhájce JUDr. Otakar Topič.

„Vyskytly se během hlavního líčení okolnosti," zeptal se, „které by něco změnily na vašem znaleckém posudku?"

„Ne," odpověděl doc. MUDr. Vladimír Študent, „žádná taková okolnost se nevyskytla."

Ale to byl teprve počátek.

Celých šedesát minut trval pak slovní střet obhájce, který kromě práva vystudoval i psychologii, s mluvčím znalců. Svár odborný, přemírou specifických výrazů a hodnocení pro laiky těžko sledovatelný, hovořilo se - občas i dost vzrušeně - o halucinacích, schizofrenních a originálních bludech, o paranoidní schizofrenii, o hysterii, o psychopatologických významech některých dřívějších počinů obžalované, o možnosti reziduálního stavu po prodělaném duševním onemocnění v dětském věku. Hovořilo se mnoho, ale podstata se dala zjednodušit do primární rovnice. Olga Hepnarová se mýlila, když si myslela, že před soudem probíhá spor o její duši, nikoli - byl to především spor mnohem materiálnějšího druhu: spor o její život, spor o to, zda se podaří či nepodaří ušetřit katovi práci se smyčkou na silném provazu. Ještě jinak řečeno: spor o to, zda je Olga Hepnarová jako „pouhá" psychopatická osobnost se schizoidními, hysterickými a agresivními znaky, a netrpící tedy žádnou duševní chorobou, za svůj čin plně odpovědná, jak tvrdili znalci, anebo zda jde u ní o vážné duševní onemocnění, pravděpodobně schizofrenii, jak se domníval obhájce, což by k její odpovědnosti za spáchaný trestný čin připisovalo otazník.

„Mohl byste soudu objasnit," požádal JUDr. Topič znalce, „základní rysy schizoidní psychopatie tak, jak jste ji definovali u mé mandantky?"

„Ovšem. Je to citová chladnost, neschopnost porozumět citovým projevům druhých lidí, pocity jakési skleněné stěny, přes kterou se s nimi dorozumívá, izolovanost, sklony k uzavření se do vlastního fantazijního světa, některé zvláštnosti v myšlení se sklonem k filozofování, zvláštní záliby a nápadnosti v chování, oblékání a podobně. A také snadná citová zranitelnost na straně jedné, tedy značná dotknutelnost, na straně druhé pak chladný, odmítavý až bezcitný postoj k jiným lidem... Na tomto pólu jde tedy i o schopnost uskutečňovat některé plány železnou logikou. Schizoidní psychopaté mohou pak jít i přes mrtvoly, jde-li o nějaký jejich velký plán..."

„Slečna Hepnarová se podle vás v ničem neliší od tohoto teoretického portrétu?"

„Jistě uznáte sám, že v mnohém ne."

„Pokládáte za vyloučené, že u obžalované jde o reziduální stav po schizofrenním onemocnění v jejím těsně předpubertálním věku, kdy byla i léčena v Praze a v Opařanech?"

„Není tu žádných známek, které by svědčily o proběhlé schizofrenii."

„Čin, kterého se 10. července 1973 dopustila, pokládáte tedy za vysvětlitelný z hlediska normální psychologie?"

„Z hlediska psychologie u psychopatologického jedince, čili v podstatě psychologickými ještě mechanismy..."

„Měl jste z hlediska anamnestického o slečně Hepnarové některá další zjištění kromě těch, která se nacházela ve spise...? Mluvil jste s jejími rodiči, se sestrou?"

„Ne, s rodiči ani se sestrou jsem nemluvil."

„Váš posudek jste z hlediska daného skutku vypracoval nepodjatě, nebo jste měl určité osobní výhrady takového rázu, že by objektivnímu vyjádření posudku mohly zabránit?“

„Taková otázka je pro mne zcela absurdní!“ ohradil se doc. MUDr. Študent. „Pod posudkem jsme podepsáni tři a musím trvat na tom, že ke každému případu... a jsou to mnohdy otřesné vraždy... přistupujeme nezaujatě a bez jakéhokoliv negativního nebo pozitivního postoje k obžalovanému... Já osobně dělám soudní posudky již mnoho let a jedna z mých funkcí na klinice spočívá v tom, že dbám o objektivnost posudků nejen svých, ale celé kliniky. Také jako krajský psychiatr pro Prahu na to dohlížím.“

„I tak musím zdůraznit, že většina psychologických vyšetření mé mandantky ukazuje na hraniční obraz mezi schizoidní psychopatií a schizofrenií. Ptám se tedy, zda tato zjištění měla pro vás z hlediska tvorby posudku nějaký význam?“

„Takto formulovaná otázka není pravdivá.“

„Ale ano,“ trval na svém obhájce, „v posudku je přece uvedeno velmi obsáhlé vyšetření PhDr. Martonové. Zhodnocení značné části testů se blíží k hranici psychotického výsledku. Vzali jste tyto skutečnosti v úvahu?“

„Psychologové využívají poněkud odlišného jazyka a dr. Martonová rozhodně neinterpretovala své posudky tak, že by u slečny Hepnarové šlo o něco jako počínající, nebo hraniční psychózu. Ale to je otázka čistě psychologická a jistě si ji ona sama vysvětlí.“

Dr.Martonová: „Jestliže se některé výsledky testů pohybují na hranici psychózy, pak této hranice nikdy nedosáhly. Ve třinácti letech byla obžalovaná hospitalizována a psychologicky testována na dětském oddělení psychiatrické kliniky. Popis testů odpovídá obrazu získanému týmž testem v současné době s několika rozdíly. Zaprvé celkový intelekt, který se rozvíjí průměrně do patnácti

let, nebyl ještě tak rozvinut, byl nižší. A zadruhé byly tam převážně rysy schizoidní a v menší míře rysy hysterické, zatímco při současném vyšetření nebyly v testu patrny rysy hysterické, byly tam jenom rysy schizoformní. Proti defektu po eventuelním psychotickém onemocnění svědčí to, že celkový výsledek je nižší, odpovídá dalšímu vývoji a také rozptyl jednotlivých výsledků je jen nepatrně zvýšen, téměř normální...“

Otázku k dr. Martonové vznesla i obžalovaná: „Chci se paní doktorky zeptat, jak naložila s různými jmény, která jsem jí uvedla s tím, že ona si zjistí, jestli jsem neměla záslechy. Udělala jste to, nebo ne?"

PhDr. Martonová odpověděla: „Nevyhledávala jsem lidi, které jste jmenovala. Něco jsem si ověřovala ze spisů... a nakonec jsem podle všech známek z našich pozdějších rozhovorů usoudila, že jste neměla záslechy. Ba asi ani iluze ne, snad tu byla jen některá nedorozumění, nebo špatné interpretace... Chcete se ještě na něco zeptat?“

„Ne,“ řekla Olga Hepnarová.

O možnost dalších otázek nepožádal už ani obhájce JUDr. Otakar Topič s tím, že své záporné stanovisko k závěrům posudku znalců a také k tomu, že byla vyšetřovatelem VB zamítnuta jeho žádost o revizní posudek, již několikrát vyjádřil a ještě vyjádří v závěrečné řeči.

Střet zůstal nedobojován.

Předposlední den procesu

Čtvrtek 4. dubna 1974.

Atmosféra v soudní síni jako by již od ranního zahájení naznačovala, že se dění blíží k přirozenému vrcholu. Připomínalo to,

a autor se omlouvá za nepříliš vhodný příměr, závěr sportovního klání, kdy už se méně sledují dílčí výkony jednotlivců a více se myslí na konečné skóre.

Všichni přítomní na ně mysleli, Olgu Hepnarovou nevyjímaje.

Spěchalo se.

Předseda soudu navrhl, aby v zájmu urychlení byly protokoly o výpovědích zbývajících svědků, „jimiž se prokazují méně významné skutečnosti", pouze přečteny a netrvalo se na osobním výslechu. Prokurátor i obžalovaná nevznesli proti tomuto řešení námitku.

Papír za papírem.

Četná svědectví zraněných a přihlížejících z třídy Obránců míru.

Obžalovaná bez připomínek.

Svědectví muže, který ji za volantem nákladního vozu Praga RN viděl nedlouho před činem.

Bez připomínek.

Svědectví ženy, která zažila požár domu v Zábrodí.

Bez připomínek.

Protokol o nehodě z 10. července 1973, protokol o negativním výsledku tehdejší zkoušky na alkohol v krvi, protokol o ohledání vozu zn. Trabant, svrženého ze srázu nad Novou Rabyní, zpráva z Dětské psychiatrické léčebny v Opařanech, protokol o ohledání místa požáru v Zábrodí, zpráva pojišťovny v Náchodě, dopis Olgy Hepnarové redakcím, moták sepsaný v pankrácké věznici, posudek Kriminalistického ústavu z oboru ručního písma...

Vše bez připomínek.

O poslední významnější vzruch před závěrečnými řečmi se postaral až dokument pod stránkovými čísly 322 a 323, v němž MUDr. Zdeněk N., vedoucí lékař psychiatrického oddělení ÚNZ, větami, s nimiž jsme se již před časem seznámili. („po skončení or-

dinačních hodin... bez jakéhokoliv doporučení... do našeho rajonu vlastně nepatří... pokud je jen unavená, ať si vezme dovolenou... pokud má ještě jiné obtíže, ať se obrátí na svého příslušného obvodního nebo závodního lékaře...“), popisoval své setkání s Olgu Hepnarovou na jaře 1973, kdy u ní zřejmě vrcholila vnitřní krize a její přítel Miroslav D. ji po značném naléhaní donutil k návštěvě odborného lékařského pracoviště.

Olga Hepnarová, která tuto část líčení sledovala již značně apaticky, zareagovala: „Toto je, prosím, doklad, že jsem pomoc hledala, ale pomoci se mi nedostalo. Obvodního nebo závodního lékaře, jak mi pan doktor N. poradil, jsem nevyhledala, to nemělo cenu. Asi za dva dny jsme byli s Mirkem v Bohnicích, tam mě také nepřijali a sdělili, abych se dostavila za dva dny. Pak už jsem nikam nešla.“

Prokurátor namítl: „Slečno obžalovaná, musím vám připomenout, že v průběhu celého vyšetřování jste stále zdůrazňovala, že se cítíte být duševně zdráva a dokonce i v rozporu s návrhy svého obhájce jste nechtěla být znovu duševně zkoumána. Proč tedy najednou tady, u hlavního líčení, přicházíte s tím, že jste všude hledala pomoc a máte pochybnosti o svém duševním stavu? Změnila jste snad svůj původní názor?“

„Nezměnila jsem názor,“ řekla Olga Hepnarová. „Myslím, že jsem víceméně normální. Psychiatrie ovšem není na celém světě stejná, jiné názory má v Československu a jiné jinde. Je skutečně pravda, že jsem pomoc hledala, byla jsem zoufalá, ale nemyslím si, že bych byla nenormální. Pomoc jsem vyhledávala vzhledem k tomuto zoufalství a čekala jsem zázrak. Myslím si, že třeba za deset let by mne psychiatrie posuzovala jinak, tedy za zcela normálního člověka... tím je ovšem nyní vinna společnost... Pokud jsem, jak tu bylo řečeno, některému z lékařů naznačila, že hledám prostřednictvím léčení na psychiatrii partnerku, bylo to mnou vysloveno

jenom jednou - a kdybych ji opravdu touto cestou našla, byl by to pro mne malý zázrak... Takže znovu opakuji, že za psychiatry jsem chodila ne proto, že bych se cítila být duševně nemocnou, ale protože jsem byla zoufalá."

„Můžete nám přiblížit, jakou podobu mělo zoufalství, o němž se zmiňujete?" vybídl ji obhájce JUDr. Otakar Topič.

„Nevím, zda se vyjádřím zcela přesně, ale projevovalo se to u mne tak, že jsem se v denní činnosti omezila na zachování existence, jinak jsem nebyla schopna ničeho."

◆ ◆ ◆

Krátce poté skončila dokazovací část hlavního líčení.

Po poledni přestávce, ve 14.30 hodin, byl dán prostor pro závěrečné řeči.

Jako první se ujal slova prokurátor. Navrhl uznat obžalovanou vinnou podle obžaloby a uložit jí výjimečný trest, neboť je to plně v souladu s ustanovením § 29 trestního zákona. Zdůraznil především mimořádně vysoký stupeň společenské nebezpečnosti projednávaného trestného činu, jeho vážné následky i zavrženíhodnou podobu spáchání, přičemž totéž lze říci také o pohnutkách, jež obžalovanou k činu vedly. Uložení výjimečného trestu je podle prokurátora vyžadováno zájmem účinné ochrany společnosti, přičemž není naděje, že by bylo možno obžalovanou napravit trestem odnětí svobody do 15 let, což mimo jiné vyplývá z doplňujícího posudku znalců-psychiatrů a psychologů, kteří se i přes její mladý věk negativně vyslovili k možnostem resocializace obžalované Olgy Hepnarové.

Prokurátor skončil.

I když v jeho řeči nepadlo slovo smrt, každý v soudní síni věděl, jaký závěr soudního líčení tu zástupce státu navrhuje. Že při teh-

dejší neexistenci trestu doživotí a tedy propastné a těžko pochopitelné mezeře mezi 15 lety, jako nejvyšší možnou mírou trestu odnětí svobody, a trestem smrti, se výjimečný trest rovná trestu absolutnímu. Trestu hrdelnímu.

Povstal obhájce.

Otakar Topič, JUDr. a promovaný psycholog, neměl již od počátku této kauzy snadnou pozici, a sama jeho mandantka mu ji svými postoji neusnadňovala. S jeho pocity a osobními stanovisky se seznámit nemůžeme, protože JUDr. Topič zemřel již někdy v polovině 70. let, mnohé však vyplývá z jeho vystoupení a třeba i přímo ze závěrečné řeči před soudem.

Na čem vystavěl své argumenty?

Především na svém přesvědčení o nesprávnosti psychiatrického a psychologického znaleckého posudku, a to již proto, že znalci musí vypracovat posudek sami a nemohou si své závěry nechat potvrzovat ve větším kolektivu, což se v tomto případě stalo fomou odborného semináře na psychiatrické klinice - a je to podle obhájce vlastně totéž, jako kdyby soud předem v širším kolektivu právníků konzultoval svá rozhodnutí. JUDr. Topič požádal, aby se při rozhodování soudu nepřihlíželo k tomuto psychiatrickému a psychologickému znaleckému posudku, neboť ho považuje za procesně vadný úkon. Podrobně pak vysvětlil své názory na osobu obžalované a vyslovil pochybnosti o její příčetnosti, neboť jinak je pohnutka jejího činu těžko vysvětlitelná. Navrhl vyžádat si buďto nový psychiatrický a psychologický posudek, nebo - pokud soud dojde k jinému závěru - použít ustanovení o snížení příčetnosti. Ve věci trestu obhájce kategoricky odmítl návrh prokurátora na výjimečný trest a žádal uložení trestu odnětí svobody s přihlédnutím k věku obžalované a dalším polehčujícím okolnostem.

Slovo dostala i Olga Hepnarová.

Pronesla jen několik málo vět. Zopakovala v podstatě shodnými slovy to, co před soudem vyslovila již několikrát: že motivem jejího činu byla pomsta lidem za to, jak se k ní po celý život chovali. Poukázala na to, že se ke svému konání v plné míře přiznala, ale šlo jí při tomto přístupu k věci o princip, nikoli o získávání polehčujících okolností, na nichž jí mnoho nezáleží. Rámcově se pak ztotožnila s vývody svého obhájce, ale na rozdíl od něho v závěru své řeči jednoznačně požádala o uložení trestu smrti.

Dura lex, sed lex

Soud byl po jednodenní přestávce, určené pro závěrečnou poradu, připraven jí vyhovět.

Sobota 6. dubna 1974.

Předseda senátu JUDr. Jan Rojt krátce po 11. hodině vyhlásil rozsudek. Čtyřiadvacet stran textu. Shrnutí všeho, o čem se již z toho či onoho zorného úhlu hovořilo. Závěry - včetně podrobného odůvodnění - Městského soudu v Praze lze sice stručně shrnout do několika nejpodstatnějších odstavců, jejich citaci se však nelze vyhnout, chceme-li pochopit i vše, co bude ještě následovat. Jádro verdiktu lze ale říci stručně:

Olga Hepnarová dle mínění soudu byla vinna, že spáchala

1.trestný čin vraždy dílem dokonaný a dílem nedokonaný (dění na třídě Obránců míru dne 10. července 1973),

2.pokus trestného činu poškozování cizí věci (založení požáru v Zábrodí na Náchodsku dne 7. srpna 1970)

a odsuzuje se k trestu smrti a přesně vyjmenovaným náhradám způsobené škody.

Z odůvodnění, vztahujícího se k bodu 1:

„ ... Obžalovaná se k činu v plném rozsahu doznala s tím, že se uvedeným činem chtěla pomstít lidem, kteří jí podle jejího názoru po všech stránkách po léta ubližovali. V souladu s obsahem dopisů, které zaslala redakcím Svobodného slova a Mladého světa, uvedla, že jejím úmyslem bylo zabít jich co nejvíce. Pokud něčeho lituje, tedy jedině toho, že se jí více lidí zabít nepodařilo, a pokud by se měla znovu rozhodovat, zda tento čin provést, řekla by ano a čin znovu provedla. Na svou obhajobu uvedla, že je bez vlastního zavinění obětí nepřátelských tendencí ze strany všech lidí, se kterými se setkávala, což jí podle jejích představ dává právo k jakékoliv formě pomsty. Nečiní rozdíl mezi jednotlivými osobami, neboť všichni lidé podle jejího názoru se k ní chovali špatně a ubližovali jí. Doznání obžalované je v plném souladu s provedenými důkazy. Její obhajoba však neodpovídá provedeným důkazům, neboť jak bylo zjištěno, byla zde řada osob, které byly ochotny a snažily se obžalované pomoci. Jde například o její rodiče, některé její spolupracovnice, svědky Miroslava D., Zdeňka P. a další mladé lidi z Prahy a Oleška, zdravotnická zařízení... Z provedených důkazů také plyne, že obžalovaná svým chováním nepříznivé postoje jiných k sobě vesměs provokovala a pokud jí byly činěny výtky za špatnou pracovní kázeň nebo kvalitu práce, byly tyto většinou rovněž oprávněné. I za situace, že by obhajoba obžalované byla na místě, v žádném případě by ji však neopravňovala k tomu, aby jednala zcela v rozporu se zákonem...

Je zde jasný úmysl obžalované Hepnarové jednoznačně směřující k usmrcení co největšího množství osob... Trestný čin vraždy, pro který je žalována, předpokládá, že útok pachatele musí směřovat proti individuálně určitému člověku nebo proti více individuálně určeným lidem. Není však třeba, aby pachatel znal

jednotlivé osoby osobně. Rozhodné je, že proti každému z nich směřuje úmysl pachatele. V tomto případě si obžalovaná vytypovala jako své oběti osoby na chodníku v prostoru stanice el. dráhy Strossmayerovo náměstí, tedy individuálně určité lidi, a není rozhodné, že je osobně neznala. Pokud někteří poškození zemřeli s časovým odstupem, není tato okolnost rozhodná... neboť i jejich smrt byla v příčinné souvislosti s jednáním obžalované... Jde o jediný skutek, tedy o jediný trestný čin spáchaný jedním útokem...

Znalci z oboru psychiatrie a psychologie... uvedli, že obžalovaná netrpí žádnou duševní chorobou, která by měla vliv na její rozpoznávací a ovládací schopnosti ve vztahu k trestnému činu...

K možné resocializaci obžalované uvedli, že nelze předpokládat, že by se v budoucnu podstatněji změnila ve svých schizoidních, hysterických a agresivních rysech osobnosti. Vzhledem k tomu, že u psychopatů je možno očekávat, že své povahové vlastnosti mohou zmírňovat nebo zhoršovat, došli znalci k závěru, že u obžalované je nepříznivá okolnost spočívající v kombinaci zvláště nevýhodných povahových odchylek, které se mohou doplňovat a vzájemně posilovat, takže kdyby například u ní v současné době došlo k ztlumení agresivity po vykonané ‚pomstě', bude ji patrně dále vést hysterická složka osobnosti ve snaze odreagovat nevybité emoce, provokovat okolí svým chováním a z odezvy okolí zase sbírat důkazy pro své pocity ukřivděnosti... Obžalovaná si vytvořila svéráznou ideologii a vlastní světový názor, který sotva bude ochotna měnit. Přitom jde o osobu citově chladnou, která nemá vytvořeny náležité emoční vztah k okolí, jejichž základy vznikají v dětských letech. Má zvýšený sebecit, ale nikterak necítí s druhými... Neprojevila známky soucitu a výčitek svědomí nad smrtí tolika lidí.

Z toho vyplývají velmi špatné vyhlídky na možnost navázání kontaktu nutného v procesu převýchovy. Jediné, co poněkud

zmírňuje tuto špatnou prognózu, je její mladý věk, v kterém je člověk (z všeobecného hlediska) více schopen přijímat cizí vlivy a korigovat své postoje, a také její dobrý intelekt. Poslední by ovšem mohlo v budoucnu představovat zvýšené nebezpečí v tom, že by mohla provést další a rafinovanější násilný čin ještě většího dosahu. Možnost pozitivního působení dlouhodobého trestu bude u ní podle závěrů znalců velmi pravděpodobně narušována z důvodů, které lze již nyní předpokládat... Obžalovaná má odpor vůči autoritě... a špatně snáší větší kolektiv, chová se v něm nápadně a někdy provokativně. V prostředí nápravného ústavu nebude patrně vychytávat pozitivní momenty, ale spíše ty, které ji budou dále utvrzovat v nenávistném postoji ke společnosti. Výchovný účinek trestu může být zkreslen i tím, že obžalovaná se zřejmě pokusí získat z něj výhodu v možnosti navázání homosexuálního kontaktu (sama sdělila, že se na to těší).

Znalci... vysvětlili jednotlivé rysy psychopatické osobnosti obžalované a zabývali se i otázkami event. podezření na psychotické onemocnění. Podrobně zodpověděli všechny dotazy na ně vznesené u hlavního líčení. I přes podaná vysvětlení obhájce v závěrečné řeči znovu namítl procesní vadnost znaleckého posudku a vyslovil i určité pochybnosti k závěrům znalců. Procesní vadnost posudku spatřoval v tom, že obviněná byla demonstrována na semináři psychiatrické kliniky za účasti asi 30 lékařů psychiatrů a psychologů, a že tedy závěry posudku znalců mohly být ovlivněny jednáním uvedeného semináře. Proto podle jeho názoru by soud neměl k tomuto posudku přihlížet a vyžádat posudek nový. Sám má pochybnosti o duševním zdraví obžalované.

Pokud jde o námitku obhájce týkající se procesní vadnosti posudku, je z tohoto posudku patrno, že... obžalovaná byla na semináři demonstrována se stejným závěrem, jaký je obsažen v pí-

semném vypracování posudku. Z toho vyplývá, že závěry posudku nebyly ovlivněny seminářem. Také sami znalci odmítli námitku obhájce... Soud nespatřuje v postupu znalců profesní vadu vzhledem k tomu, že zákon č. 36/67 Sb. o znalcích a tlumočnících připouští možnost, aby znalci konzultovali dílčí otázky s jinými odborníky, přičemž zdůrazňuje osobní odpovědnost znalců za posudek... Soud při hodnocení správnosti tohoto znaleckého posudku dospěl k závěru, že nevykazuje žádných vad...

Pokud jde o otázku trestu, vycházel soud ze všech zákonných hledisek rozhodných pro určení jeho druhu... Stupeň společenské nebezpečnosti jednáni obžalované je mimořádně vysoký... a pramení jak ze samotné osobnosti, tak i z mimořádnosti provedení činu a jeho následků. Obžalovaná se svého jednání dopustila se zvlášť zavrženíhodnou pohnutkou, kdy svoje negativistické postoje ke spoluobčanům, které měla možnost korigovat... úmyslně umocňovala a vytvořila si vlastní účelový názor, že je oprávněna pomstít se lidem, a to jakýmkoliv způsobem... Způsob provedení trestného činu je zvlášť zavrženíhodný a vyplývá z celkového charakteru jejího jednání. Obžalovaná použila velký nákladní automobil k tomu, aby zákeřně, zcela nečekaně a bez jakékoli výstrahy vjela do skupiny nic netušících a bezbranných chodců, se kterými kromě obecné, všechny lidi zahrnující nenávisti, neměla žádný osobní vztah... Také následek spáchané trestné činnosti je zvláště těžký a u osmi osob vůbec nenapravitelný...

U obžalované nebyla shledána žádná polehčující okolnost, naopak jí přitěžuje, že se dopustila více trestných činů. Pokud jde o míru jejího zavinění, byl trestný čin spáchán v úmyslu přímém po zralých úvahách...

Není také naděje, že by obžalovanou bylo možno napravit trestem odnětí svobody...

Vzhledem k uvedeným okolnostem byl obžalované podle § 219 tr. zák. za použití §§ 29 odst.1 a)b) a 35 odst.1 tr. zák. uložen trest smrti."

• • •

Dura lex...

Vzpomínáte si?

První polovinou latinského rčení - Dura lex, sed lex! - ukončil Miroslav D. dopis, který sepsal 15. října 1973 v Liticích nad Orlicí a zaslal Olze Hepnarové do cely pražské vazební věznice.

Zákon tvrdý, ale zákon!

Byl to její přítel, pravděpodobně jediný, kterého na světě v té době a možná i kdykoli předtím měla. Vším, co jí v duchu vůči ní zcela nekritickém a ryze subjektivním psal, jí chtěl - jak víme - povzbudit, dodat sílu a udržovat při životě zlomky naděje. Ta dvě mimoděk a jistě náhodou použitá latinská slova jako by však se schválností zlomyslného předvídavce obracela vše, co jí kdy Miroslav D. sděloval, do protisměru: předurčovala opak naděje a věštila její ztrátu.

• • •

Rozsudek dočten.

Nikdo nic nevykřikl, nikdo netleskal, ale nikdo také nepropukl v pláč. „Pár vteřin bylo takové zvláštní ticho," zaznamenal si jeden z přítomných.

Předseda senátu připomněl možnost odvolání.

Prokurátor neměl důvod se odvolávat a na místě se tohoto nároku vzdal.

Soud pak určil pětiminutovou přestávku na to, aby se obžalovaná, na níž se nedalo poznat žádné rozechvění, mohla poradit se svým obhájcem. Debata to byla dost vzrušená, protože oba její aktéři došli k opačným závěrům, a také je hned vyjádřili.

JUDr. Otakar Topič: „Moje mandantka se mnou sice nesouhlasí, ale já cítím povinnost vyslovit jako svůj osobní názor domněnku, že duševní stav obžalované je takový, že není odpovědná za způsob, jakým nyní na otázku o odvolání odpoví."

Olga Hepnarová: „Chěla bych vyslovit poděkování soudu a všem lidem za budoucí tolerování sebe samých a všech jedinců typu Prügelknabe, jakým jsem byla já. A k rozsudku říkám, že se neodvolám a odvolávat nebudu."

JUDr. Otakar Topič: „Opakuji, že obžalovaná zcela jistě není schopna se v této chvíli náležitě a s rozmyslem vyjádřit o podání odvolání."

Jednání tím skončilo.

Zapisovatelka Jana V. zaznamenala do protokolu nad podpis předsedy senátu poslední dvě věty:

„Hlavní líčení ukončeno o 12.30 hodin s tím, že obžalovaná byla odvedena zpět do vazby.

V Praze dne 6. dubna 1974."

• • •

Rudé právo v pondělí 8. dubna 1974 (zpravodaj fř):

„ ... Absolutní trest, který senát vyřkl nad obžalovanou, je zdůvodněn jako jediný trest, kterým se společnost může před takovýmto jedincem chránit. Vyplývá ze zjištění, že O. Hepnarová netrpí žádnou duševní chorobou, byla plně schopna rozpoznat vysokou společenskou nebezpečnost svého činu a nejsou tu žád-

né polehčující okolnosti. Navíc znalci, kteří se v průběhu šetření zabývali osobou obžalované, shodně tvrdí, že její povahové zvláštnosti jsou takového druhu, že by se i při dlouhodobém výkonu trestu odnětí svobody mohly navzájem kloubit, a tím se vyhrocovat do velmi nebezpečné agresívní formy vůči lidské společnosti.

O tomto faktu přesvědčila soud i obžalovaná, když prohlásila, že ji mrzí, že nezabila více lidí, že za tím, co udělala, stojí, a kdyby se měla znovu rozhodnout, zda čin spáchat nebo ne, řekla by ano. Z její povahy je zřejmé, že by se skutečně nezastavila ani před největší bestialitou.

Než provedla svůj zločin, zamýšlela se, zda k němu použít například vlaku, který by vykolejila, nebo zda použít v některé ze společenských místností třaskaviny, či vraždit střelnou zbraní. Chtěla se dokonce stát řidičkou autobusu, aby mohla plně naložený dopravní prostředek svrhnout s lidmi do propasti nebo podobně.

To vše prý z nenávisti k lidem. I touto stránkou se městský soud podrobně zabýval. Zcela jasně prokázal, že mnozí měli snahu O. Hepnarové pomáhat, mnohokrát jí nabízeli pomocnou ruku, dávali jí velké možnosti zapojit se do celospolečenského života. O. Hepnarová však jen odmítala, absolutně neuznávala jakoukoli autoritu, sebemenší povinnost, nepociťovala nutnost podřizovat se zákonům společnosti. Své okolí vyprovokovávala k nedobrým vztahům a postupně v sobě vršila nenávist, zlobu a krvelačné plány ‚vypořádat se s lidmi'.

Trest smrti přijala bez sebemenší lítosti a prohlásila, že se vůči rozsudku neodvolává a odvolávat se nebude."

Převtělení: „Nejsem Hepnarová...“

Winiferová.

Sandy Winiferová.

Poprvé to zvláštní, dálkami a tajemnem vonící jméno veřejně padlo v druhém dnu hlavního líčení před městským soudem, tedy 3. dubna 1974. Svědek Miroslav D. tehdy na přímý dotaz sdělil: „Mohu jako člověk, který s ní trávil dost času, potvrdit, že Olga již nějakou dobu prohlašovala, že se jmenuje Winiferová a nemá s panem Hepnarem nic společného. Nemohu posoudit, zda o tom byla úplně přesvědčena, odhadoval bych toto její přesvědčení tak na devadesát procent. Říkala, že se jí o tom pořád zdá, ale nevzpomínám si, že by mi sdělovala podrobnosti těchto snů.“

„Umíte, pane svědku, vysvětlit,“ zeptal se ho soudní znalec-psychiatr, „proč se nám obžalovaná o svém přesvědčení, že je Winiferovou a nikoli Hepnarovou, nesvěřila v době, kdy jsme se po mnoho hodin věnovali zkoumání jejího duševního stavu a hovořili jsme s ní o všech okolnostech jejího dosavadního života a také o její rodině - tedy o otci Antonínu Hepnarovi a matce MUDr. Anně Hepnarové?“

„Tuto okolnost nijak vysvětlit neumím.“

O slovo se přihlásil obhájce: „Se svými pochybnostmi o rodině se vám slečna obžalovaná zmínila také v jednom z dopisů z vězení, ne?“

„To ano,“ odpověděl Miroslav D., „bylo to v dopise z 28. ledna 1974, kdy mi jako svému příteli svěřila, že má stálé pochybnosti o tom, zda je pan Hepnar její skutečný otec, a protože ona sama z vazby pochopitelně nemohla nic podniknout, požádala mne, abych v tom směru pátral, což mi však připadalo těžko proveditelné.“

„Takže jste nic nevypátral?“

„Ne."

„Zmínila se už dříve někdy o tom, že by se třeba chtěla jmenovat jinak, nebo že by dokonce o změnu jména úřední cestou požádala?"

„Nikdy."

„Víc o tom nevíte?"

„V podstatě ne. Ale chci upozornit, že jsem na skutečnost, týkající se jména Winiferová, upozorňoval již před mnoha měsíci ve svém sdělení, které jsem adresoval vyšetřovatelům VB, prokuratuře, vám jako znalcům a dalším..."

Jistě: víme přece o oněch sedmi listech papíru, jež Miroslav D. pod názvem „podání svědecké výpovědi" sepsal během svého léčebného pobytu v nemocnici v Obloukové ulici a odeslal zmíněným institucím 20. prosince 1973. Kupodivu se tímto dokumentem nikdo podrobněji nezabýval a nestal se ani nedílnou, tedy číselně zařazenou součástí vyšetřovacího spisu. Proč asi? Miroslav D. zde velmi tvrdě posuzoval především přístup některých psychiatrů: "...Olga se chtěla léčit, ale v Bohnicích ji nepřijali, protože prý musí mít doporučení od obvodního psychiatra... Téhož dne jsme za ním jeli, ale MUDr. N. se na ni pořádně ani nepodíval, mávl rukou, se svým hodnocením byl hotov během čtyř minut... a Olga odcházela se slzami v očích a mluvila o beznaději..." K záležitosti jejího otce se Miroslav D. v tomto spisku vyjádřil slovy: „Olga tvrdila, že se jmenuje Winiferová. Nevím, zda má skutečně jiného otce (něco tomu nasvědčuje), nebo jméno, které vyslovila, byla jen halucinace." A na jiném místě naznačil: „Před rokem (to znamená koncem roku 1972 - pozn. aut.) se Olga dozvěděla něco, co se dozvědět asi neměla, nebo objevila nějakou příčinu svých obtíží. Co to bylo, co se stalo, je pro mne tajemstvím, ze kterého neznám ani zrnko."

Nedozvěděl se to ani nyní - před soudem.

„Nevím, o čem svědek hovoří, něco podobného si ze vzpomínek nevybavuji," vyjádřila se k tomu Olga Hepnarová. A mnoho toho neřekla ani k úvahám o totožnosti svého otce: „Pokud jde o jméno Winifer, tak se mi o tom opravdu asi před dvěma roky zdálo. Nic zvláštního jsem tím nemínila, když jsem se o tom Mirkovi D. a posléze i svému advokátovi svěřila. Ostatně mne to, kdo je mým otcem, ani příliš nezajímá. S lékaři-znalci jsem o tom nemluvila, protože jsem si chtěla tuhle záležitost, týkající se mého původu, nechat až k soudu a zajímalo mne, jestli se v tom směru podaří něco zjistit. Nezjistilo se nic, takže teď už je jedno, jestli tu stojím jako Hepnarová či Winiferová."

Jedno...?

Zatím.

Brzy přijde čas, kdy jménem Olga Hepnarová dokonce i odmítne podepsat úřední dokument.

Zamítá se!

„Nečinné čekání na smrt je nejhorší podobou umírání," napsal v jedné ze svých novel Jean-Paul Sartre - oblíbený autor Olgy Hepnarové.

Nečinnost však mohla ve vazbě pciťovat jen ona sama.

Za zdmi vězení se o její žití či nežití stále zápolilo.

Pořád byla ještě obžalovanou, nikoli odsouzenou. V květnu 1974 se totiž MUDr. Anna Hepnarová s pomocí JUDr. Topiče odvolala k Nejvyššímu soudu ČSR proti rozsudku Městského soudu v Praze. Při krátkém, pouze čtvrthodinovém informativním výslechu dne 12. května už ani Olga Hepnarová netrvala na svém

předchozím postoji: „Souhlasím s tím, aby odvolání podané mou matkou bylo projednáno."

Zasedání Nejvyššího soudu ČSR se před senátem vedeným JUDr. Vojtěchem Görnerem konalo 21. června 1974. Obhájce JUDr. Topič zde znovu uplatnil námitky proti kvalitě a závěrům psychiatrického a psychologického posudku obžalované, žádal vyhotovení revizního posudku a vyslovil názor, že dosavadními znalci „nebyla náležitě ozřejmena otázka trestní odpovědnosti obžalované z hlediska výjimečného trestu a nebyly náležitě ozřejmeny ani možnosti její resocializace". Zástupce Generální prokuratury ČSR JUDr. František Zborník odmítl obhájcovy argumenty s tím, že „zpochybňovaný znalecký posudek je ve všech směrech objektivní, náležitě fundovaný a nevzbuzuje pochybnosti... a skutková zjištění napadeného rozsudku jsou úplná a postačující k objasnění skutečného stavu věci jak z hlediska výroku o vině, tak i výroku o trestu", z čehož vyplýval jeho návrh, aby odvolání bylo zamítnuto jako nedůvodné. Olga Hepnarová si pro jednání připravila několik poznámek: „Rozsudek považuji ve výroku o vině za správný, ale z hlediska vylíčení mé osoby je frázovitý a překroucený zejména svědectvím některých osob... Myslím si, že mé okolí se podílelo na mé trestné činnosti, bylo vrahem mé osoby - a já tudíž mám právo, abych lidi z tohoto okolí zabíjela... Mé svědomí a ruce jsou čisté... Mluvila jsem v poslední době s jednou důstojnou osobou, která mi řekla: ‚Měla jste pravdu, ale neměla jste na to právo.' Nevím, zda s tím mohu zcela souhlasit." MUDr. Anna Hepnarová se ve svém vyjádření podivila, že „byla jako matka obžalované vyslýchána pouze vyšetřovateli, tedy kriminalisty, jimž nebyla povinna vysvětlovat intimnosti o zdravotním stavu a třeba i sexuální odchylce své dcery". Dále se pozastavila nad tím, že „ani před soudem I. stupně, ani před soudem II. stupně nebyl proveden

důkaz čtením dopisu MUDr. Vojtíška z Opařan, který z hlediska poznání osoby obžalované je významný". Usnesení Nejvyššího soudu ČSR na nic z toho neragovalo a když bylo po závěrečné poradě 24. června 1974 předneseno, obsahovalo dva body:

„1.Návrh na vyžádání nového revizního znaleckého posudku z oboru psychiatrie a psychologie se zamítá z důvodů nadbytečnosti.

2.Odvolání matky obžalované, podané proti rozsudku Městského soudu v Praze... se zamítá, ježto není důvodné..."

Poučení v závěru dokumentu sdělovalo: „Proti tomuto usnesení řádný opravný prostředek není přípustný."

Podobně dopadlo také přezkumné řízení u Nejvyššího soudu ČSSR, uskutečňované u tohoto federálního orgánu vždy, když došlo u některého ze soudů nižší instance k uložení výjimečného trestu. V usnesení z 5. září 1974 se sice konstatovala drobná formální pochybení v rozsudku Městského soudu v Praze, nicméně ale prý „nedošlo k takovému porušení zákona, jež by mohlo mít vliv na uložení trestu smrti". A znovu se zde objevila věta: "... není přípustný opravný prostředek."

Olga Hepnarová už nyní nebyla obžalovanou: byla odsouzenou.

Ještě další pokus

Co zbývalo?

V podstatě již jen dvě možnosti: žádost o milost, anebo snaha domoci se na základě nových skutečností obnovy soudního řízení.

O obojí se obhájce JUDr. Topič v této kauze pokusil.

V srpnu ohlásil jménem Olgy Hepnarové podání žádosti o milost. Ale protože v úspěch tohoto kroku zřejmě nevěřil, již 30. září 1974 učinil krok zásadnější, i když ne o mnoho nadějnější, a předložil jménem Olgy Hepnarové Městskému soudu v Praze návrh na obnovu řízení podle § 277 tr. ř., a to s uvedením následujících důvodů:

„1. V souzené věci byla sporná otázka trestné odpovědnosti obžalované... a byla proto podrobena znaleckému šetření. Znalecký posudek vyzněl u ní tak, že je trestně odpovědná a že trestné činy nespáchala ve stavu duševní poruchy a nebyla ani zmenšeně příčetná. Znalci dovodili, že určité náznaky... by mohly svědčit pro psychotický stav a to pro onemocnění schizofrenního rázu. Konkrétně šlo o to, že počala bludně uvažovat o tom, že jejím skutečnýn otcem je muž jménem Winifer, neboť to prý jasně viděla v jasnozřivém snu. Znalci v průběhu hlavního líčení uvedli, že tato okolnost by mohla mít zásadní význam při diferenciální diagnostické úvaze. Současně však uvedli, že obžalovaná na svém názoru netrvá a že tedy nejde o blud.

V průběhu rozhovorů se svým obhájcem O. H. opětovně se vracela k tomu, že jejím otcem je osoba jménem Winifer a ukládala obhájci, aby po této osobě pátral. Při nedávných návštěvách obhájce (koncem srpna a 29. září t.r.) byla ve stavu akutní psychózy, kdy uváděla, že Olga Hepnarová je již mrtvá a že ona sama je Sandy Winiferová. Dále uváděla, že se se svým skutečným otcem Winiferem dorozuměla zvláštním způsobem. Znalci se ostatně ve svém posudku zmínili o tom, že nelze vyloučit v budoucnosti proniknutí psychotických fenoménů... K tomu je nutno podotknout, že Olga Hepnarová v průběhu trestního řízení se nikdy nesnažila psychickou poruchu předstírat a vždy se velmi bránila jakémuko-

liv náznaku v tom směru, že její psychická struktura je abnormní...

Je tedy stav takový, že jsou dány důvody pro obnovu řízení, neboť vzniklá duševní porucha navazuje, respektive může navazovat na okolnosti zjištěné a hodnocené znalci v průběhu trestního řízení. Právě nové psychopatologicky významné okolnosti, svědčící pro vznik originálního bludu, by byly diagnosticky velmi významné a mohly by změnit závěry znaleckého posudku jako podkladu pro hodnocení trestní odpovědnosti odsouzené.

2. Objektivně je třeba uvést, že bez velmi podrobného a důkladného vyšetření odsouzené znalci-psychiatry nelze vyloučit možnost, že u odsouzené propukla tzv. vazební psychóza, či u ní propuklo psychotické onemocnění, k jehož vzniku došlo až po ukončení trestního řízení. Jak již výše podotknuto u odsouzené se v průběhu trestního řízení nikdy neprojevily agravační či simulační tendence, nýbrž se vždy snažila své jednání racionalizovat a zdůrazňovala ve svém trestném jednání nadosobní motivy.

3. Navrhuje se tedy, aby soud povolil obnovu řízení, neboť změna psychického stavu odsouzené je novou skutečností a bludné představy, kterými nyní trpí, zakládají skutečnosti soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině.

4. Vyhoví-li soud návrhu na povolení obnovy, bylo by vhodné ustanovit soudními znalci z oboru psychiatrie a psychologie jiné osoby, aby tak byla zaručena maximální objektivita znaleckého posouzení. V tom směru se připomíná, že podle současného světového trendu při posuzování schizofrenních onemocnění (kterézto onemocnění by zřejmě diagnosticky přicházelo v úvahu) se zvažuje zejména citové vychudnutí, které je u obžalované zřejmé."

• • •

Den před tímto podáním, 29. září, zaslala Olga Hepnarová svému obhájci naléhavé sdělení:

„Pane doktore,

návrh na obnovu řízení nedělejte!! Podepisuji se tím cizím jménem, abyste dopis dostal... Přijdete mne ještě navštívit? Ať přijdou i její rodiče, ale zařiďte, aby tam nebylo moc lidí. Posel ještě nepřišel. Čekám. Každý den... Vaše (víte kdo)..."

Zmíněný „posel" souvisel asi s mýtem pana Winifera.

A slovní spojení „i její rodiče" v dopise podtrhla - jako by se tím sice od svých vlastních rodičů odtahovala, zneosobňovala je, ale paradoxně přitom poprvé, doslova poprvé, projevila o ně zájem.

• • •

Že by její matka cosi z toho podvědomě vytušila?

Ve stejné době, 25. září 1974, totiž písemně oslovila MUDr. Anna Hepnarová Městský soud v Praze, konkrétně předsedu senátu JUDr. Jana Rojta: „Žádám tímto o povolení návštěvy své dcery Olgy Hepnarové... t.č. ve věznici na Pankráci. Za celou dobu od 10. července 1973 byla mi návštěva mé dcery umožněna pouze jednou, a to 8. dubna 1974. Z lidských důvodů, které jsou pro každou matku pochopitelné a které snad není třeba podrobněji vysvětlovat, žádám o povolení k návštěvě své dcery Olgy ve věznici... Rozhodnutí o povolení k návštěvě zašlete, prosím..."

Koncept odpovědi přímo na tentýž list papíru ručně sepsal JUDr. Rojt hned následujícího dne: „K Vaší žádosti o povolení návštěvy dcery ve věznici sděluji, že žádosti nelze vyhovět."

• • •

Říjen a listopad 1974.

Jako kdyby nyní pořádně ani nevěděla, co chce.

Osmnáctého října ji ve věznici spolu se zapisovatelkou navštívil předseda dalšího senátu městského soudu JUDr. Zdeněk Bureš. Seznámil ji s tím, že JUDr. Topič podal jejím jménem návrh na obnovu trestního řízení. Po dotazu, zda s tím souhlasí, nadiktovala Olga Hepnarová zapisovatelce: „Nesouhlasím, nechci, aby návrh byl podán a nesouhlasím proto s již podaným návrhem obhájce." Podepsala se jménem Winiferová a na připomínku JUDr. Bureše, že je třeba, aby použila svého pravého jména, odpověděla: „To nemohu, když jsem Winiferová."

Během několika týdnů nastala však změna.

Dokonce dvěma dopisy krátce za sebou oslovila odsouzená předsedu senátu JUDr. Bureše a sdělovala: „Jak jste u mě byl s paní písařkou, stala se chyba. Myslela jsem, že obnova řízení by se konala až po udělení milosti. Když tomu tak není, trvám na tom, aby řízení bylo obnoveno".

Což zní rozumně.

Když se s ní však v téže době, tedy v listopadu 1974, na základě žádosti městské prokuratury setkala vězeňská psychiatrička MUDr. Vlasta Hluchá, vyvinulo se prý z toho malé drama. Lékařku uvítala útočnými slovy: „Co chcete?! Nestojím o vás! Nic jsem neprovedla a žádný soud jsem neměla."

„Vzhledem k předpokládané agresivitě," zaznamenala MUDr. Hluchá, „byla odsouzená oddělena ode mne dvěma stoly a seděl mezi námi příslušník Sboru nápravné výchovy... Pacientka neuvádí potíže, prý je spokojená a slušně se nají... Trvá na tom, že je Winiferová... ví, že je v nápravném zařízení, ale prý až od letošního září... Při vyšetření je emočně chladná, kontakt se navazuje obtížně. U otázek běžného charakteru chovala se přijatelně, ve tváři

měla však zarputilý výraz. Jakmile se však narazilo na její trestný čin, upadla do hysterického afektu... převrhla stůl, pokoušela se na mne sápat, vytrhla mi z rukou list papíru z dokumentace protokolu hlavního líčení u městského soudu, který vztekle zmačkala, snažila se také roztrhat mé lékařské poznámky... Její jednání a chování bylo už od samého počátku účelové, její rozvážný, rychlý a chladnokrevný útok na mne jako na lékařku nebyl projevem duševní nemoci, ale spíš nenávisti vůči lékařům jako takovým, hlavně psychiatrům... Závěry: při dnešním vyšetření nezjišťuji, že by od znaleckého zkoumání došlo k projevům psychotické symptomatologie, spíše zjišťuji prohloubení psychopatických rysů a toho času simulaci duševní choroby ve smyslu hysterické psychopatie."

◆ ◆ ◆

„Jak se vám daří, máte nějaké starosti?"

„Trochu hůř spím a mám menší chuť k jídlu, skoro ani nesním celý příděl... A starosti mám s tím, že zase bude nový soud. Mnoho lidí, mnoho otázek."

„Jistě ale víte, že k tomu dal podnět váš obhájce?"

„Ano. A já jsem s tím souhlasila. Ale o život mi přitom nejde..."

Jak se dá poznat už z tohoto úvodního dialogu, takto doslova zaznamenaného, jiné psychiatry - ty, které už znala, nevítala s nechutí a odporem, dokonce to zejména zpočátku mohlo vyhlížet jako přátelské posezení a tím snad i vítaná změna ve stereotypním řádu vězeňských dnů. Ti, které už znala? Ano, byli to ti sami. Městský soud v Praze, zastupovaný předsedou senátu JUDr. Janem Rojtem, přijal sice návrh obhajoby na obnovu řízení, ale nevyhověl žádosti JUDr. Topiče, aby v zájmu „zaručení maximální objektivity" byli ke zkoumání duševního stavu Olgy Hepnarové

přizváni jiní znalci. Pořízením „dodatku k předchozímu psychiatrickému posudku" byli opět pověřeni MUDr. Vladimír Student a MUDr. Stanislav Drvota.

Značná část posudku je tentokrát zachycena jako rozhovor.

„Jaké máte vztahy ke spoluvězeňkyním?"

„Snad dobré. Ale vím, že všechny byly na mne nasazené... Hlídaly mne a pak vše hlásily."

„Jaký by to mělo smysl, když jste se ke svému činu doznala?"

„To nevím. Byly ale na mne nasazené, tím jsem si jistá... Domlouvaly se mi za zády..."

„Jakou míváte náladu?"

„Necítím nějaké zoufalství, jestli tohle máte na mysli... Všechno je to taková hra. Celý ten proces. Na to, co se děje, nemám žádný vliv..."

„Našla jste si zde nějakou partnerku?"

„Ano. Byly dvě. Styk s tou druhou mi ovšem překazila jedna paní... ta, co na mne byla nasazená, prý ji to v noci rušilo... (Usmívá se.) Ale vlastně ona i ta partnerka byla na mne nasazená."

„A to vám při důvěrnostech a vztahu k ní nevadilo?"

„Proč by mělo? Mně je to jedno."

„Jak vám vyhovuje, že jste nyní na cele sama?"

„Vyhovuje mi to. Hodně čtu, teď zrovna knížku Mistři tajné služby..."

„Míváte sny?"

„Ano - takové blbosti... Třeba jsem v jednom snu viděla v holém pokoji bez nábytku černou kočku, která se potom proměnila v černé kuře - a to uletělo... Jindy se mi zdálo, že na vesnici, kde jsem mívala chatu, se dělal táborák, ale v ohništi jako by to nebyl oheň, ale duha, která sahala až do nebe - ale byla to vlastně nafta, kterou přitahoval měsíční magnet. Potom naftový sloup vybuchl

a srazil lidi kolem k zemi a zmenšil je tak na jednu čtvrtinu jejich výšky. Já ale zůstala normálně vysoká."

„Oni kolem vás chodili jako liliputi?"

„Ano."

„Co bylo dál?"

„Tím to končilo..."

„Děje se s vámi nebo kolem vás něco mimořádného? Třeba ve vašem prožívání?"

„Mimořádného nic... akorát, že se mnou nechce častěji mluvit."

„Kdo?"

(Mlčí.)

„Kdo s vámi má mluvit?"

(Mlčí.)

„Ráda byste s někým mluvila? S někým konkrétním?"

„Já s ním přece mluvím, ale málo. S Winiferem - to je ten, jak jsem podepisovala na úřadech, že on je můj otec.... V ulici Viktora Huga jsem to podepsala. Že beru na vědomí, že O. Winifer je můj otec."

„Jaký je to v té ulici úřad?"

„Vyhledávání osob..."

„Jak jste na to přišla, že Winifer by mohl být váš otec."

„Já jsem na to nepřišla, to oni si mne tam zavolali."

„Slýcháváte nahlas toho Winifera?"

„Vždyť vám říkám, že s ním mluvím. Někdy se neozve třeba 14 dnů, někdy dva dny za sebou.... Může se ozvat kdykoli... Musím být ale naladěna na jeho frekvenci..."

„Jak se oslovujete?"

„On mi říká mé dítě, já mu mu říkám otče."

„Co si dál povídáte?"

(Po odmlce.) „On mi třeba říká, abych byla klidná a nic si z ni-

čeho nedělala... že mě vysvobodí. Taky mi zpívá, aby mi nebylo smutno."

„Vám je smutno?"

„Je."

„Proč?"

„Nevím..."

„Vy jste tedy Winiferová?"

„Ano."

„Hepnarová je někdo jiný?"

„Jistě."

„Nerozumím teď tomu, kdo vlastně spáchal čin, za který jste souzena?"

„Hepnarová... ale já za to pykám..."

„Znáte ji?"

„Myslíte Hepnarovou?"

„Ano, myslím Olgu Hepnarovou. Znáte ji?"

„Teď už ne. Nemám s ní nic společného..."

„Proč jste nenapsala do žádosti o obnovu řízení, že za trestný čin, o kterém se už podruhé bude před soudem jednat, vlastně nemůžete?"

„Já za to ale můžu. Akorát, že mne někdo řídil."

„Kdo?"

„To nemohu říci."

„Pamatujete si vůbec na ty události? Na náklaďák, který jste řídila..."

„Pamatuji, ale nesmím o tom mluvit..."

„Proč?"

„Nevím. A také o tom mluvit nechci."

„Prý jste kvůli tomu měla spor se zdejší paní doktorkou?"

„To nebyla doktorka, ta se za psychiatra jen vydávala. To vím jistě."

„Podle čeho jste to poznala?“

„Řekla mi, že jsem hysterka. To vy byste neřekl... A také mne velmi rozzlobila tím, že podala ruku veliteli a mně ne. To se přece nedělá...“

„Myslíte si, že jste duševně zdráva?“

„Advokát říká, že nejsem, já si spíš myslím, že nejsem zdráva tělesně... Bolí mne u srdce, ale doktor říká, že to nic není...“

„Pokud jste opravdu Winiferová, víte o tom, že Hepnarová si přála trest smrti hlavně proto, aby se o tom, co udělala a proč to udělala, dozvědělo co nejvíc lidí.“

„No... (Odmlka.) Já bych stejně nezemřela, i kdybych byla popravena. Otec by mne vysvobodil...“

Dlouhý, velmi dlouhý to byl dialog, skoro přátelský a uklidňující.

Zato závěry posudku, předloženého s datem 30. listopad 1974 a podepsaného MUDr. Vladimírem Študentem a MUDr. Stanislavem Drvotou, měly v obou klíčových otázkách - trpí Olga Hepnarová v současné době nějakou duševní chorobou?, a je schopná chápat smysl trestního řízení? - poměrně stručnou a dost jednoznačnou podobu:

„Odsouzená netrpí žádnou duševní chorobou... Její slovní projevy (týkající se jejího ‚pravého‘ otce Winifera, s nímž se domlouvá na dálku atd) nemají charakter psychotických projevů, které by se mohly vyskytovat při schizofrenii, vazbové psychóze nebo duševní chorobě jiného druhu. I když by jejich obsah mohl u laika budit dojem zjevné chorobnosti, prokazuje se, že výpovědi odsouzené, které se týkají imitovaných bludů a halucinací, postrádají charakter nevývratného přesvědčení, chorobné jistoty a skutečně prociťovaných zážitků, a že je naopak v těchto projevech i ve svém chování nedůsledná, nejistá, často se mate a mění výpovědi v zásadních otázkách a hovoří nebo reaguje

v některých případech tak, jak by to psychotik nikdy neučinil. Obhajobou udávané ‚citové vychudnutí' odsouzené, vydávané u ní za projev schizofrenie, je v jejím případě běžnou citovou chladností, kterou vídáme u schizoidnách i hysterických osobností... Jde u ní o projev simulačních tendencí u osobnosti s hysterickými rysy, k nimž patří i nadměrná fantazie a schopnost produkování fantastických nepravdivých historek (´bájivá lhavost' - pseudologia phantastica).

Odsouzená je v současné době schopna chápat smysl trestního řízení. Je ovšem pravděpodobné, že bude i před soudem pokračovat v neadekvátních odpovědích, týkajících se jejího původu a podobně."

Dvaadvacet stran, tečka, podpisy, datum.

Rozhodnuto?

Zdá se, že ano - ještě tu však před tímto závěrečným shrnutím, které mělo pro záměry obhajoby zničující podobu, nacházíme poněkud zvláštní, v kontextu všech ostatních tvrzení poněkud jinak vyznívající odstavec: „Odsouzená na rozdíl od dřívějších sebevědomých prohlášení dává najevo, že už netrvá na tom, že její ‚pomsta' na lidech byla oprávněná, a uznává její nepřiměřenost. Nemá už odmítavý postoj k udělení milosti, opětovně žádá o obnovu řízení a spontánně opakuje, že činu lituje a že by jej chtěla napravit, zdůrazňuje, že nikdy neříkala, že by provedla podobný čin ještě jednou."

◆ ◆ ◆

Lítost a pokání?

Pokud opravdu ano, dostavilo se obojí příliš pozdě.

Anebo že by to byl spíš strach z toho, co přijde?

Ano: pro strach to byly již ty pravé chvíle. Pochopila zřejmě, že o její život se vede už skoro prohraný zápas. Pochopili to asi oba: ona i JUDr. Otakar Topič.

• • •

Rezignací obhajoby je poznamenán několikaodstavcový protokol o veřejném zasedání Městského soudu v Praze, který opět pod vedením předsedy senátu JUDr. Jana Rojta projednával návrh na obnovu řízení v trestní věci proti Olze Hepnarové. Psal se tehdy 5. prosinec 1974 a lidé v ulicích pomalu začínali se sháněním sladkostí a svatomikulášských dárků. Tady, v soudní síni, se mělo s jednáním započít v 8.00, ale ještě než byli dovnitř vpuštěni diváci, stalo se cosi, co záznam opakovaně tlumočí:

„Před zahájením veřejného zasedání obhájce odsouzené prohlašuje, že odsouzená bere po jeho poučení návrh na obnovu řízení zpět.

Odsouzená Olga Hepnarová: ‚Béřu zpět návrh na obnovu řízení.'

Městský prokurátor JUDr. Jan Vyšín: „Prokuratura nebude podávat návrh na obnovu řízení.'

Prohlášeno usnesení, že předseda senátu bere na vědomí zpětvzetí návrhu na povolení obnovy... Proti tomuto usnesemí není stížnost přípustná.

Skončeno v 9.30 hodin."

• • •

Zůstala poslední karta ve hře: nepříliš silná naděje na udělení milosti.

„Je po bitvě."

Březen 1975.

Půldruhého roku již uplynulo od tragédie na třídě Obránců míru v Praze 7.

Dostatečný čas k zapomnění?

Ano i ne.

K odpuštění?

Nikoli.

Před soudem Olga Hepnarová řekla: „Chápu spravedlnosti jako oko za oko a zub za zub." Lze s tím ve starozákonném duchu nadšeně souhlasit, i z opačného hlediska viděno bouřlivě nesouhlasit. Ona sama se k té oslavované i proklínané myšlence přihlásila a dala ji najevo svým zlým činem. Nyní se blížily okamžiky, kdy tutéž zásadu uplatní i druzí. Sedmého dne měsíce, v němž zimu střídá jaro, těžkopádné úřední soukolí doklopýtalo k neodvratnému finále a ministerstvo spravedlnosti ČSR sdělilo Městskému soudu v Praze, že „rozhodnutím ze dne 3. března 1975 nebyla odsouzené Olze Hepnarové milost udělena" a je tudíž třeba, „aby bylo neprodleně postupováno podle § 318 tr. řádu... a ministerstvu ihned sděleno, kdy byl trest vykonán". Předseda senátu JUDr. Jan Rojt splnil svou následnou povinnost obratem, ještě téhož dne sepsal „nařízení výkonu trestu smrti" a nechal je spolu s kopiemi rozsudků I. a II. stupně zvláštním kurýrem doručit k rukám náčelníka útvaru Sboru nápravné výchovy ve věznici číslo 2 v Praze.

Stačilo nyní, aby na Pankráci určili termín.

Oznámení o tom došlo - zřejmě telefonicky - 10. března, soudní úřednice zapsala údaj na bezhlavičkový list papíru a založila do spisu.

Kat si zapsal do svého diáře datum: 12. březen 1975.

• • •

Svědecké útržky / ... měla chřipku (MUDr. Karel V.)

„ ... Za dobu mého lékařského působení v rámci ministerstva vnitra jsem potkal mnoho známých, či spíše pověstných pachatelů. Jedním z nich byla Olga Hepnarová. Léčil jsem jí chřipku - a to dva dny před popravou... K tomu musím říci, že pokud by o někom platilo oblíbené úsloví, že ‚nevypadá na to, co udělal', pak o této drobné dívce, bezpochyby inteligentní a vzdělané, by to platilo snad stonásobně. Dojem z jemné, půvabné tváře a vyčesanými vlasy tlumila jen její poněkud nahrbená postava s nakulacenými zády. Setkal jsem se s ní několikrát, pokaždé mi připadala o něco apatičtější, což je ale normální a pochopitelné. V okamžicích našeho posledního setkání, když šlo o léčení její chřipky, se už nacházela v cele smrti. Datum svého konce samozřejmě neznala, ale věděla, že je dohráno. Že život jí může zachránit už jen prezidentská milost. Negativní stanovisko hlavy státu jí bylo sděleno bezprostředně před smrtí. Hepnarová ovšem pořád tvrdila, že chce zemřít, prakticky vůbec nespolupracovala s obhájcem... Z role vypadla až v okamžiku svého nástupu pod šibenici, kdy se u ní projevil doslova panický strach se všemi fyziologickými projevy, jež takový stav dost často povázejí...“

• • •

„Je po bitvě,“ napsala Olga Hepnarová ve svém motáku.

To bylo v únoru 1974.

Mýlila se: až nyní, o rok a měsíc později, kdy předseda senátu Městského soudu v Praze JUDr. Jan Rojt nechal založit do spisu číslo 1 T 8/74 dvouřádkový úřední záznam („podle provedené-

ho zjištění byl trest smrti na odsouzené vykonán dne 12. března 1975“), bylo s konečnou platností po bitvě.

A každý si o tom mohl myslet své.

• • •

„Soud, Spálená ulice.“

Takto nadepsal obálku Karel E. z Novodvorské ulice v Praze 4. Na ručně popsaném listu papíru pak velkým a zřetelně rozčileným písmem dal najevo své pobouření: „Vždy když je někdo odsouzen k smrti a pak popraven, je o tom v novinách. Já a ani nikdo, koho jsem se ptal, nečetl o vykonání popravy na O. Hepnarové. Prosím o sdělení, zda byl rozsudek vykonán a kdy a zda to bylo v novinách.“ Pod podpis s plnou adresou pak připojil ještě pobouřenější poznámku: „Pokud ji oběsili, to je málo, měli ji před veřejností přejet a rozšmelcovat tím samým nákladákem, jakým to udělala.“

• • •

Svědecké útržky / ... obraz jsem nazvala UDÁLOST (Eva Š.)

,, ... V reálném slova smyslu neumím dost dobře vysvětlit, proč mne v tom čase dění kolem Olgy Hepnarové tak silně oslovilo. Jako člověka, jako ženu i jako výtvarnici. Snad proto, že jsem v tehdejší značně pochmurné době hodně přemýšlela o vztazích mezi lidmi, o rodině, o ‚bezmocnosti laskavosti vůči nelaskavému světu‘, jak napsali v katalogu k jedné mé výstavě... Spousta zla vychází z neschopnosti komunikovat. Starat se o komunikaci, pracovat na ní, to je naší morální povinností. A mám tím na mysli komunikaci s dětmi, se společností, se zvířaty, s přírodou, s architekturou...

Máme nejen právo, ale přímo povinnost bránit před negací sami sebe i své blízké... Byla jsem vychována k tomu, že budu k dispozici rodině.... Když si někdo udělá z rodiny chlívek, ve kterém platí jakýsi gestapácký režim - a je jedno, je-li to režim patriarchální, nebo matriarchální - chlívek, svinčík a vězení, ze kterého děti touží co nejrychleji utéci, je to morální prohra jeho tvůrce... Dva roky poté, co se ta věc s dívkou a náklaďákem stala, jsem pod dojmem téhle tragédie namalovala obraz UDÁLOST a napsala jsem k němu i krátký text. Na obraze je postava, která možná ani postavou není, tělo skryté pod šaty možná neexistuje... třeba jsou to jen odložené hadry. Krajina možná také není krajinou. Ruka možná není rukou, ale jenom kalužinou. Provaz, za který ta přízračná bytost cosi táhne, ji zároveň škrtí... Navzdory tomu, co děsného udělala, mi ji po tom všem, o čem jsem se porůznu dozvídala, bylo vlastně i líto. Dobře znám tu dobu, kdy mladí lidé v sobě nemají dostatek sebezáchovy a mají chuť se zabít. A měla jsem tenkrát příšernou zlost na psychiatra, který si prý na ni nenalezl čas. Přišlo mi vlastně nemorální, když ji odsoudili a popravili, spíš měli pověsit toho doktora.‘‘

◆ ◆ ◆

Ať tak či onak, opravdu už bylo po bitvě.

Co dodat?

Snad její vlastní slova.

Přítel Olgy Hepnarové Miroslav D. ve své úředně podaném dobrozdání, sepsaném v hodinách a dnech těsně po tragédii na třídě Obránců míru, zachytil „některé její názory“. Mimo jiné také tento výrok: „Prožijeme-li život špatně a těžce, a není-li hezký, snažme se alespoň, aby náš konec byl dobrý a důstojný.“

Ach Bože...!

S přihlédnutím ke všemu, co o ní víme, a ani v nejmenším přitom nezapomínaje na nevinné, kteří zahynuli pod koly nakladního automobilu Praga RN státní poznávací značky AD 19-95, je třeba říci, že karty osudu byly pro Olgu Hepnarovou rozdány velmi zle - a stejně tak zle i ona svou partii sehrála.

Prožila život špatně a těžce.

Nebyl, ten život, hezký.

A konec, ať už více či méně zatížený pocitem viny a ostny svědomí... ten měl nesporně mnohem, mnohem blíž ke všemu jinému, než k tomu, aby byl - pojmenováno jejími slovy - dobrý a důstojný. Ve svém dopise redakcím, odeslaném několik desítek minut před činem, žádala, aby její sdělení o motivech činu, jehož se právě hodlá dopustit, bylo poskytnuto spisovateli Adolfu Branaldovi, „až bude psát příští knihu o dnešních zločincích". (Pravděpodobně měla na mysli Branaldovu práci Důvod k zabití - pozn. aut.). V tom jí zřejmě nikdo nevyhověl a k panu Branaldovi se její poselství nedostalo. Shodou okolností, a vlastně trochu i paradoxně, však pronikla zmínka o Olze Hepnarové do díla jiného legendárního českého spisovatele. Bohumil Hrabal zaznamenal v knížce Ponorné říčky více či méně imaginární zpověď policejního kata: „Já osobně jsem proti trestu smrti věšením od té doby, co jsem věšel tu krásnou slečnu, která tak dlouho objížděla Štrosmajrák, až tam na nástupiště tramvaje bylo tolik lidí, že si dodala kuráž a napálila do nich dodávku..." Bohumil Hrabal k tomu se zemitou syrovostí sobě vlastní připojil několik nepěkných podrobností o průběhu této popravy, natolik nepěkných, že v jejich důsledku se prý katovi jeho „řemeslo zhnusilo".

Osm plus jedna

Drama, na jehož konci nezůstali žádní vítězové, se uzavřel. Bilance?

Vincenc S., narozen 5. dubna 1907, zemřel 10. července 1973,
Františka H., narozená 16. září 1894, zemřela 10. července 1973,
František J., narozen 1. července 1902, zemřel 10. července 1973,
Eduard D., narozen 12. května 1913, zemřel 10. července 1973,
Božena Č., narozená 14. května 1894, zemřela 10. července 1973,
Emilie Š., narozená 11. března 1906, zemřela 10. července 1973,
Blažena V., narozená 12. dubna 1908, zemřela 12. července 1973,
Marie P., narozená 7. dubna 1902, zemřela 27. října 1973.

• • •

Olga Hepnarová, narozená 30. června 1951, zemřela 12. března 1975.

Pár závěrečných poznámek
- a také nyní již nedoručitelný vzkaz

Literatura není poker, a tím spíš jím není literatura faktu, kde by hra se zcela zakrytými kartami mohla vyznít i jako karbanické fixlování. Proto cítím touhu (ač vím, jak je to neoblíbené) připojit k textu, jímž čtenář prošel až do těchto míst, několik odstavců.

1. Úcta k dokumentům a svědectvím, ohleduplnost k těm, kteří se v této záležitosti stali takovými či onakými aktéry - to byla základní východiska, bez nichž jsem se u tak citlivého tématu, kde se autor pohybuje na značně tenkém ledě, nemohl obejít. Jen tam, kde to bylo nutné, jsem autentické materiály pravopisně upravil, a jinde, kde to bylo možné, jsem náznak dialogu rozvedl v přímý rozhovor.

2. Vím jen o jediném, co by mohlo braničit se zaujatostí: jsem z mnoha důvodů zásadním odpůrcem trestu smrti. Při psaní této knihy jsem se však snažil toto své hledisko z myšlenek co nejvíce vytěsnit a zachovat si dostatečný odstup.

3. Když jsem v roce 2001 dokončoval první verzi této knihy, chystal jsem se k doslovu připojit místo a datum. A bylo pouze svévolnou shodou okolností, charakteristickou pro celý tento příběh,

v němž náhody hrály svébytnou roli, že datum 30. červen 2001 byl tehdy dnem nedožitých padesátin Olgy Hepnarové. Ani jsem si to vlastně neuměl představit: padesátnice Olga Hepnarová. Jaká by byla? Zmoudřelá? Poučená? Jak by asi uvažovala a vnímala svůj život a své počínání? Nedokázal jsem na nic z toho odpovědět - a to i přesto, že jsem musel o Olze Hepnarové při práci na knize mnoho a mnoho přemýšlet. Vciťovat se do jejího myšlení, bouřit se proti němu, chápat i nechápat. Spíš tedy nechápat, protože osobně mám neskutečně daleko k jejímu vidění světa. Nevnímám nenávist jako program. Oko za oko, zub za zub - toť není program lidí mé krevní skupiny. Kauza Olgy Hepnarové je především, a už to bylo řečeno, tragickým příběhem, v němž všichni aktéři prohráli. I ti nevinní: mrtví, smrtelně zranění a zdravotně postižení při tragédii na tehdejší třídě Obránců míru. I ta vinná: ona sama. I její rodina. I tehdejší společenské klima, sešněrovamé dusivými pouty normalizace. A také si troufale myslím, že v téhle při nezvítězila ani psychiatrie jako věda o nemocné lidské duši a justice jako nástroj osvícené spravedlnosti. Oko za oko - ano, v tomhle se hrdelním rozsudkem paradoxně podařilo dát za pravdu názorům Olgy Hepnarové. Maně se mi v této souvislosti dere do vědomí výrok čaroděje Gandalfa Maia Olórina v Tolkienově Pánu prstenů: „Spousta těch, co žijí, zaslouží smrt. A někdo umírá, a zasluhuje život. Můžeš mu ho dát? Nemůžeš? Potom nevynášej příliš horlivě rozsudky smrti. Protože ani ti nejmoudřejší nedohlédnou do všech konců."

• • •

Ještě cosi dalšího mi však tíživě leží na srdci.

Na podzim 2005, tedy tři desetiletí a půl roku po smrti Olgy Hepnarové, došlo k událostem, které jako kdyby její čin a její lid-

ský osud vyzvedly z prachu zapomnění. Dne 13. října byli poblíž Nedvědic na Brněnsku zastřeleni postarší manželé Ludvíkovi, kteří se vydali do lesa posbírat si trochu dřeva na topení. O tři dny později nedaleko Malíkovic na Kladensku zasáhly smrtící kulky čtyřiačtyřicetiletého živnostníka v elektrikářské branži Jaroslava Lendóciho, který si odskočil z domova vyvenčit psa. Ti tři mrtví neměli mezi sebou žádné vazby, metaforou vyjádřeno je spojovalo pouze to, že se ve špatném okamžiku nacházeli na špatném místě. Brzy se prokázalo, že jejich smrt má na svědomí jeden a tentýž pachatel - a ani pátrání po něm nebylo z kriminalistického hlediska příliš složité, protože on sám, už touto skutečností podoben Olze Hepnarové, se nesnažil mazat stopy: jezdil autem své matky a k zabíjení, jež se podobalo popravám, používal legálně drženou pistoli Glock 34, rakouský výrobek špičkové kvality.

Během týdne sklapla na vrahových rukou pouta.

Osmadvacetiletý Viktor Kalivoda ze Slaného, samotářsky a bez přátel žijící syn lékařky a vysokého státního úředníka, člověk, který měl za sebou nedokončené vysokoškolské studium informatiky, službu v armádě i u policie, úspěšnou účast v televizní soutěži „Chcete být milionářem?“, ale v poslední době také povolání řidiče tramvaje, se k činům přiznal, ale k motivům svého činu se odmítl vyjádřit.

Rozhovořil se až později.

Až poté, kdy se ve vazbě pokusil o sebevraždu.

V následném dopise své matce, z něhož pak bude citovat i před soudem, uvedl: „Jsem konečně tam, kde jsem chtěl být. Jsem schopen spáchat sebevraždu. Je možné, že jsem si kvůli tomu stvořil Olgu a zabil tři lidi.“

Stvořil jsem si Olgu...!

Zvláštní věta.

Ale také je to věta klíčového významu.

Poté už Kalivoda o Olze, o Olze Hepnarové, mluvil dost často a její čin i přístup ke světu a ostatním lidem vysvětloval jako zdroj inspirace: „Ta myšlenka se mi prostě usídlila v hlavě a nechtěla pryč. Znovu jsem si o ní přečetl tu knížku od Cílka a měl jsem pocit, že jsem jí pořád blíž a blíž. Dokázal jsem si představit, jak jí asi muselo být, jak musela být zoufalá a ztracená. Já jsem se tak taky cítil, i když z jiných důvodů. Začal jsem mít pocit, že bych jí měl nějak pomoci. A jak jinak, než že dokončím, co ona začala. V té knížce se píše, že Olga chtěla pokračovat jízdu po chodníku a snad i zabočit za roh, ale zapomněla podřadit. Čili chtěla těch lidí **zabít víc, tak je zabiju za ni**."

Děsivá úvaha.

O to děsivější, že se Viktor Kalivoda začal na svůj čin připravovat. Krátce poté, co se rozešel s dívkou, se kterou nějaký čas chodil, začal - stejně jako Olga Hepnarová - prvně uvažovat o sebevraždě, ale zjistil, že toho není schopen. A tak přešel, opět shodně s ní, k variantě číslo dvě: nezabiji se, ale budu zabíjet. Obstaral si dvě pistole i dostatek nábojů a uvažoval třeba o tom, že vystřílí lidi ve vagonu metra. Nakonec se „lesní vrah", jak se mu po jeho dopadení začalo říkat, spokojil s tím, že usmrtil „jen" ty tři: manželský pár u Brna a pejskaře na Kladensku.

Neznal je, uviděl je, zastřelil je, odjel.

A to vše s myšlenkami na dávno již mrtvou Olgu: jako posel jejího programu nenávisti.

Co k tomu mohu dodat jako autor knihy o „dívce, která zabíjela, protože neuměla žít"? Jen to, co jsem řekl, když mne zejména v roce 2006, kdy se konal proces, v němž byl Kalivoda odsouzen na doživotí, zpovídali novináři. Mohu pouze s pocitem plné odpovědnosti vzkázat, že příběh Olgy Hepnarové nejenže není

návodem k opakování, ale je čímsi zcela opačným: naléhavým, skoro až prosebným varováním před cestoou, která nikam nevede. Ti dva si samozřejmě byli v mnohém podobni. Nenašli zázemí ve své rodině, nenašli je mezi přáteli, oba byli jistým způsobem psychicky narušení a vykořenění. A ze svých životních i vztahových neúspěchů, k nimž zákonitě docházelo, si postavili bariéru smrtící zloby vůči společnosti. Přesněji: smrtící zloby vůči lidem. V něčem se však přece jen musím Olgy Hepnarové zastat. Na začátku 70. let, kdy svůj šin spáchala, byl náš mikrosvět doslova zazátkován. A pokud oba hledali cestu ven, tedy únik z bludiště svých posedlostí, pak Kalivoda k tom měl víc možností. Hepnarová nemohla převrátit svůj život naruby a vydat se třeba do Austrálie, kde by se dle své nátury stala třeba šoférkou kamionu. Kalivoda cosi takového s přihlédnutím k dnešní uvolněné době a slušnému finančnímu zázemí učinit mohl. Ano, byli si podobní. Oba tápali a byli zoufalí. Každý takový člověk se potřebuje o někoho opřít. Někdo si vybere Boha, jiný satana - a Kalivoda si vybral k následování cestu Olgy Hepnarové.

Byla to zatraceně špatná volba.

Olze Hepnarové k prozření, pokání a případnému smíru v duši nebyl dopřán čas.

A co Viktor Kalivoda, který byl v létě 2006 odsouzen na doživotí? Možná leccos aspoň následně pochopil. Možná. V předchozím vydání této knihy jsem ho v závěrečné poznámce přímo oslovil a nabídl jsem mu, že se postarám o to, aby mu byla knížka doručena. Doufal jsem, že třeba sám pocítí touhu se k věci vyjádřit a postará se tak o ještě jeden odstavec ke svému příběhu, který sám z vlastní vůle tak nešťastně propojil s dávno již uzavřeným příběhem Olgy Hepnarové. Knihu dostal, neozval se, nepřipsal ten žádoucí odstavec. Uzavřel svůj osobní příběh zcela

jinak a mému vzkazu tím dodal nedoručitelnou podobu: dne 26. září 2010 spáchal ve valdickém vězení sebevraždu. I to, jako kdyby bylo však odpovědí na přemnoho otázek.

Praha, léto 2014
Roman Cílek

OBSAH

Prolog **5 str.**

Kapitola první: **Čas PŘED** **14 str.**
• Nenáviděné období dětství • Dvě opařanské epizody • Knihařčin dopis o zmrzačené duši • Neklidné toulání po západě Čech • Osudné vítězství: řidičský průkaz • Noční požár v Zábrodí • Útočiště jménem Oleško • Pohled z druhé strany • Setkávání • Útěk do malešického Babylonu • Jaro 1973: krize se blížila k vrcholu • Tupá bolest bezmoci • Poslední dny

Kapitola druhá: **Rozhodnuto!**
(7. - 9. červenec:
sobota, neděle, pondělí) **90 str.**
• Kdyby • ,,Činy, nikoliv slova!'' • Pondělí: odklad o čtyřiadvacet hodin

Kapitola třetí: **TEN DEN**
(úterý 10. července 1973) **108 str.**
• Den pro ni začal nad Novou Rabyní • Za volantem ,,ereny'' • Skutek - a jeho následky • Soukolí • Den pomalu končil

Kapitola čtvrtá: **Čas POTÉ** **144 str.**
• Zaplňování mozaiky • Love story ve stínu tragédie • Pokusy o ,,proražení tuhé skořápky'' • Zatvrzelost • ,,Jsem Bůh svého osobního práva na pomstu...''

Kapitola pátá: **Finále** **208 str.**
• Zase bylo úterý! • Tři svědci chyběli • Spor o duši
• Předposlední den procesu • Dura lex, sed lex
• Převtělení: ,,Nejsem Hepnarová...'' • Zamítá se!
• Ještě další pokus • "Je po bitvě.'' • Osm plus jedna

Pár závěrečných poznámek **263 str.**

K filmu o Olze Hepnarové

Kniha Romana Cílka Oprátka za osm mrtvých, byla pro tvůrce jedním z iniciačních zdrojů a stala se inspirací pro napsání scénáře o postavě Olgy Hepnarové. Roman Cílek sám se také později stal poradcem filmu.

Film s názvem Já, Olga Hepnarová čerpá z lůna české historie. Odehrává se na sklonku šedesátých let a v první polovině let sedmdesátých dvacátého století.

Příběh Olgy Hepnarové je příběhem osamělého člověka vymezujícího se proti většinové společnosti, který nemá vítěze ani poraženého.

Zločin jedince vidíme mnohem zřetelněji, než zločin společnosti, jíž jsme součástí. Mnohem častěji se schováváme v anonymním davu, než se zastáváme práva jedince. To platí dnes, stejně jako před lety.

Nikdo by neměl brát právo člověku na samotu, záleží však na tom, jestli je člověk k samotě puzen ze své přirozenosti, nebo jestli je k samotě společností donucen. Otázkou zůstává, byla-li Olga Hepnarová existenciálně puzena k samotě a tuto cestu nezvládla, nebo byla vnějšími okolnostmi citově chladného a špatného okolí k samotě donucena. Společnost, která se chová nepřátelsky jak k jednotlivci, tak i sama k sobě, je nemocná a produkuje nemocné lidi.

Film neadoruje čin Olgy Hepnarové. Film se zamýšlí nad právem utrpení šířit. A to z pozice jednotlivce (čin Olgy Hepnarové) či z pozice společnosti (její poprava).

Film je o hledání příčin tragédie, kterým na jedné straně dokážeme předcházet (empatičtější psychiatrická věda, benevolence k sexuálním minoritám, citová provázanost dětí s rodiči…) a na druhé straně těch, kterým zabránit nedokážeme (integrální součástí člověka je i zlo). Film se tak věnuje obecnějším tématům, které jsou aktuální i v dnešní době (viz Anders Breivik z Norska, střílení na středních školách – Columbine, Minnesota, gymnázium v Erfurtu atd...)

Ve zpracování látky klademe velký důraz na příběh a samotné vyprávění. Příběh je nosný právě ve zkušenosti, kterou zažil v mládí, v době konfrontace se světem, každý z nás. Proto si myslíme, že film má velký potenciál oslovit širší divácké publikum – mladé lidi pojí věk a současné problémy s postavou Olgy Hepnarové, ty starší vzpomínka a zkušenost s dobou a činem Olgy Hepnarové.

V příběhu poukazujeme především na bezcitnost a krutost v celospolečenské rovině. Chování lidí jeden k druhému je chlad-

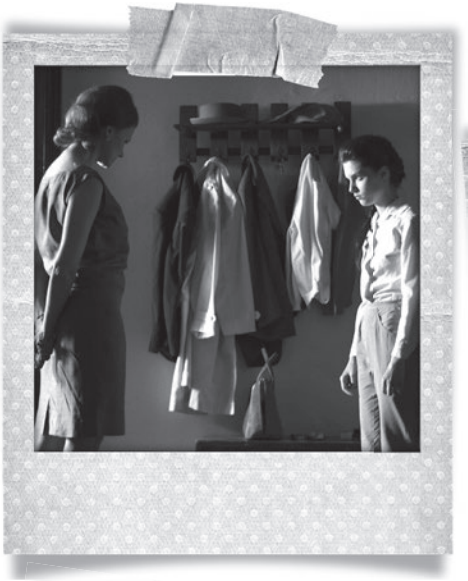

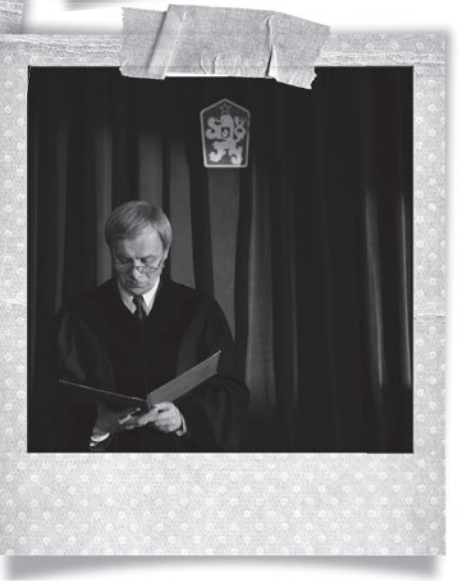

né, bez empatie a pochopení, jen se zřetelem k vlastnímu já. Chceme tím posílit, vhledem k činu Olgy Hepnarové, vinu, která se rozprostře na všechny. Nikdo totiž neví, co může svým zlým úmyslem v druhém člověku vyvolat. Nikdo mne nemá rád – mohla jen kvůli této příčině Olga Hepnarová uskutečnit tak agresivní čin?

S pocitem izolace a samoty souvisí i to, že Olga Hepnarová od určitého bodu příběhu, kdy už nedokáže necitelnost okolí vydržet, se nadobro uzavře sama v sobě. Vytváří si postavu Sandy Winiferové. V této postavě ukrývá zbytky morálky a na rozdíl od Hepnarové je čistá. Svět se tak pro Hepnarovou stane abstraktem, necitelnou hmotou, matérií, se kterou může libovolně a stejně necitelně nakládat. Ať už na základě situací, které vyprovokuje manipulací s okolím, mající za cíl vyvolat nenávist vůči její osobě a potvrdit její smýšlení, tak i nekonečným prostorem pro hru, která může vyústit až v masovou, pro nás iracionální vraždu.

Tvůrci filmu měli vždy na zřeteli nejen tragický život Olgy Hepnarové, ale i jejích obětí.

Film JÁ, OLGA HEPNAROVÁ vznikl v česko-polsko-slovenské produkci. V těchto krajinách se také realizoval. V Čechách byly využity interiéry a exteriéry Ústí nad Orlicí v Pardubickém kraji, v Polsku pak lokality ve Wroclawi, Nowe Rudě a Klodsku, na Slovensku reálie v oklolí Popradu a Vysokých Tatrách. Poslední klapka padla na začátku srpna 2014. Film bude uveden do distribuce v průběhu roku 2015 po některé z festivalových premiér.

Produkce: Black Balance, Media Brigade, Alef film, love.FRAME Scénář a režie: Tomáš Weinreb a Petr Kazda. Hlavní role:

Michalina Olšanská, Martin Pechlát, Klára Melíšková, Marika Šoposká, Marta Mazurek, Martin Finger, Gábina Míčová, Viktor Vrabec, Roman Zach, Stanislav Majer.

Petr Kazda a Tomáš Weinreb

Prodáno 16.02.2016 na www.Kosmas.cz zákazníkovi Ivo.Straka@seznam.cz

OPRÁTKA
ZA OSM MRTVÝCH
Roman Cílek

Grafická úprava Petra Süsserová.
Odpovědná redaktorka Marie Tůmová.
Vydalo Nakladatelství MarieTum.
Praha 2014.

Elektronické formáty připravil KOSMAS,
www.kosmas.cz